

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

16 სექტემბერი 2011

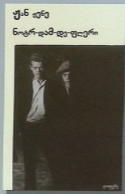
№19(149)

1516
2011

გაივლის წელი ათასი
ვიდრე შხვალ, პოეტო?!
მარცხნივ, სადაც გულია
მარგარეტ იურსენარის ესეი
ერეკლე საღლიანის ლექსები
რა მოიგონე ახლა შენ, პლატონ?
განირვა — ბედნიერების სახელით
ინტერვიუ ნოდარ ანდლულაძესთან
ლაშა თაბუკაშვილის დრამატურგიკა
ირაკლი სამსონაძის მცხეთური პური
ზურაბ ლავრელაშვილის პოეტური მითები
ქარიზმატული და პარანოიკული ლიდერები

წიგნის თარო

განი ურთ. ნომეროვაზი	2	ვაჭა შუბოთიძე ქაზიზმაცულო ღა პარანოიკული სპეტრონიტარი ლიღეპარი
პარკან-ნინოკვიციანი	4	ნოდარ ანღლეულაძე „ნიმ, სიმღარინსკან“ (შომაზაღა თამარ ადამიამ)
პროზა	6	ირაკლი სამსონაძე მცხატოური აურდი
პოეზია	14	ზურაბ ლაერელაშვილი მითხანი, ლეგანეღები: განმეორება
პანკოვის სტრუქტურა	17	ერეკლე საღლიანი მახტანგ ზორგასლის ქაღლი სნოპი
პანკოვის სტრუქტურა	18	მარგარეტ იურსენარი ღა შამინოვი?
პანკოვის სტრუქტურა	19	ნინო ვახანია ბანინკა — გენეირაკის სასაღლით (შირლი ჯეკსონის ნოეღა „ლატარი“)
არაკი პანკოვის სტრუქტურა	21	გია არგანაშვილი რა მითხანი სხლა შინ, პლატონ? (ღაღით კლღიაშვილის „სამანიშვილის ღეღინაღვაღა“)
არაკი პანკოვის სტრუქტურა	25	ვაკა შუღიაშვილი „გაბიღინის ნეღი ბთასი“ (ღაღით ნერუღიანის პოეტური კრებულის განხიღვა)
არაკი პანკოვის სტრუქტურა	31	თამარ ღალიღაია სიტყვა, რომეღიღ სპარამეღიღოს მუჰამად სშირღაღა (მუხეღეღა შუთათის ქართულ-ღეროულ სკოღაღა)
პანკოვის სტრუქტურა	33	ნანა ქაღთარაძე ირსკა პეჭაშაღა (იღა ქაღთარაღის ლექსებზე შექმნილი გუნღებას ქრიღაღა)
პანკოვის სტრუქტურა	36	გუბაზ მეღერღიღ ღაშა მიაგაჰაშვილის ღრაგატარგია
ღანიკის სტრუქტურა	42	რატა ბაინღურაშვილი მარტინი — იმ, სღღაღ გულიღ... (ქატი ჯღაღიშვილის თაღლი პოეტური კრებულის განხიღვა)
პანკოვის სტრუქტურა	44	თამარ ცინღაძე „შირღარ სხლაღ, პოეტრი?“ (გიორგი ზანღური)
პანკოვის სტრუქტურა	46	გოღა კუჭუბოძე სპარამეღიღ რუსთაღლიღმეღიღ ნეშრონი (ღა კარიღაშვილის „ღეღუბისტყაოსანი“ ღა მისტროღერინიზაღ)
პანკოვის სტრუქტურა	49	ღორღ ბაირიღი გავშვიღა ღა ჰროგა: ჯულიღ (ღღონ ჟღანის“ პირღეღი თაღ)
პანკოვის სტრუქტურა	63	კატი, რომეღიღ სინაღმეღიღი პარასკოღაღა

ორკორეღი ჟღრღლი
 ღამეღეღებღი „ღლიღნი“
 მასაღრღი: თბღლის,
 შუბანიშვილის №41
 რეღაღეღა — (995 32) 96_20_62
 რეღაღა — (995 93) 46_93_68
 გარღეღღა — (995 77) 11_24_30
 ჟღაღა — (995 32) 96_20_62
 E-mail: info@mbsertoba.ge

შიღღარი რეღაღეღარი — როსტოპ მხეღეღ
 შროზის რეღაღეღარი — ღეღან ამარღანაშვიღი
 პოეზიის რეღაღეღარი — შაღა ჯოხაძე
 კრიტიკა ღა თარღმანის რეღაღეღარი — თაზა ნატროშიღი
 მხატვრული რეღაღეღარი — კარღი ჟარღიღი ღინანღრი — შაღაზ იაშიღი
 სტილისტ-კორექტორი — ნინო ღეღაღიღი ღაღაღიღა — თენგიზ რიბაღაშვიღი
 იღერატორი — თამარ ჩიხღაძე სარკულღი მუნღეღერი — ვაკა შუღიაშვიღი
 გარღეღღების სამსაღური — ლეღან კოჭაძე
 გარღეღნი: ღორღ ბაირიღი, ღღონ ჟღანი
 მხატვარი ნინო ზაღლიღიღი

ვაჟა შუბითიძე

ქარიზმატული და პარანორმული ავტორიტარული ლიდერები

ველამ ზედაყს იმას, რადაც ვაჩვენებ თავს, ცოტა თუ გრძობს იმას, რაც ხარ სანამშვილებში. ნაყოლი მაკივებელი

დიდი იტალიელი მოაზროვნე და პატრიოტი ნიკოლო მაკიაველი განასხვავებდა ავტორიტარი მმართველის და დიქტატორის ორ ტიპს: პირველ შემთხვევაში ფილოსოფიურადაა აბსოლუტური ხელისუფლების მქონე ტირანი, რომელიც ძალაუფლებას პირადი ინტერესებისთვის იყენებს და არა ზოგად სოციალურს, ხოლო მეორე შემთხვევაში — ქვეყნის მმართველი, რომელიც აირჩევა ხალხის ნარჩუნდაცვარლობითი ორგანოს მიერ განსახლებული ვადით და, რომლის უფლებამოსილებაც ვაზრდილია აუცილებლობისა და მიზანმიმართლობიდან გამომდინარე. ამ ფეხებზე დაყრდნობით მაკიაველი განასხვავებს მღვდრე ძალაუფლებების მქონე ორ ტიპს: პირველი თითონი მოთესებს ძალაუფლებას, რაც დამსუფთველი სამოქალაქო საზოგადოებისთვის და იწვევს სოციალურ და ეროვნულ აფეთქებებსა და შიშქმულებებს, მეორე კი აღუჭურვება ვაზრდილი უფლებამოსილებით თავისუფალი არჩევნების საფუძველზე („მაკიაველმა ტიტუს ლეიუსის დეკრის გამო“).

პოლიტიკოლოგიურ ლიტერატურაში ლიდერობის ქარიზმატული ტიპს საგანგებო გურადება ეძიებოდა და ეთიპობა („ქარიზმა“ ბერძნული სიტყვიდან მოდის და „ღვთაებრივ მადლს“ ნიშნავს. ტურმანი ნასაყებმა ადრეინტარსული ლიტერატურადან. სამეცნიერო მხარეებში იგი ტრანსიენდენტალურად ექვაიანია მას ებერნა ბატონობის იდეალური ტიპების კონცეფციამი).

ქარიზმა, ვა. მეთაურის და ლიდერის პიროვნების, როგორც ხელისუფლების წყაროს კულტი, მტკადა მოწინაა და არ მოითხოვს არც დიდ დროს ჩამოყალიბებისათვის, არც საყოველთაოდ აღიარებული ნორმების რაციონალურ ნაკრებს (ა. ბუტხრიკიძე).

როგორც სემიურ ლიბსტეი მეთითიებს „ქარიზმული ტიპის ლიდერი, უპირველეს ყოვლისა, ეროვნული გმირა, რომელიც სამშობლოზედია ქვეყნის იდეალები და მისწრაფებანი უფრო მეტად; იგი აკანონებს ახალ საერო მმართველობას, ანუტებს რა მას „თავიანი მადლის უნარს“ („კარიზმირება და ენციკლოპედია“, პოლიტიკოლოგიის საკითხები, 2, 1992).

პოლიტიკური ლიდერობის ქარიზმატული ტიპის არსებითი განსხვავება ლიდერობის სხვა ტიპისაგან ისაა, რომ თუ ტრადიციული და ბიუროკრატიული ლიდერები მოვლენაწინაგან სტაბილურ საზოგადოებრივ სტრუქტურებსა და ენციკლოპედია, ქარიზმატული ლიდერი პოლიტიკურ სარბიელზე გამოდის ისტორიის სვეტიანი ზღაპრების, ვარაუდებანი უპროვინის დროს. მისი ხელისუფლება ღრმა სოციალურ-ეკონომიკური კრიზისის შედეგია (ლენინ-სტალინი, პიტლერი, მათ ძე-ფენი და სხვ.).

ქარიზმატული ლიდერი საზოგადოებრივი მოვლენების ბუნებრივ ხასიათს უარყოფს, ხოლო საკუთარ თავს ალექვაიმს, როგორც ისტორიული განვითარება-ცვლელადობის ბუნებრივ-კანონზომიერ შედეგს და ენერჯიულად ცდილობს ალექვირული დეზისის პროპაგანდას.

ქარიზმატული ხელისუფლება ეფუძნება, ერთი მხრივ, პოლიტიკური ლიდერის „ზებუნებრივსა და მაგიურ უნარს“, ხოლო მეორე მხრივ, „მასების ბრმა რწმენას“.

ბრბი და მასაც ქარიზმით დაჯალდებულ ლიდერს (ზედაც, ფურერს, კაუდილოს, დუნეს) ლმერობაცადა, ლამის მებაადა მიიჩნევენ. მასებისა და ისეთი ლიდერის ურთიერთობა ემოციურ-მისტიკურ ხასიათს ატარებს და უცნაური ინტერპრეტაციებით გამოირჩევა. ამასთან ეს ურთიერთობის დიდი ამაბოლოებითაც ხასიათდება: „საქიროა გამოვშვებული სეროინი, ენთუზიზმა, მასების გაკვირება და აღტაცება“.

ქარიზმატული პოლიტიკური ლიდერი რადაკედურად უარყოფს წარსულს და წინაპროზებებს და მიისწრაფის საფუძველი მეურთის არსებულ წყობას, რის გამოც იგი მკვეთრად გამოხატული რევოლუციური ძალაა. თითი ქარიზმატული პოლიტიკური ლიდერი სამართლებრივ ნორმებზე, ინტერესებსა და წესრიგზე მაღლა აყენებს თავს.

ეს სიტუაცია, რომელიც დაკვირვებელია ლიდერის ქარიზმის გულწრფელ რწმენასთან, დიდხანს არ გაგრძელდება და დროთა განმავლობაში მინდა ფორმად იქცევა, თუმცა მისი გარეგანი ატრიბუტები შეიძლება შენარჩუნებულ იქნეს საკმაო დროს მანძილზე და შენაღობს ხელისუფლების ახალ ფორმა — დეტრანსიციენტალ-ბიუროკრატიული.

ამერიკელი პოლიტიკოლოგი ვ. ლოენსტეინი მითითებს, რომ „ცენზარისტული ავტორიტეტი საქიროებს მილიან კონტროლს ძალაგან იარგებებსა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებზე“. იქ, სადაც ქარიზმატული ლიდერი ამ პრინციპებს არ ფლობს, არც შეუძლია ვახდაც ავტორიტარი მმართველი და ტრანში.

შეცნიერულ ლიტერატურაში ერთი ფორმაა შემოიტანა „ავტორიტარული პროვინების“ ცნება, რომელიც განახილება როგორც ტოტალიტარული (დღეს კი ზოგაერთი პოსტტოტალიტარული - ვ. მ) რეჟიმების სოციალური საყრდენი მისთვის დამახასიათებელი ისეთი თვისებების გამო, როგორცაა კონსერვატიზმი, აგრესიულობა, ძალაუფლების ენერჯიული, ინტელექციონისადმი სიძულელი, აზროვნების სტრუქტურები, კონფორმიზმი, სიძულელი სხვა ერებებისადმი და ა.შ. იგი დღესაც ფრედივე განსაკუთრებულს, იმას, რაც საშუალო დონის სცდება.

ავტორიტარული პროვინების პოლიტიკური მიზანდასახულობის მდგომარეობაში არსებული წყობისადმი არაკრიტიკულ დამოკიდებულებამი, აზროვნების მამლოურობაში, ხელისუფლებასა და ძალაზე ორიენტაციამი (ტ. ადორნო).

მაქს ვებერმა და კურტ ლევიწმა უკრადღება გაამახვილეს ლიდერობის ავტორიტარულ სტილზე, როცა ლიდერობა ხორციელდება მკაცრი მეთოდებით, სხვათა ინიციატივის ჩახშობით, გადაწყვეტილებათა გამოტანის განხილვის ადეკვატით (სხვათაშორის მსოფლიოს უდიდეს კორპორაციებში ავტორიტარული ლიდერობის და მართვის ავტორიტარული სტილი — ცენტრალიზაციის მაქსიმუმი, დემოკრატიულობის მინიმუმი, ფაქტური უსიტუო მორჩილება).

ესნობილი გერმანელი პოლიტოლოგის კარლ შმატის აზრით, პოლიტიკური ლიდერის (მათ შორის ქართველთა და პარანოიკულ ლიდერთა) ავტორიტარიზმი მკვეთრად ელენდება მიმდევრებთან, აფეტუტთან ლიდერის ავტორიტარულ კორელაციასა.

ეს ეკითრება თავს იხნის მამონაც, როცა საქმე ეხება როგორც სტრატეგიას, ისე ტაქტიკას უმნიშვნელოვანეს საკითხთა განხილვისა და გადაწყვეტაში მონაწილეობისათვის სხვა პირების ჩამოშორებას. რა თქმა უნდა, ამგვარი ლიდერი მკაცრად აფიქნებს თავს სოციალური ერთობის წინაშე ნაშრობი ნებისმიერი სოციალური თუ პოლიტიკური პრაქტიკის გადაჭრის მამართლებასა და მსვლელობას. ის ეწინააღმდეგება ადეკვის ვჯვრის წვერით ინიციატივას, რასაც აიღვამს, როგორც თვითნებობის დაუშვებელ ატვს და მასი, როგორც პოლიტიკური ლიდერის, ავტორიტარობის და ღირსების ხელყოფას. ხელმძღვანელობის ძირითად და საკუთარ განწყობით და სუბიექტურად აფაქტის მიღწეულ შედეგებს.

ავტორიტარი ლიდერი მიმდევართა და ხელქვეითთა უმდებარე-მოღვაწეობას წარმოივლის ადმინისტრაციულ-მომსახურეობის მეთოდებით. ასეთი ლიდერისათვის ზემოქმედებას მთავარი იარაღია „კრიკის მომბოქმელობა“, შინის მთვრა, დასჯა. ასეთი ლიდერის მიმდევრებში ფსიქოლოგიური კლამატი ჯანსაღი არ არის, სუფივს არაკეთილი განხილვა, ურთიერთგამიყენებლობა, აქ წორმადღერი ადამიანური ურთიერთობები უკიდურესობამდე შემცირებული. მიმდევრები ლიდერის მითითებათა მასიური შესრულებლებს არიან. ლიდერის ყველა მითითება ვიცემა ბრძანებას ფორმით, ლაკონიური ენითა და უსამიშრო ტონით. აქ ღრის აქვრა და მირდაპირი არკამლები მუეწილბადად მმრძანებულ ხასისთა ატარებას. ავტორიტარული ლიდერი მოითხოვს ხელისუფლების მონიპოლისს, ერთპიროვნულად განსაზღვრავს და აკადემიურ სოციალური ერთობის ამოცანებს. მიმდევრებსა ნებებს, გაკვირვებ, დახილვა ხშირად სუბიექტურ ფაქტორთა საფუძველზე ხდება (ბ. კტხნარი).

აუცილებელია ამის გათვალისწინება, რომ ხალხის სამართლიანი უკმაყოფილება და მათი სტრუქტურული გამოსვლები დადევნებელი ნებისა ან ხელისუფლების წინააღმდეგ ავტორიტარი ქარიზმატული ლიდერის მიერ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს არსებული ინსტიტუტებისა და ღირსებულებებისად წინა გადაწყვეტა წამომორცხისათვის, ფიტბატურისა და ტიტბალიტარული რეჟიმების დასამყარებლად, ხალხთა უფლებებისა და თავისუფლებათა შეზღუდვისთვის. როგორც ამერიკელი პოლიტოლოგი ა. მანსელი აღნიშნავს, « ის, სადაც რესპუბლიკური ტრადიციის სუბსია, ყველაზე საუკეთესო კონსტიტუციებიც კი ვერ დაამსკრლებს ამიერიერი პოლიტიკოსის აქვენი ხელისუფლების ხელში ჩაგდებას ცდუნებას ».

სამტოთა გაგმირის დაძლის შემდგე, როცა მამი შევახად ეცეცე-ბითთვის რთული პერიოდი დაიწყო, ამ ყოფილ რესპუბლიკებში გამოჩნდება ქარიზმატული ლიდერები. სტაბილური სოციალური ინსტიტუტთა არარებობა და მასების კონსერვატიზმი, რომლებზეც შემოქმედებს კაპიტალისტური მოცინისხატის წვდატური მდევება, შეთავსებულ პოლიტიკური და „როგოლი“ ცნობებების დანდევრებლობისათვის, შეხამებლებს ხელის ქარიზმატული ლიდერების გამორჩენას პოლიტიკაში.

სეგმუნდ ფროიდს მამადა, რომ მასები ყოველთვის ეტებენ და თავყვანს სცემენ ლიდერებს. მათ ამოძრავებთ დამოუკიდებლობისა და მასუბისმგებლობაზე უარის თქმის უფლებების სურვილი. ლიდერის გაიდვალება და მასთან იდენტუფიკაცია, ფროიდის აზრით, სოციალური ბატონობის ერთი ძირითადი მეტანხნაა.

ფროიდის მონაფიქვს და მიმდევრებს საზოგადოების ყოველ ფსიქოკურად ნორმალურ, შემოქმედლებით უნარ-მოკლებულ ადამიანებზე და ლიდერებად, რომლებიც, მათი აზრით მინიკებს, ფსიქოსთების წარმოადგენენ. პარანოიკებს უდაყოფ მთელი რიგი უპირატესობა ახასიათებთ ლიდერობისათვის ბოლიძობა. ექსტრემალურ სიტუაციებში, სადაც ნორმალური ადამიანი ბუნებრივად მერყობს, ზოგჯერ კი სასირობიკულიებასაც ერღვევა, პარანოიკებს თავს ჩვეულებრივად გრძობენ, მათ ყველა მოცელმანსა და ფაქტზე საკუთარი აზრი გააზნიათ.

უ. შვედენის აზრით, ამ მუცელთა მომზრბის მისა, ვისაც ხელმწიფება ლეკური აზროვნება და მკალო მეტყველება, არამედ იმას, ვინც სონამსულის უნარს ფლობს, შეუძლება გამოამოხოს მღვდვარება თანამონიწილეთა შორის და ფსიქოტის სდამსუბუქებლზე შემოქმედებით მათთანა დაფუყვლის ადამიანს... ყველაზე იღბლიანი მღვდელ არის ის, ვინც ყველაზე მკვათინ ამ ძლიერია, არამედ ასეთი მთავონების ძლიერი დაყოლიდოებული ლიდერი... აზროვნების სიხვედრადამბორკულობა მიმდევართა ენებისა და ინსტიტუტთა ვალდებულებას გახზე! (უფრო ადრე ამასვე წერდა ხოსე ორტეგა o გასეცე. პოლიტიკოსებად, მათ შორის საბუნდამომწილ პოლიტიკოსებად სწორედ ისინი ვკვეყენიანთ, რომლებსა ცონბრიტო თვალსაზრისით საკმაოდ მუზლუდელი გახლბოთ »).

ა. ადლერის კონცეპტის მიხედვით, მიორმების განვითარების ძირითად მამოძრავებელს წარმოადგენს უნიკერსალური სწრაფვა უპირატესობისკენ, წარმატებისა და ლიდერობისაკენ, რასაც ძლიერად ალყვებს სხულები კისოქტითა, ამ რამდე ფსოპური ნაკლები გამორჩეული არასრულფასოვნების გრძნობა. ამით ხდება ამ გრძნობის ჩანაცვლება ერბს ფროიდის აზრით, ცალკეული ინდივიდის არსებობერი განისაზღვრება მისი ცხოვრციეული და სოციალური ნი-

27899

ნაღმდევრობებით, რაც წარმოშობს განვადლებულობის, მარტოობის, დაურწმუნებლობის გრძნობებს. ადამიანთა გაცხოვება შიშის ძირითადი წყაროა, ხოლო შიშისგან თავის დასვენის ადამიანი ეძებს „ავტორიტარულობის“, „ახალაულებების წყურვილის“, „ანტირეაქციული მისწრაფების“, „ავტორიტეტის კონფორმის“ (ახვევ ბევრი მცველის ყოლის – ვ. შ.) კომპლექსებში. ეს ყოველივე ძალზე ახლავს სადინის, მახოზიზმის, ლიბიდოს, „სიკვდილისაგამ სრწაფეს“ ფროიდისეული გაგებასთან (ს. სტოვენი).

ყოველგვარი მტკიცებისა და დებატებისაგან თავისუფალი, მარტოი და სადა საზემო განცხადება (აფორმატი) მასის ცნობიერებაში პოლიტიკური ლიდერისთვის სასარგებლო იდებობს ჩანერგვის საიმედო იარაღი. მაგრამ აფორმატიც არა აქვს რეალური გავლენა, თუ არ ხდება მისი მუდმივად გამეორება (რეპეტაცია) და, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, იმავე ტერმინებით.

საკმარისი განმეორების შემდეგ მიიღწევა ერთსულოვნება და ყალიბდება მოაზრებლური შედეგულება. ამის შემდეგ კი მოქმედებას იწყებს სოციალურ-ფსიქოლოგიური „გადაღების“ ძლიერი მექანიზმი, რომლის გამოყენებას მრავალმხრივი და მრავალფეროვანია (მაგ. მასობრივი ფიქსაციები).

მიზანდასახული და მოხერხებელი ავტორიტარი ლიდერი ფლობს ადამიანში შავიური გრძნობათა გამომშობის უნარს. რადიკალითაა ჯოგად გადაქცევის მიზნით ენობა რიტუალური ცერემონიები (მიტინგებისა და მარშების სახით), იწმენდა მოკრძალებს, რიჯის, შიშის განწყობა. რიტუალურ ცერემონიებს თან ახლავს მაგიური ფორმულის უსასრულო სკანდირება და შიშის ეფერება ქარიზმატული ლიდერის გამოჩენის, როგორც მდივანობის შიშით მოცულ ადამიანებსა და მათთვის გავრცელებულ, გაუგებარ სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ძალებს შორის.

ავტორიტარული ლიდერს ხელისუფლების მოპოვებამ და მერე მის უზურპირებამ ხელს უწყობს ორი შიშქმელობის გარეშობა, რამაც ბოლო ხანებში აშკარად გამოიკეთება სახე მიაღოს: პირველი, ესაა პოლიტიკურ პროცესებში მასშედიის, განაკეთრებით ტელევიზიის როლის გაძლიერება (რომელიც ნებით თუ იძულებით მუდამ თან დასყვება ლიდერს), რამაც შესაძლებლობა მასცა პოლიტიკურ ლიდერს შუამავლის (პარტისი) გარეშე მიმართოს მასებს. შუქმანა ფაქტორად მმართველობის ახალი სტილი – „ტელეკრატია“, ანუ ტელევიზიის მეშვეობით ხალხს მართვა და მანიპულირება, რისი მყალიობითაც ეს ავტორიტარული ლიდერი მაქსიმალური ეფექტიანობით იყენებენ თავიანთ დემოკრატიულ თვისებებს, პოლიტიკური მიზრის მშვეობით კი ადვილად ახდენენ მათზე ეფექტს ახალ-ახალი ზრუნებით და ამრავებენ ხალხს;

მეორე ფაქტორია – პარტიების როლის შესუსტება, რაც გამოწვეულია მათი პროგრამების არანაზრობით და მათივე მუდგლობით, რომ გამოხატონ არა რომელიმე უფის, არამედ მთლიანად ხალხს ინტერესი.

ზემოთქმულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ თუ საყოველთაო არჩევნების შედეგად ხელისუფლების სათავეში მოუფი ხელმძღვანელი, პლენციტარული პოლიტიკური ლიდერი ამორცილებს მთლიან კონტროლს საერთაშორეო ურგანოებზე, პარლამენტზე, არმსად და მასმედიაზე, მაშინ პლენციტარული ლიდერის გადაგვარების აშკარა საფრთხე არსებობს. მას ევბრის ტერმინი რომ მოიხვედლით, ეს არის ცეზარისტული ტიპის პოლიტიკური ლიდერი-ტორანი: „ყოველ რესპუბლიკას ყველა დროს ჰყავდა თავისი კატალინიები და თავისი ექსარქები“ (ა. შამპლენი).

ამ ფენომენის თავიანთ ასახილებლად აუცილებელია პოლიტიკური ლიდერის ქმედების გზაზე ადამიანობის ინსტიტუციონალური დამბარკობელი სტრუქტურები, რათა მან ვერ შეძლოს დიქტატორად ქცევა და რომ ის ათქულონ მატერი სცეს ადამიანთა უფლებებს და კანონს. ეს რომ შეძლოს, ხალხს სათანადო პოლიტიკური კულტურა და ცოდნა, ზნობა და პატიოსნება უნდა გააჩნდეს.

წოდარ ანდელაძე

„ნიმ, სიმღერისკენ!“

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესად გაჭირვებული მდგომარეობა?

— როდესაც გამოსავალს ვერ ხედავ.

— სად ისურვებდით ცხოვრებას?

— სადმე სოფლად, აუცილებლად საქართვლოში.

— რა არის უმაღლესი ბედნიერება?

— ოცნების ასრულება.

— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟი?

— მინდია.

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟი?

— ვებტანგ გორგასალი.

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?

— ფერისმანი.

— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

— როსტრი.

— რომელ თვისებას აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— ვაჟკაცობა.

— რომელ თვისებას აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

— ქვეამაზიხილებს.

— რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მნიშვნელოვანი?

— ეთილგანწყობილება.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

— ანტიური კოტონიშ თუბა: ასწავლა და სიმღერა. მე კი ამას დაეამატებდი – სიმღერის სწავლება.

— თქვენივის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდობდაი რომ ყოფილიყოი?

— დავით ანდელაძე.

— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

— მინდობლობა.

— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

— მეგობრობა.

— თქვენი მთავარი ნაკლი?

— მინდობლობა.

— თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— ჩანაფიქრის პარმონიული განმარციელება.

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— ქართული ერის დაღუბება.

- როგორ გინდოდათ ყოფილიყავით?
- უფრო გამბედავით.
- თქვენი საყვარელი ფერი?
- მწიანე.
- ყვავილი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?
- ნიჟარა.
- თქვენი საყვარელი ფრინველი?
- ბუბუღა.
- თქვენი საყვარელი მწერალი?
- ეპიკ-ფიშკელი.
- თქვენი საყვარელი მოვტი?
- გალაკტიონ ტაბიძე.
- საყვარელი ლიტერატორული გმირი ქალი?
- პეტროვიჩა სანსე-

ვერინა სტენდლის „პარ-მის სავანოვან“.

- საყვარელი გმირი რეალურ ცხოვრებაში?
- გოგო ოზიურის დე-და — ნათელა ბაღაური.
- საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?
- ქანა დ'არკი.
- საყვარელი სახე-ლი?
- ბარბარე.
- რას ვერ იტანთ

- ყველაზე მეტად?
- თავბუჯობას.
- ისტორიული პირო-ვნება, რომელმაც თქვენი ზიზღი დამისახურა?
- ლაერენტი ბერია.
- საომარი მოქმედე-

- ბა, თქვენი აზრით, ღირსი შტე-ნაკლები აღტაცებისა?
- „წინააღმდეგობის მოძრაობა“ (როსტომ ჩხეიძემ „ფანჯერული თაობა“ რომ უწოდა).
- რეფორმა, რომელსაც განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

— ედგარ მორანის „რთული აზროვნების მეთოდი“, ანუ შერწყმა და აღქმა ყოფილია ერთ მილიანობად.

ედგარ მორანი თანამედროვე მოაზროვნეა — მისი თე-ორია, რეფორმა, ეს არის ადამიანური აზროვნების ვე-ტორის შეცვლა. დარჯობა დიფერენციაციის გამაერთიანე-ბელი თეორია. ქამია, ფიზიკა, ატრონომია — ქვენი გან-ბელო გამოცდამეცხეული მეცნიერებები. ყველაფერი უნი-და აღტუქვით, როგორც ერთი მილიანობა. რთულ მოცლე-ნას აზროვნიება სჭირდება. მორანის აზროვნება დაემთხვა ჩემას.

პრუსტმა თავისი რომანით „დაკარგული დროის ძიე-ბაში“ გააკეთა ის, რასაც კეთებდა მორანი თავისი ფილო-სოფიური ნააზრევით. მან გადაატრიალა თანამედროვე მოფილმეფელობა. მორანი ჩვენი თანამედროვეა. თორ-მეტი წინა გამოცხე ნაგანა. ფრანგულში ცუდად ვერკევე, მაგრამ იტალიურის შემეფიებით ვეითხებოდა. ჩემს აზრ-ებთხევა მისი შეხედულებები. ზუთ ტრამ „მეთოდი“ შტეია.

ნინო აბულაძე

ასე წერს: „ბუნების ბუნება“, „სიციცხლის სიციცხლე“, „ცნობიერებას ცნობიერება“, „ადამიანის იდენტობა“, „იდენტის სიციცხლე“. ადამიანის ცნება შემოიტანა ცნო-ბიურებაში. შეცნიერებას ადამიანი დაკარგული შეფადა, ყველა მეცნიერებას. მორანი ადამიანის გაგებისთვის გე-ლოვნებას ისეთად მნიშვნელობა მიანიჭა, როგორც ზე-აჩნია საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებს. შთავარია ეს, რასაც გზა აქვს; „სულით სულა“ — „კამინალ კამინო“ და არა დასაქვნი.

მუდმივად ძიებაა და თვითშემეცნიერებისკენ სავალი გზაა არსი ადამიანისა. ამასი თანაზრად მონანილეობს მეცნიერება და ხელოვნება. თუ გინდა ადამიანი გაიგო, მოეხიას უნდა ჩანსმედე. კაცობრიობამ დაკარგა ადამიანი.

მორანისთვის ადამიანი კომპიუტერზე ძლიერია და ასევე უნოდება მას — „პი-პერკომპიუტერი“. შე ვეითა-ხმება. რატომ, იციით? ადე-მინი მანქანა არ არის. ტექნიციზმმა შემოიტანა ტექნიკური გაგება ხელო-ნური მანქანისა და, ხე-ლოვნური მანქანის ანალო-გიით ადამიანის გაგება არ შეიძლება. ხელოვნური მან-ქანა შექმნილი მანქანაა. მას მორანში დეუპირსაპი-რა ბუნებრივი, ცოცხალი მანქანა, რომელშიც იგუ-ლახსმება ადამიანი და ყვე-ლაფერი ის, რაც მას განეი-თარებას სჭირდება. ადამი-ანი შეტია, უფარე კომპიუ-ტერი. ხელოვნებას მოეხო-

ვება სწორხაზოვნების წინააღმდეგ სულა და ასეთი შეხე-დეულება დარღვევა. მოეთხოვება, თორემ ისე ქემსარი-ტება ვერ აღწევს! მარადოსის გარეშე ხელოვნება არ არ-სებობს. შექანიციზმზე აგებული რაც არის, ხელოვნება არ არის. ამით შე თანამედროვე მუქასეს ვანაფერებ; სციენ-ტიზმს — მეცნიერულს უპირატესობას ვუპირისპირებები.

- ნიჭი, რომელსაც ვინმე ფლობდა?
- ადამიანის გაგება.
- როგორ გინდათ მომკვდარიყავით?
- ვალმოხვილი.
- თქვენი სულიერი მფლობარეობა ამჟამად?
- პროტესტის გრძობა; კაცობრიობას მამართ, თუ არ შეეცვლის იმას, რასკენა მორანი მოუნდებდა, ანუ მილი-ანობაში შეხედოს სამყაროს და არ დაანაწევროს.
- ქმედებაში, რომელზეც თქვენი შემწყნარებლო-ბას იმსახურებ?
- სამართლის ძიება.
- თქვენი ფეიზი?
- ნინ, სიმღერისკენ!
- თუკი ოფსზე შეხედულოფით ღმერთს, რას ისურ-ვებდით, რომ მას თქვენითვის ეთვა?
- მართალი ვარ თუ არა.

ირაკლი სამხინაძე

მცხეთური პური

კონსტანტინე ბაგარის დანარჩენი საქმენი, რაც ვაკეთ-
თა და გვიჩივანინ, როგორ იტრიადა ყაბაღუბასა და რტუო-
ლუციონებებს, როგორ გააუფრებდნენ მოსე დარჩიას,
რაფრად დოლიძის, დიონისე კალანდარიშვილისა და სხვა-
თა და სხვათა შეიარაღებული ჩახშვები, როგორ და რამ-
დენჯინის ამიილო ბათუმის ნავსადგურიდან კონტრაბან-
დული საჭონელი და არსებული ლიტერატურა, ვანდარ-
მერის არქივებშია აღწვსებული, მაგრამ ეგრისად ამოი-
კითხავთ იმ დანაშაულებებს, რასაც თავად სწამოდა
კონსტანტინე ბაგარი; ეგრე ამას, როგორ ვახდა ვანდარ-
მერის ისტორიაში ყველაზე ახალგაზრდა პოლიციელი,
შემდეგ კი ყველაზე ახალგაზრდა გენერალი.

რა უტანაო იყო არ უნდა იყოს, ღია დაქმნა ამაში; უფ-
რო სწორად, ტრისტან ლეესევიჩი, რომელსაც, რაღა
თქმა უნდა, ბევრ გავლენას პირზე შეეკრება სამხილები;
ამასთან ერთად ღუას სასიყვარულო ბარათებიც ვადაქმა-
ნა გავლადგულ, მთავრობის დეპარტამენტის ბინაში მიმალულ სე-
ფს კონსტანტინე ბაგარმა, სასიყვარულო ბარათებიც წა-
იკითხა და მიხედა, რომ გუბერნატორთან ერთად მთელი
გუბერნია ეცირა ხელში. ამას შერე უღუის სინდრონი აჟი-
რა მალდა, მტეხ და მტეხ ძალაუფლება მოიპოვა; თმეცი,
მხებერძოლიც ხომ გაიღო საამისოდ, – აკი, გულის ზორცი
გამოაქვამა წვეულმა ძუკანამ.

ყნადარმერის არქივებში თავისივე ამბავებისგან
გარისხული ფირლის, ტერეზ ორმოცდამს სახელსაც შეხე-
დავით რამდენჯერმე, საიდანაც ირკვევა, რომ პირველი
გადასახლებიდან გამოქცეული ფირალი ბათუმში, ანარ-
ქისტების კონსპირაციულ ბინაზე დაუკავებია კონსტან-
ტინე ბაგარი. ცნობილი იმავე ბინაში მყოფი ანარქისტ-
ბის, – ვინმე კრისტოფორე შვილასისა და პავლე მოლო-
ფევის კავლებიც. არქივიდან ცხადი ხდება, რომ ეს უკა-
ნასკენელი ახლადმერისათან თანამშრომლობის საფუძ-
ველზე გაუთავისუფლებათ, სინამდვილეში კი, ახლად-
მოღვივნი ანარქისტ ორმოცდამს ძველი სასჯელი გაუმ-
ხადა კონსტანტინე ბაგარმა, ამჯერად ანარქისტებს –
ტრისტოფორე შვილასისა და პავლე მოლოფევის გაართო-
ვნება და კვლავ გადასახლებაში უკრა თვაი. აქვე ვებუ-
ლობო, რომ შეიღო ნიღის შემდეგ ორმოცდამს მანჯე ში-
ა-ნასკენელი კონსტანტინე ბაგარი, ამჯერად ანარქისტებს –
და ოზურგეთში, მარქსისტულად განწყობილი, ვინმე ილა-
რიონ ვიბოტის სახელს შეეფერა. როგორც ირკვევა, იმავე
სახელში სხვა მარქსისტაც დაედო ბინა; მისი სახელიც
ცნობილია – ირისამე კირიკიტაძე.

არ სჩვეოდა ამიტება კონსტანტინე ბაგარი (იმხანად
უკვე ვახსენებ შავ პოლიციელს), მის სახეზე იმითიდა თუ
შეუნიშნავს ვინმეს ღამილი, მაგრამ სავარაუდოა, რომ ენ-
ცი ორმოცდამს ხუმრობის ხასიათზე მოჰყავდა ყნადარმე;

ახლა მარქსისტულად
განწყობილ ვიბოტსა
და მარქსისტ კირიკიტა-
ძეს გაართვნებდა ნა-
ფორალარი, ნანარქის-
ტალი, გამარქსისტე-
ბული ორმოცდამე და
მისთვის კარგად ნაც-
ნობ გზას შეუყენა –
ციმბარისკენ.

სოფელ ნიგოთში,
წმინდა გიორგის სახე-
ლობის ტაძრის საეკ-
ლესიო ნიგინამ ეგებ-
ულობთ, რომ კეთილ-
შობილი ანარქი, კონსტანტინე კარლოს ძე ბაგარი, 33
წლისა და თვადის ქალი, კესარია დავითის ასული მასჭ-
ტაძი, 15 წლის, დაქორწინებულან ამავე ტაძარში, ჯერის-
ნერა კი ექვემოთ ანდრეას მარტყარბია.

მოკლედ მოსათხრობო ამბავია, სიტყვის განქლვის ვერ
აიტანს: ჩონატაროიდან ჩამოვაკებულმა, ყაბაღუბის დეფ-
ნით დაღლილია ბაგარმა სოფელ ნიგოთში, თავად დავით
მასჭტაძის მამული შეიყენა, მოკითხა თვადე და მისი
მეუღლე, მაგრამ ჩოქოვანი-მასჭტაძისა, მერმე კობახე ჩა-
რებებულ ნერგებს სჭიდა თვადი და იკითხა:

– მსხალი, თვადეო?

– ვახლავი, – მიუგო მასამხედელმა; ვინმეო შინ უფო-
მით იყო ვაჭერბული, სტუმრის ცნობისდადილია სია-
მოყვნება მოგზავრა და დახუსტა, – გულანი მსხალი,
აღუქანადროულხადა ენახინ, ცუცხლის ფესი ედო ბათუ-
ში პაზარში, – მერმე სახიოკალას გორისკენ გაიშვირა
თითი და კვლავ თქვა: – იქით, გორის ფერდობზე ჩხავერი
ჩავაგრევი; ჩხავერი მალდობი უყვარს სატრეო; ეუჭ-
ვობ, აქ ვახიხობ, მაგრამ თუ ვახიხა, კომერციულად
მომგებინი საქმეა ერთობ; გემოს ხომ ნუ იკითხავ, ზღაპ-
რული დღეინი დავტა.

შინ უჯომამ კომერციაზე ფიქრების აყოლა იცისა ვა-
პოტებდა, მაგრამ კონსტანტინე ბაგარს არც კომერციის,
არც ლეკისი, არც თავად მასჭტაძის დარდი არ ჰქონდა ახ-
ლა, რამეთუ გულაბისა და ჩხავერის ხსენებამ იმ წვეულის-
გან გამბოტებო გულის ცარიელ, ჩაგრულულ დაბორთო-
ში მაცოცხლებული სეფად დაუვიანა წამით, სახიოკალას
გორის თვადი აარიდა, ენოს გამოხედა და იქ დაინახა ნორ-
ჩი, ნორჩი, თუარი კესარია – თუარი კაბით, ღია ჩალს-
ფერი, კუფისთან ერთ გუნდად დახვედელი თითი, უნაც
თუარი თიკანი მოჰყვებოდა უკან. მისიმე, დაკვირვული
მწერა ჰქონდა ბაგარს; ამ მწერამ თუ გამოხედა კესარია,
სიწითლმე დაჰკრა სახეზე და სახისკენ გატრტარა. მხო-
ლოდ დარჩენილი თუარი თიკანი აბუტელდა და მოკლე კუ-
დის გამაღებულ ქიცვის მოჰყვა.

კონსტანტინე ღრმად ჩაისუნთქა ნოტიო, თბილი ჰე-
რი; ვახსენდა, რომ ადგილი უნდა დაემკვიდრებინა ამ
ცისქვეშეთში, შემდეგ მასამხედელისკენ იბრუნა პირი და
იქვე იაზრა, – მათთან მოლაპარაკებას შეძლებდა.

შეშლო კიდეც; რაც დედამისს, თინათონს აგონებდა,
მოიწყებდა ბაგარმა; მორაპინის მამული გაუიდა, მაგრამ მო-
უხედავად ვუღსსგარე ურთიერთობისა, ნათესავთა ფოტო-

* ნანევეტი რომანიდან

ები მანც ნამოილო ზარდახშით, რამეთუ თქვა გულში:
„თუკი დაემკვიდრდი, ზემს შოამოივადეს დესჰირდებუ,
ვინოლო სათქმელი პქონდეს; ნარსულა მქონამ და ცისქვე-
შენით, მოხაილა დავინახებდი“ – ახლა იხუ შოკოლია
სანათლავ, ვცგინოლა დიდი ხნის ჩაკეტულ ხარღებანსმა ახა-
და თაგო; ნისასისი, ლუარსაბ აბაშიძე აზღა თაგად მატუ-
ტაქტასთან; შუკეტენ რთხაში, თქვეს სათქმელი, მიოდეს
დასტური და ჯერისნერის დღევ იქვე დათქვენ.

თავდობის თვე თბილისში გაატარეს; შუკენო კონს-
ტანტინე კესარიას და ილირა კესარიას „აი, თურმე რო-
გორ ერთობიან უფროსები, მომინს ეს თამაში!“ ბავარმა
კი იფიქრა: „სულ ტყუილია, ამ წვეულებისგან გამოქმულ
გულს ვდარადერი ვამხოვლებს!“

მეცადონო კესარიამ და თქვა:
– ეს რა ყოფილა; ვაი, ვაი, აღარ ვიანამოხმ!
კესარიას დედამ, მარიაშმა კი კესარიას ვადის შესტი-
რა:

- ფეხშიშობა ქალს როგორ უნდა ვაუღვირდეს, მგ-
ერამ ასეთი?! საბრალო ვაჟო!
- ახალგაზრდაა, ვეცოდაფერი კარგად იქნება, – თქვა
ვადიამ, ხოლო დრო რომ ვაგადა და კესარიას უსამწველოდ
ნამოხრდოლ მუცელს მოახებია კური, ერთხანს იფიქრა, თო-
თის მოიტანა პირთან, – ხმა არ დაივადონის არავინო, ახედა
თაგის ვაზრდილს და თქვა:

– ტყუისი, ტყუისი ორის გული სცემს ამ მუცელში!
და თქვა მაშინ კესარიამ ეს სიტყვები, რასაც ვადია
ხმაროდ იგონებდა და მუცლითან თუ ნაცლებთან ჩოდა:
– ასე თქვა, ბენა, ა, ასე, თითქოს ტრამბოდა: ვერ
პროწვეულს ვევალოფი ვგივიმალღ, ახლა ბროწვეულს ნა-
ყოფილი დავმეგვადოფი, ბენა, სადაცა ვავსებო, აღ-
ბანი, ბროწვეულს მარცვლებივით ნიოდა დავიპნტებო
მანახუ, ბენა! – და ტიროდა, ტიროდა ვადია, ცრემლებსაჟ
ღერებოდა.

რა უნდა ტყუილების მოლოდინი, თქვა კონსტანტინე ბა-
ვარმა:

– თუკი ვაგი იქნება ერთ-ერთი, პარშიშის ღასლოს და-
ვარქმედი, რამეთუ ვანგებესგან დიანაგრა ჩემი ნინასარი,
ღასლოს ბავარო; პირველად მას უნდა დემკვიდრებინა ამ
ცისქვეშობა ადგილი; დამეკვიდრებს კოდე!

აღლთა მაშინვე ცუდს უთქვამდა კესარიას ველი, უთხ-
რა კესარიამ თაგის ქმარი, კონსტანტინეს:

– თუკი უფაო დღეს შემამოკლებ, დარგეთ ჩემს
საფლავთან ბროწვეულს ხე; დუოფეს მენამუღისფრად,
ღამაზად; და, შუტებს ჩემსა ნავარმა მსი ნაყოფი!
ვაუბარდილი იღენ ბავართა ცოლები, ბავარმ ვეღლა-
ზე ვაუბარდილი და დღემოკლე კონსტანტინეს ახალგაზრ-
და მურულე, კესარია აღმოჩნდა, რამეთუ მშობიარობიდან
ორ დღეს მიიყვალა სსხლადენით. საცლებით ნიგნმა
ზუსტადა მითითებული მინა ვარდაცვლებს თარიღი,
– ქრისტეშობიდან 1890 ნელა, 16 აპრილი.

14 აპრილის საღამოს, ნასამხრალზე, სიძე-სამამარი
აიგან ზე მოიგყენეს, დავით მატუტაძეს ჩვეულებსამებრ
ნამოკვეცას თაფლები, რამეთუ უფარდა სიძესთან მსხლა-
ათი; პოდა, თქვა:

– არ ვიცი, შენიშნეთ თუ არა, მავარმ მერქუნება, რომ
დრომ წხუ იყვალა, აქტარდა ერთობ; იქნებ ასე-წინებებს
ბრალაც იყოს...

– რომელი ასე-წინებებს?! – გულწრფელად ვაუკ-
ვირდა კონსტანტინეს, იფიქრა თანაც: „დაინყებს ახლა თა-
ვისებურად“...

– ნერა, კითხვის გამაგრეცვლებელი საზოგადოების და
თავად ქაჯევაძის თაოსნობით რომ ამოიღეს ენიდან, ზუ-
თა ასე-წინები, ცხურობენ?! ამან ხომ არ ააქტარა-მლოქი
დრო, ამაზე ვფიქრობ რა ხანია...

– რა შუაშია? – ძლიეს დამილა ვალოზანება ბავარმა.
– ოო, ნუ იტყვი, – თქვა თავადმა, – ვეცოდაფერი
ურთიერთკავშირშია ერთმანეთთან; განსაკუთრებით
დრო და ენა, მე რომ მკითხობს კაცმა!

„უფარს ამ კაცს „ტყუილი“ საუბრით დროის ვაბაბე-
ბა“, – იფიქრა ბავარმა, თქმით კი თქვა:

– ბებია ბართათაშვილის ქალი ბავადეა, დედა – აბაში-
ძე, ჩემი შვილებს სანაბეროდ მატუტაძეები იქნებინა, არა-
ვისზე ნაღებს ქართული ამ მეთქმას, თუ სსხლთით, თუ
საქმით, მავარამ მაინც ასე ვთქვი, – სახლბოლოში ერთი
ენა უნდა იყოს. რუსეთის იმპერიის ქვეშევრდომები ვართ
სულ ტყუილად ირჯება თავად ქაჯევაძე და ნერა-კითხ-
ვის გამაგრეცვლებელი საზოგადოება, იმ საუკუნეში უბრა-
ლო გლეხი რუსულად იმეტყულებს.

– ეს უფრად საკამათო საკითხია, – ვაუბარდა თავად მა-
ტუტაძემ, რომ კამათის საბები მიცეც სიძესთან, – პოლიტიკუ-
რად და ეროვნულ-ეთნოკურად, მე რომ მკითხობს კაცმა! და-
ენაყოთ ეთნოფსიქოლოგიადან, – მარტივი ტუმბარტება –
ბერი იმპერია დანერგა, ქართული კაცი კი ვეღა ქართულად
მეტყულებს; ანუ, არის ამ ვაჭრის რაღაც ისეთი, რაც ვეცება
კიდევ სხვის ბატონობას, მავარამ ამავე დროს თაგის ინახეს,
ამაზე რატომ არ ვადავებდით, ესეც ხომ საკითხავია?! რაც
შეცება პოლიტიკას, არავი უფის, რას უნდააღებს ამავედი სა-
უღენი იპქირანს? ერთ მწვენიერ დღეს რომ დიანერეს?..

– და რა, – იკითხა ბავარმა ქოქმანით, – ქართული
სამელო?!

– რატომ მაინცდამაინც სამელო, – თქვა თავლა კო-
ფეხელსა დავით მატუტაძემ, თითი მქმართა და ნერა თაგის:
– იყოს, ბატონო, რესპუბლიკა; სულაც არ მაშინებს
პროკურსული იდეები!..

ბავარი ჩაფიქრდა, შენდევ თქვა:

– რაც და როგორც არ უნდა მოხდეს, თუ ამ ცისქვე-
შეთში დამკვიდრებს ვიწროთა ბავარებს, არსებულ ნერ-
წეობლებს სსამსახურში ვადგებოთ მუდამ!..

და სწორედ მაშინ ატყდა ფაფიფუცი.

– დიანყო! – თქვა ბავარმა, – დიანყო!

– დიანყო! – რატომღაც ნახსმანში დამატარავდა
თავად მატუტაძე და აიგანზე გამოქტარებულ მურულეს
უსუსური შურა ვაყოფა.

პო, დიანყო; იან ატორტანდა კესარიას მუცელი, თო-
ქის შუა ზეცამა მომდარმა მოწესქარამ ამოხადო ვეცება
ტაღლა და პა, გამოართვია ზუღედ ერთ-ერთის ხელმა,
იფარგა ბენაქაქმა და მოასწარი ნიოელი მათის ვეცებმა
მაჯაზუ, შეცება თანაც:

– პარმოს ნიშნით ვაეად ხელზე; ამრავლის ღმერთ-
მა შისი დღეები, კეთილად მომიგონებს!

ენსმა ბუბიბაქალს ხმა ბავარს და იკითხა:

– დიანბნე? ვაყო თუ ქალი?!

– მოახდეს:

– ჯაქურ მოინდეს, დიანბნება უკვე საცადა!

– როცა დაიბადება, მაშინ დაიბრალოს პარამოქობაც, ჯერ ვერ ჩაითვლება პირმშოდ – თქვა ბავარმა.

ახალი ძალით ატორტმანდა მშობრის მუცელი, ხან ცალ მხარეს ნამობურცეკობა, ახვრთიდებოდა; ხან – მთორ მხარეს გადაქანდებოდა სახფათოთ, ზოლო კესარიც კოდა, კოდა, ცხას სნედებოდა მისი კვილი და თქვა ისე კონსტანტინე ბავარმა:

– შეცკოფე უფალს, რამეთუ განგებულს საცუმბო ჩავე-რცი; პირმშოს არ ეარქმეფ ლასლოს, განგებისთვის მიზინდ-ვია, მან უკეთ იცის, ვის სად დაამკვიდრებს.

თითუოს ამ სიტყვას ელოფაო, გამორღვია ზღუფე ყრმამ და არ ჰქონდა ხელზე ნიშანი, ბებიაქალმა შესძახა:

– ეს ის არაა, ნამშინ არ აფეფს ზელზე!

მთახსენის კელეაფე ამბავი და თქვა ბავარმა:

– მამ, უნშინოდ დახინუელი ვოფოდა პირმშო, არ მომ-მლოფეს მისი იმეფი ერქვა – იმეფა!

მალ აუფეს მთორ ვევის დაბადება, ვისაც ნიოლე ძალთ ჰქონდა მთავანე გაფამშელი და თქვა ბავარმა:

– ეს ფოს ლახლო, ბამშოობა ვერ დაიმკვიდრა, იქნებ აფელო მარცხ დამკვიდროს ამ ცისქვემოთ!

ლასლოს გურულ კოლოკეზე გამოქეძნიან სახელს და ღვთისა დაქმბებენ, ანთუ მთავრეულ ღვსისეც, კინძ-ლო ზეთა წლის ახაკიდან შეამწვევენ, რომ მთავრეულია ბავეფი. იმეფის უნიშოდ დახინულის სახელოც მოფო-ნებენ, რამეთუ კონსტანტინე ბავარის სიტყვები ჩაებქ-დეფთ მთხსენრებამო. კესარიას გაფია იბრუნებს მთორ; ხამ წელიწადმა დაფთ მთქუტაქე საეჭეო კომერციულ ვა-რეგებამო ამორფავს თავს, უფულს დაქარგავს და გულთ ვა-სუკავებს; მალე ცოლიც შეუყვება ქმარს. ართხანს კესარი-ას უფროსი ძმა, შალეა მთქუტაქე შეფარებს იმეფის და ლასლოს სოფელ ქვიანში; როს ნამობრდებთან, კონსტან-ტინე ბავარი თბილისში, მიხეილის ქუჩაზე სახლ შეიქმნს და ეაგებს ვიმნაზიამი მიხარებს. სახოკილას გორის ფერდობზე გამოჩნებულ ჩავეარი ვერ იხარებს; გულბი მსახლა აქა-იქ, გამობმირეფთ; კესარიას ზოლო სურვლი მთაფინებდა კონსტანტინეს, თემცა, კარვა ხნის მუდგე, XX საუკუნის ათიან წლებში, კესარიას საფლავიდან სულ ორ ნაბიჯში თავისით ამობრდებდა ბრწუნულის წერეფ.

1925 წლის აპრილში, სწორეფ იმ დღეს, როცა იმეფა ბა-ვეარი წარმინებულთ ვეარის თერთმეტე წარმომადგენლის, მათ შორის თავისით ორი ბამაშეულს – გურგენ და ზოსიმე მთქუტაქეების დაახებრებად შემართავს ზელს, სოფელ ნი-კოთიში ეკლესიის გუმბათს მონაგრევენ კამპარტიოს აქ-ტივისტები. წამორღვრეულ ღლიდ ზაქითი დაებხოზა ხეს, მტერის ქარბორბალის ამლის მიწიდან, ბრწუნულის შეწა-შულ, ნახ ვეავილებს ჩიბვავს ქარბორბალამ, მერმე ოროფეფ ფურცელს კესარიას საფლავზე დააცურებს.

პო... ..

თუმცა, ამბავა...

ფანდარმირიის არქივში ვითხულობთ: 1904 წლის 12 ნოემბრის ფანდარმირიის გენერალი კონსტანტინე ბავარი თავისი აფიოტანტი, კაპიტან ზაქარია კუპატაძისა და ორი ფანდარმა – მელიტონ როყვაას და ზორბეგ პარას-ტიკიას თანხლებით გამოფეგ ბავარს ქალაქ ბათუმშიდან. 13 ნოემბრის დღესა, ჩოლოქიდან ორ ვერსში კაპიტან კუპა-ტაძისა და ფანდარმების ცხედრები აღმოაჩინეს გულტებმა, გენერალი ბავარი უკელოდ გპტრა.

აქედან ცხადი ზღუბა, რომ კონსტანტინე ბავარს თავი-სი პაპისა და შამის ბედი ვაფეხარებია, ჩვენ ის ვთქვათ, როს მოიბებავ არცერთ არქივში არ მოხერხდა:

იმ ამ დღეში, რომელიც გენერალმა ბავარმა ბათუმში გაატარა, გურუას ამბოზის ახალმა ტალღამ გაფუარა; გე-ნერალი ბათუმიდან ზელმდღავენილბოდა სადამსჯელო რაზმს. 11 ნოემბრისთვის თითქოს მიწმარდა ვეკლაველი, მავრამ კონსტანტინე ბავარმა იცოდა, – მოპოვებული სიმშვიდე მოცენებოთ და მიუფე იყო, ამიტომაც ფიტრობ-და, ახალცხის გზით დაბრუნებულყო ქუთაისში. მის აფ-კილას ნებისმიერი სალად მოაზროვნე დაამიან ახეტ გა-დამწყეტკილებს მიოღენბა, მავრამ ლამით, სასტუმროს ნომერი წაიმინებულ გენერალს ბროსტელის ზე დავსიზმ-და, უხასათოფ გაიღვიდა, მოღრბულბოდა ღლიამ მუტად ჩაუტეფრა ვურუბა და აჯად ნამომოლი მოგარენების გან-საღეგებად თავისი ცოლის, კესარიას საფლავზე მოხვლა გა-დანაქვდა. იოქვას, უყვარდა ძალიან კესარი, ანთუ ხმა-რად ახსენებოდა 14 წლის წინათ გარდაცვლილი მუფლ-ლეო, ტყული იქნება. უყვარდა, რა თქმა უნდა, მავრამ არც ისე, გონება დახნებლბოდა და მოლოფ იმტომ ჩაფე-ღო ხიგათმა თავი, რომ ცოლას საფლავთან შეუკინებუ-ლეო რამეფინე მუთით. ამ შეზამვევამი კონსტანტინე ბავარმა ბედისწარის ნიშნად მიოლო ნუხანდოფ სიზმარო ვეკლა აფამაინისათვის დამახასათებელი სურვილი გაუჩ-ნდა, ძეგლე, ვულუ მორილიდ ცალისგან გათავისუფლე-ბულყოფი. ეგრძინე შეება, შუკვა კესარიასგან, მოგონებე-ბისგან, ბეერი და ბეერი მძიმე ფიტრისგან, რაღაცისგან...

კაპიტანი კუპატაქე სასტუმროში ეახლა.

– ნავიფეთ ქუთაისში, – თქვა ბავარმა, – აქ აღვარა-ფერი მესამქება.

– როდის ამირებთ, გენერალი? – დაეკითხა კუპატა-ქე.

– ახლავს, – თქვა ბავარმა, – რაღას ველოფო?

– ნიციმებს! – ფანერისკენ მიანინმა კაპიტანი. არატომ შვეგანან ასე ძალიან აფიოტანტიბი სულელ ცოლებს, რომლებზე შინიდან გასელის წარ გულმშობიან: ფრთხილად იარე!” – იფიქრა ბავარმა, თქმით კო თქვა:

– გურამდე მანც ჩაფაღწეფთ; გზა შეგვიმიოკლებმა.

– მეგვრა, ახალიცხის გზას არჩეფით; ვურთიან სახე-ფათოამ! – თქვა აფიოტანტიან.

გენერალი გაფიხინა აფიოტანტის უღეიმეშეკეიძლ-მა, ასე ყოწილად მონფეღიმა სილარმე, მავრამ თავის თავს გამოუყვდა, რომ ამაზე მუტად კაპიტანი კუპატაძის სალა ანორ აღზიანდებდა, შემდეგ თქვა:

– არაფერსა სახიფათო, მშინც და თანმხლები ორი ფან-დარმიც ფორმის ვარუშე წამოვალთ, დაამქარე!

კუპატაქე გაიჭიმა, ქუსლები ერთმანეთს შემოჰკრა და თქვა:

– არის, გენერალი! – შემდეგ დაეღლებს აღსაჩრუ-ლებლად ვაგერათი.

ღლიას ათი საათისთვის ცხენებზე ამხედრებულთ, კიბ-ლებამდე შეიარაღებულთ, ოთხკაციანი რაზმი ბათუმიდან დაძირა. გენერალს მართლაც მხოლოდ ორი ფანდარმა ახ-ლდა – მელიტონ როყვა და ზორბეგ პარასტიკი.

ცერად დახრილი, ხშირა ნივამ ქობულეთთან წამოწინა მგზავრებს, ვინმე ჟიბლბაძის დუტრის მეფაფრეს თავი მუ-ფეუქე და მისი თორმეტკი წლის ეავი მარდაფ გასარჩუნე!

- ცხენები დაბინადებს, ბუზარში ცეცხლს გაანაღებს, დაბალი მავთული და ჯორჯო სკამები ბუზართან მიდგეს.

გენერალმა შავი ნაბიჯი ცეცხლთან ახლოს ააყუდებინა ერთ-ერთი განდარსი, შავი ფავანი თავისი ხელის მოწერა, დაქინა, ისიც იქვე ცეცხლთან, თავისუფალი ჯორჯოზე მიადგა, შავი ჩოხაზე ჩამოსაცხველი ზელები და მიედქნეს ჰკითხა:

- რას იტყვი, ბიჭო, დიდხანს ინდამებს?
- ასეთი პირი ურანს, ბატონო! - უპასუხა მედულენემ.
- რა გვარის გაცხე ხარ? - ჰკითხა ბაგარმა.

მედულენემ თავისი სადაურთხა ამცნა.

- გურულა ფოფილიან, - თქვა ბაგარმა, - აქაური ამბობისას რას იტყვი?

- რა გითხარა, ბატონო, ჩემი ოჯახი და ეს დღესასწაულები მხოლოდ, ყანაღებთან და ანარქისტებთან არ ხელის მიქცევა - თქვა მედულენემ.

ამხნადა, უნც ვარს? - იფიქრა ბაგარმა, მედულენეს გაეროდა, ომგარას მიუახლოვდა. თანა და ნერვულადმი ქვლარა შერთოდა გენერალს, ომსვე მზინდვ გამოიქცურებოდა მისცე, რამეთუ შედრული იერი დაჰგარედა, ბზირა ჯიროთი ნარნოთი სხეული შემაროლად ექორა, საჭეცით კი ბრძანების გაიცემას დამიქული კაცისა პურდა. „რა დრო დაგვიდგა?“, - იფიქრა ბაგარმა, - „ის მანადღებებს, რომ მედულენემ ფანდარში ამოიღეს ჩემი; პოო, დრომ მართლად იცვალა ზენე... - მოვიგნა თავისი გარდაცვლილი სიმამრის, დავით მათჭულბის სიტყვები კონსტანტინემ. სანახვროდ მიპარუნა თავი და თქვა: - მიგვარევი რამე, აჲ მეუღლით!

ზღვი არ ჩანდა ფარჯირიდან, იგრწმობოდა კი აქორჩილ ტალღებმა დახატებული ნაპირს, ქცების ხრქიალით ჩამთრევი ამლით-ამორგებული თავისი ნიღაბები, მუქსარიანი ახვრთილი ნამოტიორტანბუნელი, ბრძმა, სასონარქვეთული გავიშებით ევლავად შეხლული სანაპიროს.

კონსტანტინე ბაგარი ბუზართან ჩამოუჯდა, შერით შეიპატარა გამტანი კუპატამ და ფანდარმები, ერთხანს ცეცხლს გაუბტრა თვალა, რატომღაც ტრისტან ლეგსეროის სახეზე ნამოტიორტად თვალნი და იქნეს მის განსარდებულადე ნარმოსთქვა ერთ დროს მისგანვე მოსმენილი:

- როგორ ფიქრობ, კუპატამ, რატომ ჰგავს სიტყვა - ყანაღა ვერ ძილიან სიტყვა ყანაღა ქართულ ენაზე, პა?!
- პა?! - გაოცება ვერ დაიხალა კუპატაქემ.

კონსტანტინე თავისი ადოტანტის მოვლით, შხად-ფოფით მოციქრალ, ეგზომ დაწმეულ სახის გადაწეფდა, ბავჯთაან ნამოტიორტული ლიბული მოითოვა, იფიქრა თანა: „რას ჩავიცივიდი მიცადებულებს, იყენენ თავისთვის, სადაც არიან“, - შემდეგ თქვა:

- კარგი, დავიწყე! - და ხელი გადაწმენდა სახურიაკენ, სადავანაც ერთი ნაქერი მური ამოლოო, დააცქერდა, დაყნოსა კიდევ და თქვა: - პური! ქარისიკენ ნახეტკა-ალბულებს მური თუ მოერტვა, იარალით ველარაფერს გავხებოთ.

- ვერ გავიგე?! - შეხედა ბაგარს ადოტანტმა.

გენერალი ჯერ კიდევ პურას ნაქერს დასცქეროდა, თქვა როდის მოვიდეს:

- ორი წელია: პირველი - ხელისუფლებამ ხორბლის ზეინები ნამომარტოს; მეორე - გაუმეას ბრბო, პური მოანატროს, თავისი ფხვით მოზრუნებენ!

- სად მოზრუნდებიან, - იკითხა კუპატაქემ, - თუკი არსებული ნერსივა დაირღვა--

გენერალმა ამღურული შერით შეაწყვეტინა სიტყვა აღოტატეს, მერმე თქვა:

- მონობის სახელი არაფერაა დასამალო, ყველა იმპერია მონობის სახელი იყო და თენება, მაგრამ ვინა სიტყვა, რომ მონობის სახელი ცუდია, თუკი იქ პური გენებულება? - შემდეგ პურს ლეკმა მოაგლიჯა და მისამდე გადატა.

მედულენემ ნელ-ნელა შევახო სურრა. რამდენიმე ჭქა მანნახადი არყით შეხურდნენ.

- შენს ბიჭს რად არ გვამსახურებ? - დაკითხა მედულენეს ბაგარი.

- თქვენთანაა პატარებაცემ კაცებს თვითონ ეგმსახურებო, ბატონო! - თქვა მედულენემ და გაიქცა დაიპირა; ბაგარმა მავთულადე დააკაუნა, საშხადიკენ გატარებული მედულენე უკან მოაბრუნა, თვალბები მიაცქერდა და ჰკითხა:

- იცი, ვინ ვარ?! მაცნობ?!
- გამოჩრდილ სტუმარს კოჭებში ეტყობა, ბატონო, ჩემი ხელობა მტეხი კო ანაფერია - თქვა მედულენემ შემცხარი დამოლოთ.

ბაგარს დიდხანს არ მოუშორებია მისთვის თვლი, შემდეგ ბავჯთთან შიტანილი ზელის მტეკვანი მაჯაში მოიწყეტა, ასე მანახნა, რომ მისგან თვისი უტყვანი იყო; რას სამხადში გასული დაიგულა, ერთ-ერთი განდარსი გადადებდა და დაბალი ხმით უთხრა:

- ეს კაცი მახვი არ გვიფებებს; ნადი, გაიგე, ამისი ვატი სად არს, ამბობებულბებთან ხომ არ გავჩაენა მამამისმა...

განდარმა მალე მოზრუნდა:

- ბიჭი რომ ხაზოშია, ქალბოთმა, გენერალიო... - მოახსენა გენერალს ნურთან ჩამოხლმა განდარამა.

ცუდი ნამოტიორტანბო აურჩილიდა გელის კოვხთან კონსტანტინე ბაგარს; კაცმა რომ თქვა, უკვე სახიფათო ადგულა იფენდა, ნუმა კი არ წყდებოდა, ეწმაქმა უწყის როდეს გააღწევენდენ აქედან; ანკი, გააღწევენდენ საეროთმ? გუროთმა ქალბოც კი იარაღებოფდნენ უკვი, და თქვა ბაგარმა:

- აქნენ მართლად უნდა შეგეცვადა, არ ამირებს ბავჯულების ეს ნეიმა... - უფერად კამბტანმა კუპატაბის ბავის კუთბეში ძლიეს შეხამწევა, იქედნური ჩილიმება მოიბლელთა, განამსმტადა და ალბათ ამოტიორტა ნამოსცდა ეგზომ როყო ბრე:

- თუმცა, ზიფათი იქით უნდა ემალებოდიენ განდარმა...

სურრაზე უბრზული დუმილი ჩამონეა; ზიფათის სახალოვეს ცვლა გრწმობდა, ისიც საგრძნობი იყო, თუ რა უადგლო, მტეკი, უპატარებლად ყოფლოწინარი ბარი გავილრა ახლა გენერალმა; ბუნებრივია, ბაგარიც მისედა მისიმ სარქმის მარჯუნს, ამტიომაც თქვა პირმოქცფრულმა, შესამწეველად გაღიზიანებულია:

- ლამითაც რომ მოვივიროს მგზავრობა, ამ გზათ ნავალთ; ახლა დასცენეთ!

„სიკიდელს ეძებს? ენა, ჩემი დაღეს!..“ - იფიქრა გენერლის ადოტანტმა; განახმწეველად არყის გადაკერს მოიხდამა, მაგრამ შეუშინდა, ხელის კანკალს არ გავიც, შემდეგ ფანჯრისკენ ბრუნა პარი.

წინადადება – როცამდე და პარასტაგუმა წალი ვარეს; ჯერ როცამდე მოუნდა საფუძვარზე სიფხიზე, პარასტაგუი კედელს მიყრდნო, თვალი მიღულა.

წვიმა არ შეწყდა, თუმცა ზღვის ღრუვა მინდლდა; წვიმის ერთფეროვანი ხმაში განსაუთრებელი სიმელოებით თინათა შეშის ტკაცუ-ტკეცუ.

კონსტანტინე ბავარიკაც მიეღულა თვლით. თბილი ბანადიან თანდათან გამოიკვეთა თეთრი ნათება, თეთრი ნათებაში – შენამუღლისფრად აფეთქებული ხე. – კესარიო, კესარიო, რას მეტუნებთ, რას მანძინებ, კესარიო! – თავისივე ხმა ჩაესმა ბავარს და გაუკვირდა ისეთი სასოება, მონაწილის ისეთი თრთოლივა იგრძნო ხმაიდან, მაგრამ ხე სდუმდა და ისევ მიმართა ზეს და უთხრა კელავაც: – კესარიო, კესარიო, რას მეტუნებთ, რას მანძინებ, კესარიო! – ხოლო ხე სდუმდა და აივით კონსტანტინე ბავარიის გული ძრწოლივით და გაუკვირდა კონსტანტინე ბავარს, რამეთუ იმ წყელოვანად ქოქვად გული გამოქშულდა და ადარქო ეს იცოდებ, პურნდა თუ არა გული, და აა, პურნია, ცოდენი დამძიმებული პურნია გული, და კადდე დარღიო, სვევით და ძრწოლივით სასეც პურნია თურმე გული და იმ გულდამ ამოსახადა ხეს კესარიო, კესარიო! – მაგრამ ხე გაქრა; გაქრა თეთრი ნათებაც, მძელი ლამობინთის მომაკვთებელი სიგრძე გამეფდა და ისიც იქ იყო, იმ სიყრტეში, მერ შორიდან მოაჭატია ქარის წიღიში, მერქ ქალღვადიშვე დაყრდნობად, – იქვე, ახლოს, სადაღაც, მის ჯურაან.

თვლით გაახილა. მოსადამოვიშვებო. შეზღვი ცივი თვლით დასცვაროდა. ახლა დარწმუნებული იყო, რომ შეშისთვევით არ შეზღვარა ამ გზაზე, ცნობილად თუ ქვეცნობილად თავად მიმდებარდა ხიფათისკენ; არც ეს უნდა ჟოფოლოშო შეშისთვევით, რომ ამ მოქლე ხნის მანძილზე ორჯერ გამოვიცხადა სიზნარში ბროწილუს ხე და არც ის, რომ ეს ხე კესარიის ავრთხებდა. ბავარს მუდამ სჭარავდათ თავისი შამა-შაისი ბედა; იმის გარკვევასაც მუდამ ლაობობდა, რად არ მილო ამ მიწამ შათი ნიშტი, რად არ მოიქმნა მცერი ალაგი, სადაც რქალითმასალაც გაიჩინებენ ბავარები, და აი, ახლა, უცქრად, შეწარავთ სიმარტებითა და სიუხადით დაგებდა ქობეჯ: „რა მიზნითა ამ მიწისთვის, მჭალეთესალავს რომ ეთხოვ?!“ ახლა უკვე იცოდა, რომ ეს ხიფათი ერთფერაო გამოცდა იყო მისათვის, რომელიც ბედინარამ გაუზავდა, უნდა გადაეღებინა, გაეძლო, ვაგენია ავედამ და: „მერქ“ – აფიქრა ბავარიამ, – „მერქ აუცილებლად დაეკრავებ ბროწილუსს ზეს კესარიის საფლავთან, ჩემი ხელით, აუცილებლად!“ – ეს კი ერთფერაო ფრადი იყო; მუშაო, ცოტა არ იყოს ვერსმეკული თხოვნა იგივე ბედინარისთან, უზენაეს საფლავთან, რაღაც შეაღმტებულთან, რამეთუ ცნობიერად თუ ქვეცნობიერად შენებნის სიზოვდა ახლა იმ შეაღმტებულს, უზენაესს, რაც გინდას, ის დარტყე, მაგრამ სიზოვდა და აბუნათებდა კიდევ მუღლში, თორღერ ახლა შენებო და მერ მე ვაჯო, მყო, ვაკოო, აუცილებლადო...

რა იცოდება აბიო? ბროწილუსს ხე რომ უნდა დაერტო? ახლა, ამ წულის მართლაც სჯერადობა, რომ ამით მოვიცხებდამის გულს, იმ ვიღაცისას, ვინც ასე მკაცრი იყო თავისი შამა-შაისი მიმართ.

წვიმას გადაელო. სირია არეთი შეხურდნენ, გზა დაილოცებ, თითოც გადაუქრეს, გული გაიშარგეს; როს გარეთ გავედნენ, ბნელოდა უკვე; ნაბუღებში გავივიენ, მოახტნენ ცხენებს, გაქულვან.

ჩოლოქს მწიფობით გადასცდნენ, მაგრამ მაღე ერთბაშად და უცქრად ათვებულ ჩირადნებებს პკედის თვლი. გენერალმა და მასმა ამაღამ იარაღზე გაიქრეს ხელი, ბავარიამ უკან გაიხებდა, უკანად ჩირადნებთს ტყე ეწიო. წინადადებდას ახრი არ პკინდა, ალუკი იფენენ:

– ეინ ხართ, რა გინდით?! – გასახა ბენერალმა წინმდგომი.

– შენ მინდხარ, შენ! – გამოსახა იქიდან ეიღაცამ, ბავარს ხმა ეცხო; ნაშით დაფიქრდა, გაიხსენა:

– რაო, ენერაო, ისეც ვაფირალდი?! – რიბი მოიფინა ხმაში გენერალმა.

– არა, – გამოეპასუხა ენერე ორმოცელი, – არც ფირალი ვარ, არც ანარტისტი და მარტისტი, ვერ გამომადგენენ აშანავებდა; ვოტეტი კაცი ვარ ერთი, მაინც მოვადუნე შენაშდე!

– თუ ერთი კაცი ხარ, ისინი ვინაა არიან, შენ რომ გახლავს თან?! – გასახა კონსტანტინე ბავარიამ.

– ესენიც ვოტეტი კაცები არიან, ახლა მიქცირე!

ურტყვანი ღლეკუების ხმა გაისმა, ბავარიამ სადავე დაუქრია თავის ცხენს, რათა პირუტყვი არ დაწმრთხალიყო. კონდახი ჩაპკრეს კვეთაში; დამე მტახედ განათდა და იქვე ჩაქრა; ტკივილი ნაშაიერი და ყოყლისშომცველი იყო, მტახედ შეუქანდა ერთად ტკივილიც ნაშაი ჩაქრა. კონსტანტინე ბავარიო მინას გაქერა.

ტკივილი კვეთიდან იწყებოდა; იქიდან იშლებოდა მთელ სხეულში, გურბში ფეთქავდა ფეთქავდა თვალბნის, ცდილობდა ცხვირის ნესტოებიდან გამომდარალიყო, მაგრამ ეერ თუ არ ახერხებდა ამას და იქაც ფეთქავდა, საფეთქლებლობდა – ავაღ, შალიხაღ; და ენეგებოდა, რომ ცარილი ქვეყანათი ერთ სხეულად; უფრო სწრაფა, ერთ დარე, ქვევრის ფორმის თავად ქვეუღიყო, ეიღაც უწინარი მტანჯველი კ ქვევრის ჩაბნელებულ კუთხეში იფდა და თანაბარზომიერად, შეუბრალებული სიჯაუტითა და მოწოდებით უნაკლებდა ქვევრის კველეს ჩიყის ქვას. წამოაზნდა.

წავლი მოახტეს თავ-პირზე, მოეჩვენა, თითქოს ნაშობურებულმა საფეთქლებმა და შუბლმა წაღლის სიცივე ცხელი შიშით აიორტოდა. ორთული ნისლად ნედლსაც თვალბნის, ნისლი თანდათან გაიფანტა, სადაღაც დამე იწყოდა და ლანდესი მორბამიბნენ მოღვლილც ნათებდამ, ყველაზე ახლოს ენეგრ ორმოცელის სრულიად გამელოტებული, წვერმოშვებული, სურავანდით ებილდაფენილი, მოწიშარი სახე ექრა მის თვალბნის, თუცა ენერე ორმოცადემ:

– ოჰ, გაუბრარესო!

ანიუბული ჩირადნებები გააბრია, ჩირადნებები მართლაც უცქო, შხამიანი ნათებით წავდნენ ამ ღამეს. ენერე ორმოცელის ვაბლბანი მოუპრო და მეტისმეტი სიამოვნების ნიშნად მტელე თავზე ისავებდა ხელს. „მედექსე, მედექსის ბიტი. ტუტეო ბიჭები ხომ არ პაკას, ჩემსავით. ერთი საშაბიდი დატოვა, მეროვ ამით ვასაფრთხოებლად გამოავაჯან!“ – რატომღაც ეს აზრი ყველაზე დამაჯერებლად ეწვებოდა ახლა. და ამოღერა კიდევ:

– შედურბნის ტყუილ ვაჟები, მედექსის ტყუილები..

ენეგრ ორმოცადე დიმილში დაწერაღებული, ავაღ მოცინარი თვალბნით დაეცქრდა, შემდეგ მოლოცოდა ნა-

თემაში ამორიალებული ლანდშაფტისკენ იბრუნა პირი და მზიარულად გასძახა მამა:

- პოდივს! პოდივს!

ცხადა, ვიღაცად გააფრთხილა მამაშვილები, მაგრამ ახლა აზრი არ შექმნიდა ამაზე თავისმეტყრევას; თავი ისე-აღე უსადებოდა - მიიღო თავი, მთელი სხეული, სხეულაშტევეული მთელი თავი.

ღოლაზე ენერჯორმოცადის პატარა, ნერვოული ბული მოეფო და კი არ უშქმობდა, ნაწიშობა, შო, ნაწიშობა, შეუბრალებული სიციხადი თუ სიციხადის უშქმობა, დამამცრობებელი შეუბრალებლობით ნაწიშობა და ეს თავისი ამჟამინდელი ყოფა იყო, თავისი ღამე, თავისი დასასრული;

სინამდვილე, სადაც ერთ დიდ, ცარიელ ქვევრად გრძობოდა თავს, ქვევრის უჩინარ კუთხეში კი მტანჯველი იფაგა დიდი რივის ქოთი და სცივდა ქვევრის კედელს ქვას და იყო ესრეთ, ხოლო ენერჯორმოცადის პატარა, ნერვოული ბული კი იმას ახსენებდა გაამუდმებით, რომ სიზმარში კი არა, ცხაბზე უცხადებს ცხადშია ასეთი უაღლო, უსასოო, დამცირებელი, განწირული.

- რაღაც ახალი იწყება, მგონია, - თქვა ენერჯორმოცადემ, - კო, ბაბაია, კო, ახალ დროებაში გაროზგალი შეამავებ!

ეს ერთი წინადადება განა მარტო კონსტანტინე ბაგარის ამგანინველ მდგომარეობას განსაზღვრავდა, არამედ ორი საუკუნის მიჯნაზე მყოფი იმპერიის ნამდვილ სახეზეც მეტყველებდა და აქ, სწორედ ამ ნამს, მიუხედავად მძაფრი, ყოვლისმომცველი ტყუილისა, ვანდამერვის გენერლის ტენიში გაივლიდა ფორმა, რომელიც ბაგარო მოდგმის უმთავრეს ნიშანთვისებად, ერთგვარ საგვარეულო გრამადაც კი შეიძლება მივიჩნიოთ: ახალ დროებას ახალი ბაგარი სჭირდება!

- იფურა კონსტანტინე, - ასაკუთარ ბორცვს დაიგდევინ თავისივე კბილებით, ახალ დროს თუ არ აუნეცეს ფეხი ზემო-მა ვალებშია დავა, სხვა იფოს მსებერბლო, რამეთუ ჯველა გლობო მსხვერპლი და ვალაია!

იქნებ მსხვერპლი კი არა, მსჯავრდებულად იყო ამნუთას; მაგრამ გარკვეულწილად მსხვერპლად ეტყობოდა ალბათ, რამეთუ მოსალაფსვან ისჯებოდა და ეს მოსალაფე განა მარტო მას, კონსტანტინე ბაგარ უშნაბეჭდა სხვა-ჯველს, არამედ არსებულ წეს-წყობილებასაც; ძალაუფლების მოპოების შემთხვევაში კი ისეთად მოსალაფედ იქცევოდა, როგორც კონსტანტინე ბაგარი იყო თავის უკეთეს დღეებში. XX საუკუნის გარეგრაფზე, შამაინი ნათებით ალენებულ ღამეში, ამორცებულად ლანდშაფტს ამხაურებულ ტყვეს, უძალად ქვევრთა კონსტანტინეზე ზეარკიონთვის აღმართული გილუჩინადამ შეველი თვალთითქმის საუკუნის წინათ დაიწყებულ თავისი გვარის ისტორიას;

მშატარი ალექსანდრე სლოუნსკი

მსხვევა, რომ ძველი მთავრდებოდა; ბინდით მოცული, გაურკვეველი ახალი კი ნალექით ეშუქებოდა მასაც და მის შთამომავლობასაც; იმასაც მიხვდა (იქნებ იმიტომაც, ასეთი სიმძაფრით, რომ სწორედ, ზეარკიონთვის აღმართული გილუჩინიდან ხედავდა სრულ სურათს), მის ვახეს მხოლოდ ორი გზა რომ დარჩენილია - მსხვერპლია ან ფალათია და აქედან, ამ გაუდასახებლად ისურვა, ინატრა, ირჩია და ჩამოიქნა კოდეც აზრი: ახალ დროებას ახალი ბაგარი, ანუ, ახალი ფალათია, ახალი სისტემის ახალი კაციო. ზუსტად იყოფა - განწირული იყო; სიკვდილიან წინადადებაზეც სიციხადით დანახა, რომ ე.წ. ახალი კაციო მხოლოდ თამაშის წესია; თამაშის წესი კი გამიდან ვამად იცვლება და რა ვამი იცვლება, იცვლებიან ეს ახალი კაცებიც, და მერც ისე იცვლებიან და ისეც, რამეთუ ახალ კაცზე უფრო ძველი იქნებ არც არაფერი იფოს სამყაროში; რამეთუ, ცვლილებათა მოთხოვნილებას უფრო მარადული იქნებ არც არა იყოს; პოდა, რაფგანაც საუკუნეთა მიჯნაზე ქვევრული ძველის ზეარკად, ახალ ცხოვრებაში თავისი ეფემოთის ფალათის ზეადრი ინატრია; გვერდით რომ მყოლოდნენ, მთელი ხმით ჩასახებდა; რომ შესძლებოდა, თავის ქალას ახლიდა და ისე წაუღებდა შამაინურულ აზრს - ახალ დროებას მოვრგე, შეილო ახალ დროებას მოვრგე, შეილო ახალ დროებას მოვრგე, თქვე ნაბიჭრად, თუ არ ვერდათ, საკუთარი ხერცი დაგატყუდენონ საკუთარი კბილებით; ისინივე ახალი სიტყვით, რაც თან მოაქვს ახალ დროს; შორს მოსიროლეთ, საგულდაგულად გადამახლო ძველი ქუდა; ახალი ქუდა დაიარეთ, რათა ძველებურად დაიწყო მარადიულ ფალათიებში სხვა შემთხვევაში, უცილობლად მსხვერპლი იქნებოთ; სხვა შემთხვევაში - არც წარსული გაქეთ, არც მომავალი, ვინალო ახალი ძველს გადარეცხავს; მინაში ჩაიფლებოთ და ვერაფერი იმიოის თქვენს საფლავს, რამეთუ მსხვერპლს საფლავს თავად ფალათი გადამაღავს და გადამაღავს უტყველად, კინადან ახალი დროების ფალათია ვეღაზე მეტად უნყის, რომ ახალ კაცზე უფრო ძველ არაფერია სამყაროში; რომ ცვლილებათა მოთხოვნილებას უფრო მარადიული არაფერია სამყაროში და რა ეს იყოს, ემინა ფალათის და იმიტომაც წნავდ აქვს მსხვერპლის საფლავის გადამაღლად, რათა არ მოკითხოს ამ ახალი ფალათისგან, რომელიც ახალი დრო შეისახებლებს ახალი დროის ფალათად და შო, ამ მოკითხობს და ფალათიდან მსხვერპლად არ იქცეს; რამეთუ, შა, მე ვიქეთი საუკუნეთა მიჯნაზე ზეარკად; რამეთუ, შა, ამ უსბილო, მელოტი, ჩია კაცის ხელი დამბინდა მზარზე; ტაკამასზრობა გაეფარათ და ეზლო უნდა კოდეც ტენი, თქვენ კი გაფრთხილით, დროს ვური უგ-

დები, ვინმე ახალ დროებას უცილობლად დასჭირდება ახალი ბავაოი.

- ბოდავს! ბოდავს! ბეტბეტებს რადაცას - გახასხას პირმცინარე ენვერ ორმოცაქემ ტყეში ამორილდებულ ლანდებს, კონსტანტინე ბავარიკენ დიხარა და ჩასახბა:

- თქვა, თქვა!
ამოიხაღლა კონსტანტინე ბავარიკა:
- უნდა მოიკაილა, ენვერია, ჩემი ბრალია!
ენვერ ორმოცაქეს ხმაშაღლა გაეყონა და თქვა ენვერ ორმოცაქემ:

- სამგზას გააორზგვიენ ამხანაგებს ჩემი თავი და სამგზას გამოსტუმრე ციმიბორში; ეს იგეგმა, უნიშობ ნავით რომ აღმოჩნდე შუა ზღვანში ზელდებსშეკრული. შუნი ზელით სამგზის ვარ მკვდარი, მაგრამ გამოაღწია მაინც ნაპირზე ენვერიაშ, ახლა მაკატორ!

დევანსაკლებულ დამის რამდენიმე ლანდი გამოეყო. მოუახლოდნენ კონსტანტინეს, ნელაზნობთ მიმპაიხის ჩოხა, მუხლებზე ნაშაიპოქეს, გაეროდნენ მუხდევ, ბავარიკა დაინახა, როგორ შეაქრეს ზუღში როზგები კაპიტან კუბაბაძეს და ფანდარმებს. ზელდეთითობ ცვილობდნენ თვალი აგრადენით გენერლისთვის. ზურგიდან დაურუს- „მარჯვნივ კაპიტანა“, - იფატრა ბავარიკა, - „მარჯვნივ ფანდარმები“. მის ნინ, კუნძულზე, ენვერ ორმოცაქემ იჯდა, მულტ თავზე ისემადა ხელს, პირდაპირ ატყურებოდა თანაც, განსაჯუღლს თვალებზე თვება თავისი ავაღმონქურული, მოშლინურ თვალეობით, თვა მუხდევ:

- თუდა მეც კი ვიცი აბა, ერთი!
მწარე, უმწარესია, სამი როზგა დაიხებრა ბეტბებზე, ხორცი ამოაღლითა, ხმავე ამოაღლითა ყელს, - რაღაც ხმა, გაუგებარი ხმა, თავის ხმას არ მკავდა.

- ორი, აბა! - თქვა ენვერ ორმოცაქემ.
ხორცი, ხორცი, ვახურებულე მანთობით დამწვარი ხორცი, ნუთუ ეს ხორცი თავისია; ანთუ იწის, თავისი ხორცი ყველა დასანახავად იწის, სხვები უძერწენ, როგორ იწის...

- ყოწაღ, კარგია! ხაში, აბა, პე!
სამით, ხაშით, საკმარისია, სამგზის სამია და არა სამი მხოლოდ... აბი!
- ასე! თობი!

როგორ ისაგას მულტ თავზე ზელს; როგორ, როცა საამოურებისგან ადვილს ვერ პოულობს, როცა განცხროშაშია და ცრუტავს და თავზე ხელს ისაგას და...
- ხუთი! ექვსი!

გრულ, ნოტო მინაზე დაეგმო ხაშით; ჯერ კიდევ სცემდნენ, ჯერ კიდევ გრძობდა; ყოვლისშომიყველში ტკავილმა კუთიდან ბეტბებზე გადაინაცვლა, ახლა იქიდან მშრანებლობდა, იქიდან ფუტქეობდა მთელ ორგანიზმში, სისხლში იშლებოდა, ყველა კუნთს სხედებოდა მშველი მეხებით; ხურდა, ტკივილი ხურდა, ხურდა ტკივილი გრულ, ნოტო მინაზე ზურდა, ხოლო გვეშვლი ხორცი ვარდა, ვარდა, შიშის, ნყულულის და სისხლის სურნად ვარდა გვეშვლი ხორცი და სიმწრის ოფლის სუნად ვარდა გვეშვლი ხორცი და ეს ხორცი თავისი ხორცი იყო, რომელიც, ადლოტ კი ახლოს, მერამდენე თვლაზე ავაკარგა ბავარიკა და ეს კარგი იყო, რამეთუ ხორციან ერთად დაკარგა ტკივილიც, თვალეობი კი ასე სასურველი, ასე ნატრული უკუნი ჩაიდგა.

უკუნიდან ცივმა, სველმა მუხებამ გამოაღწია; ტკივილი დაუბრუნდა, ტკივილი ისე თვალის ვახლებამდე დაბრუნდა და ინატრა კვლავაც უკუნი, მაგრამ არა, არ უმუხბოდა მტანჯველი, აფხიზლუდა, ცოც წყლას ასხამდა, ჩასაბობდა:

- ეინც ჩემზე ხელი შემარსა, არაეინ ფამიტოკობია ცოცხალი! ცუდი ამხანაგი ვინდ მენი იყოს, გინდ - ჩემი, ვეღლა ემზარება! უკურ ახლა, რას უკეთებს ცუდ ამხანაგებს ენვერია ორმოცაქემ!

და დაინახა; სადღაც, ღვიბრ მიღმა დაინახა მუხლებზე დასრქული კაპიტანი და ფანდარმები, რამდენიმე გასართლის ხნიც ჩაენმა, მერე ისევ უკუნი დაბრუნდა.

ენვერ ორმოცაქემ ცხენზე გადააკოედინა კონსტანტინე ბავარიკის ლეწავილული სტეული, თითონი სხვა ცხენს მოაჯდა და თქვა:

- ახლა არამიშავს, ამას მე გადაქრენ სამართალს!
- რას უპირებს, ენვერია? - დაეკითხა ერთ-ერთი.
- ხელსუფლება რომ ეიყო, ციმიბორში ვატყურებოდი თავს; არ ვარ ჯერ ზელისუფლება, მაგრამ არც მოკლავ და არც ვაცოცხლებ! როგორც თითონ გამოიკეთა, ისე...
- მაინც, როგორ? - კითხია მანვე კავშირ.
- მე სამაჯურ გამოვიღე ნაპირზე, ამაწად სცადებს ერთობლ, - თქვა ენვერ ორმოცაქემ და ღერდები ნაპირს ცეტს დაბი.

ერთხანს თვლი მიადევნეს, როგორ იკარგებოდა ლემში ცხენზე შემოჭდარი ენვერ ორმოცაქემ თავისი ნადილეობა, მერე ენვერის ხამე მოესახლა:

- კარგი ამხანაგები ხარო, თქვენ, კარგი! ვლშიმა თქვენთან ენვერია ორმოცაქემ!

თუმცა, ერთ-ერთი ამ ამხანაგთაგანისგან გაიწრება ენვერ ორმოცაქემ; სულ რამდენიმე დღის მუხდევ, სოფელ ჭყონაჯორაში შექიფიდადენებთან, უაზრო კამათს ნაპირი იწყებდა, მუღაპარაჯებთან, არცერთი არ დათმობს, ის დასანრებს.

ნავის წვერზე თოლია შემომჯდარიყო; ისიც ნელა ირწეოდა ნავითა ერთად. აქა-იქ თოლია-ფოლია განწინდითი ნისლა. მშვიდი დანება უფრო მსუფე ნისლისეც მიაცურებდა ნავს. ჰა და ჰა, ინათებდა.

კონსტანტინე ბავარიკა და დაინახა - ბინდისფერი, უკიდევანო, უსამველო სიმარტოელი აღბეჭდილი; ერთფეროვან, უნიწარი რწევაში მუწარაჯად მოსაყენი.

ნელსხვობით გამოიშვებულ სხედულს სიცივის ხმარი ხორკლი აპყლოდა. ბეტებსა და ზურგზე ჭრილობებში ჩამჯდარი მარალი იწეოდა. თავი იმდენად ჰალარ სტკიოდა, მაგრამ რაღაც გამოეშვებით ფრუტავდა საფუკილებთან და ფიცრის საშუალებას არ აძლევდა. ერთადერთ კითხვას უჭრიალებდა, გვეგონება ამაში იყო მისი ხსნა: რა დროა, დღმართი; რა დროა, გამაგებინე, ღმერთო, რა დროა?! უკიდევანო, ბინდისფერი და მოსაყენი ციდან ჰასუხა არ იყო; უფროობას ცა ადგა თავზე, ვინმეო ვერ გაიგებდა, დედა თუ საღამო, თინდებთა თუ ღამდებთა, ანთუ იქნებ დღურბუღული შუადღეცაა, მაგრამ რა დროც არ უნდა იყოს, მარტოდა მასში, სრულიად მარტო, ხახავამშრალი, ერთდროულად სავსე და იწის კიდევ ნულ ცეცხლზე, თანაც მორწევა სადღაც, გავუგებარ დროსა და სიჭრეცში, სადღაც - თოლია შენიშნა ცახზე. გაპოლილი ფრთებით გადაფრწინა

და თბილის მღვდლარა. «ფრთხები მაინც შემოვიკრა», - იფიქრა ბავაშვმა. - «ფრთხები მაინც შემოვიკრა!» რატომ? რისთვის? არ იცოდა, რატომ უნდა შემოვიკრა თოლას ფრთხები ან რა სამაგისტო მისცემდა ეს, მაგრამ ცაბი გამოკიდებული თოლიაც იმე უწყნარა და აუტანადად მწედა იყო, როგორც ნავის რჩევა იყო უწყნარა და მჭიდრი, ხოლო თვითონ ისე უსასიო და უსალო, ისე უშუღავათოდ მახვილიანი უწყნარა რჩევას და მარლისის, სიცივისა და ნიღბის სუნს რჩევამა, რომ ეს გულს ურევდა და...

თავის მიზრუნება მოასწრო. ღოყაზე ჩამოვლურნა გულ-ღვიწილიან დაძრული სველა დახველა, არა, ამოახველა - უღონოდ, გაგრძელებულად ამოახველა, ერთადერთი ხმა გააფურცა ამ საყოველთაო სიურპში. მერე ელ-დან გადაფურცანა თავზე. ელვა - არა, თლია აღმოჩნდა, რომელიც თორმე აქვე იჯდა, ნავის ნეგრზე და აქამდე ვერ ხედავდა. ახლავა გააყინებინა, რომ ხელები ზურგზეკანა შეკონდა გაყოტლი, გაყოტლი ფრებზე ცა ნავის სკამის ვეშე კურონი შექრთული და ასე იწვა ნავის ფეხებზე, როგორც ლეონი, თუმცა, კუბოში, აღბათი, კარგადია, კუბო უკან შედგება; ის კი ერთფროვლად თითქმის და ნელ ცუცხლ-ზეც იწვავდა და იწვა ნავის ფეხებზე და უფრობის ცაბი მიცქეროს ნარმოდენა არ შეკონდა, სად, როგოს უნდა დასარტულბულიო ტანჯვა, ანთო შეეგებად როგორ უნდა მისარტულიყო, როცა არაინ და არაფერი ჩანარბად ირგე-ლიც, მხოლოდ მშოვად მოწანავე ცა ადგა თავზე, სადაც ერთმა თოლიამ გადააფრანა გაწლილი ფრთხები, თვალს მიეფარა და უფრო მეტი სამარტული შეატაკდა სიურცაზე.

უნდა გაბნობოლა, ეს ზუსტად იყო, მაგრამ ამ ძაღს ევერ ვინდებოდა ვერსაიდან. - შეიქ - ამოახველა, - შეიქი - ასევე არე არაფერი. სხეულის დაძაბებას შეცდადა, კუბა მარბინა, შექანებულმა ნავმა შეაბნა, კუბა დახაზე-ვა ფიჯის, გაბნობულბომა, ამნამა ნაგრანობმა ტოქოლმა მისცა ძალი; ისევე იფიქრე გაამეორა, ყურადღებამ აღარ მიუქცევა საბოლოოდ ატორტმანბული ნავისთავს, ბოლომდე იბრბოდა, ნავის მკერდ სკამამდე აიჩრია კუბა და იქ, სკამზე კეთამიბუცილი გაეკუნდა. ახლავა შეესვენა, რათა ნავის ტორტმანი შექმედარყო და იმტომაც უნდა შექცენა, რომ ძალა მოეკრება ხელბლბა არანაირი აბინი არ შეკონდა, რა მფაგორბობმა აღმორჩნებოდა ნავმა, რამეთუ თავის მშეველელი ვერ იყო, სხვა თუ უშეველდა ვინმე; მაგრამ არ სურდა ამაზე ფიქრი. რაღაცას მიიღწინა, რაღაცას ეს არა, მერე: უკვე იცავს, რომ ნავმა, ნავი ზღვამი მიცურავს, ზღვებზე ფთილდა-ფთილდა დამწმდარა ნისლი, ნისლი სახეზე ედება, ხოლო ნავი უფრო მშველ ნისლსკენ მიცურავს ნელა რჩევით, მსუვე ნისლში თითქოს უფრო იბინო: თუმცა, ნისლში ველარმფერს ხედავს ნისლის ვარდა და თანდათან ივარტება ნისლმა და მეტად და მეტად ევლია-რაფერს ხედავს და... გამორჩნდა. არა, გამომხდნენ - მოპირდაპირე სკამზე ლე და ტრისტან ლუქსერინზე ისხდნენ. ლეას ეს სკოთა ეცემა, პირველი მუხებდრბინა რომ ახსოვდა, მაიორ ლეფსატრბიტას - მუნდარი. არაფერს ერწოდნენ, ხან ჩამორბობდნენ ნისლში, გაქრებობდნენ კი-დეც, მერე გამოვლანდებობდნენ ისევე.

«ფრთხილად!» - იფიქრა ბავაშვმა, - «ნავში ესხედ-ვართ, ფრთხილად, მივეცურავო სადაც, ფრთხილად!» ფედაშბი, თინათინი მარჯვენა კიოხზე ჩამოყვდაარყო სრულიად შიშველი, ზღვას ჩასცქეროდა.

«გადავიყრავებოთ, დედა, ფრთხილად!» - თქვა გულში ბავაშვმა და შერტება, რომ ფედაშბი მიშველია და გაუხარდა, როცა ნისლმა ფედაშბი მისი სიბიშველი.

ტრისტან ლუქსერინისა და ლეას ზურგსკენ მუხლებახერტული მისე დარჩია იფცა, სისხლი არ სდებოდა, ტრისტანის ისე ემწეოდა, როგორც დაწინა დარკულ გოქს მოუჩანს მორტული ნიარტე ევლიან. მაქცილბა კიოხზე მოჩინა ჩამოხმხდაროყენენ და თქვა ისევე გულში კონსტანტინე ბავაშვმა: «ფრთხილად, ფრთხილად, რამეთუ...» - და მივეცემა გაერკევა, ვინ იყენენ ის ორნი, მაგრამ ამ დროის თოლია ჩამოფრანდა, ტრისტან ლუქსერინი და ლეას მოჩინა მისი მოძებნა ადგილი და იფიქრა ბავაშვმა: «გადახველია, ან ძალიან ბებერი», - შემხედო ეს ისევე იფიქრა: რატომ მომჩერებია ასე, თოლიები თვალს არ ახამამებუნენ? მოუხდა შეენახა, დაეფრთხო ფრწეული, თუმცა ხმა ვერ ამოიფიცი-ნა და ისევე იყო უწყნარს მიატყვრდა. უცნობების გვერდითი კიდეც ორნი, ზუსტად ერწმინარი, პირტრტულა ბიჭი ჩამოხმხდარყო.

«კინ არიან, რა უნდათ?» - იფიქრა ბავაშვმა, - «დედა მიშველია, ფედას არ რცხვენია, მე კი...»

თინათინის გვერდით, მარჯვენა კიოხზე კიდე ოახნი ისხდნენ, ისინიც ისეთივე პირტრტულა, მონწყილია ყმან-ტულინი.

«ფრთხილად, ფრთხილად, რამეთუ ნავი...» - უნდო-და ვთქვა, მაგრამ ვერც ეს მოახერხა.

ნავი მალისანდ შეავსეს პირტრტეული, ზუსტად ერთნაირად შემოსილმა, ერთი ასევე ყმანტეულიმა. ბავაშვმა გადათვლია. «თორმეტი, რატომ თორმეტი?» - იფიქრა და იქვე მიბედა: «თორმეტი შეფიცული, მათ ეცებები, თორმეტი სად უფილან?», - მერე ისინიც მოიფინა, ის ორნი, უცნობები... «ერთი ფედაშბის მოყამიფერა», მერევე ფოტოტარ-ფა, ერთად გაეფიქრა სალუფია ტბამა».

ნისლი გაბტქლდა, მოიკარგდნენ, შემდეგ ისევე გამორჩნდნენ. აქედან უნდა ნავიდე, მუ უნდა ნავიდე, მუ აქედან უნდა... - მიფიქრა ძალით გააბრბოლა, აყანაოლბულ ნავს აღარ ერბებოდა, ცდლობდა, როგორმე ნავიდან გაეღწია, კუბას აფერდა სკამს, თანდათან მალდა მოიწვდა, შეკრულა ფეხები გამოაფერხანა სკამთან, მათაც დაუფრწინა, ნავი კი ტორტმანზედა, მეტად და მეტად ტორტმანზედა, ხოლო ის უკვე იფიჯებას აფერხნობდა სკამს და იმისავე აში-ნევეს, როგორც ასხდა ნისლის ფთილები ზღვას მშეველ ზედაპირს და მაშინ, იმ სასონარკეული თავის გაბრბობულბა-ში შეამჩინა, რომ ფოტოტარფი ნამოფცა ფეხზე და მიშვე-ლი ფედაშბისკენ გადაბანაყვლა, ხოლო ავადმყოფი, ბებერი თოლია დაფრწინა და სწორედ მისკენ, მისი თვალბინისკენ გამოფრანდა და თქვა გულში: «ფრთხილად, რამეთუ...» - და წავლი, მძიმე ზელოში ფედაშბა და პირტელი, რაც იგრანდი, სითბო იყო, ნულის სითბო, რომელიც პარხზე უფრო თბილი აღმოჩნდა და სამალამე, რომელიც მობრბოლი კუბო-პად ჩასცადა ფოტელებში და უკანასკნელი, გამაოლებული დამშვების ნეტარებაში რატომაც ისევე გაეფიქრა: «აი, რამეთუ... და ეს სიტყვა - „რამეთუ“ - მასთან ერთად დამეცა ზღვის ფსტრბისკენ, საიდანაც კი ქოლავების მორე-ულმა უკანსტლბმა მოაღწია ცარილი მისკენ; როგორც ჩინს, ნაპირიდან არტულ მორს ჩაატყვა ზღვამ.

დასასრული შემეხე ნომერმა

ვტყობს თუ არა ამ ლექსებს პროზადან პოეზიაში „კაფისული“ ავტორის ხელნერა? ეს არის პირველი რეაქცია, რაც ზურაბ ლავრელაშვილის შემოქმედების გულშემატკივარს უჩნდება მისი პოეტურა პუბლიკაციის პირველი დროს. ერთი შეხედვით ეს მხოლოდ ყოფილი ინტერნეტის გამოხატულებაა, რომელსაც საერთო არაფერი აქვს მაღალ ლიტერატურულ ნორმებთან, მაგრამ, მეორე მხრივ, არის ამაში რაღაც აზრი, რომელიც შემოქმედებითი მექანიზმს ეტყება და გულისხმობს იმ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას, როცა ადამიანისთვის მოაგარია არა ვაგება პრიციპისა „რა?“, არამედ „როგორ?“

მაშასადამე, როგორ გარფიასხა პროზაიკოსი პოეტად? ვინც კარგად იცნობს ზურაბ ლავრელაშვილის შემოქმედებას, მისთვის ძნელი არ უნდა იყოს ამ ლექსების ინტელექტუალური არქიტექციის წარმოდგენა. ცოტა ღრმად რომ წავიფიქვოთ, ეს ლექსები იმ სათაფლიან მომდინარეობს, საიდანაც მიხი პირობა. შეაფიქვნება ერთი და მისი ნაფიქვო რა ფორმის მიიღებს, ეს განვების ნებაა. ავტორი არ ირჩევს ფორმას, ფორმა ირჩევს ავტორს. ასე რომ, ეს ლექსები ავტორის არც ექსპერიმენტია და არც არჩევანი, ეს შედეგი, შემოქმედებითი ბედა. მიიხსნურ-ლავრელაშვილის რველექსებში ლექსის ენაზე – აა, მასუხი ბუნებრივად წამოჭრილ შეკავშირებაზე: „როგორ?“

ზურაბ ლავრელაშვილი

მითაგი. ლავანდები: განმეორება

ჯურხანის შარი

ოჲა ჯურხანის ფარი ვიფაც,
ბეთლემს ვეკიდებ,
ჩემი ტლრალიი გაისმოჲდა
კიდედან კიდე-
ან მდუმარე ვარ...
ჩაინავლა ჩემი ხმა მწველი,
მთიდან დაძრულია –
და მწუბრის ბანდა მოუცავს ველი.

წაღის დედა

ტესტური ცხოვრობს წყალთა დედა,
არ უყის ქმარი.
ნაზი ასული ტორიუს მოპვავს,
როს შესწარავს ქარი...
ამერიკელს მამის ფოთლებს
ტორიფა-ქმარი,
გატომბა წყალი და ცხენი გაპუტა
გვიანი მტზაური.
ხედავს, მთვარის შუქს მოუბლარფინავს
მდინარის ფშანი.
ვოლაც მოპკივის,
ვოლაც რბის,
ვოლაც ბუღდებმა,
მოაქაფუნებს ბნელსა ტალღებს,
მოიბრძვის მიწიფე.
ნაპირს მოსდევან რუხი მგლები,
მათ გაურბის ნაზი ასული.
ეავს შემოხედა,
ტრფობის ალი გულში აუღზონო,
ბელს ინფლის მისკენ, თეთრი სამოსზე უბრჭყვიინავს ნამბ...
ვაფნებ ხმა მოსავა,
ამოდ რასამდე დაეცურტურა,
წყალში შევარდა,
ალბათი შევლა სურდა ასულეს.

ტალღას ჩაებნა...
და მორევემაც მყის ჩაიხვია,
ბნელი ნილი სატრფოს ნაცვლად
მიეღურტურა.
გაქურა ზმანებმა.
მამის ინყეს მტლებმაც ყმული,
როს მწვანე წყალში ჩაიხაფრა ვავის ქოჩორი.

სიკვდილისა და თინიზაქის გაბაასახა

ლიბოში გველი.
ქალში სუსხი.
ბელში მახელი.
თინიფე, ცოლიც გაცვოლუბდა,
რომ იყო მკვდარი,
სამი ქვის კომკში,
ეთო ხაფანგში
გამომწვევტულა...
მებრძოლი ბედთან, დრო-ფანასა და უცხო დარებთან,
დაცხვდა სიკვდილი, ჩამუხლული იქვე კარებთან,
ბელში ეტორა თავისტალა – ლოპრი და ქუში,
სიცილით ვოხმრეა
ესააო არყოფნის სახე!

ბეთქილ-პონადირი

ბეთქილი რძალთან წოლიდა და ისე წასულდა
სანადიროდ. დაღს ეს სწენია, კლდე ხე ხელ-ფეხით
მიუყრავს. ბეთქილის დახასხენილად ხალხს
ცუკე-თამაში გაუმართავს. ბეთქილი კლდიდან
გაღმობზტარა და პაეროფი დაკარტულა...

ბეთქილ,
კლდე რო შენი სახლი,
თავს ცა გვებურა,
მინას სწედებოდა შენი ჩრდილი,
ყოფილი შურყენილი.
მმისცილითან მწოლი, იქაფნოდი ნადირთა ხოცვას...
ჯიხეთა გამროვე დალი შეცხვდა,
მან გაინამამღერა,
ტანს მიგაეაქტვა ხელ-ფეხით და ასე დაეტოეა,

სანამდის ვლდის ძირს სოფლებები არაკვებოდნენ,
 ვერ განამორებს რადგან ქაიასუს შენი სხეულნი...
 აახმიანებს გუდა-სტირი და დაკურს ტამი,
 ბეთქელ, შაი, რომ ზრცოლა გვცა დათარსულ ტანში,
 ოდეს ნანდობი,
 შენი სატრფო
 ცნავედა მოღზე;
 და თან გიწვედა თეთრ ცხვირსახოცს,
 დაბლა გინწვედა
 იმ ნებზიანი ღამისაკენ, როცა ცოფქამ დაგრაით ხელი,
 თეთრ მუხლისთავეს დააბრუნედე შიშლილი, ხელი,
 ოდეს სიამით გაბრწყინავდათ თვალები მწველი,
 სიღვარულითვის სიკვდილიც ხომ არ არის ძნელი -
 ახლაც ინდოშე...

ფრთა გაშალე, დაბლა ჩავარდი,
 შავრამ მინას კი ვერ უწიე,
 თითქოს ააღდა,
 ფიფქვით გაპტრი,
 რომ შიხს სხივი დაადნობს ცვარ-ნამს,
 თხვრად ტრიალებს შენი სუნთქვა
 შავრის შერთული...
 ბეთქელ,
 ეს იყო შენი ოხვრა დადაგულია,
 სატრფო კი შენი, სატრფო ამან გაავლუსა,
 დიდნას გიწვედა თეთრ ცხვირსახოცს,
 ქვეშით გინწვედა,
 არკი იცოდა, სახველი თუ უშალ გინწვედა...
 ცოფქვით არასდროს შერწყნიათ ფრთა და ენება,
 ნადირთა მწველსამც მიტოპ ალბათ ასე ინება,
 რომ გამჭრიალთაც ურუგვოდ
 შავრში მსროლი,
 ბეთქელ, კვამლი ხარ კოკონისა,
 შნარე ხარ შოლი,
 სატრფოს ძახილზე გაიფანტე,
 ლავგარდს განზავდი,
 ბეთქელ, მიჯნურთან სამუდამოდ დაეგავდიანდა!

მეადგილე

არ შეიძლება ვახსენით გველი,
 არ შეიძლება მოვიჭრათ ფრწილი.
 არ შეიძლება ნახალწლეს დაეანოთ ცეცხლი
 სულის შეტყვევით...
 ნურცვიც დანებება თავ-ლოგინზე ვარდაცვლილისა,
 სანამდის ულუი ოროშვი დღე გარეთ არ გადის...
 რადგანაც კრძალვა განაშორებს საგნებს ერთმანეთს
 და იმათ შუა კი სეგვას შიში შეუცნობელის,
 ტანს რომ გვიხოვრკლავს,
 ბუნებს გვიშლის და ძარღვებს გვიჩაფრავს...
 ეს ყოველი - მაადმიიდა,
 ნაცრის ლეთაება, ბურბუშელით ცეცხლის ამბოები,
 კურიაზე რომ გაღვივდები ნაპერქლის ჩენით...
 უფარშოფელი ჩუქნიე თავის,
 პირამშეული,
 ჩასავლამად განშხადებულთ,
 ცოფდელთა მზერით სასუფოვ გამბუტებული...

გადანნი. კოპალა

გუდანს ულოცვენ სანების წვერს
 გურგეტით მოსულს.
 გადმეორია მთის პიკიდან დევთა მშუხურელი
 კოპალე - მისა ნამშობ და ლიქოკის მცველი,
 ლახტს რომ აიღებს
 მის დამჭერელი არფან არის ლეთისშვილთა შორის...
 გაუთღვრია დეე-კერები მინრიალამდე,
 რაკილა ხორცი დაღურიათ დევებს მას უკან
 და სურვილად მოქცეულან ნაპშობთა მიმოთ.

წყაროსთავის წინდა გიორგი

თავიდი იყო წყაროსთავის
 პირქუშის ფარი.
 დღე-დღეაბურთა ამონწვეტი
 ისრებით რკინის,
 რომლის ნაკრავით დეწინ სრულად გამოგლუტილან
 და ახაფს დარჩა საღვთისშვილოდ
 სამოცი კომლი...
 იქ ადიდებენ წყაროსთავულს
 წმინდა გიორგის,
 დღეთ სისხლის ამღებს,
 მინრულითა სინსლის გამწვეტს...
 საკარგვამდე ლუდით ილოცება იქ ხვეისბერი,
 ყოველი არე სანწინდარად გაადეცეულა...

**იხსარი ტაპში ჩადის და
ოთხპურა ცხვარს უკლავს**

წინახს ვურობდა იახსარი
 დევთა შარეკა...
 პიროფლიანი,
 დაუღვლი,
 კაცთა მუშეული.
 დევებს შეუკრა ჭზა-სავალი
 მთას გადარეკა...
 ზოგი გატეკა, ტაპში ჩაძვრა, იქ დაემალა.
 გვირი თან ჩაპყვა,
 წვლის ჭაღლებში გაუჩინარდა.
 დევას სისხლსკან ტბა ვანილდა, ზეფ გადფარა.
 დარჩა ლეთისშვილი...
 სამურს დარჩა დაღონებული,
 რადგანაც წავალი ზარფუშვით თავს დაეხურა
 და ეღლარ შესძლო იახსარმა სამზვოს მოსვლა...
 ოთხრქა-ოთხურეა ცხვარი დაკვლეს,
 ტბამი ჩაღვარეს
 სისხლი, ნადენი თავმოჭრილი
 მსხვერპლის კისრიდან...
 გაახსნა წყალი,
 ვადამიპო ტალღები მქიხი...
 ბროლი ამოწნდა ქვითაღერი
 ჯვარიმქერული...
 იმ ქვას ამოიყუვა იახსარი -

ლახტი ზეღში აქვს,
 დევების ხორცის ნაფლეთები ზუფუ პედიან...
 ის მტრედად იქცა და აფრინდა ზეცაში ღმერთთან
 მისგან მიაღო ხორციელმა ღვთისმშვილის ნიში
 ლოქოუს თავზე, კარატის მთას კოჭი მოპოკიდა...
 იქ დაესახლა,
 დეუო სანსილის ამომწყვეტელი...
 საზარე, კოშკი, ახლაც გაქმნიობს მის დაარსებას,
 გმარის, რომელიც ლახტის ცემით ავსებულ ებრძოდა...

კოპალაშ დევიანი ქვესახელები ჩარება

დევეებს უფავით ნყალით ზეით ყორე ვეება,
 ქვას აგროვებენ,
 ლოფებს მიძიებს და კლდის ნაშალებს.
 ბევეითად ბრურენენ,
 წყალთა ბუა ავებენ ვებორს,
 ფშავ-ბევსურეთი რომ მოსწელიტონ წარღვენა-წარებით...
 წყალს ადიღებულს მიუშვებენ დაღმა სოფლებზე
 და კლდეებს გაპაბეთს მზევი წყალი, დაქანებულნი...
 ნაილეკავს და თან ნაიღებს კაცთა საცხოვრისს,
 საქონს დაუღრჩობას, ფარებს მყისვე აუტიალებს,
 და თუ გადარბა იმათგანი ცოცხალი ვინმე,
 ღვთისმშვილთა ნაცვლად დეე-კერებმა დამიონებენ...
 ყმაგ გაიბდიან,
 ცოლს ნაშგვრან,
 დააშინებენ.
 გუთნის სახნისს და ცულის პირს მოანატრებენ,
 რაკილა ზღუდენ რეაღს და რკინას მარტო დევები,
 კაცთაგანს კოდე არვისა აქვს ამის უფლება,
 რომ გამოკვეროს ცულის პირი ანდა მახვილი,
 ცუცხლის ღვთებმა მხოლოდ ავსებულ ემსახურება...
 მიტომაც კრიოდა წარღვენის შიშით ხალხი ბეჩავი,
 ღვთისმშვილთ უბნობდა,
 მერკიდ ღმერთის შეტახოვდა შველას,
 მაგრამ უფლიში იგი ბში ვერვის სწედებოდა
 კოპალეს მეტლა,
 რომ შავტყო კაცთ ვასაქირო,
 შავი არავუ გაეტომა, კართანას ახლო
 ენება ყორე საშინელი, კაცთ დასალემა...
 იქვე დევები ფუს-ფუსაუბენენ,
 ქეებს აგორებდენენ,
 შიშიად აწყობდენენ ერთმანეთზე,
 კედლაფ ავებდენენ.
 შეტხოროლიყო არავეიცა ნაპირებს შორის,
 მაღლა იწევა, ედებოდა წყალს კუპრისფერი;
 დელგზად ვასილო, სადაცაა დაიქუზებდა
 და გაარღვედა დეე-კერებების ნაშენებ ზღუდეს...
 ვერ დაიჭერდა მერე იმას
 ვერარა ძალი,
 ფშავ-ბევსურეთი დაინთქმოდა ხეაერიელ წყალში
 და მოსწედებოდა ერი იგი სიმრავლით თვისით...
 დევეთა ნაქნარი ავი საქმე როცა კი ნახა
 რასხვით ავებო პიროფლიანს ღვთისური გული.
 ლახტი აიღო,
 დევეებს სატყორცნა,

ქვედად აქცია, სადაც რომ ახლა გმირ კოპალეს სალოცავია
 და ზარეფს რეკენ მინრიელთა შესამინებლად,
 რაკილა დღენი იქვამვე გადაიხებენენ;
 მანის გულში აქვით ახლა ბინა,
 იქ შუავეულან,
 მზის სხივებსა და ცის კიპარას დაინატრულებო.

საზარეულის მოტაცება

ბუზად გადიქცა ღიადგიორგი,
 ხახმატის ვეარი...
 თავზე დაპაზუის ქავთა სოფელს,
 მტეფლებს აწუხებს.
 ტურთიმელებს უსროლიათ, ევრკი მოუკლავთ,
 რაკილა ცხენის უკანაღში შემპერალა ბუზო...
 ცხენმა ტლინიკი შკრა,
 მიუწგვია სამტეფლოები.
 ჩამეშეველა მერე ხახმატს გმირი კოპალე,
 ლახტის კვრით ქავნი გაუტელებავს, მინციე გააწყო...
 ნაშაულიათ ოქრო-ვერცხლი, სქელი ველარმები,
 რქის საწავითი აურწავით და უჭარბიათ.
 ცხენი რეგებია ხახმატის ვეარს საფარველით,
 ქავთა ქალების ნაქსოვს აფენს,
 ზედ ისე ველებს.
 ვეღარენი შვედავს, ევრეინ აშწნეს, ევრც ვინ შვეკნობს,
 რაკილა ქსოვილს გველის ქარის გასდის სხივილი...
 ობობას ქალე ხომ გინახავთ – ისე ნაქსოვი
 ნაღმა-ვეკულმა მუღოს ძაღი აუხვევიათ,
 უწინო მშინლა ცხენიკა და მტეჯაროც მისი,
 მინიდა ზაიფი სანამ შურავით ორიცეს ერთად.

ღვთისმშვილი და ბახსა

ჭორმეშიონი...
 ხატის მკაფერ,
 ხატის მოცნე,
 ღვთისმშვილთ რომ სული ამარათვის საღაშქროდ ნასოღეს;
 პეღელას ალით ქაჯავეთის კარზე მავალი...
 გერეგების ოაგზე, ბთელეზასაც, ხშირი სტუმარი,
 უწინარ სახით იან დაიკახეთად ვეარ-ღმერთებს ომში.
 ბეგერჯერ ჩაუფავთი იმის სული უნდო სხეულში,
 რომ მიჰყდებდა ფუტურო ხეს კიდურებს თვისას
 და მიერთოვდა ანგელოსთ ვეარს ვახარებულე
 ავსებულთ მებრძოლედ,
 დეე-კერამბის დამმარცხებელი,
 ჭორმეშიონი, ვახსუა,
 მტერელაური,
 მობრებულე, ვუდრო-ვზოს მფარებული,
 შვეკნა ღვთისმშვილთა ღამქრობისას,
 სტუმრობას მათსას –
 ხორციელ კაცთას,
 ოდეს ხატნი შინაც სწვეოდენენ,
 ახლა კი, ახლა მარტუა,
 მინაცრებულე,
 უწინო თვითღი დედამინას დასტურებია.

ერეკლე საღლიანი, კაცია უცნაური და საინტერესო, იშვიათი და უჩვეულო, შთაბეჭდილებას ატოვებს მისი კოლორიტით შექმნილი პიროვნება და შიშალებზე პირველი მომხმარებელია ანუ შორს ვეღარ მიდის, რადგან უცნაურობა, ვსოტეკა და კოლორიტი მხოლოდ გარეგნული ნიშნებია, შთაბეჭდილება არის, პერსონალურად ყოფიერების არსსა.

ისტორიკოსა, ფოლკლორ ეთნოგრაფი, პედაგოგი, მასპიობი, მომღერალი, მელომანი, საზოგადო მოღვაწე, პოეტი... მისი სოციალური პირობითი ინდივიდი მოგვარებებს აძრვული, XIX საუკუნის პერიოდის მოგვანის ტანს. ერთი შეხედვით ეს არის ანტირწინისებულ ფიგურა, რომლის დასახელება არ სცოდნება კუხიერი კოლორიტის საზღვრებს, მაგრამ თუ კარგად დავაკვირდებით, ხაზინასავით, რომ მის უცნაურ ფენომენში არის კანონზომიერების დიდი დოზა, რომელიც დრო-ვანის საქართველო და ადგილებლობით არის გამოვლენილი. გადგებამდელი თუ არ იქნება ამის თქმა, ერეკლე საღლიანი ნოსტალგიაზე ჩვენი დროისა, რომელმაც დიდი ხანია მოისახლეს ემოციური სისასილია და პირველყოფილი გულმზრევილობით ატყურვალ გმირი. თითქოს დრომ დაისაქონა ეს კაცია როგორც შეხსენება ყოფიერების დაკარგული თუ გამოჩრდილი დეტლისა.

მისი ლექსის ეს პანტიკური ანტიონატივი, რიტმული, სახეები და იდეალები იქიდან არის, ადგილებლობისა და საქართველის კონტექსტიდან.

ერეკლე საღლიანი

მასტანგ გორგასლის ძაგლი სნოპი

არც საფინების, არც საჯარის,
არცა ქალაქსა და სოფელს,
ვეღარ აღვიძებთ მალისმალ
ზაფად ნათქვამი სიტყვა.
მტერი შენაგითი ვერ ვაჯავრებ,
ზნაღ შენაგითი ვერ ვამოვი,
ცა შევიღაღად ევლარ მოერკალე
ჯავარ ვერ ვომორც ხისხამს,
მხოლოდ: ვაგლეხ და ავაბნი!
მხოლოდ: ფერინი და კუნესა!
მხოლოდ: დარდი და ნუხალი!
დამედ რომ გვიცვლის დღესა.
ცრემლი ვაძენ და ვამეფრივი,
ცრემლი ვაბმარე, ვაგასმე,
ცრემლი, ო, ცრემლი მეფეო,
რომ დაღვეს ტინის კლდეცაღ,
სულელით მოსულ ნეტა რად?
ქუის გულს რად მოფიცებ?
მოქსულვარ საღალიზორიდან,
ვრუზვარ, ვერ მოგისნარი,
ნისლეთთან ერთად შეინვარზე
არწვეა ბროლის ცინე,
აჰო, გამოგვევარა
დარი - ალანის კარი!
მხოლოდ შენარულს თუ ძალულს,
ახანას სულს, ახანას რივენი,
ზეცას უნედივ მარჯვენა,
მეგებ მის თეთრ თაღებს.
ცხრაკლავტულს არცა სატევი,
ცხრაკლავტულს არცა საშევი,
ცხრაკლავტულს არცა კლიტენი,
გულის ძახილი აღებს.
სნი ნალკოტი და სამოთხე,
ხოხბას ფერებითი მოვრალი,
დარი არ დარობს დარულად,
არც სამტყვეროს და არც ხედს
ზარი პროპოსია გამოფდვის,
ზარ ნადილისა ნამოფდეს,

ზარ ტყვივლისა განტარდეს,
„ზარ მეფობისა ნარბდეს“.
ნარბდეს, თუ ველარ ვოგულებე,
შენმდე ხაღუთარ მხისა,
გვირვინის ბრქვივალს, მეფეო,
ახლავს სურვილითა ნდომი,
ალაღ, მას ცინეა აღვიდეს,
აღვიდეს აუფლის მთასა!
ალაღ, სიმტკიცე ფუძისა,
ალაღ, იალბუზზე დგომი!
მენამეცა, გვეფრო მენამეცა,
ნადილი შენი მკლავდეს,
უკვდავებთან მოსულს,
სოფელთან ისეე დაობ.
ალაღ, თერევი და გერევითი,
ალაღ, არმა და ბეთლემი,
მთაო, ტყვეული ზნეკაცად,
ზნეკაცად ქმნილი მთაო!

შობი რთარ ჩხეიძის მოთხრობის „ნისლა“ ნაიბითვის შავდა

განუშობათი ფელამ, ჩვენსკენ უფლის გზები,
უდაზნოდან ვეცისის სიტყვა ნათლისმცემლის,
რატომ სწყდება, გვიციკოს ვაგლახით და გზნებით
ცხენის თვალებს ციდან, მონანსკარე ცრემლი.
გადამლო და ნიგნი გეტყვის სულის ამნავს,
შენც მორჩილად თავი დაუხარე გამჩენს,
უსამველი ყოფა ვაი, როგორც გტანჯავს,
არც სულს გაიპრობს, მავრამ არც სნებოვანს გაარჩენს,
აი, გვირო, ყოგმა არასოდეს,
მიღეულის სასო ევლემი მნარეუ ხავის,
ნისლი, როგორც ძაძი ფიფინე კომდე,
მიდის შენისარისკენ, რომ დიხარის თავი.
თუ სოღად შენი არ გტოვებს და ვახლავს,
ვერას ვაგნებს, ვნამდეს, ბედისნერა მკაცრი,
მარტოხული ქვეყნად დაახარ და ვაგლახს,
ვერ მპოვი და მარეც კაცს დაეძებ კაცში.
აუბაფენელ სიზმარს სტოვებ, როგორც თავლას,
ნესტოთივან მქროლი ორთელი აქაც მათობს,
ჩამოვებში ზეზე, დაგვერები ნავლად,

როგორ შეველიო? – როგორ უნდა დაგვითო? დე, ნუმიც დაგლეცია, სინარული მცირე, ბული ისდეს მინდორს, მათორბელა თრიაქს, გზედაე, ეჭადები უკანასკნელ იმედს, დღეს რომ შემოგვომას ფოთოლ-ფოთოლ მიაქვს რქეხზე ჩამავალი, მზე უნთათ ვერძებს, ვინ გაუძლებს, აჟი, ქარბორბლას ხარხარს? დავფიჯარ და ვგმინავ, დავფიჯარ და გეჭმბ, სადღაც კი ხარ, მაგრამ ჩემთვის მაინც არ ხარ! საურჯეს რომ ვკარავთ უსაშველოდ მცეცია, ჰგავბარ მანათობელ თხუთამეტი ღღის მთვარეს, შენ ბენევი და მე კი ნაპერკლები მცეცია, ვტირი სხეულს მიგნით, მოსთქვამ სხეულს გარეთ. ორპინტრეს ხელი შენს კასტრზე უდევს, ნისლოს მოსაბღლეე, ნისლს მიპყვები მაყრად, შერი სული კვლავაც, ვერა ჰგუობს ხუნღებს, ვთი შეეიძლო შენდერ ბორკულების აყრა. განუმზადოთ ვეცლამ, ჩვენსკენ უფაღს გზეში, უფამოდიან გვექამის სიტყვა ნათლისმცემლის, რატომ სწყდება, გვიკვირს ვაგლაზით და გზუნით ცხუნის თვალებს ციდან, მონანკარე ტრემლი.

საპლდომო ლენკახში

თელის ზეალს ასმევე ანოლირი ცის კიდეზე განოლირი. ნეტარების მომგვერელი და მშის სიხეებით ანოლირი. სიცოცხლიდან სიცოცხლემდე, ზეზურად ანევილი, „ტეტუნევეტოვან“ ნარწრის ჰგავს უნარის ნანწრევი... უფრო მზატე, ვიდრე ნისლი, ნისლა – ზევიმ ჩანოლილი, ნათება და შუტისკროთმა დაღის თეთრი სანოლივით.

უხსოთის ცხვრავიბა

მარგარტ იურსენარი

და უპინზი?

მე წინააღმდეგი ვარ ყოველგვარი — ცროხული, რელივიური თუ კლასიზმი — მიკუთვნებულობს, არც სტუპობრივი ნიშნით მიკუთვნებულობს ექვტრ მხარს. მჯერა, რომ ტქუანი და ინტელიგენტი ული თანასწორია ტქუანი და ინტელიგენტი კაცისა, ეს მარტივი ტქუმარტიბება. თუკი საქირო გავდებამ ბრძოლა თანასწორისათვის, თუნდაც შრომის თანასწორი ანაზღაურებისათვის, მე მონანილოვას მივიღებ ამ ბრძოლაზე; თუკი საქირო გავდებამ ბრძოლა კონტრაციტრეთა გახმონების უფლებასთვის, აქტურად დავეტურ მხარს ამ მიზნით შექმნილ ორგანიზაციებს; თუკი აპირებს გაკეთებ უფლებებზე მოდებამ საცემ (იმ შემთხვევაში, თუ მომავალს მშობლებს დროულად ვერ შეძებს ჩასახვის სანინააღმდეგად ზოების მიღება), აპირებსაც დავეტურ მხარს, ვარ, კოდეც მრავალი ისეთი ორგანიზაციის წევრი, რომელიც ეტმარება ეპლეს ასეთ შემთხვევაში, მოუფლავად იძისა, რომ პირადად მე აპირებს მომხრე არ ვარ; როდესაც საქმე ეტება გახმობის მიღების უფლებას, ცხადია, აქაც გენდერულ თანასწორებას ექვტრ მხარს, ეს ბუნებრივია; თუკი საუბარია პოლიტიკურ უფლებებზე, არამარტო მის მივების, არამედ, სახელმწიფო მმართველობაში მონანილობის მიღების უფლებებზე, რა თქმა უნდა, აქაც თანასწორობის მიმხრე ვარ, თუკიკი კი ვეტყობ, რომ ჭალი კაცზე უკეთ შეძლებფეს ჩვენი ეპოქის გარემოცვეული პოლიტიკური ვითარების შეცვლას, მით უფრო, რომ ამ სფეროში ჭალი და კაცი და მოქმედების მათი მეთოდები დიდად არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან.

სტვა მხრე კი წინააღმდეგი ვარ ფემინიზმისა ისეთი სახით, როგორიცაა დღეს ის არსებობს. უმეტესწილად მით მეთოდები ავრქიულია, ავრქიული კი ვერაფერს ხანგრძლივს ვერ მოაღწევ. ამასთან ის, შეიძლება ეს პარადოქსალად მოგეტყვნით, კონფორმისტულია. ვკვლავსებომ საზოგადოებრივ ნებისა, რომლითაც მოაგონებულა ჭალი ის მოსწრაფის იმ ბურჟუაზიას თავისუფლებისა და გენდერებისაკენ, რომელსაც ყოველ დღით ჩაბნით ხელში სამაშაურში მიეტქრება. ბურჟუაზიული და ტექნოკრატიული საზოგადოების ეს პოში საბიუნს მისთვის ის იფავლა, რომლის ომტირებისაც ცდილობა, ისე, რომ ვერც იაზრებს, კაცებელი როგორ ხდება ორიენტირებულ შოილად სწრაფ სარაგებელსა და ინდიფიდუალურ „ნარმატებაზე“. ვფიქრობ, ასეთი ქალსათვის ცველაზე მნიშვნელოვანია თავის დამეფიდება. XIX საუკუნეშიც კი ინგლისის ხელისუფლება უარყოფითად იყო განწყობილი ფლორენს ნათინგელსა** მოღვაწეობის მიმართ სექტარის საავადყოფოში, მაგრამ მის წინააღმდეგ ვერაფერს გახდა ყოველ ნარმატება, მიღწეული სამოქალაქო უფლებების მოპოვების, ურბანიზაციის, გერევის დაცვის, ცხოველთა დაცვის, ბაშუთა დაცვის, უმცირესობათა დაცვის, ომისა თუ შევიწროების სასტიკი ექსპლუატაციის წინააღმდეგ ბრძოლის მხრე.

** ფლორენს ნათინგელი (1820-1910), მედიკოსის პიონერი აუჯანგდა ეპოქის კონვენციებს, უარი თქვა ქალის, როგორც დიასახლისის ბედზე და მდებარე დიპლომატიისა, რაც იმ დროის მაღალი საზოგადოებისათვის მოუღებელი იყო. ცველაზე დიდ ნარმატებას კომშეს ბრძოლაში მიაღწია. 1854 წლის 21 ოქტომბერს ნათინგელი და 38 მედიკოსაგან შემდგარი ჯგუფი გაგზავნეს კრიმში, სადაც ისინი წესდრას ამყარებდნენ სამხედრო საავადმყოფოში ეტმებისა და უფრისკის ნებასრეული სანინააღმდეგოდ. ნათინგელის წვლილთა საავადმყოფოში სიკვდილიანობა 4/5-დან 2/5-მდე შემცირდა. 1857 წელს ინგლისში დამბრუნების შემდეგ, ნათინგელმა მთელი დარჩენილი ცხოვერება ამ სფეროს განვითარებას შესწარი.

* ნანკეტი საუბრიდან შვილი გაღლისთან

ქალის დამსახურება, და არა ფემინიზმისა და მკერა, რომ ასეთ პრობლემებს ქალი უკეთ გაართმევს თავს, უფრო კაცი, რადგან ქალს ყოველდღიურად აქვს კონკრეტული ცხოვრების იმ რეალობებიანი, რომლებაც კაცი, როგორც წესი, დიდ გუნდებთან არ უთმობს.

სამწუხაროდ მამაკაცის ფიქტორი, რომ ქალებს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ორ ფრონტზე იბრძვიან. იმისათვის, რომ მოდის აცენონ (კრამთან იდებენ და მუხებულებანიც შეიძლება იყოს მოდური), ისინი აქვეყნებენ აგრესიულ ფემინისტურ სტატეგებს და სთავაზობენ თავიანთ მკითხველს ახალგაზრდა, ღამაზე გოგონების ფოტოებს, რომლებიც უფრო ღამაზე იქნებოდნენ, ასე ამკრად რომ არ განასახიერებდნენ მუხელოცსტორ მოდელს. ცნობისმყოფეობაზე აცხადებენ ჩვენი დროის კომერსიალული ფსიქოლოგია თავს ვეაბეცეს ამ თითქმისდა მადუნებელ მომხილველ მუხელოცებს და არც ნახებრად სიმძღველის გროტესკის გრძობა, თუკი საამისო სამუალებს მიეცეს.

მაიკელს ფემინისტა დედებით დამოკიდებულება ასეთი ქალი-საგნების მიმართ, მათი მართა მოწოდება მოდის მომართ. მაიკელს, რომ ქალია ურთივალსობა, სრულიად გულწინა ბრუნებულად, ეთანხმება ათასობით ცხოველის დამოკიდება კოსმეტოლოგ სამუალებათა თუ სხვებთან გურტების დასამზადებლად. მიიშენელობა აღარა აქვს, მათ შესაძლებლად საკუთრად გახმამზადებულ, კრანს მიეცხედ თუ საკუთრად მერ ნამოხედ ღვლს დახარავდენ. მე მკერა, რომ ქალი დიდ ხალხებს ვადად-გამამოხედ მამონ, თუკი შეძლება მიადნოს იმის აკოსივლას, რომ გუნრად-განუთებონ გუნრადენ ხე ახალგაზრდა გოგონა ამ მოურთებებს მკითხველს სვარტების მოწოდების, მამონ, როცა მხოლოდ თითქმის მუღმწველი სამი სტრიქონი ფურცლის

ბოლოს თუნებდა, მონედა მანედა უანმორელობისთვის.

დაბოლოს, ჩემთვის მიუღებელია, როდესაც ქალებს ამბობენ „კაცები“, „კაცები“ კი ამბობენ „ქალები“, გარკვეული ვგუფისადმი მათი მიუთვინებულობის მიწით. არსებობს სპეციფიკურად „ქალური“ თვისებები, რომელთაც ფემინისტები არაფრად აცხადებენ, მაგრამ არსებულ ქალებს ახსიათებენ სინაზე, სილა-მაზე, მშვენიერება, დელეკატურობა. ეს ისეთი მიმწენელოვანი თვისებებია, რომლის მცირე დონით მაინც უტანლობისას კაცი მშვენიერება და არა ადამიანი. არსებობს სპეციფიკურად „მამაკაცური“ თვისებებიც: სიმამაცე, გამძლეობა, ფინიკური სიძლიერე, დამოუკიდებლობა. თვისებანი, რაც, გარკვეული დონით, ქალსაც უნდა ახსიათებდეს და ეს ასეც უნდა იყოს, თუმცა ჩემთვის მოუღებელი სტესია შორის არსებული სოციალური თუ ფსიქოლოგიური განხილვებისა და მრავალფეროვნების გამოიცილება, რაც ადამიანთა მოდგმას პირქუში ერთფეროვნებისაკენ უხიბვებს.

ფრანგულიდან თარგმანა
6060 ზაზაშვილი

გამოხეაუკება

ნინო ვახანი

ბანიკვა —
გადნიკების
სახელით

ოცდაშვიდი ივნისის ნათელი და მზიანი დღია აქვს არა-ნინო უნდა მოსამზადებდეს, როცა პერში მუხაზებულის დღის სამო სიმბოტ ტრიალებს, ვეიკილები უნებაც კვებით და ბალახიც მუქმწინედ ბობინებს, ადამიანს შეიძლება საერთოდ დაევიწყდეს, რომ ამქვეყნიად ბოროტება, ძალადობა, დაუნდობლობა და გულგრილობაც არსებობს და მხოლოდ სიკეთის, სიხარულის, პარმიონის შესაცნობად და განსაყვადლად განწყობს. ყოველ შემთხვევაში ბუნება თავისი სიმშვიდითა და ფერადონებით სწორედ საუკეთესო ადამიანურ გრძობა-ენებათა გამოივლის უნდა უწყობდეს ხელს, მაგრამ ეს განკცდა თურმე მომეჩენებიათა. ამ სინალებში, ამ მზის ქვეშ საბინელი ტრადიდა უნდა დატრიალდეს. კონკრეტული ბუნებასა და ადამიანთა ცხოვრებას შორის კიდევ უფრო ამბაფრებს განცდებს.

შორი ვეკსონის „ლატარიაზე“ მოგახსენებთ, ჩვენი მწერლობის“ 22 ივლისის ნომერი რომ დაიბეცდა. „ასეთი დარი თუ იყო მამონ“, როცა იგიო ვაკრეს ვეკარე, როცა ბოროტისაგან კვილი შური თ ვერ განარბებს და კაცობრობისს გვეასარჩინედ მოეღონელი მაკეოვარი ნამებით მოკლეს? მის მიუღებებს, ადამიანთა უხარმზარ ბრბოს, აღებათ, გული უცნაური სიხარულით უფროდით, მოკლდება ათუღებდით, მისზე მისია ალესრულებით და მერე ეალმობილი კაცის სიმშვიდე და სიმამაცე დაეუფლებითად თუოოდ. როგორც სოცლის მუფდროსე ციციკური ბოლომდე დატრინებულ თაგის სამარტობისაში, მარტისას სიკედლიც კი ვერ შურეყვის ამ რწმენბს. მართალია, ადამიანის მიუღწინადი მასედა ენებება, მაგრამ თუ ზნეობის დასაცავად ასეთი მსხვერპლი საჭიროა? და მუცა ვამბავრობი ციციკური და სვარა, სხვანაირად არ შეიძლებოდა. შორი ვეკსონის მოხრობაში ადამიანური სისახტეკე ერთ პატარა სოცელში უნდა გამოიღონდეს, სადაც მხოლოდ სამასი ადამიანი ცხოვრობს, სადაც ყველა ერთმანეთს იცნობს, ყველა ერთმანეთის მიუზობელია... ლატარია უნდა გამოარკეთოს, ვინ ჩაქოლონ. ჩაქოლეკი კი აუცილებელია. რასეთის? მოსტერ უორენის, მობოტი სოცელის თქმით, იმისთვის, რომ კარგი მოსავალი მოივდეს, რომ ხალხი მიმწინადი არ დაბოლოცოს, რომ სოცელმა მიღელი წელი ბედნიერად გამოივლის მოსავალი ოცდობით ივნისებზე, მომავალ ლატარიაზეკე ერთი ადამიანის განარება ხედება სხვათა ბედნიერების სახელით.

დადი მწერლური ისტაბლითაა დახატული ფაბრიკის, სურის შენობიდან, უკიდურესობამდე დაიძვინკარა ატმოსფერო. გარემოშია დაღვლილი არაფერი იმისთვის, ბეჭითად ასრულებენ გარდაუვალ, დატალურ რიტუალს. ნებისმიერი მათგანი შეიძლება გაიწიოს. ოღონდ შეუცვდრისას უნდა შეწყვეტოს, ყოველდღიურ, წერილობით, სოფთ ამბებზე საუბრობენ, ერთმანეთს უღიმინ, ხანდახან თანგრძობასაც გამოიჩინებენ, ვინმესთვის ქებასაც გაიმეტებენ და ამ ზეუღლებრივ, გარეგნულად უშეოფიველ, აუღელვებელ ქმედებაში ძალდაუტანებლად ჩანს, როგორი შიშით, მოუთმინებლად, მინდავანდ აფორიაქებული ელიან სოფლებში გასაქმნენ. პატარა ბიჭები ლატარის დანაცლებამდე აგროვიტენ ბრტყელ, მრგვალ, ჩაბაქოვად მარჯვენ, მოზერებულ ქვეს. თითქოს იციან, რომ ქვების შეგროვების ფაზის შემდეგ დადგება ფაზი ქვების სროლისა. და მიუხედავად იმისა, რომ თითოეულმა შეიძლება ამოიღოს მთელი ყუთიდან ის საბედნიერონი მინიანი ფურცელი, მაინც გულგრილად, რაღაცხარით ერთობენს სხვათა განაზრად. ის ამბობენ თავი ყუთი კი, ხმარებისგან გაცვეთილი, გვერდნამოტეხილი, ფერმეცველი კვლავ ისე უსახურება ამ ხალხს, როგორც მათ წინაპრებს, ახლოსაც, უფრო შორეულსაც.

მირილ ჯეკელიანი

საზოგადოებრივ მნიშვნელობაში ამ საშინელი ლატარის ნებისობისა. ხმაზედა და კატეგორიულად ამის მოთხოვნას ვერაფერი შეიძლება, მაგრამ აი, განიშის ხმება, რომ მეზობელ სოფლებში უკვე კიდევ დაგროვდა, ალბათ, მომავალში ყველგან გაუძღვებენ. თუკია უპირატესობისთვის ასეთი რამ წინაშეაგდებულა და მორჩილად აღსრულებენ ერთბედა და სამუდამოდ დადგინდა წესი.

მწერლის ენა შეტავდა სადა. ავტორი თითქოს საგანგებოდ ცდილობს, რომ მკითხველის გული გარეგნული სამყაროებით და სტრუქტურით არ შექმნას, არამედ თვით ამბავსა შექმნას შესაფერისი განწყობა, სტრიქონებს შორის ნაგლისმსებრმა შეამოთათის გული და გონება. ასეთი, განწყობილობაზე აგებული ნაწარმოების სხვა ენაზე თარგმნა, ემოციის უნდაც გადატანა, ალბათ, ძალიან ძნელია. ქართული მთარგმნელის, მეგავა ზაალიშვილის მაღალ ისტაბლიტაბს კიდევ ერთხელ ავსატურებს ის სოფატივ, დეტალები ნუასწარმოებდა წველია, ორიგინალის უზუსტესი შესატყვისის გადმოცემა, რაც ამ თარგმანს ახასიათებს.

ქართული ლიტერატურისთვის ნაწარმოებში აღწერილი გარემო სულაც არაა უცხო და უცვლელი, ძალიან პარადოქსალა ნაცნობია და არაერთგზის დაეუბნებულა. მეგავა კარგად იცნობს ეს უცხოელი მწერლის ქალის ნაფორ-ნაზრები ქართულ, უკრწინელ სიტყვით სამისებრ მოაქვია და რომ არა უცხოელი პერსონაჟებს უცხოური გვარ-სახელები, „ლატარია“ კაცს ქართველი მწერლის მოთხრობა ეგონებოდა.

კითხვობა ამერიკულ ნოველის და თელის გენეტებსა ზეიადურის დაცლა დარლას საფლავზე (ვთავ-ფიგურას „სტუმარ-მასწავლებელს“), მარტას დასვა (გორგილი ლეონის „ნატურის ბიდან“), ბეკინას ზამთრობა (ალეია ჭავჭავაძის მოთხრობიდან „პარანოსა მამად“), დათას ჩაქვიება (მიხეილ ჯავახიშვილის „უკანასკნელი დღე“) და სხვა.

არავის ახსოვს იესოს შეგონება, ენის თვითონ უცხოველია, პირველი ქვა იმან ეგროვოს.

ხალხის განწყობა უდამამალო მსხვერპლის დასჯის შემდეგ სხვადასხვა მოთხრობაში სხვადასხვანაირია. ხან მათი გულე და ვინცდა საშინელოდ მიტყობს, ხან წულის წინ სულგანაბული, მრეე მთარაულად ყაყუნებს... საერთო კი ისაა, რომ თვით დასჯის ფრის ყველა ერთსულეა, გაცნობიერებულ თუ გაცნობიერებულ სხვარების განვიდან, ლეითის და საკუთარი თავის წინაშე მართლები, ვალს იხდები, ნინდა, უზნავს რიტუალს ავსარულებენ.

მირილ ჯეკელიანის ნოველამდე არის ხალხის განწყობის ამ საბეჭდი ეპიზოდები. ჯერ ის გაიხსენოთ, ნაწარმოების დასაწყისში ნათქვამი, რომ ყველაფერი მალე, ორ საათში უნდა დასრულდეს, რათა ხალხს შეუადის საფიქრ არ დაევიანდეს. მრეე თვით განწირულის ოჯახის წევრთა რეაგირება – ქმარი, პოლ პატრინოანი ორ ადღეს უფლებას ცოლს უკმაყოფილების გამოთქმისა. მისი პატრინოსონის სუსტი პროტესტი

ერთი მუშადა შეერულ, მტკიცე ნებისყოფით აღჭურვილი თანამემამულეთა ბრბოში იკარგება. ვიღაცამ პატარა პატრინოსონზე იხრობა, მასაც რამდენიმე კენჭი წაუღო ხელში. არავი, ის დაღდასნული ქალადე პატარა ფეივის რომ შექვედროდა, ალბათ, ასეთვე გულგრილობით ჩაქოლავდა მას საკუთარი დედ-მამაც მომავალი კეთილდღეობის სახელით. ყოველ შემთხვევაში, ცხადია, რომ საზოგადოებას მიუგან ამას მოთხოვნა და „ეს უსამართლობაა“, – ახლაც ყურში ჩაგვესმის განწირული ქალის უკანასკნელი სასწარმკეთილი ამოცქეობა.

საქვების სწორად შენიშვნის მთარგმნელი საგულგნობით ნინოსტყვაობაში: „განა ის ენითაწერელი სისასტეკია და მომსახრბე დაუწოდებლობა, რაც ოცდამეცხრე საუკუნეში მომხდარა და ხდება, ქვით ჩაქოლავს ნაქლები? რა განსხვავება, რთი მოვლად უდამამალო და ღირსეულ ადამიანს – ცილისწამები, დევნი, თუ რეზე, მამარეთია და ტყვიის დახლით?“

ამ მოთხრობის მიხედვით რამდენიმე ფლემი გადმოვლით. ეს ბუნებრივია. ყველას ხომ თავი „ლატარია“ ბეს წარმოადგინო, ადამიანთა გაცუთლებილების კიდევ ერთი, დევიუნიყარი მცველობა. ხომ უნდა დადგეს ის დღე, უფალმა რომ გამოუცხადა ქვათა წინასწარმეტყველს (11,6; 9): „დადგება მღელი ცხერათთან და ვერცხე დაბნობადაც ციკანთან ერთად... არავინ იბორტებს და არავინ იბორტებს მთელ ჩემ წინინდა მათზე, რადგან აიყვება მინა უფლის ცოდნით, როგორც ზღვა არის ნელეებით დაფარული“.

გია არგანაშვილი

რა მოიგონე ახლა შენ, პლატონ?

აჰ, უკვე რამდენიმე ათწლეულია, ცხოვრების წესს და გარემოებას მიაჩვენებს ნელაწინაში რამდენჯერმე ხელახლა გადარკობის ქართული კლასიკური ლიტერატურის მხატვრული ტექსტები. ვამხელავ, ხანდახან ვიკაიასი კიდევ მის აუკარგავს.

ტექსტები აღარ იცვლება. ცვლება დრო, ვაცლებობი ჩვენ და რადგან მოწყენა ჩვენი ცხოვრების თანამდგომარეობისაა, ეს დამოკიდებულება პირობითად უბრავე ღრმადობაზე, შთაშობის, კლასიკური მხატვრული ლიტერატურისავე უკლება.

ამ ხნის მანძილზე ბევრი თბა მოძღვდა, ზოგიერთი ტექსტი ასე გუგულებდა, რომ რიგსავე შემსახარდა იპოინეტისთან მისი დაცვა მოწყენს საწინააღმდეგო, ეს ჩემი მოგადავითაა, ურთიერთ უხერხულობას ვერძინებ და მოსაუბრისთვის თვალის განხორბება შეიქონა.

ახალი ტექსტები, ეკონომიკური კრიზისის პირობებში, მხოლოდ პალაოსს ფულის უპირობის თუ შედეგად, რომელიც, მიუხედავად იმისა, რომ მსიდეველობით უნარს ვერ კიდევ იმარტყვას (ამის გადადებულება განახლების სამინისტრო უნებესს მომავალ თაობას), იმდენად გაიჭირდა, რომ თავდაპირველი ფერი და პენი სრულიად დაკარგული აქვს.

აქედან მხოლოდ ზოგიერთს ლოზინის მონეტა თვსება აქვს. შექმნილი მუდმივი პრეტენდა და ხელდან ბეჭდი გადასება მის ზედაპირს უფრო მეტად ამარტყვას, ვარტყვული ხარყისკალებს კი ერთობლად აბლიურებს მომხმარებლის წევრებს.

სხვი ნაწარმობება შორის ერთ-ერთია დავით კლდიაშვილის სამანძილის დღისნიცლება.

რატომღო, რომ ერთი შეხებვდა ანეკდოტურმა ამაზე-მა, რომელიც თითქმის მალე უნდა მისცემოდა დიუნებისა, ამჯობით სიცილებლსწარმარისზე გამომხვადანა.

თავის ბიოგრაფიულ წიგნში დავით კლდიაშვილი ბათუმის ბულვარში პეტრე უმიკაშვილთან საუბარს იხსენებს:

— მე შენ ხმას არ გვიქმ — შემომიტია პეტრემ, რიგვანი კაცი მეტონ, თურმე კი ზარმაცი, ამჩატებული, უხვირო ყოფილბარ.

- რატომ, ბატონო პეტრე, რატომ? — შევეკოთივ.
- რატომ და იმატემ, რომ ასე მალე დაიავდა სამინისტროლის მოგზაურობა... გადმოვიყვანედი ქართლში, იქიდან კახეთში — რა სურათი იქნებოდა, რა იქნებოდა შენ კი ასე მალე მოანახივრე დედნაცვლი...

ამ საუბრიდანაც კარგად ჩანს, რომ ნაწარმობებში მეთობების ყურადღება პერსონაჟთა მხარეებზე მოგზაურობამ უფრო მიიზიდა და ნაწარმობის კომპოზიციაც „კომიზის შესაბამისად ფორმად“ (კრიტიკული კინემა) შემოიშალა მის მესხიერებას. კრტიკიკამ მომეტებული ინტერესის სწორედ ამ ეპიზოდს დაუთმო. სიმ-ცოლიამის მოგზაურობამ აიციინა გერმანიაშიანა ნაწარმობის კლასიკური ლიტერატურისთან დამაკავშირებელი ძაბუები და მკითხველზე აფილად მხოლოდ თარი ეპიზოდის მსვავისების (თუმცა პაროდირებული) დამაჯერებელი არცუმენტები, რადგან სწორედ ნაცების საგანბან ამ მოვლენასთან მსვავისების ის აუტყვებელი პირობა, რომელიც ტექსტის აფილად ადქმის შესაბამისობას იძლევა.

ამ მიმართებებით განსაკუთრებით ნაყოფიერად ლიტერატურა იმუშავა. მიუხედავად იმისა, რომ მწერლის პიპულარობას სწორედ თეატრმა და კინომ შეუწყო ხელი, არ უნდა დავვიწყებდეს, რომ ურთიდავ და მორთიდავ ლიტერატურაში მხოლოდ ის ინტერესებს, რაც „სეკუნდორი“ და, აქედან გამომდინარე, ნაკლებად ლიტერატურულია. ამიტომ ვსაუბრობი არ არის, რომ სწორედ კინოსა და თეატრში დამბტამბა ასე უმწოდ დავით კლდიაშვილის პერსონაჟთა სახეები.

სამაგალითოდ კორლეხს ხასიათიც ივმარებს, რომლის ეპიზოდური როლი ნაწარმობებში მხოლოდ მოგზაურობის ფროს იწვება. კორლეხს სხვებზე მეტად შეუძლია მხატვრულ ტექსტს ერიონული (კუთხობი) კოლორეტი და კომიკური ელემენტი შესქმნოს. ამიტომ ფილმებსა თუ სპექტაკლებში მეტ დატვირთვას სწორედ ამ როლის შემსრულებელს აქსარბედენენ. მსახიობებიც თავს არ ზოგავდნენ, რომ კოსტიუმის შექმნათიას თქმის ფროს უფრო კარგად ეტრამბონინებნა მკითხველისთვის იმერული ფილმების მთელი მომბიძვლებლია.

ამ მხრივ ნაკლებ საშუალებას იძლეოდა პლატონი, თვით ერთობ გადაპარსმტული ზეკინა და ელენე, რომელსაც საერთოდ ვერ მოუყვებნს ხასიათი. აღბობთ, სიამონებობით მყელეოდენენ კიდევ პერსონაჟს, ნაწარმოების ტექტიკ კომპოზიციური ზარჩო რომ იძლეოდეს ამის საშუალებას.

ბიბლიოგრაფია

ბეკინას პირობობის ახანორ ივ. ავღიასა შესახებ საინტერესო ცნობას გვიანების სტრუკტურული კლდიაშვილი ივ. ავღიას სინამდვილეში მერლებელი მატეორიებელი ყოფილა. მის მორე კოლი მართლაც შეურთავს, რამდენიმე ვაფის დოკუმენტბანაც მოსწრინება და, ბეკინა სამინისტროლისგან განსხვავებით, სიმერეც მოვლენაში გუტტარება.

შამ რინლის დასქორება მწერალს ბეკინას „ავადარბობა“ და „ცხოვრების ასე გამწარება“ ზუნებოვია, ამბის დამატებულ ნაწარმობებს მთავარს იფენა მოთხოვია, მაგარი პლატონა? იქნებ სწორედ ამ ცვლილებებმა დაასრულეს პლატონის სახე ასე, როგორც ეს მწერალს ჰქონდა ჩაფიქრებული?

გამოდის, რომ პლატონის სახე, რომელიც თავისთავად გარკვეული იდეის მებრე იყო, აეტროს წინასწარ პქრდა ჩამოყალიბებული. ანტიადამიანური და ანტიკომუნერტი პერსონაჟი თავიდანვე წაუდა რაღაც სქემაში და გარემომაც მის მამართ შესაბამისი ადამტაცია განიცავდა.

სწორედ პლატონის გამო „ავადარბობა“ ივ. ავღიას, გახდა უხერხური მამა და სიმერე ტარჯუნ-წევათებით გაატარა.

სამაგირეც, შესანამწავი პირობები შეექმნა პლატონის, რომ ეს მორმისმაცყარე იმერული ახანორი, რომლის ერთობა ნაკელი, აღბობა ბუნებისგანმი ნინააშდევლობა იყო, მამის მოძლეოდ და მისს მყელეოდ ჩამოყალიბებულიყო.

ეს როი მხასიათბული კი საგმარისი პირობა იმისთვის, რომ პლატონში ბიბლიური პერსონაჟი კავში ამოყვინოს.

დამეითახბებებით, რომ ძალზე ძენილა ბიბლიური, მით უფრო ველედას სასტიკე პერსონაჟის ყოველდღიურობაში მიხელებება, თანაც ზემო იმერეთის ერთი მისერებულ სოფელში, ყანაში (მინამთქმელი) თავნაყრული, რყინი მოთხობი ხელში... ამ მხრივ ექვი — ნამდვილად გულისხმობდა თუ არა აეტროს პლატონის სახეში ბიბლიური არქტიკას —

საფუძვლიანია, ამიტომ დასაწყისისთვის იმ მცირე ზეზე თუ შევითანხმდებით, რომ ამ ვარაუდსაც აქვს არსებობის უფლება (დანარჩენზე ქვემოთ), ნარმატივად ჩათვლი.

გაგვიჩვენებთ მტკიცებას, შევნიშოთ: მთელი ამანუ ავტორი თუ ბეკინას მამობისა არ იყოს, ძველ უნებურ სპიციელი იყო, ამჯერად ავტორის შირიდან. თუმცა პლატონის მიერ ჩატარებული მსხვერპლშენიშვის რიტუალი, რაც პირდაპირ მივანითხულებს ბიბლიურ პერსონაჟთან მსგავსებაზე, გვარწმუნებს, რომ ავტორი შესანიშნავად იყო გარკვეული თვისი „პლატონის ენაობაში“.

ამომავალი მიხედვა

„სამანიშვილის დედინაცვალ“ განზრახვად ტრადიციული ნარმატივებისა, ტრადიციის საფუძვლი, ერთი მხედველი, საერთო გაჭირვება და სიღარიბე.

ცხოვრების ამ გაუსაძლის პირობებს, ფორმაციათა ცვლილებებისა და ქონების ხელახალი გადამსაღწების პირობებში, ადამიანთა „სოციალური დაზნეულობა“ და „ძროხის გარეგნული“ ემტაცება.

თავისთავად ეპოქალური ცვლილებებით გამოწვეული სოციალური საფუძვლი ლოკალური მნიშვნელობისა რომ არ იყო, ამას კარგად გრძნობდა ავტორი. ფეოდალური კარნაკტიული ცხოვრებიდან კაპიტალიზმში გადასვლის მტკიც-ნეული პროცესი სხვადასხვა ძროხ თითქმის ყველა ქვეყანას შვილი და მძვინვარე (საქართველო) ვერ იქნებოდა გამონაკლისი. აქ მრავლად შევნიშნავთ მთოყვანით პარალელურებას კლასობა, რუსული ლიტერატურაში, სადაცაც შევნიშნავთ, რომ სამანიშვილში, ზრეგაჩეები, ქეთათები, ქაშობაჩეები თითქმის ყველა ქვეყანაში, ყველა კულტურაში ხასიათის ერთსა და იმავე თვისებებს ამტკიცებენ.

შირთვალ, თუ „სამანიშვილის დედინაცვალს“ სიძე-კოლისების მოგზაურობის სცენას (დროშები) ჩამოყალიბებით, ნანარმატივში თითქმის აღმარადური დარჩება იმ ყბადღებულ კომპონისა. გვრჩება მხოლოდ ტრადიციული საგა მამა-შვილის ურთიერთობისა, რომელიც მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში (იქ, სადაც დარბია ადამიანები ვერ კიდევ ცხოვრობენ) თანაბარი ნარმატივით შეიძლება მომდარო.

დავით კლდიაშვილმა სწორად ამოიხილა ამ პრობლემის ზოგადსაქცილობით ხასიათი და ამის გამო მისი ინტერესი იმ სოციალურ-პოლიტიკურ თეორიებისადმი გაღვივდა, რომლებიც შეცნობების „ახალ ხიტყვად“ ითვლებოდა პრობლემათა გადაწყვეტის გზაზე.

ამომავალი მიხედვა

მშრომელი, პატრონი, მოხუცებულ მამაზე მზრუნველი, თავშეპყრული, ზრდილი — ასე ხასიათებს ავტორი პლატონს და ამ თვისებების გამო პერსონაჟზე თავსადაც ტყბილ უფლებრებაში თითქმის მკითხველს თანაზიარობასაც ითხოვს.

პლატონის ეს თვისებანი მთლიანად აკმაყოფილებს გარემოს და ამ მდგომარეობებს, რომლებიც ისინი ცხოვრობენ, მაგრამ ის, რაც საკუთარი იყო ჩვეულებრივი ცხოვრებისათვის, სრულიად უსარგებლო გამოდგა იმ გან-

საკუთრებულ შემთხვევაში, რომელიც ცხოვრებას სამანიშვილების ოჯახს მოუწყო.

როცა დედინაცვლის მოსაკლავად გამატივებულ პლატონს ხედავთ, უნებურად (დაჭედილნი) ვაზრუნდებით რომანის პირველ თავებს, რათა პლატონში უზრუნველყო მხედვის ნიშანი აღმოვაჩინოთ.

არაფერი ამ თითქმის არაფერი აღწევა იმის საფუძველს, რომ ეს პატრონია და ზრდილი „ახსორობილი“ ანგვარ სისასტიკეს მალავდეს საკუთარ თავში. როგორც უნდა მაინც, პლატონიც ისეთივე უუნებელი ჩანს, რაგორც დავით კლდიაშვილის ყველა პერსონაჟი, მის თითქმის ყველა ნანარმატივში.

ისინი თავისუფალი ადამიანები არიან. მუნებით ყველა თანასწორია. აქ ვერ უხედავთ ვერც პოლიტიკური და ვერც სოციალური ჩაგვის კულას... ამ საზოგადოებაში დაკუთლბა აზროვნების თავისუფლება, იდეათა თავისუფალი ბავუვა...

მართალია, მათ უკვე დაუღრმავებია ლევის შიში, მაგრამ ისინი უფრო დიდ შიშა შეუპყრია, რომლის ნინაშეც ისეთივე უძღვრნი არიან და მტანჯველ მშობლინშიც ისევე განუღვიანა, როგორც მათი მორცული ნინაპრინი...

ეს არის მომავლის შიში. მომავლისა, რომლისადაში ნინაღმგვივობს ერთადერთი ბერკეტი — რწმენა, მათ უკვე ხელდათვ გაკაშუვლია და ახლა ნინასწრობადაკარგულნი ათასწარი საყრდენს ეპოტინებთან, რათა თავი შეიკავონ დაეცემადაც.

მათში რაციონალური აზროვნება უფრო სჭარბობს. ისინი დარწმუნებულნი არიან ადამიანის გონების უსაზღვრო ძალაში და სწორედ ამ გონების კარნაბით, მიღანი იმ დასკვნამდე (პლატონისა და გვერდენიანის საუბარი), რომ ომია საჭირო („რეზობთ თუ გინმინდებდა ცოტახე ქვეყანა, თვარა...“), რათა მოსახლეობა შემცირდეს და დარწმუნებმა ნინაღმა ბედნიერად იცხოვროს.

პლატონისა და გვერდენიანის საუბარში პირდაპირია ციტირებულნი მართლის აზრები (ინგლისელი ბერის გვირა ამ ნანარმატივთან მიზარებით პირველად ბეგან ბარდავულიძემ ახსენა), რომელიც — საკვების რაოდენობის მოალოდენელი სმიციონის გამო — მოსახლეობის ზრდის ტემპის შესაზღვრებლად მათზე „პოინტიკური კონტროლის“ დანტესებას ეჩხრობოდა.

ამ თეორიის მქადაგებლად პლატონი და განსაკუთრებით კეს „კოტეხაში“ გვერდენიანზე გვევლენება: „ი დალოკული დმრთავი ჩვენზე მოწყალეობის ძველებური წესით გვიცხადებს; ხალხს ამრავლებს და ყოველ ოჯახს შევლებით ავსებს — მადლიანს თითო-ორიოლა შეილი დეკლო, ამით მავიერათ ხარჩო მოუშატებინა. ის არ აჯობებდა, შენი ქორიშე? ა?“

„სამანიშვილის დედინაცვალში“ დავით კლდიაშვილმა თავისი პერსონაჟები სწორედ ამ თეორიის ცდისპირებად აქცია და ისედაც უოველმხრივ „გაღატაკებულ“ აზარობას მინიმ ტვირთად ახალი მსოფლიოს სეგდა აქცოდა.

საინტერესო ეს იყო, სად მიიყვანდა მალთუისა გზა პლატონს და გაუძლებდა თუ არა ჩვენებური იმერელი (ქართველი) გლეხკაცის მხრეს პრობლემებით დაძირიებული ნოგადასკაციობრივი ლიტერატურული ტრადიციის ტვირთი?

ეს კოტეხა სამინაო დეალებასავით გაყვია დავით კლდიაშვილის მთელ შემოქმედებას.

პლატონის მხანაწა

უჩაჲი თხრილა მის ბულს

მეცხრამეტე საუკუნის ქართული ლიტერატურა ადამიანის საქმიანობაზე უფრო კიდევ განარჩევს ღვთის სამყაროში მოქმედებას - განმგებლობას და ადამიანური სიბრძნის საწინააღმდეგო - მარქანებას (განმგებლობა კეთილი, ხოლო მარქანება - არა, სულხან-ნაბა).

მარქანება არს საქმისა კაცობრივისა სიბრძნით ბრუნება საძველელად სხვათათვის - განმარტავს გრიგოლ ღვთისმეტყველი.

იმ დღიდან, როდესაც პლატონმა მამის გადაწყვეტილების შესახებ შეიტყო და ცხადად იგრძნო მოსალოდნელი სამშობროცა, სწორედ თავის კაცობრივ სიბრძნის მოუხმოს სამშველად მისი ტვინი ნინოელის ბორბალით (ქართალიკით) დაბრუნდა და ცოლსაც აიხურებდა რაიმე ხერხი მოგონებინა:

„ იფაქრე, ქალო, ფიქრე, ცეცხლ მუნც მხოლონი რამე... უ ოხერი თაჲი აღარ მუშაობს ბრუნ შესმის მხოლოდ...“

თურმე, პლატონის ნარამდგენად ეს არ შეიძლება თავის ვინცხრივ შესაძლებლობაზე. ავტორი მკითხველს ქართულ ანდაზას: „გაჭირდება მოქმედე და გაქცევის განახლება“ ახსენებს და დასაძინებ, პლატონი სამაინოელი ეს ქართველი კაცი ფიქრ...

გაჭირვებული ქართველი კაცის გონებაში ეს ისეთი რამ მოიფიქრა, რომ ბევრსაც, რომელსაც ცხვირ არ ეხარებოდა შეიღოს სიმარჯვება და მოხერხებულობაში, გაცილებელი დარჩა:

„- მამაშველად მითხარა! აქ შენს ცოლ-შვილს გადავიტყ... რა მოიგონე ახლა შენ?“

პლატონიც ხედავს, რომ მისმა კაცობრივმა სიბრძნემ ახერხადაც საეჭირო ღირსებულებას ნაკოფი დაბადა. ამიტომაც თავის საიდუმლო, რომ სადღეღინაცვლოდ არჩაქმარე, უმთავრო ქალს დიდებს, საფრთხილოდ მალავს. თუმცა ეს სიფრთხილე სრულიად ზედმეტი ჩანს, რადგან საზოგადოებას კარგად ესმის საღი პლატონის მხანაწიდან განსაკუთრებული „გაგებობა“ მოცილობა პლატონის გადაწყვეტილებას (მთა არ უკუერთ პლატონის მარქანება, რადგან თვითონ ამ თუხების უფროსის დღემდე იმავე მარქანებით შეუნარქუნებია ქრები...), ამიტომ ეს უთქმელადაც ხედავს მის სურვილს.

როგორც ჩანს, ამგვარი მცდელობები არცთუ იშვიათი იყო იმდროინდელ საზოგადოებაში. ურთადერთი, ვისაც სასაცილოდაც ეს არ უფრწის პლატონის ეს გადაწყვეტილება, კირლოვ (ცეთაინებში მავა ჯოხაძეს, რომელმაც კირლოვს უჩაჲი მითი გაუცნობიერებელი სურვილი, მოძრაობისკენ ღტულივა დაინახა), რომლისგანაც, მხოლდავად მასი ქვეყნისა, ბევრად მეტო სიეთე მოჯის, ვიდრე ეს ერთი შეხედვით ჩანს.

მის შემდეგ, რაც პლატონმა დარწმუნდა, რომ უფრო ფეხმარებელი იყო (მკითხველსაც არ შეიძლება იმედი, რომ ის ამ ამბავს შეეფერხებოდა) და ნიდაგაც მომზადდა მისი ბორბტი განზრახვის შესასრულებლად, პლატონს მხოლოდ ერთი ნაბიჯიღა ამორებადა კაცობრივად. თუმცა ავტორმა აქ უკანასკნელ სამშველებას მამართა და პერსონაჲს სინდისტან განამარტოლებელი რამდენიმე ქმედების ჩატარება კიდევ დაეძალა.

დავით კლდიაშვილი

პირველი და უმთავრესი პლატონისთვის მსხვერპლი მინიჭების რიტუალია, რომელსაც ის მოარწმუნებს გულმოდგინებით ასრულებს.

პლატონმა რომ მოუსაფრდა იგძრძნო თაჲი, დაფიქრდა იმის შესახებ, თუ რატომ მოუვლენს ღმერთისა ამგვარი სასჯელი. მან გადახედა თავისი ცხოვრების გზას და ეგრადფერი ნახა იქ ისეთი, რასაც შეეძლო ღვთის არსებაც გაგონეია:

„აკვი არ მოუკვლავს, არ დაურება, არ უშემატისა ჯერეთ, ჯერეთ არ უქურდნისა, არავლენი მოუხარავს, არავსთავს ანდაფერი ნაურთმეცია...“

ეს პლატონის ასხენებაა, რომ ბრევსაძება ართმეცეს... დაიწმინუნებს თავს, რომ ესაა მიზეზი მის თაგვე დატრიალებული უბედურეებისა და გადაწყვეტს ეს სადაჲო საქმე მისთვის...

პლატონმა თვითონ გადაუჭადა გვერდებშიც ეს ამბავი, რათა მარქანებულები ზედმეტი ხარჯისგან გათავისუფლებინა... ეს იყო ის მსხვერპლი, რომლის გაღებაც პლატონი შეიძინა, რომლის გაღებაც პლატონმა შეიძინა, რომლის გაღებაც პლატონმა შეიძინა...

პლატონის გეგმების იმედი, რომ მის მსხვერპლს ღმერთი შეიძინავდა და დედნაცვალს მისთვის თაგზარდამცემა მოზონის ჩანასახი მუცელში გაუნყოფილებოდა...

ღმერთთან ურთიერთობაში პლატონიც ლუარსაბ თათქარისის მავალთან ამოქრებას. თუმცა მათი სურვილები განსხვავდება ერთმანეთისგან. ლუარსაბი შეიღოს სიბოგის ღმერთს, ხოლო პლატონი ნდოფის მოსამორებლად სწირავს მსხვერპლს...

(ჯროის იმ მცირე მომსახურებაში, რომელიც ამ ორ ნაწარმოებში მორტავს ერთმანეთისგან, ქართველ საზოგადოებას მართლაც არსებული ნახტომი გაუკეთებია).

მაგრამ ღმერთს არ მოხედავს პლატონის შესანიშნავი იმედებულები გაბდა ისეც საკუთარ გონებას მანჯლოდა.

გონებაში უკანასახა, რომ ბევრსათან მისუფიო და ეთხოვა, ცოლსათვის მუცელი მოუვლენებინა...

პლატონისთვის ეს ნახეჯი უფრო სახიფათო გამოდგა, ვიდრე უჩეხნავსთან ურთიერთობა. რადგან თუ ყოველსამყრობლება მამამ უპასუხოვ დატოვა პლატონის თხოვნა, ხორცილება მხედრებმა ღამის ცა დაქვეითი თაგვე!

— ღმერთი დავივიწყე, შე უბედურო?... ღმერთი აღარ გაგახსნებდა, მაგისტრთან აზრები რომ თავში მოგივიდა? შე ნუხტევილი კაცს მასალებს სულს ნაწანწამელ საქმე მოვიდინონ?... ლუის ნახახული კაცი მოვლდა?... ვგიჟდები, შე ღმერთი გამწერალო? რაღა შეუბნებია დიდაკაცს მუცელი მომამლეფონო? რამ გაფიქრებია ამნაირი უფთხო საქმე, რამა?..

მართალია, უღეთო საქმე ვანიჩრება პლატონმა, მაგრამ ღმერთი როდღ დავიწყებინა? პირიქით, მას არ უთქვამს ბეკონასთვის, რომ მას შემდეგ, რაც ეს თავზარდაცემი ამბავი შეტყუო, მსხვერპლად კი შეისწორა მცურეთ... არ უთხრა, თორემ რომ ეთქვა, იქნებ ბეკონაც მიხევედრებინა, რომ მისი პასუხი პლატონის თხოვნაზე უფლის სიტყვადაც შეეძლო ჩაეთვალა, ისევე როგორც ის ხელე, რომელმაც ელენე პლატონის თავდასხმისთვის იხსნა...

უხვაბრი მამა

ბეკონა უხვაბრი მამაა. ის მხოლოდ შესაფერ ამხანაგს დაეძებდა, სიბერე რომ ტყბილად გაეცარებინა, მაგრამ ბუნებამ სხვაგვარად იწყება და თამაში სინამდვილედ უქცია.

ბეკონა გულწრფელადაა შენუხტებული თავისი აზირების გამო:

— შეგედა, შვილო, შეგედა — აღარ შემატყვიება? იუ მომხილებენ, შე კაცო, საბოლოოდ მიწადდა ასე რომ მომხდარაო? მეგობარ?

შემატყვიებ... უმამკა...

თუცა იქვე, თითქოს სურს თავისი რთიოდ ნაშობროლილი სიტყვები უკანვე დაიბრუნოს, დასძმს:

— ღმერთმა ასე იწყება... ჩვენ რა გაგვეწყობა? —

გულსაკლავია დამეჩაიებული მოხუცის ხეწმლა-მუდა-რა საკეთარი შვილის მიმართ. თუცა ასეთად რომ ამ დარჩეს ის ჩვენს მესხერებაში, არ უნდა დაგვიფიქრეს, რომ ყოველთვის ასეთი როდი იყო ბეკონა სამინიშვილი. ერთ დროს ერთობ გააძაპრანჭული და მაინც ბატონაკაცურად ყაბაღბათი მხარდაშეყენებული მოხუცი, თუცა ოჯანე ფერმკრთალი და მულახული (არა სიბერის გამო), მაგრამ მაინც გვირგვინია ბუნებისა და ბუნებრივ სწორედ ის არჩნა [ღმერთმა ასე იწყება] მომავლის მამად... ის და არა შეუბრალებელა, სასხლასმსმელი მხეცი, რომელმაც პლატონში დაიბუდა.

ლიტერატურული საილუმო

ლიტერატურაში მოულოდნელად არაფერი ხდება. მხატვრული სინამდვილე შემთხვევითობის არ ცნობს. ტექსტში სასწაულებს არ უღის მკითხველი, აქ ვეღვა ქმედებას მოტივაცია სჭირდება. მაგრამ არსებობს ასეთი მოულოდნელი, რომლებიც ლიტერატურას ახსნის არ ეჭვმიდებარება და მკითხველიც ამაოდ დაინცებს მასში რაციონალური მარცხელის ძებნას.

სწორედ ასეთი ლიტერატურულ საილუმოდე შექმენება ელენეს დაღვრისმიშვების ამბავი, რომელიც თავისი ხასიათით ამკარად დაუჯერებელია და ასეთივე მრავალსმეტყველ ლიწებს იწყებს მკითხველმა, რომელსაც მხოლოდ

ბიბლიური სარას გაოცებული სახე თუ შეედრება, როდესაც მას თავისი მომხდელი დედობის შესაბუნ შეიტყუა.

არა, არისტოს ამ შემხვევიანი ნამდვილად არ მოუტყუებია პლატონი. ელენე თხუთმეტი წელნამდი უცნობდალქმ მყავდა ცოლად, რვა წელნამდი ბრეცაქეს, შვილი კი არცერთთან არ მყოლია. ბეკონას ხელში კი სწორედ საორგანო მოხდა. ტყუულად კი არ ამბობს არისტოტელესავე, მართლაც უცნაური კაცო ყოლიდა ბეკონა სამინიშვილიო...

ამიტომაც გაუფორდა მისი ცნობა მკითხველს.

ის მინის ღანიპალა

„და სწუხდა სასინლად, თვალები სისხლით ეცხებოდა, მთელის ტანით, ზორატ-მდეღვარებებსა გამო, თროთდა... მამ უნდა დაიბადოს? არ შეიძლება განა ჩავემილო ვარკარ-გულება ღვთისა? — ამბობდა იგი დაფინებლი, ეკიოხებოდა თავის თავს...“

პლატონმაც მოულოდნელად ასეთი ტექსტი, მაგრამ ეს არაა პლატონი. თუცა ბოროტი ძალის გამაქმნარებული სახე, რომელიც ახალი აფამის დამადებითაა გამორჩეული (ეუბა-ფმავლა, „ემპაკი“), ისევე უსატად მოწადაგება მის გარეცხულ და სულიერ მდგომარეობას, როგორც ბოროტხე არანაკლებ გამოორტებული მისი ქცევა და სიტყვები: „არა მოკვდები არ მოკვდები ახლაც არ მოკვდები — და ელენე მარჯვად გადმობროლა კარებისკენ.“

არ მოკვდა. დაიბადა და თახა-ხუთი წლის პატარა მავთვალა მალხაზი ბავშვი, ჩათის ბლუზით, წითელი წულუბით, კიზიროკანში ქუთხით თავზე, რომელიც სასამარული კარზე იზრდება, ერთადერთი ლიტერატურული მემკვდრეა მიცხრამეტე საუკუნისა, რომელიც ამანათიოთ გადმოკვდა ჩვენს მხატვრულ სინამდვილეს.

მან ფერ არ იცის, თუ რამდენი უსომიონება მოიტანა მისხმ ვარქნამ და რომ არა ის, შე ქვეყნა მთლიანად პლატონ-კენის შთამომავლობას დაჩრებოდა.

ამიტომაც იცქირება ასე ხალხსიანად და მომავალსაც უჯრ კოდე იმედით შემაყურება...

სინამდვილის ფინალში, პერსონალები, რომლებიც აქამდე ერთგვარად არბოლებდნენ? სიტუაციას და ტრავმებისთვის უწვეულო იტატალიზებულ, სანახაობით მხარეს ქმნდნენ, სადღაც გაუნჩარდნენ. კორილე, არისტო, დარკო, რომელიც თუ შეეცნობი ხალხის თუ არა, მეტ-ნაკლები წვედები შინს შემოგტანთ მამინიშვილის ოჯახში, უკულოდ გაქრნენ ისინი ლანდუბიური გადაცეკვადნენ სცენიდან, მოაღეს დეკორაცია, თან ნაიღეს რეკვიზიტი და, რაც მოთვარია, მათი ნასვლის შემდეგ სწორლად დიკარგა იმერული დაღვტების ის სიმშვენიე (ცოდაცამ ფორმირება გამოორტა), რომელიც ერთგვარად თითვის ძალას აცლიდა სისასტეკს.

სცენახე კი მხოლოდ სამყაროს უაფორი ფრები და ხმები გაბატონდა. მთლიანად გამომდელია შესახდვადედაც კი უსიამოვნო ჩორჩი ბიბლიური სქემისა, რომელიც მთელი ამ ხნის მანძილზე კარავდა იფარავდა თავს.

ამ გაუსაღლის გარემოს ახლა მხოლოდ მელანი დაფუფუნებს და მარადიული დედის მზრუნველობით ცდილობს მომავლის გადაჩრებას.

ეკა ბუჯიაშვილი

„ბაივლის ნაღი ათასი“

*

დავით ნერედიანის პოეტური კრების განხილვა

წლების წინათაც გაიბარათ მასთან შეხვედრა. მაშინ ვოეთეს, ფრანსუა ჟიორისა და სხვა ფრანგი პოეტების თარგმანები ვაკაცინო შეკრებულეს. ძალიან უხერხულ, მაგრამ საკუთარი ლექსები ვერ ნაკითხეს.

აი, ისინი, ვერ კიდევ 1964 წელს, კარგა ხნის დაგვიანებით, ფურნალ „ნათობაში“ რომ დაიბეჭდა — კერძოდ, „ლუზარის“ ციკლი.

მერე წლებს განმეგობობაში ამ ერთი პუბლიკაციით ემყოფოდებოდა.

მერე ერთბედაც იყო და...

„დაუძლიველი სურვილი გამიჩნდა, ქართულ, ტრადიციულ, შეუძლებლველ ხმებთან პარისში დავრწინოლიყავი, ხმებთან, პირველი იავანადად რომ ვურში გვიდავს, არც დროისათვის და არც უცხოური გავლენებისათვის მისახლი ანგარიში არ გამეუნია, მეთქვა მხოლოდ ამ წუბითი, რომელიც პირწინდად ჩვენია, ქართულია, თან ოღონდ ისე, რომ იქელი, უცვე ნათქვამი, არაფერი გამეწერებინა. ერთი შეხვედრით იმავე თარგმულ მოჭრილს მგვანებოდა, მაგრამ მხოლოდ ერთი მხეხვეთი“, — ნერის დავით ნერედიანი თავისი პოეტური კრებულის „ორიონის“ ბოლოსტეგიაში. ნარდვინება მისი ნავეიანედი დებოტრია და ეურნალ კეფინ მწერლობის“ სალონში გაიმართა და გამორჩეულად ჩვენსრება ლიტერატურული სალონის მხეხვედრათა ისტორიაში.

დაბნაწნული საზაროს კარი

— ჩვენ ეცხოვრობთ ებოქაში, როცა ნაწვების ბუბია და ასეთ რეალობაში არიან მოღვენენი, რომლებიც ზურგს აქედენენ ამ საერთო ტრენდენციას და კმაყოფილებიან რამდენიმე წიგნით, — ასე ვახსენას შეკრებას როსტომ ჩხეიძე, — ოღონდ ის „რამდენიმე“ არის ნამდვილი მოვლენა ლიტერატურაში — როგორც თარგმანი, სტილისტიკა თუ პოეზია.

დავით ნერედიანი არ გამოირჩევა ხელმეგავანობით, მაგრამ რაც კი შეუქმნია თავისი ცხოვრების მანძილზე, უფიფესი განძია ყველა სფეროში.

— წიგნის მნიშვნელობა განისაზღვრება არა მისი მოცულობით, არამედ ზემოქმედების ხანგრძლივობით, — ნერედა მოლ ვაღერი.

დავით ნერედიანის შემოქმედებაც ქართული კულტურის მონაპოვარია, რომლის მნიშვნელობაც სწორედ ამ ზემოქმედების ხანგრძლივობით განისაზღვრება.

თავის ფროსზე დიდი ავტორტაჟი ვაპროინჯა ფრანსუა ჟიორის თარგმანის გამოქვეყნებამ. მართალია, ასეთეხე ხმაური არ მოყოლია ქვეყნის კრებულს — ვარჯვეული საზოგადოებრივ-პოლიტიკური რეალობის გამო — მაგრამ შინაგანად სწორედ იმავე რანგის მოღვენია იყო ეს წიგნიც, საიფინაც, უხვი თეზისების გამო, ძალდაუტანებლად შეიძლება ამოიფიფეს არაერთი ნარკვევი, სტატია და მონოგრაფია.

ერთგან ბატონი დავითი ნერის:

— თითქოს ხელისგულზე მავსეს ზოლო რამდენიმე საუკუნის პოეზიაო. ეს ზოლოდ მისი პირადი განცდა არ არის — ვეღა, ვინც ამ კრებულს ვაეცნობა, მიზნდება, რომ მას მართლაც ზღვისგულზე აქვს ვეღაღაღებო, — როგორც ქვისტავა და პოეტს.

და აი, როგორც იქნა მოვახერხეთ, რომ მისი ლექსები „ჩვენი მწერლობის“ ფურკლებზე გამოქვეყნებულყო, მონაპოვრად რომ იქცა გამოქმენისა.

ბოლოსდაბოლოს მოხერხდა კრებულის მოზამდავაც — მისი სამეფოდ დაგმანალი პოეტური სამყაროს კარის შესასწავლად.

თავის ფროსზე გურამ ასათიანი თავის მიმოხილვით ნერედიანი, რომელმაც დავით ნერედიანსაც ასხეხებდა და სეანტური პოეზიის მსგეფულ თარგმანებაც თუ ვერისხის სრულყოფილად ორიგინალურ ნამუშებად მიიწინედა, ასეთ რამეს ამბობდა:

— ჩემი დამოკიდებულება დავით ნერედიანის მიმართ აბოლოგენურია და მოკლედ მოგვჩრ.

ჩემი დამოკიდებულებაც ასეთია მის მიმართ და ამეფრად მეც მოკლედ მოგვჩრ.

სამეგეტოდ, ელისო კალანდარიშვილი მიმოხილვის კრებულს ვრცელად და საფუქელიანადა.

აი, ამზაროდეც ამ მოხსენებდა:

— დავით ნერედიანის ლექსების ახალი კრებული რამდენიმე ციკლად იყოფა: „ამინდთა სათვალავები“, „ლუზარე“ და „სულთა თანა“. სამეფო ციკლს აურთიანებს აეტორისხობის დამახასიათებელი თეოზოლარმეგება, ინტროსპექტია, რაც განსაზღვრავს პოეტური მიგნებათა ხილრმისე, პოეტს საკუთარ თავში ციხებს ვარტამყაროს იმპულსებს. ამიტომაც მის პოეზიაში ვარმომცველი რეალობა თითქოს ვარგავს ობიექტურ ვანზომილებას და პოეტის სულიერ ხილვად-ჩვენებეთა განსახოცნებად ვეღვლებობა.

დავით ნერედიანის პოეზია ვეფენება ღრმად ვაზარეზულ და შეცნობულ, შინაგანად ვაიაივისებულ ქრისტიანულ შლოფებდვას. რწმენა მითვის საკრალური სფეროა. რელიგიური ნაქვად მის ლექსებში თავისთავად, ძალდაუტანებლად შემოდის — ტრადიციის ძალით თუ პიროვნული განცდით. ეს კრებული საინჰუმოა ახალგაზრდა პოეტთათვის, თუ როგორი ზომიერებაა საჭირო ადამიანის ამ ყველაზე ღრმა, პირადული განცდის ვადმოსაცემად; ქრისტიანული რეალები აქ არასოდეს ასრულებს აქსესუაროს, სამეფულს ფუნქციას, არც აეტორის მორწმუნეობის დემონსტრირებისათვის არის ჩადგობებული.

დავით ნერედიანის სტილისტიკისთვის დამახასიათებელია მეტაფორულობა. მის პოეზიაში მეტაფორა ახალი

საქართველოს პარლამენტის სესიის

სულით ხუნთვაეს, ცოცხალია, ორგანიზაციის, გუცვე-
თელი, არანერცხელი. მის სამყაროში თითქმის ყველაფერი
ახალშობილია, ყოველი სიტყვა, ფრაზა დახვეწილი-
ბის, ფაქტის გემოვნების მიმართმებულია. შეტყობები
ბუტყავილია, ბრჭყვიალა სამკაულებადე არ აღიქვამს,
არამედ გულგობრვით მფრთხავ, მღვდელურ განცდის მომგე-
რელ მხატვრულ სახეებად.

ეს ლექსები ინტელსაკიურად მრავალფეროვანია. აქ
არის მსუბუქი სევდაც, გაუსაძლისი ტრაგეზიმაც, ლაღი,
იუმორსარევი ტონალობაც, ირონია და თეითირონია, პა-
როდოული ტონები.

დავით წერეთლის პოეზიის ერთ-ერთი საყრდენია სა-
ქართველოს ისტორია და მისი გადასარება. ამ ციკლის
ლექსებში, თავისუფლად შეიძლება ითქვას, შედგებებიან.
ესენია: „ათელი ნარწერები“, „ლაზარე“, „ძველი სიმღერა“
და სხვა. მათი მიზანია ერის ისტორიული მუხისიერების შე-
ნარწერება, ეროვნული მისიის გაახრება, თანამედროვე
ეპოსისთან გადაბაზლი.

დავით წერეთლი სიტყვათქმნადობის უჩვეულო უნა-
რის გამოარჩევს. აქი თითქმის ახალ სამყაროს ქმნის —
სიტყვათა სამყაროს. ეს რუსთაველისეული უნარია. დავით
წერეთლის ლექსიკურ მიღებათაა ჩამოთვლა შორს ნავთყუ-
რანად, მხოლოდ რამდენიმე მაღაჟან დაგისახლებდა: „სხვი-
თაღები“, „გახსენება ფაშთუნანის“, „აღღმწევი“, „კომ-
ნურსიანი სიტყვები“, „გამათარგული სტავრა“ და მრავალი
სხვა. პოეტუტატიად გამოგლეული ეს სიტყვათმონაშენი-
ბა კონკრეტის დიდოსტატობის საყურად გამოვლენებაა.

ამ პოეზიაში ფორმა არასოდეს თრუნუნებს მხანაზის
და არც — პირქითა, აზრს არასოდეს შეინარავს მხატვრუ-
ლობას. განსაკუთრებით ეტება ეს პოეზია. მის ლექსებში
რომისა და არის თეითმწიწარი, მხოლოდ ვლერადობისა
და აქუსტუკურ კლესტროპიისათვის „გაგანარბებელი“.
რომისა ბუნებრივად მოაგვება სათქმელს, ის განცდის შე-
დგეია და არა განსჯისა. სანიშნომოდ მოიყვანათ ერთ
სტროფის:

**მთვარე ქარვა ტრიალებს წრეზე,
მზეს ეღვტის, მაგრამ უფრო მთვარე ჩანს,
დაიღის, დაკარგულ საბუდოს ძებნას,
გრაალს, იოაკას, ნესტან-ფარეჯანს.**

დავით წერეთლი თავის ლექსებში ხშირად იყენებს არ-
ქაიზმებს, მაგრამ მას არ შეიძლება არქაიზმის ეყნოდათ.
არქაიზმები მისთვის სათქმელის გამოჩინებას ერთ-ერთად
ფორმას და არა ერთადერთად. საქართველოს მუხისიერებაში ის
ამავე ენობატრამით მიმართავს ნეოლოგიზმებსაც და ფარ-
გონსაც კი. მისი ენა ბელოცნური როდია, პირქითა, მდინარე-
რქათათ მყოფიანება — ლაღად და ძალღაუტაქებულად.

ამ ლექსებში ჩანს დიდი ცოდნა, თუმცა გაკლებში არ
იგრძნობას, ხანდახან გაერთება პარადიგამული, ტიპოლო-
გიური სახეებით თუ მოტივებით, მაგრამ ეს მხოლოდ მეხმარა-
ნებათა ანა თუ ამ შემოქმედთან, ეპოქისთან, სწორედაც სუ-
ლოერი თავისუფლებით გამოხვეული, — ასე შევაჯილებს
კარს პოეტის შემოქმედებაში — აი, ამ საკულდაგულად
დაგმანულ სამყაროში, სადაც დიდი სათქმელი, ვნებები
და განცდებისა გაბლილი.

„ძველ სამყაროს ძველი ნარწერები ინახავდა და ვე-
ლარე ინახავდა.“

ძველ ნარწერებს მოჰქონდა ძველი დროის სურთქვა და
ველარე მოჰქონდა...“

ამ ზღაპრზე დაწერილი ნიგნის ნინასიტყვაობა, რო-
მელიც ფრანგ მწიბვარ ეკუთვნის და ორგინალური
ფორმითა და რაკურსით გვიხსნის დავით წერეთლის პო-
ეტური სამყაროს კარს, „მუშუდურეველი ხმების პირისპირ
ფეოსმას“, ერთ პოეტურ რეაღად რომ იკვრება, „ერთ-ერთ
თაზისიგით რომ რჩებოდა წვეწას სამხერლო მდინარე-
ბაში, მისი აეტორი კი მთარგმნელის ნიღბით უფრო აზფო-
ბინება არსებობას“. არაერთხელ აღნიშნავს შეკრებაზე
ამ ნინასიტყვაობას შესახებაც, რომლის ერთი ფრაზაც
საკმარისია „აორონის“ მნიშვნელობის განსაზღვრისათ-
ვის ქართულ ლიტერატურულ პრაცესებში.

— ეს არის დეტალური, რომლის აეტორმაც პირდაპირ
შეაბნავს ელსიკურ ლიტერატურაში.

და ღანა დოლოზერძეც განსაკუთრებულად რომ გა-
მთარგნეს ამ ნინასიტყვაობას თავისი ზუსტი აქტივტი-
ბით, იტყვის:

— რაღაცნაირად მოწყვეტილი ვარ დღევანდელ ქარ-
თულ ლიტერატურულ პრაცესებს და უღებ, როცა შენს
ენაზე რაღაც ახალს აღმოაჩენ, მართლაც მშვენიერებას-
თან ზარბუზის, დიდი ნაუბნერებაა. ასეთი რამ მშვენი-
რად ამ კრებულის შედგენის შემდეგ — რაღაც ასეთი,
რაც აქამდე არ განმეცდია, არ გადამიტანია... და ახლა ეს
ყველაფერი ჩემს სულში იტყობა.“

ცნობილი ფრანგი მწიბვარი ამბობს, პოეტია არაერთად
დფერიციას არ ემორჩილება. მართლაც ასეა. როგორ უნ-
და განსაზღვროს, არ არის პოეტია — „მარად მიმოქროლი და
მარადიული“? — და მავალეობად მოიყვანს დავით წერე-
თლის სტრაქონებს, მხოლოდ მათი რიომებს, პოეზიას, რომ-
ელსაც არ სტარდება არაფერი ახსნა და კომენტარი,
სიტყვათა ნეობას, რაღაც დიდ იფებს რომ გახიარებენ და
პოეტის სურენი დაბადებულ ხილვებს შეთვისაც ველოდად
აქცივენ. საუბრებს ტრაგიზმზე, რომელიც სულ არის ამ
ყველაფერში — ჩვენს კონკრეტულ ეროვნულ ტრაგიზმზე,
ვერად რომ ვერ გავიყვეყო, რაღაცა „სამშობლოს მხრო-
დან ქარიზმული დავეშვია შავად მღვარა შავი ხანძარ-
ბით, შავი, შავი ვიწმით, ფერფლის ღრუბლებით. დავეც,
ილიც! რა შერედა, ნაივი ივი სიზმრის თუ არა, თვითი
ფერცლისა! ქაიშხალი ნამფეოლია და ვიღუპებით.“

სულ 29 ლექსს და მოკლის ერთ ფრაგმენტს შეიცავს,
მაგრამ დალიდა ზედინიშის თქმით, ამ პატარა კრე-
ბულს თამამად შეიძლება ვენიშნოთ დიდი ლექსების ნეც-
ნი — პოეტური სახსარული, რომელიც პირველივე სტრო-
ფებიდან იწყება და მთელ ნიგნს ვასდევს. კლავტორნი და-
ლილა ჩაულრნავდება სტრაქონებს — ხან მხარე ძახი-
ლით“ საყვს, ხან ფურწერული ტილოებითი აელვარე-
ბულსა თუ მუსკასთან შენიშობებს და ამ პოეზიაში
ფოლკლორული რემინისცენებიც გამოარჩევს — ისტა-
ტურად განკუთვს, ასე რომ ამიდგრებს დავით წერეთ-
ლის ლექსებს და პოეტის განწყობილებაზე, ინტელექტუა-
ლობაც მოგანბნებს. დასასრულ კი აღნიშნავს, რომ პო-

ექტური ენსაბითვის არ არსებობს გაუგებარი სიტყვა, არსებობს განამტკიცებელი სიტყვა და ეს ძალიან კარგად ჩანს შიშელ მისი პოეტური სამყაროში.

ამასთან ერთად, ადვილი წერედიანის პოეზია ნივნიერია, იწუნს ნივნიერებულ გარემოში გამოჩნეულად ქართულია, იმდენად ქართულია, რომ თავი და ბოლო ერთ გუფეს და არა-ქართულობაც დასანამუს თორმე ამტკიანეშ პაატა ჩხვიძე პოეტის ენაზე გაამაბელებს ყურადღებას და იტყვის, რომ ადვილი წერედიანის ქართული მოჩქეფს რიგორც მისი ანკარა წყარო, მოქქებს ფინო ზეობაში მოქქეული, მოედინება მდორედ, ველზე გამილლი და უხვი მენაკადით შედის ქართული პოეზიისა და ენის ზეობაში. მისი სინტაქსი დახვეწილია, რთული და, ამავე დროს, სადა — ისე, როგორც ველაფერან განიალერი; ლექსიკა ისეთი მრავალფეროვანი და უხვია, როგორც საქართულის მთა-გორები და მანდერები ნელინადის სხვადასხვა დროს; მის ლექსში ველა სიტყვა თავის ადვილას ზის, ყოველი ფრაზა ზუსტია და თითოეული მარცვლი აზრითა დატვირთული იგი შინაური კაცია ვერსიფიკაციის სახლში, იცნობს ყველა მეტრს, ყოველ პანს და ოსტატის შექვეული ხელით მოიხლებს, მოიმარჯვებს, მოითამბებს — როგორც პოეზიის ნამდვილი მეტრო... „ორიონ“ ძვირფასი შენასენია თანამედროვე და არა მარტო თანამედროვე ქართული პოეზიისა, ისევე როგორც მისი თარგმანებია ძვირფასი შენასენი ქალისკური ქართული მწერლობისა და მისი ნახაზებია ძვირფასი შენასენი ქართული ლიტერატურათმოდინებობისა და ფილოსოფიისათვის. ამტკი მინდა ყველამ გულში დამადსტუროს და დღეიდან ქართული პოეზიისა და ენის განვითარებში მეტკანილი ნელინასათვის ადვილი წერედიანს ეწოდოს ქართული პოეზიის უფლისწულის სახელი“.

დავით წერედიანი და გვანტაგ ჯავახია

ამასთან ერთად, ადვილი წერედიანის პოეზია ნივნიერია, იწუნს ნივნიერებულ გარემოში გამოჩნეულად ქართულია, იმდენად ქართულია, რომ თავი და ბოლო ერთ გუფეს და არა-ქართულობაც დასანამუს თორმე ამტკიანეშ პაატა ჩხვიძე პოეტის ენაზე გაამაბელებს ყურადღებას და იტყვის, რომ ადვილი წერედიანის ქართული მოჩქეფს რიგორც მისი ანკარა წყარო, მოქქებს ფინო ზეობაში მოქქეული, მოედინება მდორედ, ველზე გამილლი და უხვი მენაკადით შედის ქართული პოეზიისა და ენის ზეობაში. მისი სინტაქსი დახვეწილია, რთული და, ამავე დროს, სადა — ისე, როგორც ველაფერან განიალერი; ლექსიკა ისეთი მრავალფეროვანი და უხვია, როგორც საქართულის მთა-გორები და მანდერები ნელინადის სხვადასხვა დროს; მის ლექსში ველა სიტყვა თავის ადვილას ზის, ყოველი ფრაზა ზუსტია და თითოეული მარცვლი აზრითა დატვირთული იგი შინაური კაცია ვერსიფიკაციის სახლში, იცნობს ყველა მეტრს, ყოველ პანს და ოსტატის შექვეული ხელით მოიხლებს, მოიმარჯვებს, მოითამბებს — როგორც პოეზიის ნამდვილი მეტრო... „ორიონ“ ძვირფასი შენასენია თანამედროვე და არა მარტო თანამედროვე ქართული პოეზიისა, ისევე როგორც მისი თარგმანებია ძვირფასი შენასენი ქალისკური ქართული მწერლობისა და მისი ნახაზებია ძვირფასი შენასენი ქართული ლიტერატურათმოდინებობისა და ფილოსოფიისათვის. ამტკი მინდა ყველამ გულში დამადსტუროს და დღეიდან ქართული პოეზიისა და ენის განვითარებში მეტკანილი ნელინასათვის ადვილი წერედიანს ეწოდოს ქართული პოეზიის უფლისწულის სახელი“.

„კრიმინალური ქრონიკა: ადვილი წერედიანი ექვმიტკიანილი სასულიარი ლექსების დამილვანი“.

ამ ამბავს რომ გაიხსენებს ბატონი გვანტაგე, მადლობას გადაუხდებს არაბტომ ჩხვიძეს ასეთი მოუხელოებელი ავტორის ნივნის გამოცემისათვის და აღნიშნავს:

— ანგვარ მოუხელოებელ ავტორად უცნობი ანა კალანდია, რომ არა სიმონ ჩიქოვანი, მეტრშიან ლუბანიძე... და თუნდაც მე, მისი ნივნები არ გამოიცივებოდა, ლექსებიც არ დაიბეჭდებოდა.

ურთხელ ამასთვის რასღას უთქვამს:

— რას წუნუნებ, ხომ არაფერი გაკლავია.

მას კი უპასუხია:

— პირული ლექსების გამოქვეყნების შემდეგ მე-დღერი აღარ ვყოფილვარო.

მოულოდნელი პასუხია, მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს პოზა კი არ არის, მახასიათებელია ადვილი წერედიანი. შიორე ასეთი მავალი-ნი ადვილი წერედიანის ნივნი.

სხვათი შორის, მისი ლექსები, თავისი ორგანიზმილინიანი ტექსტებით, ძალიან მაგონებს შორის ეწრის ნახატებს. ეს სტრიქონები რამდენჯერმე უნდა ნაკითხო, რომ გიგო, თითბის დიდ ინტერვალებს შორის გამოსატყვენელ ლექსებსაც აქ დგებს... და გულცი აღარ გწყვეტია.

ალბათ ამიტომ მოგვიანებით ემზარ კვიტიცილი აღნიშნავს, რომ ადვილი წერედიანის პოეზიის თავისი მკითხველი სჭირდება.

— აი, ისეთი, როგორიც ელისო კალანდარიანიშვილიაო, — იტყვის მისი მოხსენებით აღფრთოვანებული და „ორიონის“ ძირითად მწიბნებულ გამამბებლებს ყურადღებას, პოეტის უქკნობ ნიხე, ელვარებიდან ელვარებადგე რომ გაპარყნებება ხოლმე და ამითვე დაუწყებთ ძებნას შევირდობის კვალს.

ბატონი ემზარის თქმით, ეს კრებული დიდი ოსტატის ნახელავია და ამ თვალსაზრისით, ძნელად თუ მოიძებნება ეინმე დღეევანდელ პოეზიაში, ადვილი წერედიანს გვერდით რომ დასუფეწვით. მას ძირფესვიანად აქვს ათეისებელი მრავალსუტუნოვანი გამოციდილება და საფუძლიანად იცნობს ქართული ლექსის ყველა სახეს, მოსანჯული აქვს ველა ხმა, ამასთანავე, კარგად იცის რუსული თუ ევროპული პოეზია და მათი სწორადმოვარი მთარგმნელიც არის.

„ორიონის“ ავტორი ღრმად არის ჩახედული ძველ ანალეზში, საფუძვლიანად იცის საქართველოს ისტორიის ავკარეც (ეს თვალნაწილევ ჩანს მის ლექსებში და პოეზის ფრაგმენტებში), გაცნობიერებული აქვს, რამდენჯერ

სიმღერის გილიჩი უფლის ნაღობტა

არამს პოეტები, ერთი ლექსით რომ რჩებიან ქართულ პოეზიაში, ერთი ზილიკით რომ გაიკვალევენ გზას პოეზიის დიდი სივრცებისკენ, ერთხელ დანერგს და პოეტური განწყობილებანიც ამით მთავრდება.

ადვილი წერედიანს კი... დანერვილი შკონდა და არ აქვეყნებდა. ამტკი სულ ელადებოდნენ მის პუბლიკაციებს. ერთხელ ვახტანგ ჯავახიასე უხურობია და ასეთი რამ გამოუძვედნებია:

შეცვლით გადმწყვეტ მომენტებში, საბედისწერო გზაჯვარედინზე: არც მომავალი ესაზღვა მთლიან საიმედო, როცა ტერიტორიების დიდი ნაწილი დაკარგულია. ეს განუზომლად აღემატება ყოველგვარ პირად ტკივლს.

ჩემმა ბალღობის მეგობარმა ესეც მინდა იცოდეს — შეამარტებელი, მართლაც რომ ზღაპრული კუთხის უღირსეულებს შეიღო და ასეივე პოეტია, დაუტოვებელი ნინაპრების, გურამის და ჭობანის შიამონავალი, ცუმი ამაყად აეარდნილი უშბისა და შხედლის უდრეკლესობა მოსდგამს, ბატონო „სენათის ხორბი“ არა მთლიან „პირველი ვადით“, სამარადეაჟომო მისი მოსაველელოა, — იტყვის ბატონი ემზარი და თანამედროვე ქართული პოეზიის საჯალალო მფლობარეობაზეც ისაუბრებს, ამ ფონზე ნაშთწესს დავით წერეთლის შემოქმედების მნიშვნელობას, მწვერდრებსა და ფორმის გრანოზას, მისი ლექსის მიზნურას, პოეტურ ტრენსა თუ რიტმის მდინარებას, ტრანგისმა თუ ლირიზმს.

ღირსეული წილსეული დაიწვება ღია სტურა:
— ზევს ცხოვერებში იყო პერიოდი, როდესაც საზოგადოება ისე იყო წართული ლიტერატურულ დისკუსიაში, როგორც ახლა — პოლიტიკაში.

დასუსტია იყო, ცოტა არ იყოს, სასაცილო — არსებობის უფლებზე ვერღობრს აქვს თუ კონვენციურ ლექსათ. მამას თეთრონ კონვენციურ ლექსს წერდა და, როგორც თეთრონ ამბობს, ახალგაზრდული კულტურით — რასაც ახლა ეხატება ეძახიან — ვერღობრს იყვდა. ამ დროს დაიბეჭდა „მნათობის“ დავით წერეთლის ლექსები და უცებ ისეთი მუსიკა, ფერწერა და მშვენიერება ადგაოთი ბაგზე, რომ ამ კამათის დეკლარაციის სასწრაფოდ ფრად და აეფარა და აღმუცე სანური მავთლის უჯრამი უდეს „მნათობის“ ის გაყვითლებული ნომერი.

ნაკოთხავდა ერთხელ, მეორედ... გავიდოდა მინიდან, მობრუნებოდა, კიდევ ნაკოთხავდა... მერე ენებოდა პერსექუტაცია — აიკითხება და რაღაც სტრიტონებს და დაზნახს დააყვებოდა. იმ, მავთლისა: „ტროპარის ნუსხურ გზანდერღზე თეთრი მტრედეები სხედან“.

— მე მცენერი არ ვარ, — ამბობს ქალბატონი ღია, — და ამიტომ ჩემთვის ეს ნაკლებმნიშვნელოვანია, მაგრამ ლიტერატურული თეორიის თვალსაზრისით, კარგი, მუსიკალური ლექსის საფუძვლად და იარაღად ხომ თორღვდა გვაგონდის რთობა. დავით წერეთლის ლექსებში უკვე არფილინი რთობაც არ არის, მაგრამ როგორი კეთილზმოვანია.

აღეს ბინადე კულინარული რეცეპტით ცხვება ლექსები — ცოტა სეკი, ცოტა არანორმატული ლექსიკა, პატარა მეტაფორაც, ანტიანტიკური, რაც ქვაკუთხედი თანამედროვე ლექსისაა. ერთხელ რომელიღაც მწერლისა უთქვამს დავით წერეთლისთვის: ორ სიტყვას რომ მოვიფიქროს, ერთი მტრადან ჩამოვდეს. და აი, თეთრონ ბატონი დავითის ყოველი სიტყვე ცოდან მოდის. ეს დმერთის ლექსიკაა. პოეზია მართლაც არ ემორჩილება არავითარ დეფინიციას, მაგრამ ჩემთვის ძალიან მნიშვნელოვანია ღირსის აზრი: პოეზიაში მოავარია დუნდუო. ამ ლექსებში სწორედ ეს დუნდუა, რადგან დავით წერეთლის სიტყვები იყო რომ ვთქვათ, „მისი სიმღერის ბილიკი უთხლას ნალკობზე გადის“.

როცა კარგ ლექსს კითხულობს ქალბატონი ღია — ზუმად, უხმოდ — ისეთი შვერანება აქვს, თითქოს მცენა-

რე ამოსდის თვალში და ტოტებითა და ფოთლებით ყველაფერს ფარავს.

როცა ხმაწალა კითხულობს, ყურები ეცემა მუსიკით, თვალები — სამყაროში... და ფიქრობს, რომ თუ ლექსების ნაკითხვის შემდეგ თანამედროშების, თანახაობის განცედა გვირგნელია, ეს არის ლექსით ნათესაობა, რომელიც არანაკლებ ძვირფასი და მნიშვნელოვანია, ვიდრე სხვადღის ნათესაობა.

ახეთი პოეტია დავით წერეთლიანი, ამიტომაც მსათვის ყველა ებითეტი ენებება და ეს სუბიექტური დამოკიდებულება არ არის, მაგრამ... ერთი რამ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია — როდესაც სვედა მოცაბდება, მერე ეს სვედა დარდში გადავა და დემარსიაშიც გადაიზრდება, ნაკითხავს ხოლმე ამ სტრიტონებს და...

მერე ეწყება პერსექუტაცია...
მერე აეკითხება ცალკეული სტრიტონები, დიდანის, დიდანის დამყვება თან...
და გრანობის, რომ სიცოცხლეს... ღირს!
იი, თუნდაც:

ივსება გვარის ფურცელი, ვამი მოვდის და მივდის არ იცა, თეთრო ყვავილო, როგორ უხედეი სიკედელს.

ორიონის შუქში

რა პატარა ნივინა რამდენ რამეს იტყვის აქ ყველაფერსა სიყვარული, სიზარულა, საღამაზზე, ტკივილი და სვედა, ეს მავა ვრახაბე საუბრობს, — დაბადებაც აქვია, გარდაცვალებაც, რაც მთავარია, რწმენა, რომლის შუქიც თეთი ყველაზე შორეულ მღვიმეებშიც აღწევს. როგორც გული იტყვს მალე სამყაროს, ისე ეს ნივინა მოკვდა დროსა და სიწყურის უსაზღვრო სანახევს. თითქოს კოსმოსს ზემოდან დასიყურებს „ცა ფორუზ ხმელები ზურმუტის“ გარსში ჩასაბულ უპყელებს ქვედანს, გულწრფლობა რომ არ დაუკარგავს და ციმციმებს.

უცნაური ქვეყანაა საქართველო, უცნაური ქალაქია თბილისი. თამბეზმა გაიარეს ისე, რომ დავით წერეთლის სახელე, როგორც პოეტისა, თითქმის არავინ იცოდა (ისე როგორც ნუბას განმავლობაში უახლოესი წრის გარდა არანც იცნობდა საოცარ მხატვარსა და პოეტს ესმა იონია). კოლეგები, ექსპერტები და ლიტერატურის ნამდვილე გურამანბა, რა თქმა უნდა, ერთხმად აღიარებდნენ რაღაცესა და გოეთის წერეთლისეულ ბრწყინეულ თარგმანებს და მამარინა, რომ სწორედ ამიტომაც დიდი უნდა ყოფილიყო ინტერესი მისი პოეზიისადმი, მით უფრო განიხილაურება და თითო-ორილა მწოდონდინეთა ხარჯზე არ უნდა გაგრძელებულიყო მისი მალედა პაუზა. ხასიათი ბუვისწერაო, და მით უფრო შეუნყო ამ „გადამალებას“ ბული პოეტის ხასიათმა. დავით წერეთლიანი არ ჩანს, არც გამოვლის, არ გენახება, თუ არ მიცხადე, თუ არ ამიძულე... ეს პლურებისა და იმ მომენტითა ნისკეილზე ასახა ნეაღს, მთელი ცხოვერება პოეტისა და მწერალთა შეგნობისა თუ შემყრეციას რომ ეწევიან.

მისხეობ, როგორც შემოსონი თხივნა და თავის დროზე „ბებრის“ ტელეარხზე რუს საავტორო პროგრამა „ბილუტები“ თარგმანებთან ერთად თავისი ლექსებიც ნაიკითხა. ძალიან ბევრმა მისი ხასიათი მაშინ მადლობა სწორედ

იმის გამო, რომ დავით ნერგვიანიის სახით პრეზიდენტ პოტიუკი ამბობს (ეს ლექსები 80-იან წლებში დაიბეჭდა „მითობა“, მაგრამ სად სურნალის ტირაჟი და სად ტელევიზიის შესახებოლობა).

გენგენი ენრო კუბორ პატრიოტიზმი ჩამოართო, გენგენი აზროვნების ლოკალიზმს მისხტავს. სულ მივირბა, როგორ მოხდა, რომ სეანური და ანტიასტიკამ, რომელიც გეოგრაფიული აღნაგობიდან მოდინად ვერტიკალიზაციის რეჟიმული და თავისი მარადიული თვალის მიხედვით — უშუბი, თვინუღდითა, შველდით... ტაძრებით, ღრესკებით, ხატებით, ქრისტიანული და წარმართული ცნობიერების ინტენსიური ბრძოლითა და თანაარბობით, ასეთი დიდებულებით რომ ხეყვება სიცილებლის ვაქრნას და ასეთივე დიდებულო წამით ღირსეულად მააცილებს მადლიურ სამყაროში თავის შველბს, უხადრებით, შხითა და ადამიანებით გადუღებით რომ უგალობენ უხეხავს, როგორ მოხდა, რომ ასე დაავაჯიანა განსაჯდურებელი პოეტების ზუღბა წყნეთის.

რა თქმა უნდა, როგორც დედამ ფანგმა დაუხატა, ჩვენ ყელანი ჩვენი ბავშვობიდან მოვიღვირა. დავით ნერგვიანის ბავშვობის ფონიც ეს იყო — სეანური ქრის სილორად ძველი, არქაული აქტობა, რეჟისორი ლეონიდას, ლატალია, სეანისა და სხვა ტაძრებისა და საყდრების გამოყენებული ხატურია, ფუტუნა მკაცრ წყლები, უღამა ხესი, ფიქლით ნაგები სეანური კომპები, ხანჯლებითი რომ გაუღიო მსუ ზე საღამი და ერთმანეთში აღრუული მითები და რეკლობანი მისი ბავშვობისდროინდელი რაინდული სული და ღირსების გამამაგრებელი გრძობა. ამ გარემოში დედა, რომელიც ნიჭიერი ქალბატონია და ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ მღელი კაცად აღზარდოს და კარგი განათლებაც მიაცეს. ბუნებრივ თანხვედრა ტალანტისა და დიდი შრომისმოყვარეობისა, ენუბისავე მადლიერკლას ორიგინალმა უცხო მღენიერებით ქმნიანება ახალ-ახალი შრომუქდებითი სამყაროში...

მხატვრობაში რომ მხატვრის სულის ფერი ჩანს, ეს ვახვება, მაგრამ ჩემთვის ეს კრებულა, მუზეუმივე და იმისა, რომ ეს ლამეული შუბი ორიონითა წარმოქმნილი, მარცხ აღუარე და ლომდერია“, შუბიხევეთი არ ასხენა პატატა მზეძემ „უფლისწული“. ელვარე და ლომდერია“ ხომ ეკთვობილობებისა და მჭურობის დაშლის ნიშანი და ეს დამლა ასაკთან ერთად კი არ მოდის, ბავშვობიდან მოიყვება და გრწობს. შუბიხევეთი, არ იყო ის ფანტასტიკური ღერწინა იმავ უმეცრეობით, აღზრდილი არაკლი ფარჯიანმა რომ დავეტოვა.

აქ ყურადღება გამახვილდა ფრანსუა ვიონის ოურორზე, ასე ხალისიანად რომ გამოჩნდა ნერგვიანისეულ თარგმანში. მინდა ვთქვა, რომ ეს პანიკა კრებულაც დავით ნერგვიანის ოურორითა სავსე.

ღია სტრუქტურა ლორკას დუნდვ ახსნა. დუნდვ სხვა არაფერია, თუ არა მადლი. მისხტვება ესპანური ციკლის კონკურსში 80 წლის ქაშმა ამ დუნდვითა როგორ დამრდილა ახალგაზრდები. „ოროინი“ — ამ დუნდვით, ამ მადლით დანერგული ნიგნია.

ახლა რაც შეეხება „ვიორიკეს“ — ამ შედევრს. რატომა ასეთი განსაკუთრებული ხედვარულ კვირიკესი სეანობა. რატომა, რომ სეანობის ეფელაზე მადლით ადმირეთისა სწორედ ვიორიკეს სახელობის ტაძარი ავტოულიაბათი იმატომ, რომ ეს პანიკა ბიჭი, 4 წლის ასაკში ასეთი

გააფორებით რომ იცავდა მარბაროსებისაგან ნანამებ დედის, დედაშვილობის ხატის, მარბაროსისა და ყრმის ხატის ანატიკელი და ღირსების გენგენიკური გრძობა.

როგორც პატარა კვირიკე იცავდა გმირულად თავის დედას, ასევე იცავს დავით ნერგვიანი უნამდევლეს, უფორფასეს, უღიფრეს მშობლიურ ენას — ქართულს. იცავს მის გულს, პანანას... — ფორმით, ლექსობით, მარადიული ღირსებულებებით, რწმენით... და ალბათ დავით ნერგვიანის კონცეფციით შექმნილი „ოროინი“ (კოლონიკალიზაციის განრკანხვა ვაჭარბელი) სწორედ ახლა, ამ ასაკში უნდა გაჩენილიყო, დაბადებულიყო, რადგან ვიცი, უხეხად, როგორ უქრობ, მარტო ენას კი არა, ყველაფერ ქართულს დღეს.

დაუღლებელი სურული გამომჩნდა ქართულ, ტრადიციულ, შურღვირველ ხმებთან პირისპირ დავარქნილავა, ხმებთან, მორველ იავნანად რომ შურში ვიდეგას, არც დროსათვის და არც უცხოური ვავლენისათვის მისხალი ანგარიში არ გამენია“, — წერს დავით ნერგვიანი.

ასას რომ მოახერხებ, დიდი გამარჯვებაა, დიდი ომის მოგება, და ეს ომი მან მხოლოდ საკუთარ შრომუქდებანში კი არა, ზოგად და დღევანდელ საქართველოში მოიგო, სადაც დღეს ბრძოლა გამაცხადებული ნამეფელი ღირებულებების წინააღმდეგ.

პოეტი ბენისი ხიდვა

— უბედურესტი ვიყავი ამ სამ დღეს, როცა ამ წიგნს ეკითხებოდით, — ხაირა არწინაშელო იტყვის და თანხარა ვახვებს ქალბატონი ლანას განხორბობისა, რეესპონსისა, ვისთან ერთადაც არაერთი შრომუქდებითი ტანდები შეედა ქართულ კოშიში.

კიდევ იმას იტყვის, რომ ძალიან კარგად იცნობს დავით ნერგვიანის თარგმანებს, მაგრამ მისი ორიგინალური ლექსები აქამდე არ ნამეკითხება.

სამაგიეროდ, ყოველთვის სულმოუთქმელად ელოდებოდა თუხდა „ფანტასტიკის“ თარგმანებს. როგორც თვითონ ამბობს, თავისი „ნიქორთული გერმანული“ იმისაც ახერხებდა, დედნისთვის შეედარებინა და გაოცებულიც რჩებოდა მსულელ ვერსიით. არადა, ეჭვით კი უყურებდა „მიხედვის“ ვადმოქართულებას — ფაქტობრივ, ნეტა ხმებს რას უხამსო... და როცა ეს თარგმანები გამოქვეყნდა, დედნისა არ განიღებია შოაშედილებანი.

— როგორც ყველა დიდი პოეტი, რომელსაც ენება იფიქტრობის განცდა — პოეზია სრულად გრწობისთვის ატკრობს და ეს ყველაფერი მორწმუნებურად, ქანდაკებახავით აღნიშორება მუნ წინ — ასე წარდგა ჩვენ წინაშე დავით ნერგვიანიც.

ალბი ტენდენციულა ასეთი — თანამედროვე პოეზიად ითვლება თითადან გამოწოვილი მეტაფორებით შეთხზული ტექსტები... და რა ბუნდერებაა, რომ ეს „ბენისი ხიდი“, რასაც პოეზიის ვხა მქეცა, ასე უხადოდ გაიარა დავით ნერგვიანმა.

მადლობა მინდა გადავუხადო ამ ცრემლიანსთვის, ამ ბუნდერებისთვის და ვუთხარა მუნ „მისი ვულგარე მოყონა“ — როგორც ლახარე — „სეციით მოსყვები ტაროს“.

ნამდვილი პოეზია გადახანულ პოეზობს ხოლმე და მეც ამ კრებულის კითხვისას „სამშობლო ხეცურისა“ და „კუთხური“ გამახსენდა — ნამდვილი შეფერვალი. ადრიათ ინიტომ, რომ პოეზია ეყრდნობა ადამიანური ყოფის ძირითად საყრდენებს — როგორცაა სიყვარული, სიყვითე, მშვენიერება... არც ჩვენითვის ასეთი ამაღლებულია და ასე უჩვეულოდ არის წარმოდგენილი დავით ნერედიანის პოეზიაში, რომლის თვისაც ნამდვილობა ძალიან დიდი საფაქტურეა.

აი, თუნდაც:

გავიღის წელი ათასი
და, გზად, მაისის დილით,
შევხვავებით როგორც სწორები,
როგორც ჩათქმული წველი.
კარგია ღამე, სასიომალს
შენი ზურჩული თბილავს.
სად გადის ჩემი სარკმელი
არ გაუშვნილო დილას.

— ასე მგონია, ერთმანეთის სათქმელს ვამბობთ გველანი, მაგრამ ერთი რამ მაინც მინდა გითხრაოთ, — კახა ჯამბურიაში, — დღეს ხშირად ამბობენ, რომ ახალგაზრდები აღარ კითხულობენ წიგნებს. წერის უკაცრავად! ერთი თვე არ გასულა, რაც ეს წიგნი მიუტანე ხახლში და მას მერე ვეღარ მოვაოვე — ხელიდან ხელში გადავიდას.

ბატონი კახა ისაუბრებს ესეების კრებულ „ანარკელ-გემო“, სადაც ავტორი აჩვენებს საველისსმომ მოსაზრებას გამოთქვამს ქართული მწერლების, მათი შემოქმედების შესახებ და მასწავლებლებისათვის განკუთვნილ ზუტიკო მუხომბე მუშაობისას ვერცერთს გვერდი რომ ვერ დაუარეს, აღმოჩნდა, რომ მთელი წიგნი პირდაპირ უნდა გადაეტანათ ზუტიკო მუხომბე.

მერე ერთს უკითხავს:

— კი მაგრამ, ვინ დაითანხმებს დავით ნერედიანს ამის დაბეჭდვასო.

მართლაც ძლივს დაითანხმეს თურმე.

და საზოგადოებაში კიდევ ერთხელ დატრიალდა „ანარკელი“, როგორც გამოჩნეული მოვლენა ლიტერატურის ისტორიაში.

— აღბათ არაქართული ფენომენია ასეთი მუშაობა სიტყვას თუ ფრაზაზე? — აღნიშნავს ბატონი კახა, — ასეთი მოკრძალებდა და ასე ცოტა რამის გამოქვეყნება სასულიერო მწერლობის ავტორებს თუ სჩვეოდათ. ან რა ფლერადობაა, რა ქართულია, როგორი იუმორია, რომელიც თითქმის წყნარია, შეფერულია, მაგრამ ვეღვაფერები იგრძნობა. იგი მართლაც ბუნის ხიდზე გადის და ეს კრებული კიდევ ერთი დასტურია იმისა, რომ ნამდვილ ხელოვნებას არც ასაკი აქვს და არც საზღვრები.

დავით ნერედიანის თუმორს კი როსტომ ჩივიძეც გამოარჩევს:

— ეინც მას იცნობს, იეიქრებს, რომ არათუ თვითონ არ აქვს იუმორის გრძნობა, სხვი-

სიც არ ესმის, მაგრამ ფრანსუა ვიიონის თარგმანებმა ნამდვილი ფერეერეკა იუმორისა, რომელიც ამ კრებულშიც გაკრთება ხოლმე მძაფრი განცდების ფონზე.

დავით ნერედიანის პოეტური იუმორი ცალკე შესანაწავლია აკი თვითონაც ამბობს:

„ვარ მინდობელი კლასიკურ მუზას, მცირეოდენი განდგავანით“—

არა მხოლოდ კლასიკურ მუზას, დავით ნერედიანის შემოქმედება, პოეზიის დიდ სიყვარვესაც მინდობალი (და განდობალი), ჯერ კიდევ სამი ათეული წლის წინათ, „ლანარუს“ ციკლის გამოქვეყნებისთანავე გახდა თანაზარი ისეთი მოვლენისა, როგორცაა...

თუმცა ამაზე ახლა ნანა ტონია ისაუბრებს და კიდევ შეკრავს ნაღამოს თავისი გამოცდილი:

— ახალს არაფერს ვიტყვი, თუ შეგახსენებთ, რომ ბუნებში არსებობს ისეთი მოვლენა, როგორც არის გენია, ძალია, რომელსაც შემოიქვს სიახლე და საკეთე ხელოვნებაში. შატკრული წარმოსახვის პროცესში დიდი შემოქმედისათვის არ არსებობს კანონი ან წესა, რომელსაც იგი უნდა დაემორჩილოს. საკეთე მის სულშია დავანებული და ამ კეთილისმყოფელი ძალით შემკრობილი ქმნის ისეთ ქმნილებას, რომელიც განსხვავებულია ყოველივე არსებულიაგან, თუმცა, ინავეროულებ, ეროვნული ფესვებიდან არის ამოზრდილი. სწორედ ასეთია დავით ნერედიანის ლექსები. მან ქართველ მკითხველს აჩუქა საკუთარი სულის ის ელვარება, როგორც თავად ზურდად რომ ერქვებინა, რამეთუ ერთხელაც იყო და...

„დაეფლრა დაუთრეველი სურვილი ქართულ, ტრადიციულ, შეუღღრეულ ხმებთან პირისპირ დატრეხილიყო... ეთქვა მხოლოდ იმ წყობით, რომელიც პირმინიდად ეროვნულია, ქართულია, თან ოღონდ ისე, რომ ძველი, უკვე ნათქვამი არაფერია გაემეორებინა...“ (მაპატოს პოეტმა, თუ გადავადინერდი და მისი ნათქვამი ოღონდ შეეცვალა).

სწორედ ეს არის გენიალობის ნიშანი შემოქმედისთვის: იყოს საოცრად ეროვნული, ტრადიციული და ქმნიდეს ახალს ისეთი ხილრშით, ისეთი განცდით და სიყვარულით, რომ ეს ქმნილება თავად იქცეს ტრადიციად მომავალი თაობებისთვის.

ვიფერობ, ასეთი ბედი ელის ამ დაბევენილი პოეტურ გემოვნების შემდეგ მკითხველისათვის შემოთავაზებულ კრებულს.

ორშაბათს, 26 სექტემბერს
დუშეთის მუნიციპალიტეტის
სოფელ ოძისში
აღინიშნება
გიორგი და ღავით
ირისთავების
სახლ-მუზეუმის დაარსების
50-ე წლისთავი

თამარ ყალიჩავა

სიტყვა, რომელიც საბავშვო სკოლაში მზებერ სჭირდება

(შეხვედრა ქუთაისის ძმ. ბერიძეების სახელობის საბავშვო სკოლაში)

გუნდალ აქაი მწერლობის რედაქცია რისტომ ჩემის იოსონობით ქუთაისის ქართულ-გერმანულ სკოლის ესტუმრა. სკოლაში გროუნდ ფაივლობებზე დაფუნქციონირებული ღონის განაღობებას სთავაზობენ აღსაზრდელებს. სკოლის დაარსებამდე მას დაფუნქციონირებდა და დარქმობდა ილიანე ნაქვებების ბევრი უფროსი, რა და როგორ გავკეთებინა, როგორ აქნო ფუნქციონირების მოახლოებისთვის ისე, რომ გროუნდ ფაივლობებს საფრთხე არ დაემტკიცებოდა და ესაოთუდ ქართული ცნობიერების აღზრდილებს ამ სკოლის მისაძვლებში.

კეთილმოწყობილი საკლასო ოთახებით, სპორტული და საექსტრად დარბაზებით აღჭურვილი სკოლაში ბავშვები ძირდასთავად სწავლობენ ვეღა საგანს. არა მარტო მათ, რომელიც უმუალოდ მოსაბლბე გამოცდებისთვის სჭირდებათ, არამედ ვეღა-ფურს, რისი ცოდნაც აუცილებელია ნებისმიერი განაღობული ადამიანისთვის. სკოლა, ბავშვნი იღვანობის ოქმით, ძალიან მაღლ მიღებს სრულყოფილ სახეს და მისი კურსდამთავრებული ადულებდამ დახვდება განუთარბებული მოვლილის წამილ.

შევედრა აკაი წერეთლის ექვნიებოდა. გახანს ქართულ-გერმანული სკოლის ხანსავალი პროექტის მენეჯერ-მა, ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელმა მიახ სტეფანკრაძემ:

„არსებობენ დამაბნები, რომლებიც თავიანთი მოვლენობით ქმნიან ეპოქას და სწორედ ასეთი ადამიანია რისტომ ჩემთვის. სწორედ ასე შეუძლია ის ჩემს ცხოვრებაში წაგნების მთელი გაღვრებით, რომელიც მან მოამზადებისთვის, თქვენთვის შექმნა. ის ჩემთვის ხატია ღვარდალეთ და საოცარი უზრალოებით გამოჩენული მოვლენისა, ქრის მასხერისა“.

ისტორიის დეპარტამენტის ხელმძღვანელმა, სულხან კუარაშვილმა აღნიშნა, რომ ამ სკოლაში გამოჩენული ახალგაზრდები სწავლობენ, არცავე მათგან შეიქმნა, ბავშვნი იღვანობის, რომ ეს ბავშვები არა მარტო სოციალისტების კვირვალ დაბას, არამედ ხელოვნების, ლიტერატურის სამყაროსაც ზარბობდნენ. სწორედ ამიტომ ჩავიფიქრეთ ოქტობრივი მოწვევის ორნამენტებზე“. მან ელაგვდა თავებერძეს, ქუთაისელ მწერალმა შორის ერთ-ერთ გამოჩენულ ადამიანს, კვარულასხმო რომანებსა, მოთხრობებისა და ისტორიული სვეტების ატობის სთხოვა მისწავლებლებისთვის სტუდენტს წარედგინა.

ელეგია თავებერძემ:

„არ დარწმუნდა საქართველოს კუთხე, სადაც მას ლეცვია არ ნაკითხოს, არ გამოჩენიან რეკორსი, რომლისთვისაც ხმა არ მოეწოდებინა. მრავალი მოწვევისთვის ატობისა და მსახერძებრებზე ყოველთვის იმ საკითხებს წამოსწევს, რომელიც ყველაზე საჭირო და აუცილებელია. თუ თქვენ ნაკითხავთ რისტომ ჩემთვის წაგნებს, მიხედვით. რა რეკონტით, რა სიღრმით, რა ანალიზით წაგნება თითოეულ საკითხს“.

ამასთან, გაიხანს რამდენიმე ეპიზოდი აკაი წერეთლის მოვრადიდან და ბავშვების მოვლის იმ დიდ ღვაწლზე მოუხანო, რომელიც ერის უკეთესი მომავლისთვის მწერთვლობით არის აღბეჭდილი.

აკაი წერეთელი არა მარტო დიდი პოეტია, არამედ დიდი ადამიანიც დაფლავი მოვლენე იმ ქვეყნისა, რომელსაც ჩვენი სამშობლო ჰქვია. იგი ფუტკარული შრომობდა, რათა ქართველები გამოეფხიზლებინა. ეს უკომპრომისო პოხიების შემოქმედი, უნც საკუთარი მოვლენისა და ახლებლის მხილებასაც არ ენადობდა საშარბილიანობისთვის, ქვეყნის მომავალზე უფროსათვის აღბრავდა და უბიძგებდა ამა ქვეყნის გაღვრავა, თანამშობულებსაც“.

რისტომ ჩემთვის გაიხანს ის ლიტერატურული შეხვედრები, რომლებიც ბავშვნი იღვანე წაქვების თანსონობით განაღობდა და სხარული გამოთქვა, რომ ეს ურთიერთობა ელაგვად გრძელდება, რადგან ვერაფერი შეცვლის ამ ტიპის შევედრებს.

აკაი წერეთელი არის უადგესი ბავშვი საქართველოს ისტორიაში. არა მარტო როგორც მწერალი, არამედ როგორც ეროვნული მოღვანე. ადამიანი, რომლის შრომებზეც გადვიანა XIX საუკუნეზე ერთ-ერთმა უმძესესმა საუკუნემ. თუ ჩვენ შევინარჩუნებთ მეობა, თუ ჩვენ ისე ვთავლებით ერად სხვა ერისა შორის, ეს არის აკაი წერეთლის დამახარებელი. იღვანე ქვეყნებზე იგი წინამძღოლი იმ დიდი მოძრაობისა, რომელიც XIX საუკუნეში დაიწყო. საქართველოს აღად მკაცრ შედეგად ელაგვას უნდა ეტერობა მტვის მოვალეობა. ასეთი მოვალეობა იტერობა იღვანე ქვეყნებზე. იღვანე, ცხადია, იგი ვერ განახორციელებდა ამ განსაზღვრებულ დავას, აშეღა იმპერიალისთან ჭიღობა ვერ გადვიანებდა საქართველოს, რომ არის ის ადამიანები, ენც მას გარშემო შემოკრებილებყვენ და მათ შორის ერთ-ერთი უმრავლესთაგანი აკაი წერეთელია, რომელიც უმძესესი იტეპის, იღვანე განუყოფელიც კი არის“.

ბატონმა როგორცმისა ისაბრმა მარქსიზმის დექტრინის შეფილის ეპოქაზე, როცა სიტყვა „თავადი“ ხალხმდინავად იტყვა საქართველოში და აკაი წერეთელი, ნაკოლის ბარათმავალი, გრივოდ ორბელობს, იღვანე ქვეყნებშია თუ სხვებს სწორედ ამ სატყვიო ხსენებებზე, როგორც ხალხის სისხლის მწიკვლებს ერბობს ბიომოლოდოც იგი ლიტერატურის ისტორიიდან მათი სახელები. საქართველოს ლიტერატურის ისტორია იწყებოდა ექვანტე ნინოშვილმა და მანამდე ისტორია ვითომ არც არსებობდა.

შევე, ბოლშევიკებმა სცაგვის თავიანთი ინტერპრეტაციით აღევანობა ეს სახელები და მისადავებინათ საკუთარი იდეოლოგიისთვის. დამახარებულად იგი მისწავლული საზოგადოებისთვის აკაის შემოქმედებაც, როგორც რელიგიური პოეტი კი საერთოდ დაფარული იყო. აღმოსწავა, რომ

ცენტრის მიერ ბევრი მისი ნაწარმოები ამოიშალა მის თხოვნებთან თხოვამტეკომეულად. თითქოს იქ ყველაფერი უნდა შესულიყო, სწამადილები ბევრი რამ დააკლდა ახლახან დაწოვ ლიტერატურის ინსტიტუტმა აკაკი წერეთლის ოცტომეული გამოცემა, სრულყოფილი კონსტრუქცია, და კარგი იქნება თუ შეიქნებ ამ ტომებს.

აკაკი დასასათებდა შემოქმედებითი მრავალმხრიობა. განრი არ დასტოვებია, კლასიკა რომ არ ეცადა და მანვე გაურჩა

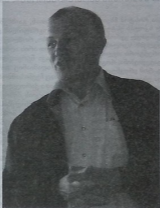
ფიცი სამსახური ქართულ კურონ-მისაც. სწორედ მან აღმოაჩინა ის შავი ტვა, რომელიც ქვეყნის სამ-დღივ და თავის დროზე გარდა-ტეტი როლიც თანამა ჩვენი ეკონომიკაში. მანვე შექმნა პირველი სანარმო. გაოცდება ადამიანი, სად აკაკი - ზეცაში მონაგარე მოე-ტე, და სად სანარმოს შექმნა, მაგ-რა ამ როცა ადამიანი აქვს მრავალ-მხრივ ტალანტი. ეს უნებარეია. გარდა ამისა, ამას იწვევს რადუ-ლი პრობოები, მაშინ იძულებული იყენენ, ერთ ადამიანს ეკისრა რამ-დენიმე საქმე. საქართველოს აღარც ერქვა საქართველო. ისინი იმბ-ნენ, როგორც „ყოფილი საქართვე-ლოს“ და ასევე დროს ვისაც რამე უნარი ჰქონდა, თუ მრავალ ასა-რგუნზე არ გამოსცდიდა თავს, უბ-რადოდ ქვეყანა თავზე დაეკან-რფოდა. როგორც ილია ჭავჭავაძე - ახელა მწერალი - უნდა იყო ბანკირიც... სტენაირად ნარმოუ-დენილი გახლდათ.

ეს კაცი, ვინც თავის დროზე ასე უსწრებდა დროს, ფლებ ისე გვჭირდება, როგორც არსოდებს. ისევე როგორც ილია ჭავ-ჭავაძე, იაკობ გოგებაშვილი, აღექვანდრე ფანტეგი, ევა-ფთხაძე... მაი მზრებზე დავს ჩვენი ფლევანდელი აზრო-ვნება, ჩვენი დღევანდელი მისწრაფებანი და იდებები მყარად, ჩვენი სხებუნძიფიც იქნება რეალობა, ვიფრე არ ვანფლება ეკონომი ამ დიდ სახელებს შორის.

ლია კუხიანიძემ ახლად დაასრულე ქართულ-ევროპულ სკოლას გაღვივება და წარმატებები უსურვა მან კი-დევე ერთხელ გამოიხატა ფიდი პატივისცემა როსტომ ჩხეი-ძის დაუღლიად და ფასდაუფლებელი ღვაწლისადმი:

- შემოქმედელი, რომელიც ამდებნს მუშაობს, ამფენს ნერს, კოდევი იღებს ამ უქვრეფებებზე საქმიანობის, რასაც ქვეყნის ახალგაზრდებთან ურთიერთობა მქვია.

არასტეულებდრეი თემა აკაკი და ქუთაისი, რადგან აკაკი და ქუთაისი ისევე განუყოფელია, როგორც აკაკი და სა-ქართველო. დაფის, რადგისაც პროფესიონალაში ეძალბა ქვეყანასა და ადამიანებს აფინწყებიათ, რომ აკაკი წერე-თლის თავი არასოდეს მოფონებიათ არც ქუთაისლობით, არც ბიბლიოსტელობით, რადგან მან კარგად იცოდა, რომ ის მიუღეს საქართველოს მეთვთნოდა. ისევე როგორც ჩვენ ვეპათფინები ვერ ამ აფლებს, სადაც ეცხოვრობთ, და შე-მდე მთელს საქართველოს..

ილიან ნაჭყვიაძე

დიდ უხერხულობას ქმნის ის, რომ ლეგენ ასათიანის არ-ცთუ წარმატებული ნარმოსი გარდა არ არსებობს ერე-ელი მონოგრაფია აკაკი წერეთელზე, მისი ცხოვრებასა და მხატვრული მემკვიდრეობის მომცელი. კადნიერებაში თუ არ ჩაიბნარაოფტე, ფიდი საამოვნებით დავფლადებით მო-ნოგრაფიის, სადაც ბევრი გამოკვლევება, როგორც უფროდ-ლის შუფე. როგორც აკაკის პტორია - უხრწველად მცხოვ-რები მემოქმედი და, მერეც მსრივ, კაკი პირადი და საქვე-ნო ტკიფლებით შედრული.

აკაკი და ილია განუყოფელი სა-ხელებია - მსგავსიცა და განსხვავ-ებულიც. ქუთაისის მარტო ის ვყო-რამ, რომ მის მიწაზე აკაკი წერეთე-ლი დადიოდა. მახსენდება ერთი კრიტიკოსის სიტყვები, როცა ძვე-ლების შეველა დინყეს საქართვე-ლოში, მან თქვა, - აკაკის ვერცხვი წაღებს ქუთაისიდან და ვერც ვახ-ლილ კიციძეთ. ვახილ კიციძე თა-ვისი ცოფდებისთვის არის დაწო-ლი და იცოს ის რეგლი სამაგალი-თოდ. აკაკი კი ისე მფრად ხოს, მას ვერცხვი ხელს ფერ მოაქვდებოს.

ქალბატონმა მათა სეფისკვარა-ტემ სკოლის ჰუმანიტარული კათედრის სახელთ როსტომ ჩხეიძეს წინდა ვიორვის ხატე მარათვა:

„როი არს სიტყვა დეთისაი? რიი არს და ტუმწარიტი სიმართლისა-ვის აღმართული ხნალი, რომელიც არასდრე ჩავებმა ქარქაში და სწორედ ამიტომ უმრინი იყო ბა-ტორი ვიორგისთვის ვფავდვეს წინდა ვიორვის ხატე მინამდე შე-გობრობისა და პატივისცემისა“ ..

ქართულ-ევროპული სკოლის დირექტორმა, ილიან ნაჭყვიაძემ მადლობა გადაუხადა სტუმრებს, განსაკუთრე-ბით როსტომ ჩხეიძეს, რომელიც მისი აზრთ გამოჩრეული პროფესორმა და მეტობარია, როგორც თანხატელებისა და უმცროსებისთვის, ისე უფროსთათვის.

მისწავლებებს კოდევი ერახელი მიაჭერეს გულია და გრ-ნების თეული გენიალური მწერლისა და საზოგადო მოღვა-ნის ცხოვრების ენაობოდებს. როსტომ ჩხეიძემ ჩვეული მთამ-შეჭდაობით აღფენდა ის დეტალები, რომლებიც ცნადა მღვაგარწონობრებს მადლსა და ძალას მუშოქმედისა. მამე-ნილი მოსწავლეებისთვის გულმანამწვიდობი აღმონდა ხუდები, რომ ამფორდანი მთი წარმოსახება აკაკის სახელი სულ უფრო და უფრო ვახზრდება. ამ შეხებების მიზანზე და როსტომ ჩხეიძის საზრუნავიც ზომ ეს არის - აკაკი წერე-თლის, ილია ჭავჭავაძის, აღექვანდრე ორბელიანის, ელიზბარ ერისთავის, იაკობ გოგებაშვილის, ალექსანდრე ყაზბეგის და სხვათა მემოქმედებითა და მამულიშვილობით მოგვრადი აღფრთოვანება არცერთი თეობა რომ არ გაურწვდეს სა-ქართველოს. სამშობლოს უფეთესი მომავლისათვის ფორს ხომ ვოფლე ჩვენგანის ვალია, რათა კიერი აღსდგეს ძლიერ რიი და დადგეს ურად სხვა ერთა შორის. წმიფითი სადგარით, ერთ მიფიფილი, სწავლის შუქით განათებული..“

ნანა ქავთარაძე

იოსებ კეჭავაძე

(ილია ჭავჭავაძის ლექსებზე
შეფხვილი ბუნების ჭრილზე)

იოსებ კეჭავაძე... მოთა რუსთა-
ველის, ზაქარია ფალიაშვილის, სახე-
ლმწიფო პრემიების ლაურეატი. უკვე
ეს რეკლამები გვიფასტურებენ იმ დიდ
წეღელს, იოსებ კეჭავაძეზე რომ აღეს
მეტანილი ქართულ მუსიკალურ კულ-
ტურაში. იგი არის ქართული პროფესი-
ონული საგუნდო ხელოვნების დიდო-
სტატო, აქამდე გუნდის აღიარებული
კლასიკოსი, რომლის სახელსაც ისეთი
კორიფეო გვერდით ვეცნებთ, როგო-
რებიცაა ზაქარია ფალიაშვილი და
ნიკო სულხანიშვილი. იოსებ კეჭავაძე
თანა გზის უშუალო გამგრძელებელია
სამამედროვე ეტაპზე. და ამ გზაზე ილია
ქავთარაძის ლექსებზე შექმნილი მისი
გუნდებიც ათვალსაშრობენ.

ფალიაშვილისა და სულხანიშვი-
ლის საგუნდო შემოქმედება მუსიკა-
ლურ ფოლკლორისა და პოეზიასთან
მიმართებში ეპოქალური როლი შეა-
სრულეს. შარტო სულხანიშვილის „გე-
თინორ“ მიუღი სკოლა, თუ ხალხური მუსიკალური აზ-
როვნების სამყაროდან კომპოზიტორის როგორ შეუძლია
ახალი მხატვრული კატეგორიების ამოზივად, გათავისება,
გათანამედროვება და იმის გაეცნობიერება, თუ რა ამოუნფ-
რავი სიმდიდრეა ჩვენი ხალხური სიმღერები კომპოზიტო-
რული აზროვნების განვითარებისათვის.

ფალიაშვილი და სულხანიშვილი ამ საკითხში ილია ქავთარა-
ძის, როგორც ქართული მხატვრული სიტყვის რეფორმა-
ტორისა და მისი განვითარების დიდი მოამბის, მიმდევრები
არიან. ილიას უნის წყაროზე რომ გუთნისდევებს ენა, ხალხური
სიმღერების, ხალხში დაბადებული კოლონიისა და გამოიქ-
მების ენაა. ილიას ამ გზის ანალოგიური ქართულ კლასიკურ
მუსიკაში მიმდინარე პროცესი – კომპოზიტორის აზროვნე-
ბის, სტილის, უნის, ტექნიკის ჩამოყალიბება ერთნაირი მუსი-
კალური ფოლკლორის ბაჭყალს საშუალებას ახალ კატე-
გორაში აყვანის საფრთხეზე. სწორედ ფალიაშვილისა და
სულხანიშვილის საგუნდო ქმნილებებით იკავლება ის გზა,
რომელსაც მივყავართ ილია ქავთარაძის ლექსებზე შექმნილ
კომპოზიტორ იოსებ კეჭავაძის ხელოვნებასთან.

თანამედროვე ქართულ კომპოზიტორთა შორის იოსებ
კეჭავაძეს – აქამდე გუნდის ქმნილი კლასიკოსს – გა-
მორჩეული ადვილი აქვს თავისი სტილით, აზროვნებით, სა-
კომპოზიციო ტექნიკით, დახვეწილი გემოვნებით, ერთნაირ
ხალხურ სიმღერასა და პოეზიაში მის მერ აღმოჩენილი ახალი
ბუნებისებრი, კეჭავაძის ნაწარმოებები ნებისმიერი საგუნდო
კოლექტივის რეპერტუარს ამშვენებს. მის გუნდებს არცერთ

კომპოზიტორსა თუ მსოფლიო სივრცეში ჩატარებულ ფესტივა-
ლებზე უმაღლესი შეფასება მიავს, არცერთმა სახელოვნო
მუსიკოსმა მის ხელოვნებას აღფრთოვანებულ სტრუქტურაში
მიუძღვა, მასწავლება სულხან ნასიძის სიტყვები ამირედიან
კომპოზიტორი გუნდის შექმნას თუ დაიპირებს, აღბათ,
გვერდს ვერ აუღვას სისოს მონაპოვარსო. ნასიძის წინაწინა-
მეტყველება დღეს თვანავალია – კეჭავაძის სტილის,
ხელების ნაშენს უმაღ ვცნობთ სხვადასხვა კომპოზიტო-
რთა საგუნდო ნაწარმოებებში.

იგი გამორჩეული ფენომენიაა ფარ-
თო ერთდგია, ნიჭი, ხალხური მუსიკა-
სა და პოეზიის ღრმა ცოდნა საგუნდო
მუსიკის იფუხად სამყაროში მის „მოზი-
ნაურებს“ განაპირობებენ. მიუხედა-
ვად იმისა, რომ შექმნილი აქვს მუსიკა
არცერთი თვტრადული სექტატილისა
და კონოფიზიისათვის, მისი ტალანტის
შრავალმხრიობა და ღიაპაზონი მისზე
აქამდე საგუნდო მუსიკამ წარმოაჩინა.
დღევანდებამ სეფროში მიმდინარე-
ობს კომპოზიტორის საახლონი პრო-
ექტების აქტიური განვითარება. არაერთ
თი მდგომარეობაშია, რომელი ერთი
ნაწარმოებელი: „ქორალი“, „ეგზერსისი“,
„ლამარის გზაზე“, თუ საგუნდო დიკლე-
ბი: „აფელიას დედა“, „ამერ-ამერი“,
„ნუთისოფლის სამფრთხვენი“, აქველი
თბილისის სიმღერები“, „ფშაური იფი-
ლიები“, „დავითიანი“ და სხვა.

შალალო პოეზია – ილია, ვაჟა, გალაკ-
ტიონი, ახ, ტერტიტი გრანელი, იოსებ ჭ-
ხაძე – მისი შთაბრძნების წყაროა. პოე-
ტურ წყაროში მან ისეთი მასალის შერჩევა იცის, რომლის მუსი-
კალური ვარდასაბეა არათუ რძილავს პოეტურ სიტყვს, არა-
მედ მას ახალ ნაწინავებს გადაგვიღებს. კეჭავაძის გუნდები
მუსიკალური და პოეტური შრეების ორთხილური შეთანადე-
ბით გამოირჩევიან. ზოგჯერ იმპლუსი ლექსის ერთი სიტყ-
ვადან ახდებდა, მუძილები ერთმა სახასიათო მარცვალზე კი
იოამაშის გარკვეული როლი მუსიკალური ინტონაციის ან
მიუღი ნაწარმოების რიტმულ სტრუქტურის დაბადებაში,
არას ვამბობ ლექსის შინაარსობრვად და სახეობრვ-ემოციური
შეშოქმედებაზე. მუსიკალური ინტონაცია მტრნილად პოეტურ
რის სიტყვის უფაქიზესი ინტონირებადან მოფინება, ან პირი-
ქით, პოეტურ სიტყვის ესა თუ ის ინტონაციური მოდელი იმორ-
ჩილება. მაგრამ ისე, რომ ამ ორ შრეს შორის ბალანსი არსდ-
როს ირღვევა. ასე ახდებდა პოეზიის და მუსიკის სინოლში ახა-
ლი მხატვრული რეალობის პარამიოლი მილიანობა.

იოსებ კეჭავაძეზე ვირტუოზულად ფლობს საგუნდო
ფაქტურის. განსაცვიფრებელია მუსიკალურ ქსოვალში
ხმითა განწყობის რეაქტივობები: პორიზონტალური-
დან ვერტიკალურში გადაჯვადება, „გადამბნა“ (როგორც გე-
რულები იტყვიან), ქსოვლის მუსიკაზე მეტყველებიანი ინ-
ტონაციებით, ინტონირებული რეზონატაციით, დატურებო-
ზეტატიკობა, მოვადილოვების, გლოსოლოლიების, ზერ-
ჩილის მართვა, არტკუვლოვების ცვლა და სხვა. ასე ახდებ-
და ჩვენ თვდღინ კეჭავაძისაბეული „საგუნდო მონოტიტ-
რი“, რომელშიც ღირიკული ნიდასელების, სუღღღინ ახალ-

ღების მომენტებთან ერთად ფრამიტულ სიმადრესა და ტრადიციულ სიდიადესაც ვეძებო.

აქედან გუნდის რეფორმატორი, ნოვატორი, დილესტატი - ამ ცნებების უკან დგას საკუთარი ხელოვნების მკაცრი მსჯელობა, მკაცრადიკატი, რომლის უმჯობესეს შემკვრელს იხილავთ მხოლოდ ერთადერთი ნაწარმოების დასტურებული (ქორალი), გუნდების დაბეჭდვა და შესრულება ავტორის მიერ ტიპოგრაფიულია. უნებუნებო კი რა ქნას მკვლევარმა, თუ არა, რომ მიტყდოს საკუთარ მუსიკალურ შეხებურებსა? მე დღესაც მესმის მისი ზოგიერთი გუნდის ღია დინამიკა, ზოგჯერ ავტორი ხმების ისეთ კონცენტრაციას, სისხარტეს, მიულოდნელ სიწარულ ცენტრებს გეთავაზობს, სუნთქვა-მკურნელი მათ ვაცნობიერებასაც ვერ ანგრებს, რომ ნაწარმოებში მთავარდება. ამგვარ ქმნილებებში ტემპარატაჟ ვერცხული გუნდების კომპოზიტორი, კვებამბის აზროვნების დასტურებებს არა ქმნის. ვებე ვლევებე ზერეზინოვლის ბრწყინვალე ნოველს „სასანმეგურას“ ერთი პასაჟი დამეზაროს ამ ქმნილებიერი თვისებების გამოფერადი.

„სასანმეგურა“ მხოლოდ სიმღერა კი არ იყო ჩემთვის, არამედ პანტეში ჩაირჩილი საონებო ქვეყანა, უწყველი და მომთბეღელი ქვეყანა, დასაბეღელი მამაკაც ხალხი, სტრუქტურულიყარვ, ხალისანი, გულადი, მზარული და მოსიღერე ხალხი, ქალები ენატიბილი, მოვასინა, კაცები - ეგუბეზიანი უფიცხები, ამყენი, მოსისანი მხედრები, უებერი მოვიტორები, ტევისა ტყვანი რომ სეამენ სრული და გაქმნეული ცებენ ვადმე, კიდებელი გულადმა, მინდორზე იას რომ მოგანყებდნენ და მოგანყებდნენ, თუ ისურვედით, ის თქმა უნდა... სასანმეგურა მათი მკვიდრე სისხლი იყო პანტაჟ ცენტრული, გურის სიონი სიმღერა“.

ისებე კვებამბის გურული გუნტკასებე ყურადღება ქოად იმიტომ გათამბეღე, რომ მისი სტილის კიდევ ერთი მზარე ნარმოებია, სახელდობრ, თუ რეგორი ანგრებს ამგვარი გუნდის მიტარებული ილიას პოეზიას ღრმა შრებში მუღნევისა, მისი ნაჭრის ემირაციებისა და აზროვნების დარბაზისური დონების გადაცევის საგუნდო მრავალმნიშვნისი პანტეგად.

ილიას სულიერებასთან სიახლოვე იოსებ კვებამბის შემოქმედებითა ვ ხსის თანამდევე პროცესია, ილია ქაჯაბეგძეს რომ განსაკუთრებული ადგილი უკავია კომპოზიტორის შემოქმედებაში, მისი ღმერთებე შექმნილი გუნდების რაოდენობე ცხადყოფს (სამ ათულზე მეტი). თანამბეღელებე ხოგორისა: „ამაზა ჩეიში“, „ელევისა“, „ამაღანდე სუნი“, „დოგრი მებე“, „პევერი ვიტანბე“, არსთვის მებეარხარ“, „ანანი, „ამაღლმა სიტეა“, „ერთხელ ჯდა ჩემთან ქალი ღამაზი“, „უამიერი სიფერელი“, „ადემა, დევისეჟ“, „როცა ნუბლი მებეარავს უწყალა“ და სხვა.

მიიწე რომ განამპირებს კვებამბის მკვლევარული ილიას პოეზიასდებ? შემოგვატყობე ჩემივე ღმერთებეს, რაზეზე მხოლოდ პირიბითად თუ შეიძლება საუბარი. უპირველესად აღვიშნავ ქართულ პროცესიულ საგუნდო მუსიკაში მალადი ხელოვნების ტრადიციის დამკვიდრებას სწორედ ილიას ღმერთებზე დანერგულ. ფლიაშეილისა და ნ. სულამბიშვილის გუნდებით და იოსებ კვებამბის მიერ იმის განცნობიერებას, რომ აგი ამ განსა უნდა გამყოფოდა, რადგანაც ამ ტრადიციის მუქვედრებას კანონმომხრებად მიიქცევა მას საკუთარი სტილის ჩამოყალიბებამდე.

შემდეგ საფუძვლად მენახება ის თვითმყოფადი ეროვნული შემოქმედებითი ენერჯია, ის „დერაზი“, რომელიც

ილიას პოეზიაში და ხალხურ საგუნდო მრავალმნიშვნისი ასე ძალზედ დეტექს და რომლის განცდებე ფაქტი სული და ინტელისი ექვაქმასე არ გაუქორდებდა.

ილიას ეროვნული „მეობას“ ნიაღვრე და ციმბერუნე მისი ენაა. „არსებობს ენის ენა“, - აღნიშნავს მამისე ქლიაძე ილია ქაჯაბეგძისმიერ მიძილები ნარკვევმა, - „უფრო სწორად, მუსიკა ენისა, საიდგომი ნიაღვრე ენისა, მუსიკალურა კოსმოსი, სადაცდაც იბადებოთ სიტყვები, რომელიც ქვემარატი მნიშვნელობის გასაგებადაც აუცილებელია გვეწმოდეს, ვერანობდეთ, გარვიცდით ამ მუსიკასაც, არსებობთ, ეს მუსიკა ენისა და აფალიბებს ადამიანის სულს, რამდენადაც იგი მშობლიური ენის ხმაა“. მუსიკალური კოსმოსიდან დაბადებული მშობლიური ენის ხმა რომ მიწებებდეს ესმის და გრძობის ადგენილ სმენისა და გონის ექვაქმასე, იმიტაც დასტურდება, რომ მან ილიასეულ „მუსიკა ენისა“, „საიდგომი ნიაღვრე ენისა“ თავის გუნდებით ერთადერთი სწორი ორიენტორი მოუქმანა... ქართული ვალისის ენა.

ქართული საეკლესიო საგალობელი იოსებ კვებამბის საყვარელი და სათვითი საფუღია. ჯერ კიდევ ტიპოლოგარული რეგემბის უქცაცრეს პირობებში იგი „არსტეგარატორის“ ესევე დებამთ ატებურად იღებს საეკლესიო საგალობელთა მუსიკალურად სოონის საკეთადრი ტაძარიში ლიტურჯიკისა და ტიპოლოგი გათვალისწინებულ საგალობლებს მრედი ისე სმენდა და ასრულებდა, რომ არის უწყვეტი მათი ავტორის ენაობა. „არსტეგარატორის“ მიზანი კი იყო ატბოკუფლადი და გუნდული ქართული ტაძარიში ისევე განმქმადილიყო მუსიკა მოძარგული უცხო პანტეგამბის, როგორც კორქეტი მებლერე ფრესტე ჩეიში ტაძარებისა. უბნობ, რადგანებით მიმდინარეობდა მრავალსაუკუნეების ქართული ვალისის მდგრადი ტრადიციებისკენ შემობრუნება, დიდ ნაწარბითან განყვეტული კავშირის აღდგენა. „არსტეგარატორის“ ესევედამბის მიღება იდგა თანამეგროვე საფუღად მუსიკის პრეფერენციულ სტიტ, რომელიც ანონიმ ჰეტორად დარჩენის ავტობონებდა.

უნდა აღნიშნოს, რომ მუსიკალური ხელოვნების არცერთ ფენისა არ მკაცრ იმდენი ანონიმი, რომელიც ქართულ ხალხურ სიმღერასა და საეკლესიო საგალობლებს. ამ მოვლენის ერთი ნიშნელოდნად ახინა შევებლებელია, მიზეზი მრავალია, ზოგჯერ მუცუნობაც. მესაძლია, ამაში უფლის ნებაცაა გაყხადებელი: საეკლესიო საგალობლის შემქმნელი დროთა ვითარებაში საავტორი უფლებას ვერავის, რამეთუ ხალხისთვის შექმნილი, ხალხის კუთხილდება გახდეს. ასე შემოიღის ცნებები „ხალხური სიმღერა“, „ხალხური საგალობელი“. არსტეგარატორის“ საგალობლებს დღეს მრედი ხალხურად აღიქვამს.

„არსტეგარატორი“, როგორც ხატმწერი, მოქრძალეობდ ქმნიდა და ექნის საგალობლებს არა ესთეტკური ტემპისათვის, არამედ მთავონებისათვის - ეკლესიაში მისული ყოველი ადამიანის სულს იღებოდა ღვთაებრივი ნათელი აღსახებდა. როგორც აქედან გუნდის რეფორმატორი, შემქმნელი, კვებამბედი საგალობელთა განახლებასაც შევედებოდა. ეს მეუბო საგალობელთა ტექსტების განმდრებას ილია ქაჯაბეგძისა თუ დავით გურამიშვილის პოეტური სიტყვის მადლი, ასევე საგალობელთა ინტონაციური სფეროსა. აქ გვხვდება ქართულ-სახური, გურული, სეანური მუსიკალური ფოლკლორის დამახასიათებელი ინტონაციები და რაც უნიკალური საგალობლის ფენისათვის - ფსაშორი კილის ნიშნები. საეკლესიო ვალისი კვებამბედი განმობრცავდაც გაამბედა და სსულიერი კონცერტის მესანმედი ნიშნებში შექმნა.

ყოფრე საეკლესიო საგალობელთა ხეივან დაუკავშირებლობა, იოსებ კეჭეციაძის საგუნდო ხელოვნებაში დიალექტიკის საკმაო გზა ვიწროდ, მის მიერ შექმნილ დიდალ ლიტერატურაში მკაფიოდ ჩანს, როგორ მნიშვნელობა მისი საგალობლების შექმნის სულიერი მოთხოვნაა. ამ სახის შემოქმედების პროცესში სრულიად სხვა კეთილი მყარდება ზეივან სამყაროში. ამ დროს სულწინათ მადლის ზიარების იდეალი აქტი იბადება. იოსებ კეჭეციაძის საგალობლებს ეს მადლი ჩაღწერილი.

მერაბ მაშარაძისათვის ერთ-ერთ ინტერესუში ფილოსოფიის ასეთ განმარტების ძილება:

„ფილოსოფია უნივერსალური პარამონის გატეხილი სარკის ნამსხერვიოა, რომელიც თვალში ამ სულში ჩაგვიარება. ეს ნიშნავს, ხედავდ არა საგანს, არამედ პარამონას. აზრი თითონაა პარამონა“.

სასულიერი საგალობელი კეჭეციაძის სულში მოხვედრილ ამ ნამსხერვიოს მინდა შევადარო.

და კიდევ ერთი ნიშანი, რითაც კეჭეციაძის სასულიერო ნაწარმოებები სხვათაგან გამოირჩევა. ეს არის კომპოზიტორის პროცენტებისა და სულიერების მთლიანობა. აქედან – სტელის მიღობაზე, ამიტომ არ გადის მკვეთრი ზღვარი მის საერო და სასულიერო ნაწარმოებებს შორის. საკმაო რისი დავისაზელი მისი ციკლები: „აფალოს ეფეა“, „ნუთოსოფლის სამფურეები“, ვახტანგ VI-ს ლექსებსა და განაწილებით ილია ჭავჭავაძის პოეზიაზე შექმნილი გუნდები („მამაო ჩემო“, „აფალო, ღვთისაგ“ და სხვა). ორივე სადროში (სასულიერო და საეროში) ჩანს ნაილი პროცენტები, მამულეობით, რომელიც ღმრთის ავედრებს თავის სამშობლის, ადამიანის ბედის ცვალებადობა. ს. სულხანიძისთვის გუნდი „აღმართ, ღმერთი“.

„ვერცერთი ადამიანი ვერ აწვდის ღვთის განცდებს, ჩვენ მხოლოდ ღვთისგან მოცემული ნიშნებით თუ ენებებით მის სიბრძნეს“ – უნიშნესისა და უნებარების, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის ქადაგებებში არავითგზის აღნიშნული ამ ნიშნების მატარებელია იოსებ კეჭეციაძის საეკლესიო საგალობლები, რომლებიც გვეხმარებიან ჩვენთვის უჩინების სიბრძნის.

საეკლესიო საგალობელია შექმნილი ესოდენ განავლელ კომპოზიტორის, ბუნებრივია, კარგად ესმის ის „ბნო იფიშვილი“, „ბნო ღვთაებრივი“, რომელიც ილია ჭავჭავაძის ლექსებში იღანდება და რომელიც ექვს კომპოზიტორის მიღედ საგუნდო შემოქმედებას ეყრდნობა. ამიტომ განაორგნვა ილიას ლექსებზე შექმნილი გუნდები კეჭეციაძის სხვა გუნდებისგან მუსიკალური ენის კლასიკური სიმყობით, სისადავით, გამჭვირვალედ ფაქტურაში ბნათა „აღაზნისუელი“ ფონი დანებობ.

დაბოლოს, ილია ჭავჭავაძის მოგზაობის კეჭეციაძის სიხალეობის კიდევ ერთი ნიშანი – მინაგანი მონუმენტურობა. საზოგადოდ ქართული საგუნდო მრავალბნობისთვის მონუმენტურობა თანდაყოლილი ეს-თეტიკურა ნიშანია. დროსა და სივრცეში განვიწილ ამ სახის მუსიკას აზრის ამაღლებლობა აბასათებს და მისი აბსტრაქციზაცია, ე.წ. „აღროსი პარიზორტის“ ევება ვაშლა და სივრცის ევრტუკალის შექმნა. თუ როგორ გამოიყენებს კომპოზიტორი საგუნდო მრავალბნობის ამ დედაბულ შესაძლებლობებს, მის ნიჭსა და შემოქმედებით ადლოზვა დამოკიდებული. მრავალბნობის თაღის ბევრთამადილი სტრუქტურებით სხვადასხვა ენობებისა და აზრების გადაკეთა-გამოღიანების საოცარი პროცესის ნარმოქმნის, რაც მინაგანი მონუმენტურობის ამ განცდას რწევს, ქართულ ტრადიციო მუსიკა კავს რომ ევლებდა. გავებდავ და სანიშნოდ დეპრეტივ მეთის საგალობლებ „მენ ხარ ევანი“ გვერდში დევე-ცნებ კეჭეციაძის „კორაზი“, და ეტყება, რომ მათ მონუმენტურობის ფორმის სიდიდე ეკ აქწინის, არამედ შიგ ჩაქსოვილი აზრის სიდიდე, ამაღლებული სულიერება და მისი განვირების მამატება. ეს ილიას ლექსებზე შექმნილი კეჭეციაძის გუნდების ესთეტიკური აფაილა“.

ასეთია ჩემი მოჩინალებული დაკვირვებანი ილია ჭავჭავაძის ლექსებზე შექმნილი იოსებ კეჭეციაძის გუნდების ზოგადი ნიშნების აღსანიშნავად.

წარბილი რაქაძისთვის

როდესაც იდლის თვეში „ლიტერატურული გაზეთის“ ფურცლებზე ეკატერინე ტორონიძის მოთხრობის „მარტვილი მარტვილი“ გვეკითხა, მარტვილ ვითოქვნი, ნული ახალბედა აქტორის განმარტებულ ბელეტრისტიკულ ნიმუშს ჩვენს კრიტიკას შეუწმველი დარჩება-მეთქი! და გუნებში გავებედ ქართული კრიტიკის სიბეზური ფრთსაც ამ იმედათ, რომ მათ არც გამოჩნდებოდათ და არც აღნიშნავდნარჩებათ ნიჭური პროზაისტის გამოჩენა.

ისე ვახებულ ვეცლა ვილია სურვილი, როგორც შე ის ვარაუდ აიხება. და კიდევ ნათიბოდ „ჩვენი შერლობის“ მე-17 ნომერი მარტვი ტურავის გამოშვებულ „ეკატერინე ტორონიძის მოთხრობის“ მთავარი ჩვეული პროცენტისაღმნიშნობილი გამოთქმული დეკლარაციები და შეფასება, ის მონიშნავს, რაც გამოჩნდება ამ „მარტვილი მოთხრობის“ მთავარი სივრცის მიღეს სიყვარ რომ იმარტავს, სათქმელ სტრუქტურებს შორის რომ ვებნებს, მტკბარ და ექვტეტორის განსხვავებულობა, ბევრ საყვარელსა რომ ვტყობებს, მაგრამ ამ განცდას, არ ვხვდის... ქობინო ქობილო, ფაქტურა მარტვილი, ხელოვნური სიბუნებულის გარტყე, თბრობის სასტიკობა, მამაოე“.

ნიშნისაღმნიშნობა, რომ ამ მოთხრობის აქტი მოთხრობის კონკრეტულ მეთოდს შიგნით მოიპოვებს. იქნებ ეს ტიტას არ ნიშნავდნარ, მაგრამ ჩემი მზაკ მარტვი დავტყობ.

„ლიტერატურული ნიშნობა“, ამ კონკრეტის თანხანა სატრეკტორის კულტურისა და ძველსა დავის სასწიხტორის ხელოვნობით, ხელოვნ გამოჩვენებულის მოთხრობა გავგვიწილეს ვიკეთა შორის, დამამსხიფრედა ვახეთის 3 იქსის ნომერი ხელოვნურად გამოცდენი ბული რეპრტრედა „ნ ვახლოდ ამაღლებული პროზაისტების ცხოვრებისაგ“, რომელიც დავტყობ იყო ვადამცემული დავილოფრის დავის მამტვირედასი და ამით ვახეთის უფლებს ჩვენი მოგება, მკითხველებს.

მოუხვდავდ ამის, რომ სავებით ვწინების თორის ნეგროს, ჩემთვისაც და ვეცდისთვისაც საამტყუანეში მწერალთა და პროცენტთა – ზაოდ სამამამეილი, ზურბს სამამამეილი, ივანე ამარტვილი, მიხი მონუსლივილი და ირაკლი ვახვახაძე – ლიტერატურული მონუსებები, მარტვი ნეგროს, რომ მათი საბოლოო მხავარი და უნებულებს სატრეკტორის.

მე რომ მარტვი მკითხველებს, ეკატერინე ტორონიძის მოთხრობის „მარტვილი მარტვილი“ ფურცლებზე მონუსებები პირველ იფიშვილს.

საერთოდ ეს ერთი მოთხრობის „კონკრეტული“ ძალზე კარგ ნამოწყება შორისა. მარტვილიად გამოჩვენებულობა მოთხრობისაგ სათქმელთა მკითხველისაგ მკითხველი და დარწმუნებული ვარ, კიდევ არავინ საუბრანისა და სიბუნებულის მოწინა ვახებულები.

თამარ ჩიბაძე
ათასწლეული

გუბაზ მებრელიძე

ლავა თავუკაშვილის დრამატუბო

ლავა თავუკაშვილი საკუთარი თემითა და პრობლემატიკით მოწოდდა დრამატურგიაში. მისი გმირები ზნეობრივ პრიციპებში მყოფი ახალგაზრდები არიან, მის ფონზე ავტორი გვიჩვენებს თითოეულის მოქალაქეობრივ მნიშვნელობას და ხასიათის ჩამოყალიბებას, გმობს მორალურ-ეთიკური ნორმების დარღვევას.

ავტორი უშუალოდითა და ხშირად თვით გვიხატავს ახალგაზრდა ადამიანის სახეს. რეალური სიანამდვილიდან გამომდინარე იგი ყოველთვის გულწრფელია, მოკლებულია ზელოფერობასა და ყალბ პათოსს, რაც თანამედროვეობის ადემის ზუსტი თვალთახვევიდან გამომდინარეობს.

დრამატურგის პირველი პიესა „ჭრილობა“ საზოგადოებაში არსებულ გულწრფელობას ეხება. ავტორი შევსებას ეჩვენება მისი ტოლების შეხედულებანი, ოცნებები, ურთიერთობები – რაც მეგობრობის, სიყვარულისა და სულმდაბლობის ზნეობრივი საკითხების გარკვევას ფონზე მიზნინარეობს.

„ჭრილობა“ არ არის სრულყოფილი მხატვრული ნაწარმოებია, მაგრამ მისმა დასმული საკითხები აქტუალურია. დრამატურგი ცდილობს იმსჯელოს მოზარდის რთულ ფორმების პროცესზე. ჭრილობა მარტო მოსკოური ტიპული კი არაა, იგი უფრო სუბიურ ასაქტებს ფიციებს და საზოგადოებას აფიქრებს იმ ახალგაზრდებზე, რომლებსაც უჭირთ ცხოვრებისეულ პრობლემებში გარკვევა.

პიესას იდეური ჩანაფორმა კახას სიტყვებით იკვეთება: „ძალიან გამოვიცვალეთ სუველა. მიხედ-მოიხედე გარშემო, ყოველდღე უფრო მეტ გულგრობობასა და სიამაყეს ვიძინებ, ვგვრებიან უბრა რამებზე, რასაც წინათ მკვრილად ვსკვებობოდი. უკვე გვრცხვებენა სიკეთის გამოჩნდავებში. რატომ უნდა მოვგავაფეთ აღურიყოინებაში დელირინის სიკეთეს ზედ, ადამიანებს, როცა უხარმაზარი, დაუტყველო სიკეთის პოტენციალს ვკარგავთ ყოველდღე. ყოველ ფაშს, ყოველ წეთს. ვვლავით მიწოდებო, საქმიანად.“

ასეთი კონცეფციით ზედავს ავტორი თავის გმირებს, კახას ხასიათი მეტად მიმდობი აღმოჩნდა. უარყოფითი მოვლენების საკუთარი სიკეთით გამოსწორების გულუბრყვილი სურვილმა იგი ტრაგიკულ შედეგამდე მიიყვანა.

ლავა თავუკაშვილის პიესაში ამაღლია, იგი სიკეთის საბოლოოდ გამარჯვებაში დარწმუნებულია. ვიას სიკეთის დიდის შემდეგ დაბადებული ბავშვი მის შეხედულებათა გარკველების გამოხატულებაა, რომელიც ადამიანურ კეთილშობილებაში შეფიქსირების. სწორედ ეს არის ის „შეუბრალებელი ჭრილობა“, რომელიც ავტორს უნდოდა გადმოეცა.

შემთხვევითი არ არის ის გარემოება, რომ ლავა თავუკაშვილის გმირები პიესიდან პიესაში გადადიან. ისინი ცხოვრების გზაზე „ჭრილობიდან“ გამოიღრმნენ და საზოგადოებაში საკუთარი ადგილის ძიებაში არიან. ავტორი

სამთალებას იძლევა თვითადი ვადევენით მათი ხასიათებისა და შეხედულებათა ცვლილებათა. ამიტომაც არის, რომ კოკა მხივდის მეტკორები უდროოდ ნასულ მეგობარს, ვიას ამაშიც იგონებდა. პიესა „დარაბებს მიღმა გახაზულა“ ახალგაზრდობის სულიერ ტკივილებს ეხება და ქუმმარტი გრძნობებს ერთგულებისკენ მოგვიწოდებს.

სიყვარულის თემის მარტივ სიუჟეტში ავტორი მთავარი გმირის – კოკა მხივდის – გარდატეხას ნარმოგვივად გვსენს. კოკა იდეალების ძიებაშია და ვერ ამჩნევს ვეგრადი მყოფი გოგონას სულიერ სიფაქიებს. ამიტომ არ ფიქრობს ამ ურთიერთობების სერიოზულ გაგრძელებაზე. მისთვის ფაზი არა აქვს წინდა გრძნობებზე თქმულ შეწყვეტას, რომელსაც ნინოს მხრიდან ქუმმარტი სიყვარულის ჩასახვით გულწრფელი მინდობა მოჰგვა. კოკამ ნინოს ცოლად მოვიანაზე თავიდაცე უარი თქვა და ფეხმძიმობაც მათ შორის განხეთქილების დამახრატებელ მოტივად იქცა. იგი თანდათან უფიქრდება თავის საქციელს და ეს გარემოება მას დამზარეული ურთიერთობის აღდგენისკენ სწრაფვას აძილებს, რომლის გამოთვლებაც შეუძლებელი ხდება. დედის ზმანებაც მის სულიერ განწინადას მოსახვევებს, რასაც ადრინდელ მეტად შეხედულებათა აღმოჩენა მოჰგვა. კოკა მტკიცეულად ვაიცნის საკუთარ თავში ცხოველური ინსტიტუტებს გარდა. საბოლოოდ კოკა რწმენას აბრუნებს, მაგრამ მისი საქციელის გამო ამ რწმენას ნინო კარგავს, ამიტომ უცხო პრობლემის მარტოებას ძიება და კოკას ცვლდობის ნომერზე ხშირად შემთხვევითი მოხვედრა, მისთვის გამაფრთხილებელი ნიშანიცაა. კოკას ირონიულ-დამცინავი შეფასებაც თანდათან მოვიანაზე გადადის და ფინალით თანამოაზრებს ამ წმინდა გრძნობის შეწარმუნებისკენ მოუწოდებს.

ლავა თავუკაშვილმა პიესაში ადგაჩემის საყვარელი ვალს“ ახალგაზრდა გმირის სახე უფრო გააღრმავა, სადაც მოცემულია სულიერი ინტერესების, მორალური ნორმებისა და თაობათა ურთიერთგავების საკითხები.

მთავარი გმირის ვაჟა გიორგაძის ცხოვრება განხილულია სტეფანეს სიტუაციებში: ოჯახში, ამხანაგების წრესა და ქუჩაში, სადაც პიესის ხასიათი ელნიდება. ვაჟას ოლი და კეთილშობილი ახალგაზრდობა უზრუნველყოფდა ცხოვრებისეულ სინდელუბრით მუქიადელობას. მაგრამ ნარმოქმნულმა სირთულეებმა მისი ოლიუბობები დაამსგვრია. ვაჟას საყვარელი ორსება ანგარეობით ცოლად სებას მიავდება, რაც მისთვის ნარმოუდგენელი იყო. პირველი ნარმოუტებლობა მარტოდ დარწმუნული ვაჟას ჩააფრთხილებს მორალურ მხარდაჭერას იგი დედის სულიერ საჭირობა პოულობს. ამიტომაც მის ნებას მანკიტოფონზე იწერს.

ვაჟას დედის, ნინოს დაბადების დღის სტენში დრამატურგი უპირისპირებს ზნეობრივად წმინდა და სულიერად დაბნეული ორი თაობის ინტერესებს. ნინოს კოლმეებს კვლავაც პოტენციური და ამაღლებული გრძნობები ამოძრავებთ. ეს სასიამოვნო მოგონებები ირღვევა ოჯახ

ხის უფროსის ორი მეგობრის მოსვლისას. ისინი მომხმე-
ქელობის მომხრენი არიან. შვილებს სულიერი საზრდოს
მაღვრად მხოლოდ მატერიალურ უზრუნველყოფას სთა-
ვანობენ. ცხოვრობენ კანონით „სტეპს დაასწრო პირველი
დარტბა“. ასეთი მსჯელობა შედეგადად მოთხოვნი მთელზე-
ლი ცხოვრების წესია. მათ ასეთი სრულიკეთებით არ
აძლუნდიათ თავიანთი მოსწავლეები. ერთ-ერთი ექვტვე-
შავ კი აყენებს პედაგოგობის მიღვე მისას.

მემგომ სცენებში, ვაჟს შეხვეულებების მეცელი-
სას, იკვთება ნამგელი მისწ-
რავებებისა და ზნეობრივ ფა-
სეულობათა აუცილებლობა. მისთვის მამისთან საუბარში
ბეერი რამ ვასაგები გახავა. ფე-
დის უკურნებელი სენით დაავა-
დების ამბავმა ვი ვაჟას აფრინ-
დელი რწმენა საბოლოოდ ვარ-
დაქმნა, თუ მას არწული პრო-
ფესია უაზრობად ეჩვენებოდა
და ვაკვირვებით ამბობდა. არ
უნდა ვასწავლო უფროსკლასე-
ლებს, თითქმის ზემგვლა ვოგო-
ბიტებსო“, ახლა უკვე მორალურ
ფასეულობათა ძალას დედის
პოზიციიდან ზედავს. თავის
პირველ ვაკუთოლსაც ზნორედ
ამ თემზემ აღვარებს. ვაჟა ახალ
თაობას მოუწოდებს ზნეობის,
სიკეთის, სიმშენიერის უნარის
შენარწუნებისკენ. მისთვის ეს
უკვე ბუნებრივ მოთხოვნედე-
ბად იქნა და ამიტომაც შეგვა
თაობათა ღირსეული ცელა.

ვაჟას ნამყოფობებში დედ
როებს თამაშობს მისი დედა,
რომლისთვისაც მასწავლებლის
პროფესია წინდა ვრწმობა და ამიტომაც უნდა მასავით
ოცნებით ანთებული შეჯლის ნახვა. ამ მიზნის ნინო მთო-
ლოდ სიკვდილის შემდეგ აღწევს. ცხოვრებისეულმა მწვა-
ვე დარტმამ ვაჟას მასწავლებლანი უფრო ნათელი გახავა.
ფე უძღური აღმოწინდა სათაფნებელი ავამიანის გადა-
სწავნად და დედის სულიერი სიმდერის შენარწუნების
შეცნად. ამიტომ ვაჟა კლავ ისმენს მანგეტოფონზე ზა-
ნერილ დედის ხმას, რომელიც გალაკტიონის „შუკო თი-
ნათისა“ კითხულობს. ფინაში ვაჟა უკვე ნამყოფობე-
ბის შეხვეულებათა მქონე პროფესიაში, მან საზოგადოე-
ბაში საკუთარი ადგილი ვასწავლრა.

იგივე პრობლემა ლამა თამუკაშვილმა სულ სხვა
კუთხით ნარმოადგინა პიესაში „შენსკენ სავალი გზები“. თუ ვაჟა ცხოვრების გზაზე თვითმცნებით გამოჯის, კებას
ამის საკმარისი მინაგანი ძალა არ იღმოაწინდა. ნანარმოებ-
ში იკვთება აზრი, რომ ადამიანი არ შეიძლება ვულკრი-
ლად გააწაროს ერთხელ ვადაგვედელი არსწარნი ნამბვის
გამო. მთავარია, არ შეულებას მის სულიერი სიმწინდე.
დრამატურგი ხშირად ქმნის ისეთ მოულოდნელ სიტუ-
აციებს, რომლებიც ვერსწინაგებისთვის ცხოვრებისეულ

გამოცდად იქცევა. ასეთ ვითარებაში მიღველებს გმორ-
თა ის თვისებანი, მტკიცე ვადაწვეტლებების მიღებას რომ
მოთხოვს.

კახა დაწამავეთა წრის წარმომადგენელია, მაგრამ
ადამიანის უსამართლოდ დამაგვრას ვერ გვეუბნა. სწორედ
მის სულში ორგანულად არსებულმა საციელ ვანაპირობა
ჩხებში გასამეგვლებად ჩაირეული ძალის ვადაწარმება. კა-
ხის ბოლომდე არ ვსმის საკუთარი საქციელის ლოგიკუ-
რობა, იგი უფრო ბედისწერასა აყოლილი და ცხოვრების
დინების მიმგევაა. ასეთ მდგო-
მარობაში მოხვედა მარიაშის
სახლში, რომელიც თედაპირე-
ლად მორიც თავშესაფრად ექვე-
ნება. მოგვანებით კი დაკვირ-
ვეებით აანალიზებს მარტობელა
ქალის უცნაურ სამეაროს, სა-
დაც ჭეშმარიტი ადამიანური
სითხი შეგვრწმინ.

ამ გარემოებაში იწებება კახას
პიროვნების ვარკვევობა და სუ-
ლიერ ვანწმენდის პროციკის,
მის მინაგან სამყოფოში მარადე-
ლურად მიმდინარეობს ბედის-
წერასთან ბრძობა, – რადე
უნდა დაუდევას ცოლის მეგობარი
დამალოს. იგი დარწმუნებულია,
რომ თინა ამ საქციელს ვაუ-
კრებს და ადგმარება. მაგრამ ასე
არ მოხდა. ამ იღუწიის მსხვერვა-
კახას მორალურ ტკივილს აყე-
ნებს. აქ ზნება ცხოვრებისადში
ქალ-ვაჟის ზნეობრივ დამოკი-
დებულებების რადიკალური ვაყო-
ფა. კახას დამაბულობამ მამინ
იმბატა, როცა მარიაში მას თავი-
სი ცხოვრების მნიშვნელოვან

ლამა თამუკაშვილი

ტუზოდა უფებია. კახა ზედება, რომ თუ ადამიანს იდგედე-
ბი არ ვააწინა, მომავალში მატკოსნად ცხოვრება ძალიან
გაუქორდება, რაც უორკეცებს არსებულ ცხოვრებასთან
გამოჯანს გრწმობას. ბედისწერასთან თამაში მოთავრე-
ბა. მარიაშის საშეულებელი კახას ცხოვრებზე თედე
აუხლდა. თედევარ არ ვსმის, თუ რატომ დარეკა მარიაშმა
მილიციამ, მაგრამ მალე პოლიტოს ამ საქციელის ვამარ-
თლებას. არსებულ ვითარებაში მარიაშის ვადაწვეტლები
ძალა ფისკოური ვადაარქნის ენთადერთი საშეულებია,
რითაც ვამოციკეთა ცხოვრების ოპტიმალური ვარაწიტი
– სასუჯლის მონდა მატკოსნებისკენ მიმავალი გზაა, რის
საფუძეულზეც კახამ უტყუისი მომავალი უნდა ავაკოს.

ამ მიცნებით პრობლებები ვანწოვადების გარემო ყო-
ფით-რეალისტური სინამგველიდან გამომდინარეობენ.
„ათენიანებენ მამინოში“ კი მარადეული სიყვარულის სა-
კითხი საშეულებელი ფორმით წარმოგვედგება. მოქმედებს
ბაზიქითა სექტაში მიმდინარეობს, სადაც მამინოების
მოთვინიერების ხერხს ადამიანებზე იყენებენ. ამის მიდე-
ვად მამინ კლავს სიყვარულსა და საციელს ვანწმენდას,
საუკეთესი თვისებათა დაკარგვით პროუნულ ღირსებას

თელაძენ და მორჩილ მეცნიერებად აქცევენ. ამ ურვეულო სამუაროში პატრონს დეპარტურა გარემო შეუქმნა. იგი გაბორტებული პაროენება, რომელსაც სოციალისტის გავება ვერ შენო და მხოლოდ მორალური ტოვილი განიცადა. ამიტომ ცდილობს სტრუქტურა საკუთარ თავს დაამსაგულოს, გრანზობით აზოქმანით და შელურ თვისებათა შიქრ არსებებად აქციოს. პატრონის ასეთი არადადამანურნი მცენებები პოროუნული ნაკლოვანებათა ნიადაგზეა აღმოცენებული და მისი ბოროტების საწინის წარმოადგენს.

პატრონს ახალი პაციენტისადმი თავდადებულ სიმპათიით განწყობა, რომლის სითამაშე, პოროუნული ძლიერება, უდრეყო ხასიათი საკუთარ ახალგაზრდობას აცონებს. ამიტომაც პატრონი რწმუნდება, რომ სწორედ ეიოს შეუძლია მისი საქმის გაგრძელება, როგორც შეათვალა მიზნის იმეათა ვეში არ თეირიერდება, ასევე ეიო და ანი განსხვავებული კატეგორიის განვყოფიანებას და ქვემარტ ფასეულობათა დათმობას არ ამბობენ. ამას აწიშბს კოდექსი, როგორ უნდა მომიჯღან ას, რაც ჩემშია და რამაც ველადარს გაუტოლა.

ეს აზრი ჰევის ლაიტმოტივად გასდგეს და დრამატურგის პოზიციას განააზრდევს.

დრამატურგი ერთმანეთს უპირისპირებს ეიოსა და მორალურად დატეხულ თინას. მას ვერ კიდევ შეერჩინა ადამიანობა, მაგრამ იმდენად გამოვლენულია, რომ ბრძოლის უწარი აღარ შესწევს. მორჩილად უფროებს აზროვნების ჩამშობს ვარტმოს და ვინჯავით ამშობს. რა ვეითი მანინჯ ასეთი პატრონის? რითი დატეხული სულა? იმეათა ხედავს, რომ მის აღმყოფებს შიშვენლობას არავინ ანიჭებს. ძალადობამ სიმართლედ გააუფასურა. იმის ვერაღდურს მაღლია და იმედგაგარეულები ვერც ეიოს თრანზორვან ნაოქამს ხედება ვერსკახე გამობტული მეტროლი დიქის შესახებ. ამიტომ პოტეტესტის თეიშპეკლელობით გამოხატავს.

საბოლოოდ ეიო სოციალზის ფასად ნელ-ნელა ამსხვრებს პატრონის მიერ შექმნილ ძლიერ შექმნას. სიმართლედ იზარჯება, რადგან მისი უარმყოფელი პატრონის საქმეც ეიოსადმი სიფრთხილ ვინრება.

ამ პიესის ავტორმა ალექსანოვილად წარმოსახა სამტოთა წყობის დამორტყმელობა, სადაც ხელისუფლება ადამიანთა თავსუფალი სულსა და აზროვნების ხელყოფნურ გარდაქმნას ცდილობდა. თუცა ეიოს სახათ მოკლეშულია ამ ტრანსველი სისტემას დამშობის აუცილებელი წინსმარმეტყვლება. მაშინ ამ საკითხის წამოწევა ამ შეცდილებოდა, ეინაიდან ანტისამტოთა პესად აღვიგინოს შემთხვევაში დრამატურგის სერიოზული უზამომცენება შექვედროდა. ასეთი ანტიდერტი მხოდა კოდექსი. მანსკის ანტონ ჩეხოვის სახელობის თეატრში პრემიერის დროს ბელარუსის კულტურის მინისტრმა პირველი მოქმედების შემდეგ პროტესტის წინადად დაწამა დატოვა.

ლუბა თამბაკევილის ყოფილ-რეალისტური სტილიდან განმსაჯებულად აღმოჩნდა რომანტიკული პათოსით დამხტული პიესა „ნატიპარადლე“. იგი დაიწერა ეროვნული მოძრაობის აღზევების ფაზს და დრამატურგის ხათქმული ეროვნულ ფასეულობათა დაცვის მონრედებაში გამოხატა. პიესის მნიშვნელობას შესახებ მისმა ადამდეშლმა, რევიორმა ნურთ ქანთარამ ჩემთან საუბარში თტვა:

„ამბიტელის თეატრში სპექტაკლს „ტადარი“ ვრტვა, რომელსაც საზოგადოება მომავლის რწმენით იყო აღსავსე. ფინალიშიც გადაარტეხილია ერთად მთელ მისახლეობას პარტურის ნერთი მხერა ხელისუფლებს ქონება მისწრაფება. მარჯანიშვილის თეატრში კი მოსახლეობას თეიშბინა რანაფის ხმა ესმობა, რაც მტრის გამოჩენის ასოციაციას ქმნიდა. ისინი ტეებს იღებდნენ და დეპარტეხილი სტუმრებს დასახელებად ენაზედებოდნენ. თუ ადრე სალოცავად და რწმენის გადასარჩენად იყო მზად, რომ ახალი ქვეყნის შენება დაწყებულიყო, მეორე შემთხვევაში მსხვერპლის ვალდებისთვის მზადყოფნას აუცილებლობა იდგა. სწორედ ამ სტეობამ განაპირობა სათაურის შეცვლაც. ამბიტელის თეატრში სპექტაკლს შე დავიერტე „ტადარი“, ხოლო მარჯანიშვილის თეატრში ავტორისეული სათაური „ნატიპარადლე“ დატოვე. ლამის ეს პიესა, ჩემი თხოვნად, ნიკო ლორთქიფანიას ქვედურელების“ მოხვედით უნდა გადაკეთებინა. მუშაობის პროცესში კი სწორიად დამოკიდებული წინამოყვამს ფორმა მიიღა“.

პიესის მოქმედება მეზამტინის პროლოგით იწყება, რომელიც ძირითადი სოცეტის წინაპირობას ვეამცნობს. ურჯულითა საზღვართან, სანამ მთის ნევერზე ტადარი იდგა, ხალხიც სიკეთით აღსავსე, გამრჯე და მეტროლი ყოფილა. მტრად უკეთეულია და დალხინებულმა მოსახლეობამ ტადარისკენ საკელი გზა დაივიწყა, ქეიუს მეორელად ტადარის ტეებისკენ სახლებს ავიწევა დაინებს. ეს სუღლიერ ვახრნა მარმრწე თედორეშ მეამწინა და ხალხს ტადარის ტეებს დაბრუნებასა და აღვედრისკენ მოწონდა. ანისთვის იგი მოკლეს და შემდეც კი სინანულის გამოსახატვად ბრძენი უნოდა.

ხალხი მხოლოდ მაშინ მოკოა გონს, რადეცაც მტერი შემოსულა, მაგრამ ტადარის მწეწებლობა ურწმენით აღარ შეეძლოთ და ტადარიც ინგრედა. ამ დროს თედორეს შემობახილი გაახანრდათ და უკან დაიწვიეს ტადარის ტეებს დაბრუნება და კვლავ შეუდგნენ მუშაობას.

მეორე სურათიდან მოქმედება ჩევის დროში ბრუნდება. ამ „ანტილ“ და გეორკვევად დროში ხალხს თედორეს ანდერბს თომს კელატონმა შეახსენა და ტადარის ადვერინსკე მოყუნდა, თუცა მტრის მოახლოების მორედაცა, ისინი კვლავ ქეიუს არწევენდნენ და ანდრევის ისტორეც განმეორდა. სატელისხმობა ისიც, რომ ტადარის ადვერინს აუცილებლობაზე ჭლებია - ნინო, თამარი და მარეხი - ინგებენ ლაპარაკს.

შესავლ სურათში ჩანს მოქმედება მისხს, დემნას, გოზოს, ტიმოთის ფუსკატური დამოკიდებულება ტადარის მწეწებლობისადმი და მათი სატეფო განწყობა. დავითი კი სადღეგრძელობით იხსენებს წინაპრებსა და სატმონ საქმეებს. ამ ჯგუფში უარყოფითი დამოკიდებულება ლეეიშიო ჩანს, რომელსაც არ მისწონს თომს ნათლას გეკოლება. მათ ქეიუს თომს შემოსულა წყებდა და შერცხვენილ თანამეზახენი იმედიან.

დრამატურგი თანდათან გამოკვეთს ადამიანთა კატეგორიებს და ხასიათს სახეცლებლებს გამოიყოფს. სწორედ მეოთხე სურათში ყლიბდება თომს მისწრაფების ვახმოცელებლის კონკრეტული გზა, რადეცაც სიმარსა თუ ხილვაში თედორე ბრძენი გამოცხადება. თომს მონოლოგი წინამოსახულია გათითკაცებული ქვე

ნის მდგომარეობა, სადაც თვედრე ხალხს გულგრილობაში, წინდაუხედაობაში იმსხვერპლა, ქვეყანა დაუღუპამდე მიყვანა. ამიტომაც ტაძარი უმსხვერპლად ამ დაშთავრდება. სწორად ამას უკავშირდება თომას განცხები და ტკიფულმარევი სიმართლის ხელხასთვის შეტყობანების გაყოფილობა. თვედრევი პირთა ნათქვამი თომას სურფალი განპირობებულთა ხალხში რწმენის დაბრუნებას აუცილებლობით. ამიტომაც მიზან ირონოლად ნათქვამს – აუტყვათ არავის მოწინა ქვეყელში ცოცხლად ჩამარხვა – თომა ჩაფიქრებული პასუხობს: ამათი აღმადგურს პირთა აზრო, თომა ამფლავნებს უდრეც ხასიათს, პრინციპულობას, რომ რეალური ფაქტის წინაშე დაფენებით ხალხს რწმენა დაუბრუნოს, იხსნას ტრეფიული სირცხვილისა და მორალური დამცირებისგან. ღიონდაც სამხვერპლომ ყოველგვარი პირობისა და აზვარების ვარქმეუნდა გასწორის თავი. თომა განხიცივის და ახვედრის აკურდება ხალხის განწყობას. ყველას უჭირს მხარდაჭერის გამოხატვა, რადგან საკუთარ შვილებზე ფიქრობენ. ამ დროს სხვა სოფლებიდან მოსულ ზურაბს, ვიორგი და ზერსა გამოუვლავნენ ტაძარში ჩაკირვის სურვილს, ღიონდა ყველას თავისი პირობა აქვს, თითქოს მარტებული, მავრამ თავიდანვე აღუღებულთა თომას ეზოცა ხელდება და მრისხანებაში გადადის, რადგან სამშობლომთავის თავდაბული გმირები სამშობლოს უნდაგარდ და რწმენით ეწინააღმდეგენ. და მათ უპირობობრდება ეცხო, რომელის მადუნე მამას, დენას ჩაკირვის სანაცვლოდ ქალაქში გასართობ ფულს სადალავ.

ამ ფონზე კი ეტყობ, მაის გმირობის ნაკეალებზე, ტაძრის გადახარჩენად თავს სწირავს და თანხმობას აცხადებს.

დრამატურგი რამდენიმე სურათს უფობებს ნათიასა და დედასთან დეტლს ურთიერთობის საჩვენებლად. თუ შეყვარებულთან იგი ლალი, გულწრფელი, და სოციალური აღსასევი, მშობელთან გმირი მამის პიროვნებით დაინტერესდება და თავს მოვალედ მიიჩნევს სამშობლოს შეწირვას. ეს გადაწყვეტილება მასში თანდათან იფიქრებს, რადგანაც არსებულ სინამდვილედ და გმირულ წარსულს ერთმანეთს უპირობობრდება. დეტლს ტაძრის კედელი ჩამუნების თომა აზრებს – მსხვერპლის ვალებს რიტუალი შესწრდება. მიხედვით სიტყვებით – აერს, რომელსაც ასეთი თავდადებულ შვილები შეავს, გადაუმეტა ამ უწერია. განირსებულად და მის სიტყვებში დარწმუნებული ხალხის წინაშე, თომა ემაყოფილებთ აღადგინოს, რომ მის ტყუილი იყო უთქვამს და მამასს მიაღწია. ამიტომაც მთავრდება პიქსა მოქმედ პართა შეკითხვით – ამინდება? რომლის პასუხად ავტორი მავურებლობსგან მოიღოს...

ლამა თაბუკაშვილს თითოეული გმირი ვადავისებულად აქვს, მშვენიერად იცის ნათი ფსიქოლოგია, მისწრაფებანი, ოცნებათა საზვარო თუ სინამდვილესთან შეჯახების ტკიფულმარევი განცხები, ცხოვრებისეული პრობლემებიდან თავის დაღწევის შესაძლებლობანი ამ დღეღველლობის მიზნითა ასხნა. ავტორისეული ვარქმევი ყოველთვის რეალურ ასოციაციას იწვევს და მავურებულად მხოლოდ ენდობა შემოთავაზებულ თამაშს ნესებს. ამიტომაც იყო, რომ პიქსა, მერე რა, რომ სველია, სველი სასამანი დადგმას საცადირ რეზონანსი მოიფეა. დრამატურგმა

ცხოვრების ასპარეზზე გამოთვინა თავის გმირების მეთლა თომა, დედანასა სხვათა მათ შორის, როცა ცხოვრებისეული რომანტიკულ-ოპტიმისტური განწყობა შეიცვალა ნოლიზობით, რწმენის დაკარგვით, ზეგმობრივ ფერადგაღვიო. ამიტომ საზოგადოებას ვაგმიყენეს.

დრამატურგმა კარგად აქვლიდა დეტლი საკუთარ 90-იანი წლებს დრამატულ კატაკლიზმებს, რომლებიც მთხრად თომაზე კატატორფულად იმოქმედა. მოკლე პერიოდში ეროვნული მოძრაობაში თანამონაწილობა და დამოუკიდებელ ქვეყნაში ცხოვრების სულიერი აღსვეების განცხები უცებ შეცვალა აფხაზეთის ომის გაურკვეველმა დაჯდება, რამაც მორალური კრიზისი და მატრონალური ვაჭირება გამოიწვია. მათი მშობლებთან გამოყოფილი, ნიგნენი ამყოხებულ სამშობლოს სიგმარუნის, მტრისგან მისი დატვისა და თავგანწირვის რომანტიკულად განცხები როგორ შეიცვალა უწინდებით, ზედმეტად ამიანის განცხებით, როცა ქვეყანას მისთვის თავდადებული დამიანები აღარ სჭირდება, აღარ ფასდება სოციალურ განმარტებულად იფელაფელისთვის.

ამიტომაც აფხაზეთის მტკაფულაში, ფსიქოლოგიურად და მორალურად ტრავმირებულმა ბიჭებმა ცხოვრებაზე რწმენა დაკარგეს და ნარკოტიკებში შიშვის შუება, შუტქმეს ვაურკვეველი სამყარო, სადაც თავს შეფარებით მშეუდად განმარტენ. ზანას თქმით, მისმა თომაში იბრძოლა დედადრის დავითად ვარქმედაც, ასწავლა, იომა და, როგორც ასწავლეს, სამშობლოსადმი ვალი მორთილად მოხადა, მავრამ განმთლებულნი დაწრნეს. პიქსის ვარქმეს ზაჩას, ვიოსა და კოსტას ერთადერთი წინაშე მატრედა აფხაზეთის ომის დროს იხსნის ბაღში მოკლული მეგობრის სხონება შემორჩათ და ყველასგან შალულად იონ ზინას აღაწრნეს და, რადგან ამუგებს, პარავებს, მოქვიანას, საკუთარ ოჯახებს! გაურწმენა. თითოეულ გმირში ჩანს ირონოლი დამოკიდებულად საკუთარი თავისა და საზოგადოებისადმი, როცა გამოთავალს ვერ მოულოვნად მოგონებებს ესლებთან, ამ წარსულში პოულებზე სულერი სიმშეუდაც, ერთმანეთთან ნახებურებით ცდილობენ სულე ნათილი სხვიის შეწარჩუნებას, რამაც მათ ნარკოტიკი ეწინარება, თუმცა კეთილი ბუნება მოვადებზე მანერ იტებს თავს. იბიში შეზობლის მოხარვ ვოცკინას, თავს მორალურად ამწეუდაც, რომელიც სამშეუდაცო ომის ბრმა ტყვენი ინვალიდის სავარძელს მიატაკტია. ამ დეტალთაც ავტორი ახსლავ ჩვენ ტრეფიკულ უახლეს წარსულს და ბიჭებს თანაგანცდებს საშეუდაცს ახლევს ზანას, ვიო და კოსტა ტრეფიკული აფხაზეთის არიანს, რომლებიც, ოდესღაც განათლებული, სულიერად განთონსწორებული ახალგაზრდები ცხოვრებისეულმა სინამდვილემ შეკარენ, დაუნებებულ არსებულად აქციო. დრამატურგმა ბუნებრივად ახტრებს გმირთა სულიერი სავარგოს ცვალებადობის გემოცვმას, შეფასებებში არ ჩრება მათი ქვეყნის არცერთი წილანი, კარგად უზამებს დრამატულ და ირონულ განხილვას ჩვენებას.

ლამა თაბუკაშვილი ამ ახალგაზრდებს უფროსი თომის წარმომადგებელ დევის უპირობობრებს, რომელიც მისთვის ზემდებ ამიანად იქცა. დევი საკუთარ თავს ვერ პატიობს? პ არლობს ღამეს თანამოქალაქეთა მოტრეებას, რამაც ავი მორალურად განახლავს. ამიტომ

თვითმკვლელობაზე ფიქრობს. მას გულწრფელი დამოკიდებულება ზოგჯერ სასაცილოც ხდება, ვინაიდან ვერ მგებნა ბიჭებს ქურქურ, მისთვის მიუღებელ სულენს, თუმცა სულერი ტკიპილებით აღსავსე გმირია. ასასაცილო პაპიროსის¹ მონღავც ამითაა გაბირობებული და პიროვნული დრამატულობა მისსავე სიმკვებებში ჩანს: «ეს ნეიტრალია ნაკორვეები ურთველი ენერჯია საქანალიზაციო ორბიში გადავხახიხი. ამიტომაც ემატურზე ჩემს თავს...» ამით ავტორმა ნარმოაზინა უფროსი თაობის ინტელიგენციის დახვეწულობა, რომელიც ფუნქციონალური ადამიანია.

ამ ცხოვრების ქაობში ჩაძარულ გმირებს იმედად ხზვა გალაქტიკაში არსებულ უკეთეს საქართველოდან მოფრენილი „ბეიბისთერი“² ნია თავისი უზილავი ბავშვებით მოვლენება. ამ ნაწარმა სამყაროდან მოვლენილი ნია ფიქვრზე აღმოჩენილ ადამიანობისთვის სულერი აღორძინებისსაკენ სწრაფის სანბილია. ამიტომაც ამბობდა რომერტ ბატურა: „ლამა თაბუკამეილის პიესაში მოიხილეთ ნიხრი, სადაც პრობლემა ყუთი რეალობაში გაუცხოებულა, სადაც ნებისმიერი სახანული შეიძლება მოხდეს...პიესაში სწორედ ეს სახანული გვევლინება, რომელიც შენგებს უნარი გამოვფიქვანოს ამ კრიზისიდან ზნეობრივად ძალით“.

ლამა თაბუკამეილაც შემოიხილა ქართულ თეატრში ქურქური სენედა, რომელიც თვითმიზნურად კი არ გამოიხილა, არამედ მისი საშუალებებით გმირთა ხასიათები მიუღილი სიმართლით გახსნა და მათი განცდებით თავაგრძობობით დაგვიხატა. მათი საუბარი ნაცნობ ტერმინოლოგიაზე შეივსება და ავტორისეული კოლორითი მხატვრული განზოგადება მიენიჭა. ამიტომაც ამ გარემოს პერსონაჟები მაყურებელმა დიდი გულსატკიპილითა და სიყვარულით რეაქტურად აღაშინებდა მიიღო. საზოგადოების ნაწილი აღაშინეთა ქურქურმა ლექსიკამ, თუმცა ეს ფარგონი უბამბოში არ გადახანდა. ამის ნათელი მგავლითა ინფლაციული მაყურებლის, ლბი პიავის აღფრთოვანებული ნერილი, რომელიც თეატრის მუხუფში დატოვა: „ასახამინ“³ ნარმოადგენს დროს მიუღი დარბაზი საცოცხელი სავეც იყო და გარამეტებულ არ არის, როცა გვეხებებით, რომ პიესა გაიგავ სულია და გულით“.

ავტორს განცხადებული აქვს მხატვრული თბობის ხერხი – თანამედროვე საზოგადოების მწვავე, ყუთიორივალურ პრობლემებს ტრავიკომიკურ ზღაპრად, ამავე დროს ლირიკულ ფანტასმაგორად ნარმოვადგენს, რაც საოცრად ახლოდელი აღმოჩნდა მაყურებლისათვის.

პიესა საქართველოს არაერთ თეატრში ნარმატებით დაიდგა, რომელმაც ახალი თაობის მსახიობები გამოაგონა და თეატრში თანატოლები მოიხდა.

ახალი საუკუნის დასაწყისიდან ლამა თაბუკამეილის დრამატურგიაში თვისებრივი სახეცვლილება მოხდა. დრამატურგი მკაცრი რეალიზმიდან ფუნქციის ფანრიში გადავიდა, რომლის ნაწილობრივ ასახამინში⁴ პარალელურ სამყაროსა და წიხ სახით ასახა, პიესა „ასატროვიმი“⁵ ფანრულად შეცვლილი ფორმით ნარმოაზინა. მთავარი ურადდება ზნეობრივ ასპექტზე გამაშვლდა, თუ როგორ უნდა ადამიანს გმირობა და როგორ იღებს ინტერესს, რომლის ზიდავც არ შეუძლია. ამავე დროს კონ-

ტრასტულადაა ნარმეული გვერდით მდგომი სახეობი არსებანი მუხატებლობა და კლონების სახით, რომლებსაც თეატრალიზმისა და გმირობის პრეტენზია არ გააჩნიათ, მაგრამ მტკი ადამიანობითა და სულის სამტკიული გამოარჩევიანი. არჩეული სტილი ავტორს საშუალებას აძლევს უფრო მეტი საკითხი, პრობლემა ნარმოაზინოს, ვიდრე ეს რეალისტურ სოვეტშია შესაძლებელი.

აქ ერთმანეთში გაახალბურთაა მარადიული სიყვარული, კლონური სამყაროს კატასტროფულობა, მუტაცია – როგორც სულიერი და ფიზიკური დეგრადაციის შესატყვისობა.

ავტორისათვის დიდი მნიშვნელობა აქონდა გმირთა სახეების კოლორიტულად ნარმოაზინება, ვინაიდან მუხატებებით მხატვრული მეტაფორებითა, რომელთაც ირობული ელფერიც დაჰყავთ. მიუხედავად ამის ისინი, ფოვლად ვაჩი პათოსის გარეშე, მეტ საინფორმაციო, თავგანწირვასა და ერთგულებას იჩენენ, ვიდრე გმირობის პრეტენზიის მქონე, თითქოსდა ყოველნაირად შეცვლილი „პრონცი“, რომელიც ფინალში მირველენულ კრასს განიკადის.

დედამიწიდან ასტროიფზე ტურისტად მოხვედრულ გავის თავისი გრადაციული მეყვარებულის, ცხმას, კლონი კონა შეუყვარდება. სწორედ ამ მოვლენის გარშემო გაღობდება მუხატებები – მაგომას, პალთაგარის, მიმოს, ნელის – ხასიათები. ამ ფანტასტიკურ გარემოში თანდათან იყვევრება მათ ურთიერთობებში ცვლენებათა დანებება და გავის არაფორმულითა კატალიზატორი აღმოჩნდა რეალურ ურთიერთობათა ნარმოაზინება.

მდგომარეობა მათში იმაბება, რომდესაც ასტროიფზე კატასტროფა ხდება და პლანეტა მზისკენ მივარდება. სიკვდილის მოლოდინში მყოფი გმირები ოცნებათა აღსრულებას ცდილობენ. მაგომა თავისი დაუფლებული პიესის კომედი და ჯულიეტა ოცა ნლის მშვედგე განზოგადებულებას იწყებს, სადაც რომანტიკული გმირები ყუთი გარემოში ნარმოკვიდგებანი და რომეოს ტიბალტის შეილი კლავს ავტორის ცინიკურ დამოკიდებულებანი იყვევრა აზრი, რომ ფელოიტას როლის შემსრულებელმა კომამ ბოლომდე დაიკავა თავისი სიკვარულის გრძობა, ხოლო რომეოს შემსრულებელი გავი სათანადო მოლოდინის სიმადლებზე ფრ აღმოჩნდა. ვალები გმირობის თამაში მამინ მთავრდება, როდესაც იგი სიციხება და რთულ პირობებზე ვეღარ უძლებს და დედამინზე ბრუნდება. კომფორტული ცხოვრობის მოწყვდავად, გავის ჟორნილის დღეს სატელევიზიო გადაცემის მოსმენებას, რომ ასტროიფი მზეს შეეყვება და დაიღუბა, ახსენდება ქუმიანბლის სიყვარული და ნრეფლი ურთერთობანი. ამიტომაც ბოლოს კიბხულობს, ამ ტვინით როგორ იცხოვროს, როგორ იცოცხლოს და სად წავიდე.

მისი თქმა არის იმ ნიშან-თვისებათა გამოვლენა, რაც დღეს საზოგადოებაში დაცოტავებულია. ასტროიფის ბინადელი თვანათი დალაშქვით იმარჯვებენ – პიროვნული თვისებებით, კეთილმოიძლებითა და ერთგულებით, რომ ვერ ტოვებენ ასტროიფს, იმარჯვებენ ერთმანეთის თანადგომით, რომელიც ტრაგიკულად მოივრდება. პიესაში ალტერაორულიად არის ნარმოსახული მწერტკურირტად ჩაფიქრებული ასტროიფი, რომელიც საბანეტო მოდელირითა და მეტეონიკინერითა ნეალობით ფუნქტურ ასტროიფიდად იქცა, სადაც უკანასკნელი ომის

შედეგებს იქიან მუტატიებისა და სხვა არსებულ სიმანხველა სახით. ამის კარგად ჩანს იმ საქართველოს სახე, რომელიც უცხოელ ექსპერტთა, ადგილობრივი პოლიტიკოსთა თუ გურჯვერდელ რჯულის ყოფლისმყოფნიეა. მუტაციები უცნაურ წარმონაქმნად გადაიქცა. ამ პროცესს აღწერივებს იოსებ დამლაშველი შედეგები, რომლებიც მოგვიანებით იჩენს თავს. ასეთია დრამატურის მიერ დღევანდელი რეალობის სამომავლოდ განქრეტი. ეს არის გაფრთხილება - მისი გლავტიკაში დაკარგვისა და განადგურების სამიშროებაზე ფიქრით.

„თოფლით თეთრი თოფის“ კამერული ხასიათი ასახავს სულთრად კრიხსულ მდგომარეობაში მყოფ შემოქმედ ადამიანთა მდგომარეობას. თუქმა გვირები მოწარულ სიმტიკიენ ანარწუნებენ. საკუთარი პირად ცხოვრების მოუნგობლობა მათ მარტოობის ამსაგრესს, მგრამ საზოგადოებასთან ურთიერთობასაც, სადაც ცხოვრებისეული მოვლენები საოცარი სისწრაფით უარყოფითად იცდლება, არ მოაქვს სასურველი შედეგი. ამიტომ ნიკას, წარსული ცნობილ მწერლს, თავის შაბი-ბაბილითუკაში აქვს მაკოსამყარო შექმნა, დამწვებ ჟურნალისტ გვანცისათან ინტერვიუს ნაბეგრად ზემოწობა რომ წარმოთავს, გვანცისთან, რომელმაც ქალურ სანყის უფრო ხედავს. თუქმა თავიდანვე არც აქცელებს სურადღებებს, ვინაიდან რენგებინს გაურკვეველი პასუხი იწმისებინს გვქს ულევებს.

ამ გმირთა არეული პირად ცხოვრება, დაუღაცებელი ყოფა და საკუთარი თავში გაურკვეველობა ერთმანეთშიც გახლავთოფი. ერთი შეხედვით მათი ხასიათი თუქმა ათაფრისთქმულია, მაგრამ მასში ჩანს ცხოვრებისეული თითოეულის უინტიტრენი დაშოკებულებაც, სულერი დაცლილობა. ნიკას ჯერ კიდევ ძვირი დღების სახელი მუშორჩა, მაგრამ ცოლს გაცილებული თავის შაბ-ბაბილითოფაში ცხოვრებისას სხისა და ქალბთათ ფლორტის მტტს არაფერს აკეციებს. ცხოვრებისეული ინტიტრუსი დაკარგა, თუქმა უროგონული მოძრაობით აღტიკინებული, სამშობლის დამოუკიდებლობისთვის 9 აბრლის დამსრუს ჯარისკაცებს ღამის შედედა. ეს აქტიური პოზიცია სადღაც გაქრა და მასში დაქრინებამ აძლიერა. ამიტომაც ანდრეიდა XX საუკუნეში დასაფლავებას იბარებს. სწორედ ამას გამოხატობია მისი წარმოსახვა შლამიანი ბოქსის სახით, რომელიც აქტიური ცხოვრების წარსულის გახსენებით მის გამოფხიზლებას იცლილობს.

მისი მუგობარი, პოეტა გუგავი სახელები მისსაღებია და ცოლის მიერ დაღატების შინიდან გამოკიდებულს თავშესაფარი აქ უსოვინა. მისი სულერი საყარო იმდენად დაჯალღია, რომ საკუთარი ღუქსების ნაკითხვაც ადარ უნდა, ეწინაა, მანქნელმა რომ ვერ გაუგოს... მისი დაქრინა არსებული ყოფით-პოლიტიკური ვითარებიდან გამომდინარეობს. იგი მხოლოდ ერთხელ „ინსტენს“ და ამბობს: „მე ახალშენებლობას რომ ვუფურებ, მგონია, რომ მადრად იქნის თბილისში შერიო საერთოდ აღარ მესმის რა ხდება? თუ არის ეს ხალხი, რომელი წარადგინებიდან გამოქრინენ? გუგონს არარაობიდან გამოჩეკილი ვართაცვა, ერთი ორი პოლიტიკური „დამოქო“ სჯანდელით ყველა გახსენის თაფურელებუქს... მისი მნიშვნელობა არა აქვს, კაი კაცობით თუ სობილით აღწევ ამას.“ სწორედ ეს სიტყუ-

ბია გმირთა სულერი დემპრესიის მიზეზი. ამიტომაც არან ერთ დროს ავტორიტეტული, ნიჭიერი შემოქმედნი დაინგების არაქვობა, მათკაცობა და უწინკობა მფეუბას. ისინი „კულტურული სოციუმის“ მსხვერპლი არიან.

გვანცა თავის პირველ ინტერვიუზე გავრის სასამართლოდინ მოდის და სამსახურის დახტედა ნიკასთან წარმტიტებულ ინტიტრუსეუცა დაშოკიებული. ხათუნა შარში ფეშოტიტელი დეიდის მაგორად დრობით შემოაბს, თანეც ერთფროფად ორი თავყანისმცემელი შეყავს, რასაც ხან დაიქრეა, ხანაც ფიხურიკი მურაგაფეცოცა მოაქცევა.

ამ გავსაქმას სულერი და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მყოფეთთან ამოგარდნილი ქარის მიერ შემოანგრეულ კარებში უცხოთა თეთრწერა მოხტედა შარშობს. იგი მლონორ ეინგრატტ აფრასიონი ბუაჩიძედ წარმოხტედა თავს, თუქმა დრამატურად მას შერანდელი მითლოგის ქარის, თანამეფრალე ინტიტრუსეუცით, წარმოკვიდგენს. ამჯერად აფრასიონი მათ თეთრედიზების საბუღებლას აძღვებს, ვინაიდან ნიკასა და გუგას ჯერ კიდევ სუნეული უროფული სექციების კეთების უწარი. ამიტომ სულერი კრინიხიდან გამოსკელის არჩევანს სადავაზობს. ავტორისთვის ეს არის მხატვრული ხერხი, რომ გვითხრას - ხელფლისსათვის დეპრესია, კრინხის მიერ კვდომის ტოლყუასა. აფრასიონი ნიკას სულერ სიმტიტედას და რწმენას უბრუნებს, ვინაიდან აღსახის, რომ ექიმის რწტიტენის სურათის ზურმის ქურკა სიმანქნედ მოუნგევით. ამიტომაც გამოფხიზლებული ნიკა ამბობს: „რა თავბრუდამხტედა ყოფილა სოციალზე?“

ამე ორინოული შეფარდობის ოტიტინიზით ამთავრებს ავტორი პიქსას და ადამიანებს შემოქმედებით-საზოგადოებრივი აქტიურობისკენ მოწოდებს.

ღამს თაბუკამედილს დრამატურგია სანტიტრუსოდ წარმოსახავს თანამედროვე მჭარის ძიების პროცესს.

ეს გმირები სხვადასხვა ცხოვრებისეულ კოლიზებში ანდრეიდ საკუთარ შეხედულებათა ჩამოვლიბობას. ავტორი კეთლად განწყობით ამახავს ახალგაზრდობის სულერი საყაროს, სწორე ამ საბედისწერილ გადაწყვეტედა ნაბეჭს და მათ ბეჭს დიდი გულისტიკიული, თანგარძნობათა და ოტიტინიზით ეკავება. მის დრამატურგიაში აირელებს გარკვეული ხანის სოციალური სურათი, სადაც კონკრეტიული გარემო და კონკრეტიული გმირები მოქმედებს საზოგადოებრივი ურთიერთობებიდან, სოციალური წრიდან მომდინარეობენ. აღსანიშნავია ისიც, რომ მისი პიქსები ყოფილი საბჭოთა კავშირის გმ აკადემიურ თეატრში დაიდგა.

ახელი სანტიტრუსო და აქტიური პოზიციისთვის მისმა პიქსებმა „დარაბეჭს მიღმა გახაფულია“, „ათერიკიტენ მინიზის“ და „მურე რა, რომ სველია, სველი იასამანი“ სხვადასხვა დროს ღლის საუკეთესო პიქსისთვის საქართვლის თეატრალური საზოგადოების ყოველწლიური პრემია დამისახურა. პიქსა „ასტრონიდისთვის“ რუსთაველის პრემია მიიწეჭა. ამას გარდა, ღამს თაბუკამედილი ოწლის ფონდმა სხვადასხვა ნომინაციაში XX საუკუნის 100 საუკეთესო დრამატურგთა დაკვდა დროის 100 საუკეთესო დრამატურგთა შარის დასახტედა.

ასე ხეჭებს ღამს თაბუკამედილი თავის სათხილყო თაწრის და აღბათ, კიდევ არაერთი სიახლით გაგვხარებს.

რიტა ბაინდურაშვილი

მარცხნივ — იპ, სლაც გულია...

არ ვიცი, ახლა რაზე ეწერო — კატო ჯავახიშვილის პოეზიაზე თუ სიყვარულზე?

ორივე ისე უკავია ერთმანეთს, ისე საცხატო ორივე ერთობლივად — დაძვრება არ გამოძვია.

პოეა, სულერთია, რით დაიწინებ.

აი, თუნდაც ამით:

ვერ შევეხსენი უშენობის ვერ —

— შეგრულ საკინძეს, სველ გაღმებებს და —

— ვიპარტოვებ, დავიპარტოვებ წლებს(ს) —

— გადაიკიდებულ საცდელფეხო გზას(ს) —

— ვასაყარიდან გამოვკინდებ ხელ —

— თათმანდაკარგულ გაზაფხულებს: ჩუ... —

— მაღ შემოდი, კარი არა ჰქვია მოთბ —

— აფავებუდი პირიშუების თუ... —

შევემინდა...

ან ამით:

მოვალ(ი)

უფილობა მინდა ჩაგინესტო

სულში და გითხრა რომ მართლა მენატრები.

როგორ გაგიმეტო... ვიცი გვიძინება,

სველი სიწუშითვის რაღაც მენანებო.

მოვალ!

ის ტკივილი უნდა გაგინელიო

გულში რომ გიფაქრავდა მინჭური ხელებით,

კოცნით გაგიფინო დამე ნასისხარა...

სუთოქა შეგეკრა და დაგაბჩრო ფერებით.

მინდა...

გვ დაჭრილი გული გაგიმთელიო

სისხლად ფანტეტილი ტკივილის ტარებით.

შენი უცნაური მიხერა დაგიჩემო

ჩრდილად გადავიცე შენი ნამნამების.

მოვალ!

და...

გადავწავა იცოდე,
ნაზამთრალ შეკრძნებებს
წუთით შეგიცხლებ
და ვაბყევი...

მაგრამ არა... ახლა უნდა გავჩერდე, მოვწმდე ლირიკას და იმ საღამოზე ვიპმით, „ჩვენი მწერლობის“ საღამომი რომ შედგა კატო ჯავახიშვილის ლექსების შორივი კრებული „მარცხნივ“ გამოცემასთან დაკავშირებით. ახალი კრებულის გამოცემა მისთვის თუთიშობანი არასაუფეაა. პირიქით, სანამ სათქმელი არ დაუფროფდება — ჭეშმარიტად

ახალი და განსხვავებული, მაშინვე არ ანუხებს მკითხველს, მერე კი სულში კარგა ხნის ნაფლასა და ნაფიქრს ურთამად ამოხუთქავს და ასე ნაბიჯ-ნაბიჯ მიიწევს სრულყოფილებამდე. ერთგული მკითხველი კი მუდამ სიხარული ხდება მის ყოველ ახალ განაცხადს. ასე იყო აბრეჯრად. საღამოზე კატოს მფეორებმა და მკითხველებმა მოიყარეს თევი.

— ეს არის სანრფელით და ფრამატიზით გამოპრული პოეზია, ტრადიციული ქართული ლექსის ფესვებზე აღმოცენებული და გულგადახსნილი ვეღა სიხლის მიმართ. ამიტომაც შეუძამ მრავალფეროვნებით, ძიებთა და ახალ-ახალი გამომსახველობით ხერხებითაა საფე კატო ჯავახიშვილის ყოველი კრებული — აღნიშნა მეგვედრახე როსტომ ჩხეიძე.

მარცხნივ — იქ, სადაც გულია... სწორება გელისკენ, ანუ გრწობისკენ, სიყვარულისკენ — სამშობლოს, მოყვასისა, სიცოცხლისა, პოეზიისა... გული, რომელიც საცეა ტკივილი, სვედი, მონატრებით, გაუსადლისა მარტოობით, რთიშობითა და იმედობით... მაგრამ ეს გული მამაციცაა, შეუპოვარც, მებრძოლცა და თავს თელა ბატონიშვილის სულეობის გამგრძელებლად მიიწევა. ერეკლე მცეე ხომ ხშირად ამბობდა თავის ქალიშვილზე: ეს რომ ვაგად გაჩენილიყო, საქართველოს ბედი სხვანაირად შეგზიადებოდა... სწორედ ამ მებრძოლ სულს გრწობის კატოც თავის ძარღვებში და ისე ძლიერად რომ ლტერდასრულ ფსევფონიამაც თელა ბატონიშვილი აირჩია და ლექსაც არავითი უფლება სათაფენო ნინაძარს:

შენიდან ჩემამდე

მთელი საუკუნე უხმოდ მიიწურა მოკლე ნაბიჯებით.

უბრალო ჩვევაზე დაიფა ამბოხი.

სისხლი შიყიის და შენს ბლიკს მთავაზობს

გზა,

სადაც არასდროს ვაეკეთებ დანაზოცს.

გზა,

სადაც საზღაურს არ ვითხოვ არასდროს...

ეს გზა მელნისფერია, პოეტის გზაა, რთიშებით დათოვლილი, რომელიც ახალ კრებულში ასე მხატვრულად, მეტაფორულად აღწერს:

გამოვიზამორებ ახლა დაითვიით
ჩემს ფურცლებში,

საითან უცნაურსამ მელნისფერ გზას და

სტრიქონ-სტრიქონ დაფიწყებ თოვას.

ამ თოვანზე — კატო ჯავახიშვილის პოეზიაზე — ერეკლე და სანრფერსოვ ისაუბრა ლიტერატურაშიცოფენე მთია ჯალიამელიშა, რომელმაც პროფესიულად მიმოიხილა კრებული.

— კრებულის ყველა ლექსი მდიდარია სათქმელით, ფერებით, სურნელით, მუსიკით. ყოველი ლექსი მკითხველს ფიქრისკენ გაიტაცებს, რადგანაც უმისოდ შეუძლებელია სრულყოფილი განცედა იმისა, რასაც დახვეწილი სტილით ქნის პოეტი. კატო ჯავახიშვილისათვის პოეზია დროში არსებობის ტკივილის დაძლევაა. მასაც, როგორც ვეღა პოეტსა, საზოგადოებრივ, ნიჭის წყალობით, მარადისობის პერსპექტივიდან დაწებული მედიონ ყოფიერება გაუსადლის ნაღველით ავსებს და ურწმ გაქცივის, თავდაღწევის სურვილს და ისიც ვარბის სიტყვაში... — აღნიშნა მან.

სიტყვაში გაქცევა კი, აი, ასე ფერის!

ყველა ღამიდან გამოვიდვით იქნებ ოდესმე -
რომ შეგიყვარო...

ყველა კედლიდან გამოვიდვით
იქნებ ოდესმე,

ყველა სიხშირიდან გამოვიდვით
იქნებ ოდესმე,

ყველა ღრიოიდან გამოვიდვით იქნებ ოდესმე
რომ დაგიბრუნო

გამეორების გზით სიტყვები თითქოს მაგურად იმუხ-

ტებიან და ღმერთთან სულის
მღერთობის ნურველიად
აღუქვამ ამ ლექსს. სიტყვების
გამეორების ხერხს, სივრთი-
დაც, ხშირად მიმართავს პო-
ეტი ისევე, როგორც ვრთი
შეხვედით მუსაბამო სიტყ-
ვების კომპოზიციით მიღწე-
ულ მოულოდნელობის
რეფექსს, რაც მის პოეზიას კი-
დეც უფრო მეტ მხატვრულ-
ბას სძენს. მაგალითად ნუ-
მის სიმშრალე ლექსიდან
„მე ზაერი“, რომელიც თურმე
მიფილება ღრუბლებს მოშა-
ველ... თავისი ესთეტიკით ეს
არის ასოციაციური პოეზია,
რომელიც სიმბოლისტურ
პოეზიას ებნინება. აი, თუნ-
დაც ახლობლის დავარცხთ
განცხად ტკივლს ასე გადმოგვცემს პოეტს:

არ შემოხვიდე ჩემს ფეოჯიბეთში,
ახლად ამოყოლე თვეზებივით
გულაღმა წყანან ჩემი ფიქრები.
(გა-მო-ღვი-ძა-მა*)

გრძნობათა სიმბაფრის და ხატების სიუხით კატო ჯე-
ვახიშვილს ღია სტურაჲს აფარებენ ხოლმე. ქალბატონმა
ღამს საღამოზე ასე შეჲფანა ახალგაზრდა პოეტს:

— ძალიან საინტერესო ადამიანი და პოეტი ხარო, გა-
მორჩეული სხეულისგან — აზროვნებით, ხედევით, მეტაფო-
რებით, ამის გარეშე კი პოეზია არაფერია. თქვენი ლექსე-
ბიდან განმარტოე ხმა ისმის სიმარაღის, სიკეთის, მოვეა-
სის, ღვთის სიფარულით სავეფ ადამიანისა, რომელსაც უნ-
და და იბრძვის, რომ გადაარქვს სამყარო. ჭეშმარიტი პოე-
ზიის ნიხელ აქვს თქვენს ლექსებს და მიამინია, რომ ჩვენ
მართლაც გყავს არაჩვეულებრივი ახალგაზრდა პოეტე-
ბი, რომლებიც უნდა ნათუკითხი და აღმოაჩინოთ;

ნინო საღვთებლაშვილი კატო ჯევახიშვილი ჩემთვის
ნიღმი (თუ ნიღბა) გაარდასახული პოეტია. იგი თუთონაა თა-
ვისი ნიღის აუტორიც და მთავარი პერსონაჲც, მისი შინადა-
მი დილოგიც ვარე საშუაროსთან ამ შინაგნობიდან იკითხები,
მისი პოეტური სიერეც არა-აქურთა, არამედ უჭყო, რაღაც
სხვა-ნაგნაური სინამდვილე... როცა მის პოეზიას კითხულობ,
უცნაურად გვაზროვნება, ანდა როგორც ვინდა მშვიდად მოინე-

ლო ასეთი სიტყვები: სიკვდილი კართან ავიჯდყო, იქნებ ვილა-
ცამ ჩამოიაროს და ნაღის ჩასაბრუნელად. მისი მღერთობის
გზა არის გზა მარცხიზე, ვითვის — ვიღისკენ, ვისთვის —
უფრო მოულოდნელ, გზა, რომელიც ნიღმს უსინარდებს და
მთავი საიდუმლო მხოლოდ პოეტებმა იცნან...

მარინე ტურაგა: პოეტის ან ხარ, ან არა, კატო კი პოეტია
ღვთის ნებით, გულმრუდელი პოეტია, რომელსაც კოვქლი-
ვის აქვს თავისი პოეზია და სათქმელი, რთული ხელწერა
და ურთულესი მეტაფორები, რეალური და საურრადული
ხატები, ამიტომ მისი პოეზიის აღქმის მომზადებული
მკითხველი სჭირდება;

ზვიად კვარაცხელია:
ნინაღმდგომობით აღსაე-
სია ეს კრებული, საკუთარ
თავით ნინაღმდგომობით,
სურვილით, იმყოფს საკუთა-
რი მე და მის გარეშე მშრუ-
ნავი სამყარო და ეს ყველა-
ფერი გადმოცემულია არა
ყალბად, არეულად მოტანი-
ლი მეტაფორებით, არამედ
ღრმს, ადამიანური გულწრ-
ფელობითა და ჭეშმარიტი
შეპოქმედის დახვეწილი,
უხადო გაქმონებით, რაც მის
უდაყო ნიქურებაზე შეტყვე-
ლებს. მე მოვესალმები ამ ნი-
ქურებას!

ზაურ გურგუაძე: ლექსე-
ბით ეს ვაჯიყურებ ჩვენში,
მარგან მისი ლექსების კითხვა
დასაფრთხილებს

კატო ჯევახიშვილი

სახიფათოა. გრძნობებითა და სახეებით ისეა დასაღმული,
იფიქრებ, ან ახლა აფეთქდება და ან ახლა. ამიტომ კრებულს
უნდა ნაფანეროს ფრანხილად, სახიფათოა თუცა რაც უფრო
სახიფათოა პოეტსა, მთი უფრო კარგია და ამიტომ კატოს მინ-
და ვესუჯო, ნერისა და ნერის რაც შეიძლება მეტია...

თმურ ნადარეიშვილი: თქვენა ბატონიშვილთან სუ-
ლით ნათესაობა შემისხვევითი რთობა. კატოც ასეთვე სო-
მართლის მიტყვია, პირდაპირ. მას არ სტურდება სიტყ-
ვის შეღამაზე, შეფუთვა... ასეთია მისი პოეზია, ამიტომ
ფილოსოფიურია და ინტელექტუალური, რომლისგანაც
ისეთი იმუხლებს ვიღებთ, რომ გრდა კიდევ გადავიკითხო,
სიმარტოებში მიუბრუნდე და უკეთ გაიპოვო ეს გონიერი
და მშვენიერი საშუარო;

მარიაშ ნიკლეური: მე მისი შეუპოვარი ვარ და ეს საიმაყო
მავსებს, კატო არ არის მარტოობაში ჩაყვტილი პოეტია, თუმ-
ცა მუდამ სჭირდება ორტიკობი, რომელიც შეიძლება აღ-
მოჩნდეს ღმერთი, მოვესა, თუნდაც თუთიყუი ჩვენგან...
იგი თავისი პოეტური ინტუიციით თითქოს ნინასთან შეფრ-
მისს გველაფერა, რაც შემდეგ უცნაურად ცხადდება ხოლმე
ამიტომ ხშირად მოიტყანს მისთვის: ნუ დინერ ამას, ეს ტკივი-
ლი ავიხებდა-მერე. მარგან იგი პოეტია და მუდამ იმის ნერს,
რასაც სულსისიერი თვალთი ხედავს და განიფილას...

შებეგრაზე კატო ჯევახიშვილია არაერთი ლექსით ნათ-
ეთობა დასწრელი. მომხდელმა ნინო ბაშკაშვილმა კი დაწ-
ფრის თანხლებით ქართული ზღაპერი პანქების თანაღ-
ქენა ასედაც საინტერესო და ღამაზა პოეტური საღამო.

თამარ ცინცაძეს, ქართულ ლიტერატურის ახალგაზრდა მკვლევარს, თანამედროვე ქართულ მწერლობაში მიმდინარე პროცესები აინტერესებს. 2010 წელს დაამთავრა თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაკიტრატურა ლიტერატურის თეორიისა და მდივანებით ლიტერატურათმცოდნეობის¹ სპეციალობით (ხელმძღვანელი პროფესორი ირმა რატიაანი) და დოცვა სამედიტორ ნაშრომი „აღუქმად აღაშენეს პოეზია“ (ხელმძღვანელი პროფესორი თამარ პარაჭაძე). გასულ წელს აღუქმად აღაშენეს და მის შთაბრძნავლას შესახებ საინტერესო წერილი გამოაქვეყნა ჩვენს ჟურნალში. ამჯერად მოკლე მიმოხილავს XXI საუკუნის ქართული პოეზიის ტენდენციებსა და გიორგი შანჭყლის პოეზიას.

თამარ ცინცაძე

„ვიღრე ჰხვალ, კოვტო?!“

უპირველესად მკითხველს ბოდიშს უვხებ სახარებისეული ფრანზისა და ცნობილი რომანის სათაურის პერიფრაზის გამო, მგერამ, ჩემი აზრით, ინტერესმოკლებული არ არის კითხვა: საითკენ მიდის ქართველი პოეტი, ანუ ქართული პოეზია, ხომ არ უღალატეს „სტელმა რიომბემა“ და ვინ ადგამს გვირგვინს – ექვთიანდებურად „ორბედილინი და ჭყვამბაძე“?

ეს თემა ხანგრძლივი და სიღრმისეული კვლევის საგანია, მითუმეტეს, XXI საუკუნის პირველ ათწლეულშივე გამოჩნდება მასზე პასუხის ვაცემა (თანაც ამ პატარა წერილში), მაგრამ არის გამოკვეთილი საკითხები და ტენდენციები, რომლებიც ზედაპირზე ძვს.

ახალს არადერს ვიტყვი, ამას ყველა ვრწმობს: პოეტმა კარგა ხანია დაკარგა ერის ნინამბელოლს ფუნქცია, აღარ არის ტექნის მახორი, არ მოუძღვას, არ ფერება. თითქოს არც არის ამის აუცილებლობა, ამას მოითხოვნილება, არადა, შთელი XIX საუკუნე და XX საუკუნის გამოცემული ბერიოდი საცხა ამ განცდით, ამ ხულისკვეთით. ერთი შეხვედით, არა დროს ლექსისა გარდუვავალი, შეუძლებელი ინტერპრაციისა და გლობალიზაციის ეპოქაში, როცა პატრიონობს უმსაღვრესი ტექნიკოლოგიები და ნაწინს მკითხველ „ქარცერ-ლექსებშიც“² სანოლიო საძებნელია. უნებურად ვალექტორის მისხტენდება: ადგილით ჩვენი კვლევი დროის შესაბამისად, ოდეს პოეტი იყო მარტო არა პოეტი, პოეტი იყო მოქალაქე და ბედუნია, იგი უფროადათ როგორც ნივთი“³. როგორც ვხედავთ, პოეტია მეფემ მომავალად ვალექტორისაგან განუქვრიტა. ერთი ლიტერატურის მკვლევანს მოხდენილი თქმით, „პოეტი – მოქმედებით გვარის არსებითი სახელი (სხვით რამ რამ წარმოუდგენს)“⁴ ვნებებით გვარის“ არსებით სახელად იქცა“.

დახს, დღეს ქართულ ლიტერატურულ თუ გარეულ სინამდვილეში ნამდვილად დგას პოეტისა და საზოგადო-

გიორგი შანჭყლი

ების ურთიერთმიმართების პრობლემა. დაპირისპირება ამკარაა – ერთმანეთის ნორმებს არცერთი არ იღებს. მოუღებლობა, შეუღებლობა დიდი ტკივილს ნარმოშობს. უტყვივლოდ მოუხია არ არსებობს, არ წნდება, არ იმადედა. ტკივილია პოეზიის სანეისიც და საზრისიც, ვინაიდან „ლექსს უწინს ხელობა, პოეტს კი გული“ (ანდრე შენიე).

და თანამედროვე ქართული ყოფის კიდევ ერთი გამოკვეთილი ტენდენცია: პოეტი ყველგანაა, ყველგან ჩანს, ამ შირიე განსაკუთრებით ელექტრონული მედია აქტიურობს – პოეტი ყოველთა გადაცემაში, ყოველი შოეს ვანუყოფილი ნაწილია, მაგრამ ის ობიექტია, ანტურაჟს ქმნის და ურბავი ქოროსაგან მხოლოდ მიხელა ამორება. შოედან „ქურსა და სანახაობაშივე“ ხომ სიერცე და მანძილი ამოშლილია. ქორო შეხმთხვეით არ მიუქვამს: ქორო და ანტიკური თეატრი ერთ-ერთმა შოუმ გამახსენია – ამწინაგებული შოესის, ტრისა თუ მინარის ტალღების ლილვებს ფორზე მაყურებელით შეროჯარული თეატრში, შეაგულმა აგულაგუზებული ცეცხლი (შერე რა, რომ ზაფხულია, თუ სანახაობა, ბარემ ბოლომდე სანახაობა იყოს) და მართლაც კარგი პოეტი კითხვობის კარგ ლექსს შერე ერთის ამშობ ცუდი? – სრულიად არაფერი! მაგრამ ისეე „შავრამ“ და ისეე ვალექტორინ: „არის რცინეზებს ქსელი, არის ატლო-შოტო-ველდ, არის ოჯახებიც, შერე ეს არ არის საქართველო“...

ჩვენდა უნებურად, თბრობა ისე ნარინმართა, თითქოს საქართველოში პოეზიაში ამოწურა თავისი ფუნქცია – არამც და არამც ჩვენს დროში იბეჭდება ყველაზე მეტი წიგნი, თარიობიდან ქრება ტირაჟები, პოეტებმა დაბადებული სტკივით, ძალიან სტკივით, და ვალექტორებულ-გაუქმებულ-გათოლოკებულ საზოგადოებას სამკვლავ სათავაზობენ და შეელისაც სთხოვენ. თუ მტკივა შერეან და შენთივის მტკივა, თუ სტკივნივები მხოლოდ და მხოლოდ შერთი და შენთივის... პოეტს პირმშო ხომ მკითხველმა უნდა „მოუქციოს, მოუწათლოს და გაუქართველოს“.

ახლა ის ორი ფრანა და ციტატა, რომლებმაც მაკარნახა ამ წერილის თემა: „საუკუნოვანი აღმოჩენების შემდეგ რის შედეგად ჩვენ სპეციალისტებს პირდაპირ ბარბაროსული შემოსევები დაგვატყდა თავს, კაცობრობას პოეტება სჭირდება. დიხს, პოეტობა, დედოსტატური ხელოვნებით რომ ფლობენ სიტყვას, და, ამგვარად, მუძღო-

ათ, დაევიბრუნონ პრობლემათა ქცემა არის შედრინება“ (ანდრე მორუა). მწერალი და კრიტიკოსი გურამ ასათიანი ცოტა სხვაგვარად, სხვა კონტექსტში აყალიბებს ყოველ აზრს: „... დროს ყოველთვის თავისი მოაქვს, ისევე, როგორც მითხვების ვაჭრობა, ცუდება სიტყვები, რამაც მოეხიზნა სამკაული. არ ზერდება ურბანი ადამიანური გრძობა, რომელიც გულს მოსწავს და ღვინაზე დაიღვრა. პოეტის თავდადება დაიწყება არ ეძლევა.“

ორივე ნაზარევი პოეზიის ვალდებულებასა და მრავალუბრაში გვარამბრებს, ეურს კი საამოდ ხედება სიტყვა სამკაული – პოეზიის სამკაული, პოეზია – სამკაული. „სამკაული“ – ასე უძველესი დროიდან – დავით-გურამისა და გიორგი ხანგერისა და გიორგი შალამბერიძის ლექსების კრებულს (2007 წ.), რომლის დედაჩემი აზრითაც გამოტანილი დროსა იტყობა, „მოხსნა მსხუნა, აღმართისა და ადამიანების სამართლიან ზავის მოხსნა.“

ჩემი მიერ ნაღვირ-ნაზარევის სათქმელად არჩევიანი გიორგი ხანგერის პოეზიაზე შევაყრევ.

**ყველაზე მცხუნვარე მზის ქვეშ
ყველაზე სურნელოვანი ქარში,
ყველაზე ნათელი მთვარის სუქზე,
სადღე მინა ბრძოლის ისტორიის ჩურჩულვებს,
სიამაფისაგან გულწასული
ვაგვივარ და ხელმოყოფე
ქარივლად დაბადება მწვერთა**

ამ ურთიბო ლექსით კრებული იხსნება, ეს გიორგი ხანგერის პოეზიაში შენაბუნებელი ვნა და ხიდა (ურბერად გარება პარალელსავეს ვიხსენებ: „...და ამ პატარა მიწის ნაღვალზე შესამარებლად ვარ ბედნიერი“). მიტროპოლიტრულ, ანუ ხიდა-დახიბილი სტრიტონები, აღივრცაიციული, კონსინანტებად ამოიხლებული აზრ... დაბალი რეცესიური თანდათან მალდება და მეოთხე სტრიქონში გულს ზაგაბუჯი და ჩურჩული ერთდროულად იმისა უმხდვ სულის მოთქმა, დაბლა დაძვება და ზომიერ – ათმარცვლიანი ტაქტში გაქვავება – უმოცილოდ, უჩრტლოდ, უზბოლისნიშნოდ. ასეთი ლექსები არასოდეს ავიწყდება მკითხველს. ჩვენ, რა თქმა უნდა, არ ვაპირებთ გიორგი ხანგერის პოეზიის გამომწვევით ანალიზს – ზე ნაყოფით შეიქმნება, წყალი – ურთი მკვიით. ტრადიციით მისაც შეუძლია თქვას: „მე კარგად ვეცი, ვინა ვარ, რა ვარ, საიდან მოვედი ან საით წავალ“ (და ამით, ნაწილობრივ, სათაურსაც ეუბნებოდა).

პოეტ გიორგი ხანგერის (და ამგვარად მოქალაქე გიორგი ხანგერისავე) აზრებზე ყველა ის სატკივარი, რაც ოდითგანვე ანუხებდა ქართველ კაცს, საერთოდ, კაცთა მოცდებს. მის პოეზიაში ტრადიციული და თანადროული უწყსკრულოდ, უწოდებამყოფად ერწყმის ერთმანეთს და დიდი პოეტური ენერჯით უმტკიცებულად დაბოცია ოქროს მუხაღვი. თანამედროვე პოეტისათვის თითქოს უჭემ არ უნდა იყოს პედანსტრი განწყობა, ესტაბო, თრბია, თავდავიწყება, მაგრამ პოეტი ყოველთვის უნაშაღვი, ღებნიერი თვალით უყურებს დღევანდელ გაუკუღმართებულ ყოფას, რომელსაც ვინაერთობებულად შეგრძობდა და აღიქმდა ურბანისტული კავებადღედან. „სუცსფრესი ნაღვლი“ ეთაქება „ამხელა სიამარტოევიმ“ და სრულიად მოულოდნელად,

თითქოს არ იყო აქ ამის ადგილი, წნდება ნისლის ზღვიდან რიღებზეთი ამოურული სოფლები“ – ტკივლითა ტკივლით და გიორგი ხანგერის პოეზიისათვის განუყოფელი, აყოველ წესით, ყოველ გამს, ყოველ დროს“ მასთან მყოფი, „ერთადეა ბაზზე ვანურბოლი“, მარადული ქალი – „მეწი“. აქ მრავლობითი რიცხვი გამოიყენებულია, მშობლებიც კი, მხოლოდ ერთადერთი, მორწყულიც და ახლობელიც:

**ავიზივით, ავიტალღე ნაპირები დაკარგვი,
ოქროს ქვიში დავისვლე – ცხელი მკერდი, პირამიდა,
ატიმოსფერო კოსმოსამდე თითის აკერიო გაეკარღევა,
ახლა შენი სიახლოვე – ატიმოსფერი დილა მინდა.**
(„კოსმოსური პირამიდა“)

თუ სუბექტურობაში არ ჩამოყრებივდა, როგორ მავინებს ეს სტროფი ადევანდრე ასაბელის კოსმოურ გაქრებს, მზის სიცილიტ ტბობისა და, მომავალ გაჭრამდე, ერთდროულად „აუზინდელ და საყვარელ“ დეამირაზე დაბრუნებას. გიორგი ხანგერის ურბანისტია, დიდი ქალაქის მკვიდრი. ჩვენი ხაუტრობის ტკივლი – „გართობული ტვირთი თაბის“ – კი ვეღლაზე მთავრად ქალაქს დაატყავა თავს. ბიბლიური ათბალაქის ცოცხემ აქ იხარა და იხივრა:

**ბინძური ხალხით დასახლებულ ტერიტორიას...
ქალაქს, რომელსაც დაუნგრეს სიცილის სკოლა,
სიზმრის მოყოლად გაუზიზღეს მტრის ისტორია
და ფოველ ღამეს ტრადიციად გაქვავა სროლა.
ქალაქი, რომელსაც სახალალოს გლავანია აქვს
და მტრელებს ჭამენ, ისე მიათ დაეკარგვა რწმენის,
ღამე კახაბერი დატვირთული ქარავანია,
სადღე ხიციცხელ სუღელია, სიკვდილი – ბრძენი.
(„ქალაქი სადაც“)**

„სიცილის უნარდაკარგულ“ ამ ტერიტორიის მკვიდრთ არ ძალბდთ მეგობრობა, რა ძალა და მადლი აქვს ნაგავსაქრებზე გამხეული სიყვარულს – ყველის ნაცვლად გატეხილ სარკეს, პოეტებიც აქვე, ჩვენ გვერდით არიან, მაგრამ „კანთიადებს აღარ ხევიბან“ და ყველაზე საცალოდ და ამაზრუნის: აქ განახლებლის – ახალი სიცოცხლის, ამადლებლის, ლტობიერებისა და მწვენიერის ადვილი აღარ არის: უდაბიათობით შეტრწებული განახლებული უჯან გაბრუნდა. და რიტორიკულა კახევა ესტატოლოგიური განდით: ასეთ ქალაქს (ქალაქებს) ვადარებრეს უფალი?! პოეტს მკითხველი სთხოვს, აფრთხილებს, ეგდრება და უზრმანებს ვიდეც, რადგან:

**ახლოდება რაღაც ცახე მასმბაბური,
მხოველითა გარბნდული მოლოდინით,
მინდურბია უფავილოდ დაშრამბული,
ქალაქები – დაწვრეული მხოლოდ იმით,**

**რომ მოკვედრებს თანადგობა დაუკარგავით
და ცხოველურ ინსტინქტებით მოქმედებენ,
რაც კი დრესკა ტარტრბისთვის დაუქარტავით,
კარნავენ და ფლიტობას აღმერთებენ**
(„სუღელი რობოტები“)

სულდორ რომოტენს არ სჭირდება სიფიარული, წინა-ცხრილი ღირებულებანი. ზოროტება, მახინჯება, მოწმება უარყვეს ზეცა, საკუთარი ხელით დაანგრეს „სამოთხის-ცეც“ მიმავალი კიბეები“. სჯობს ისე მოტეს მოფენებით:

ზედნიერი არ უყვართ და ეშინიათ, დილოგი ფოტოზეა ასახული, ხელოვნება, მთავრებაშემელოია, ხმარებიდან ამოიღეს ვაზაფხული...

ამ უსამაოონ სტრიქონებზე ეწერება, მოუხედავად ამისა სიოცარი სიმაღლისა და სისუფთავის გრძობა მუ-ფუფლება მისი პოეზიის, თუნდაც მოწმობილი ღვეციების ნე-კითხვას – პოეზიის სამკაულებით დამშვენებულ სულს მნიკვლი ვერ ეკარება, ჩვენ კი სიფიარული, იმედი, ნებისყო-ფა და რწმენა გვემატება. პოეტი გიორგი ზანტური თითო-

შენების უსასრულო გზაზე დგას, „თეთმენება კი ბაგებს სტრიქონების მიზანს და ადამიანის სული უსასრულო ბაღია, რომელშიც უმშვენიერესი ვარდებიც ხარობენ და სასტიკი ეკლებიც. თუ არ გაანათიდ სული შენი, ხაზინებში, შეის-ღება, ევალ გაახარება და ვარდი გადათვლო“ (ქერმან მსესე. არუსთაველს (აბდუნად, მიუღ ქართულ პოეზიას) მუდამ უფიარდა ეარად, ისეთი ქერად ვარდს მინაზისა.)

P.S. ნიკო გომელაურის გარდაცვალებით შერწმუნე-ბულმა თავყინისმცემლებმა და მეგობრებმა გამოთქვეს აზრი, რომ ნიკოს ადგილს ვერაყენ დაიჭერდა, იმ სიერვის ეერაყენ შეატებდა. დამამხსოვრდა ერთი მოსახრება: თუ პოეტი და მახლობი გიორგი ზანტური ამღერდება, ეს შეიცლება მამში მოხდეს.

ორიგინალური, გამორჩეული პოეტური ხმის პატრონი გიორგი ზანტური ამღერდება თუ არა, ეს დღითა და პოე-ტის ნება.

ახალი ნიშნები

გონა კუჭუხიძე

საყურადღებო რუსთველოლოგიური ნაშრომი

ღია კარიჭაშვილის მიერ ახლახან გამოცემულ წიგნს „ვეფხისტყაოსანი და პოსტმოდერნიზმი“ შევია (რედაქტორი – რევაზ სირაძე, რეცენზენტები: ნანა გონჯღალამილი, თამარ ზეველიანი). წიგნის სათაურად მასში თავმოყრილი სტატიებიდან ერთ-ერთის სახელია შერჩეული. ასეთი სა-თაური დაფასვანი ინტრიგისათვის არ არის მოფიქრებუ-ლი. ავტორს მართლა აინტერესებს, თუ რატომ ხდება, რომ ელვასკონან და, კერძოდ, „ვეფხისტყაოსანში“ მი-მართებამო ირწმუნა და ცინიზმსაც არ იშურებდნენ ხოლმე თანამედროვენი. თუ ამბავებულის ანტიიუბანა შექმნი, კარგად ნარმოაზენ, რომ ღირებულებათა ვიუფსურებისა და სულიერი დაკნინების ხანაში ვცხოვრობთ და ირწმუნა და ცინიზმი კი, ასეთ შემთხვევაში, ელვასკონანსავე კი არა – სა-კუთარი გარემოსა და დროსაა კერ იქნება მიმართული.

დაახლოებით ანტიკარი მიზეზით მანინა ღია კარიჭაშ-ვილს ის პოსტმოდერნული ნაწარმოებები შექმნილი (აკი მოჩორილადის, მარინა ნანობაშვილის, პაატა შამუგასის), რომლებიც „ვეფხისტყაოსანს“ „ძირებიდან არის აღმო-ცემული“. ეს, აღბანა, მარადღაც არის ერთ-ერთი მიზე-ზი „ვეფხისტყაოსანს“ პოსტმოდერნული გაგრძელებე-ბისა“ და პოეზის სახელე ვარიანტების“ დაწერისა... სხვა მიზეზთა წარმოაზენად საკითხს მომავალში აუცილებ-ლად დასტურდება მრავალწინრიო შესწავლა.

რათა „ვეფხისტყაოსანი“ არ დაძვლებდეს და შევხლოთ იმის გაახრება, თუ რა არის საჭირო, რომ პოეზისულ ფა-

სეულობებს სრულად არ მოეწყდეთ, სევედინი ირწმუნა არ იქნება საკმარისი, – აუცილებელია, რომ, უზარალოდ, გა-ვერკვეთ ფასეულობებში და სწორედ დეკონსტრუქციის ხანაში უნდა მოხერხდეს ახალი სიღრმის გაახრება იმ ღირებულებებებსა, რომლებიც დეკარგულია და რომელია მომთებე, თუნდა „ვეფხისტყაოსანშიც“ იყოს შესაძლებე-ლი... და პოეზიის გასაგებად, ცხადია, კართული შენეირე-ბისათვის ჩვეული ინტენციუობით არის აუცილებელი ტექსტოლოგიური კვლევის გაგრძელება, – ერთი სიტყ-ვის სწორად დადგენაც ზოგჯერ ძირფუძად ცვლის ამა თუ იმ სურათს, პოეზიის მიწარასაც განსხვავებული სახით წარმოადგება ხოლმე... ღია კარიჭაშვილს პოეზიის ტექსტის დასადგენად საყურადღებო ნაშრომები აქვს შექმნილი.

ფეტიქობთ, საყვალბა მართალია მკვლევარი, როცა მიიჩნევს, რომ პოეზიის 1089-ე სტროფში (1988 წლის გამო-ცემაში) ტექსტი ხელნაწერის მიხედვით უნდა დადგინდეს („ინმეთა ანუ თვისი“ და არა – „და ენამა ანუ თვისი“) და, აქედან გამომდინარე, სტროფიდან ისეთი აზრი კი არ უნდა გამოიტანოთ, თითქოს აეთანადილს, რომელმაც ფაქტისანსაგან წერილი მიიღო, პკონია, რომ ეს წერილი „აინმე დამ“ გამოიგზავნა, არამედ აეთანადილ იმის ინტე-რესით შეუღდა კითხვას, რომ ვაგეცო, – წერილი უცნობმა, ვარემე პირმა („კინმეც“) გაუგზავნა, თუ მისიანის, მონა-ურის („ათვისის“) მიერ იყო დაწერილი (ღია კარიჭაშვილის სტატიის სათაურია – „ეთანადილის უცნობი და“).

საყურადღებოა მოსახრება, რომლის თანახმადაც, ეთანადილისა და ფრიდონის შესახებ 446-ე სტროფში თქმული – „ეთია პატრონისა სტყერებლიან, რაც სნადდის, მას იქმოლიან“ იმ რვა ხელნაწერის მიხედვით უნდა გას-წორდეს, რომელშიც წერია – „ეთია პატრონისა სტყერებ-ლიან“, – ღია კარიჭაშვილი აღნიშნავს, რომ აქ ორ ადამი-ანზეა საუბარი და მანინა, რომ იმ ხელნაწერთა აზრი უუ-რო გამართული ჩანს, რომლებშიც ეითხება – „პატრო-ნთა“. მკვლევარის მიერ გამოთქმული მოსახრება უფროს ხედის, რომ ეს საკითხი შესწავლას საჭიროებს (ფეტიქობთ, მომავალში იმ საკითხზეც შეიძლება მუშაობა, „სნადდის“

უნდა იყოს დამკვიდრებელი ტექსტბოთუ – „სწადადით“).

ფეოქროს, მართალია ღია კარტაშვილი, როცა იზიარებს თენგიზ ბირბაშვილის მოსაზრებას, რომლის მიხედვითაც, არ არის სწორი ამგვარი ნაქოცხა – „იგი ტირის და არა უნების მისგან, გაუფუცვარდა“. ეს არის სტროფი, რომელშიც აღწერილია, თუ როგორ ცდილობს მონა, რომ ნულის პირის მკვდომ უცხო მოყმეს გამოუღაპარა კოს. მოყმე კი ტრის და არაფერი ცუცრუბა. დადგენილი ტექსტის თანახმად, ამტამად შინაარსი აბეიო სახით გამოიფურება, – მოყმე ტრის და არ უნების მისი, ე. ი. – მონის („იგი ტრის და არა ესის მისგან“), იგი (შომე) „უცნობი გახდა“, „გაუფუცვარდა“ მონას.

მონისათვის, როგორც ღია კარტაშვილი აღნიშნავს, მოყმე თავიდანვე უცნობი იყო სათქმელი უფრო გამართული ხდება, თუ მამის სიტყვა „მთავარ“-ის ნინ დაეწვით და „გაუფუცვარდა“-ს სუბიექტად მონას ვიდრე სხვების. მონა არის ასეთ სახეს მიიღებს: მოყმე ტრის და არაფერი უნების („იგი ტრის და არა უნების“), ამის გამო („მისგან“) მონა გაიფუცვდა. მამის გადატანასა და სიტყვა „გაუფუცვარდა“-ს სუბიექტად მონის მიხედვის შედეგად სურათი საკმაოდ განსხვავებულ სახეს იღებს: მონა უახლოვდება უფრო მოყმეს, ვერ ბუდავს მასთან დაღაპარაკებას, „აფიხანს ტუტრის გაკეთრებით, თუცა გულ უშავარდა / მოხსენა „კობჩანისა“, ახლის მდგა დაუწყარადა“, მოყმეს კი არა უნების რა, – ტრისი, ვერ ამჩნევს, როგორ მიახლოვდა მონა... გაკეთრებით „უტუტრეტს“ კრძალვით მიახლოებული მონა ატორბულ, ამტუტნად ვერ მოხდულა კაცს, – ჯერ ვერ ბუდავს ხმის გაცვლას, მერე მათვე უტრება, – მეფე „გობჩანისა“... გაიფურებული რჩება უცნობი სანახაობის მაცურებელი. ერთი მხრივ, უფრო და, უფრო მოყმე, არამტყუცნურ მოკრებებს რომ მოჰვადს და, მეორე მხრივ, მის მიხედვითად კრძალვით მოარული მონა, რომელიც ცდილობს, ამ ქვეყანაში გამოაქვდეს ეს უცხო, ძნელად შესახებობა, – მოკრებებსავეთი ნარამომდგარი ატორბული კაცს, ქვეყნისა რომ არაფერი გავდება. სტატკური, მოკრებების მტკიცეს უფრო მოყმე და მის ნინ კრძალვით მოარული მონა, – ეს არის სურათი და, თუ მიგაჩნვით, რომ ტკარული „გაუფუცვარდა“ მონას, მამის სურათი იცვლება, – მოყმე მოთადვად წარმოადგება, – „უცნობი ხდება“ მონისათვის. როგორც ითქვას, ტარული ცოტა მოყვანებით ამორჩევა და, მოყვანებით მოცეო კოს, – მამის, როცა ძალს მამართა როს ტყვემას, მანამდე ეს ს სტატკური სურათი ჩანს დახატული, რომელიც, ჩანს, ვადამწერთიან სახეზეცვლელა და, ვფიქრებით, კონიეტურას სწორი უნდა იყოს. სიტყვა „გაუფუცვარდა“-ს ირი „უ“-ბოძნივად ერთ-ერთი სასახესი ქვევის ნიშნის უ არ არის, არამედ, როგორც ღია კარტაშვილი აღნიშნავს, – უფროობითი ხარისხის მანამომხული.

მკვლევარის თქმით, – ამგვარი ფორმა „აფურებება ქართული ნიშის გარკვეულ ნორმატებს“ (იქვე). ზედმეტ დაეამატებდნენ, რომ ამ საკითხზე, ნინდინ მოტანაილანს კრთად, ძველ ქართულ ტექსტებში სხვა მსგავსი ფორმების მოძებნა კიდევ იქნება საჭირო და, ცხადია, ენათმეცნიერული კვლე-

ვა კიდევ საჭიროა, მაგრამ ახლავ მეიძლება ითქვას, – არაფერია უჩვეულო იმისი, რომ შემოქმედმა სიტყვას ასეთი ფორმა მიიყვანა, როგორც უნდა, – ერის ნიშნები უნებებს თუ მოსადავია, ახლის მუცხმა ვიდელოვის მეუძელი, მოთუტტის, ეს ავიღავ იქმის ისეთი ფონის შემოქმედზე, როგორც რუსთაველია.

ღია კარტაშვილი „ვეფხისტყაოსანსა“ და გურამიშვილის „დავითიანს“ შორის ტექსტოლოგიური სახალგაო მოუერთბა, მოტუტა შორის შაოულმედელოპრიც სახალგაეს ხედავს. „ვეფხისტყაოსნის“ გმირები დაფურაკებით აღსაქვე ვზს ვადან და ამ ფროს სულერი განმეფის ვზახე მომწვეს. როცა გმირი არ გვადამევიღვება ფოხლოერ სივრცეში, მაგრამ მანე

ინე ძალეზად მიიწეს ახალგაობის ვზახე, ასეთ მოღვრებას ღია კარტაშვილი სულერი ვზს ქრონოტკას“ უწოდებს.

„დავითიანი“ ამქვეყნიურ ამბავთა ხატების წარმოშინდება სულში მომდინარე პროცესები. „დავითიანის“ ადუგორიანხე საკმაოდ ბევრია დაწარული. მკვლევარი აღნიშნავს, რომ „ღობრეკული გმირის სულერი ტრეკტორიანიტება საქართველოდან, ნახის ხარობი (ხოთორე სივრცე: „ვეფხისტყაოსანი“) შეესაბამება ვერ ხდება, მერე ქაჯუეთის ციხე, ამოღის და მიხარავის ზემთახოლოვანიკენ“. თუ სწორად ვიცი, ტრმირი „შუბასახოული“ რევაზ თვარბეძე შემოიტიანა ქართულ მკვლევრებთან და კარგია, რომ ფეხს იკიდებს ეს ტრმირი. ღია კარტაშვილის ნამომის ამ ადგლის დავადავითი, რომ ვურამიშვილის „ხარო“ ხელახსნის, ინიტავთის, უმაღლეს ტკამებთან მიახლოების ერთ-ერთ საღვრედად გვეხსება.

სულერი ზედასეღის დროს, სანამ უზაღვლეს საღვრერებს მაადნევეს, ამადლებული აფიშიანის ნინამე მიიღის არსებით იწყებს ბრძოლას ნუთისოფელი, წარმადეადად აქვერებს საფაროს, ნათელს უფურავს, ცდილობს ვოჯუბეთის გავლენაში მოაქვეიოს... სანამ ნათელს მივახლებოთ დეეს, ქვესკელის ძალეტი ვბრმეიან და არ უნდა დავაროჩილის ამ ძალეტი აფიშიანი, რწმენა და რუნდა დავაროჩის და მიღვა მისათან დემტრით, გამოიფენის ნათელი... „მნდა ნინის ცხოვრებაში“, მირანს მუფის მოქვევის ეპიზოდში, როცა მირიანის მოქვევის ნინ მზე ბნეღდება, მსგავსი მოღვენება სიმბოლურად ვადგომიფული, ოღონდ იქ წარმართობადან ქრისტიანობაზე ვავახელის ტკამბია აღწერილია... მირიანი ვავამევეტებს, რომ ქრისტიანების დეფია დაიწყო, ნანა დედოფალს წარმართობასთან დაკორუნება მოსახოროს, მაგრამ ამ დროს ხედავს, რომ ასეთი საქციელი შეშინარტებასა და სიუტესითონ ვერ მოიყვანს და დაღუტავს. ვიდრე ქრისტიანობის არსს ვაცივობიფერბეფს, იგი სიბნეღეტი ექვეტა. აღარც წარმართობა სწამს, ვერ ქრისტიანობაც ვერ უმუცხვია და, სანამ ქრისტე გამოიფედაღუტავებს სულერი მზის სახით, სანამ ვაცივობიფერბეფს, რომ ნინის ღმერთია, რომელიც აფიშიანს სიუტესობის ვხით ნათევას და ვავახარმენად მისი მოხეცობის აუცილებელი, ერთხანს სიბნეღეტი ექვეტა... მწიფა ნინის ცხოვრებაშიც“ სულერი მშესთან მიახლოების მოყ-

ღენია გადმოცემული (აღრვე ვერდიტი, რომ ამგვარი აზრის არ ნიშნავს, თითქოს ფიზიკური შიშის დახმარება არ მომხდარი... შესაძლოა ფიზიკური მოვლენაც მოხდა, რამაც ორტყობიანმა მყოფ მორიანზე შეგვედგინა მოხიბლანდა, ამდენად, არ არის მცდარი, რაცაც ქართლის მოქვეყნის თარიღის დასაბუთებად ასტრონომიის მონაცემებზე, - მზის დაბნელების დროს ითვალისწინებენ).

ღია კარტაშვილი „სმიდა ნინოს ცხოვრების“ იმ ეპიზოდზე მსჯელობს, რომელშიც აღწერილია, თუ როგორ გამოილაშქრეს ემიკლება სვეტიცხოველის აღმართვის ნინა ღამზე. მკვლევარი ვერაფერს ამხვავლებს იმ გარემოებაზე, რომ მორტყ ძალებს „სპარსნი“ უწოდებთ, რომ ახლევროლად სწორედ „სპარსნი“ მოიახრება ქრისტიან ნათლეს ოპოზიციად“ და „ეფესისტყაოსანთან“ პარალელის ვადებების წერს, რომ „რუსთველი სიტყვა“ „სპარსულს“ არაქრისტიანულის მნიშვნელობით იყენებს, ხოლო „ქართულად თარგმანება“, „გაქართულება“ ქრისტიანულად გამართვას, ურესტიანულად მოახრებას ან ინტერპრეტაციას ნიშნავს“. ცხადია, საუბარია, სტროფის - „ესე ამბავი სპარსული“-ის შესახებ. პავლე ინგოროვს ეს სტროფი ჩანართად მიაჩნდა... ყველა შემთხვევაში, ღია კარტაშვილის მოსაზრება საყურადღებოა.

მკვლევარი წერს: „პოეზია არ დგას და არც შეიძლება დგას ენის პირობებზე, როგორც პარიერი, უფრო მეტზე, არამცხოვრებელი, არამედ მთელი სამყარო (ადამიანით დეტრირი) საუბრობს ერთ ენაზე. ეს სამყარო მილიანია და დეტრირებული. შესაძლებელია საუბარო და გულის ვადამულა მნიშვნელობა; ტუა და მტეციც კი ადამიანის მსაზრელი და მასი განცდებებს მოხიბვას. ცხადია, ეს საუბარი უზუალოდ უკავშირდება რელიგიას. ეფესისტყაოსანში“ იმდენად შესაძრეია ბიბლიური სიხალღე, მოცულობა სიტყვა, არქოპეტეცია, იმდენია ამ საკითხებზე დაწერილი, რომ ხშირ შემთხვევაში დაექვემდებარება აღარ ირვებს, რომ პოეზიისეული მსოფლმხედველობა ქრისტიანულია.

ღია კარტაშვილიც ქრისტიანობას ხედავს პოეზიაში. ამასთან, აღნიშნავს, რომ „ეფესისტყაოსანისეული“ მსოფლმხედველობა ყველა რელიგიური აღმართვისათვის მისაღებია, „რამდენადაც ეგრდობა საერთო ფუნდამენტს - პიროვნულ ღირსებებს“. ეს მართლაც ასეა, - პიროვნება მართლაც განსაკუთრებულად არის დაფასებული „ეფესისტყაოსანში“. აქ დაბატობა სახელმწიფო, რომელიც პიროვნებისათვის წესთან და ზრუნავს (თენგიზ მირიამაშვილმა გაამხიბვლა ერთხელ ჩვენი პირადი საუბრისას ამ გარემოებაზე სურადება, - მისი დაკვირვება). ამ საკითხებთან მიმართებაში ზოგჯერ უხეიროსტრო რელიგიასაც ასახელებენ ხოლმე. ჩვენც ვფიქრობთ, რომ „ეფესისტყაოსანში“ ჩვეულებრივი ქრისტიანული მსოფლმხედველობა ნარმოჩინელი, ოღონდ, ღრმად არის ვაპრებული, რომ ქრისტიანობა ისეთი რელიგიია, რომელიც სხვა რელიგიური მსოფლმხედველობის ადამიანისათვისაც მისაღებია. ეს გარემოება რუსთველისეული თბრობის შედეგად გამოვეყოლია. მაშინადადამისათვის ქრისტიანობა ამ რელიგიად ნარმოვდება, რომელიც არ უწინააღმდეგება მას თავის არსით და მაშინადაც, სხვა რელიგიას ნარმოადგენებს, საბუთლება ურელიც, თავისუფლად მარცხლის და უხარისხის მას, თუკი ღმერთთან მეტე სიხალღე სურს.

როცა „ეფესისტყაოსანის“ ქრისტიანულ საფუძვლებზე უსაუბრობთ, გინდათ დავეუმატოთ, - პოეზიის გმირები კითარხისის გზას გადიან, როგორც ეს შინაშეულია მეცნიერებაში. ღია კარტაშვილის ჩინებული ნაშრომს მსჯელობის განგრეობისაკენ გვბიძგებდა, - ეს ქვეყანა, ნუთისოფელი, დამოშენ ნესტანია და ტარიელმა, სულიერად ზეციურ სამყაროს მივებლენ და ნუთისოფელიურ ზრახვების დათმობით სულიერადც და ამქვეყნიურადც მიიღეს ბედნიერების უფლება. ნესტანთან იმქვეყნად შეხვედრია ზეციური ოცნება ტარიელმა და ნესტანიც „სოფლისა მრთისისაკენ“ ვათავისუფლებასა და სულიერ სამყაროებში ამაღლებებზე ოცნებობს („მოხიბვს ფრთენი და აეფრონდე“). მინიერი უწებობს და მითაც აღძრული ცოცხლის სამიშრობა ამ დროს უკვე დამორბეულია მითგან. ვათარხისის შედეგად ამაღლდნენ სულიერ ნიღბს და მასან შეაქმნნენ ბედნიერების ღირსნი. ეს ქვეყანა დათმებს, სულიერად ზეციური სამყაროს მკვლერი გახდნენ და ამის შემდეგ უბეჯით უფლება, რომ ამ ქვეყანამაც შესხედნენ ერთმანეთს განმამდელი. დანტეც მივხალა ზეცას, იქ ნახს თავისი ბეატრიკე - რუსთველის სულიერად ამაღლებული გმირები კი სულიერად ზეცის მკვიდრებზე ხედვან და ამ ქვეყანამაც ელარსებთან ბედნიერების...
ღია კარტაშვილის წერილებში ბევრი საკითხი განხილულია, - ყველას ვერ შეეცებება. არაერთ ტექსტოლოგიურ საკითხზეა მსჯელობა, დავით კარტაშვილის სამეცნიერო ნაშრომებზეც არის საუბარი. „ეფესისტყაოსანი“ გარდა, სხვა სფეროებშიც ხედავთ ავტორის თვალსაზრისს. იორა ბუღაშვილზე წერს, „სმიდა მუშაიის მარტვილობა“ შესახებ გამოთქმული მოსაზრებებს განიხილავს... ნინებმა გამოქვეყნებულია რეცენზია აზნორ დარევიძის ნაშრომზე - „ოჯახი ეფესისტყაოსანში“. ღია კარტაშვილი იწინებს ამ ნინეს, შინაშეულია ამ იშურებს... საერთოდ, უნდა ითვას, - პრინციპული მკვლევარია, - მისთავა მიუღებელ მოსაზრებებს, თუნდა ისინი საქვეყნოდ ცნობილ და მრავალთავიის და პირადად მისთვის ძლიან საპატიცემული შეცნიერებს ეუთვთნოდენ, თამამად, ოღონდ, ცხადია, პატრიარქობით, დღესკატორად, ვიტყვიც ასე, - საქმიანი სტილით, ეპოეზიის გამოვლენის გარეშე, ეკამათება... არგუმენტრებულ მსჯელობა ახასიათებს.

მიმართ, რომ ღია კარტაშვილის რუსთველიოლოგიურ ნარკვევებს კრებულ მნიშვნელოვანი შემაჯობნა ჩვენს მკვლევარებისათვის და მას ყველა რუსთველიოლოგი და რუსთველიოლოგიით დაინტერესებული ადამიანი უნდა გავცნოს.

რადამიის მიხანაძე:

გინა კვებობე ვეველი პოვეფსონალისში ნარმოჩენს ღია კარტაშვილის რუსთველიოლოგიური ნარკვევების სამეცნიერო ღირებულებას და განსოვადებისათვის მარჯვედ მოიხიბებს ცალკულ ორიგიანლად მოსაზრებებსა თუ დავთრებებს. ჩვენი პირი მხოლოდ ერის დავძინება სო ვოლენეფ დახეხილ სტორე ქსოვილობა მოცულობა ქალბატონა ღია მიკუაონება მკვედეარია იმ რთვ, რომელმაც სტორე მანერის მინატეციხაჲ ვიღ მნიშვნელობას აჩუქებენ და მოაჩინოს, რომ მინატეციხაჲ მწრალე ზე არანჯედი მოიხიბვის მსჯელობის, თბრობის დახეხილობაზე ზრუნვა; და რომ მვენიერი ბუნების ავცილებლად პოვეტ უნდა აყის, თუკი სურს გარდობის ემპირიისისა და სტერეოტიპის ნარმოვბი.

ლორდ ზაირონი

გავშვობა და ყრმობა: ჯულია

„ლონ შუანის“ პირველი თავი

გმირი მომნატრებია, უჩვეულო გმირი.

როდესაც ვრედი ნელნძი და თუე ახალ-ახალ გმირებს მოგვიტყვენ ხოლმე და გაზეთებს (სამთავრობო ბულეტენები) ბოლო-ბოლო გაძღებანი მათი ლექსით, ეპოქა აღმოაჩენს, რომ თურმე ისინი ქემბარტი გმირები არა ყოფილან მე ეს ისეთი გმირის ტეხას არ მოვედებო, როგორც ჩვენი უძველესი მცობანი ღონ ტუანია!

ვერწმინდაც, ყასამ კამბერლენქსაც, ვულუსაც, პოტესაც, პირიც ფერდინანდსაც, გრუნდსაც, ბარგონსაც, კეპლსაც, პოხსაც, ეიმ ვეილსაც და ეიმ ბოროტს, ცოტაოჯენი სალაპარაკო ყველასაც ჰქონდა, და კიდევ ჩადგეს თავთავისი ხანიშენ ბოძი, როგორც ამგვამდ უფლებურემ; ყოველი მათგანი სამეფო ჯარისაა, ბენქოსი არ იყოს, სახელის მათიღებელი იმ ღირსის ცხნა გუჯივით!

საფრანგეთშიც გამოცხადდა ბონაპარტი და დუმორიე მონტეპარტი და ვურციონმა. ადრეებს ბრანცი, ბრისო, კონდორე, მირაბო, პეტაონი, კალტვი, დანტონი, მარტატი, ლაფაიტი, ფრანგებიც რომ ეპოლდენ და ცნობილნიც, როგორც ვსწმინა.

და სტეპანი იყვნენ, ძნელად რომ იყინებ, ტუბერს, პოპი, მარსო, ლანი, ფერატი, მორი, სამხედრო საქმით განთქმული და თავის ღროხ საკმაოდ ენობილნიც, მაგრამ სრულებითაც არ მორგებიან ჩემს რთობებს.

ერთ დროს ბრანციელს ომის ღმერთად ჰყავდა ნელსონი და ასეც უნდა დარჩენილიყო, მაგრამ დინება გამოცვალა და აღარც ტრაფალგარს ასხენებენ, ჩვენს გმირთან ერთად დასამარტულს რაკილა სახმელეთო ჯარმა გადაამართა. ზღვაოასანთა ჯარი, ახლა მრისცი სამხედრო საქმეებში ჩადგულა და დამქანიც დაიწვებულა, ნელსონიც, პოუი-ავა ვერუსიც.

აგამწინონამდეც უტხოვრიათ მამაც ვაგაკეცებს, და თუცე შეუშორობითა და სიბრძნით მას ჩამოგადგინენ, შეტოლებით ვერ შეტოლუბოჯენ; და ახლაც ჩანან პოეტის სიმღერებში და დაიწვებამ თან ნაყოლათ: დაწურებით არავის ენობო, მაგრამ ვერც ვმოულობ ვერვის ამყოფანს, ზემო პოეტისათვის (ანუ ჩემს ახალ პოეტს) შესადურსა და რა დამშოლნიც, როგორც გაურწყით, ჩემს მეგობარ ღონ ტუანის მივეზრუნებო.

გამკონთა უმრავლესობა „in medios res“ იწყებს (პორა-ციონებს ეს დასახა საგმირო ეპოზის ტუხად), შემდეგ კი მენი გმირი უკვება, ოდეს მენ ინიებუ, თუ რა მოხდა მანამდე - იხსენებს ეპიკოლდებს, ნახაილდებს სიახით მუდარი, მეუღლის ვერდნით მოკალათებული, სასახლემი, ბაღში, საბოთისა თუ ტეპებულში, ბედნიერი ნეკოლისათვის ფუნდუკად რომ გამოადგება.

ყველგან მოგებულა ეს მეთოდი, მაგრამ ჩემი არ არის, არა - ჩემი გზა დანცებაა დასაწყისიდან; სისწორე ჩემი განზრახვისა კრძალავს ყოველგვარ გადახვევას, როგორც ყველა ცოდვაც ცოდავს, და ამიტომაც შეუდგებენ სტროქონით (თუმც უკვე ნახვევარი საათოცაა გაუხსენი თხრობა), რითაც ვიაშობთ ღონ ტუანის მამაც, და მედგებუც, თუკუნებას დამორთავთ.

სევილიაში დაიბადა, მწიწნიერ ქალაქში, ციტრუსებოთა და ქალებით რომ განთქმულა - ვისაც სევილია არ უნახავს, ბევრიც დაუკარგავსო, ამბობს ანდაზა - და მეც საესეებით ეცაიხმებუ; ესამეთის ქალაქებს შორის არ მოიძებნება მასზე უფრო ლაზაითი საგზე. ვთითო კიჯიხი? - მე ვიძლიათ საკუთარი თვალით იხილოთ და შეაფაროთ; ღონ ტუანის მშობლები ცხოვრობდნენ მდინარის პირას, კეთილმოილი მდინარისა, გვაფობკვირად სახეობდებულს.

მამის ხოხე ერტვა - ღონი, ცხადია - ტემშარტი იდაღყო გახლდეთ, მაგრული თუ გნაბული სისხლისა ნუეთიც რომ არ ერია, ესამეთის გოთური კეთილმოიღვის შთამომავალი; უკეთესი ვავალერი არ მჯეჯარა ტუხენე ან ტუხენე ამხედრებული არ ჩამოკეთილებულა, ეინენ ხოხე, ეინეც შექქმნა ჩემი გმირი, ეინეც შექქმნა... მაგრამ ამაზე მეტე, ვერ კი გახვავაროთ.

დედა? ნახაილი ქალი გახლდეთ, სახელგანთქმული მეწიწნიერების ყველა შოტის ცოდნით, ქრისტიანულ ენებურაც კი არსებობს. ღირსებებით, მსიგე გონიერებას რომ შეეყო, სარცხილს აჭმევდა უტკიანენ ადამიანებს, და კეთილი პირნიც თავთავისთვის შურით ოხრავდნენ, როცა ხედავდნენ, ირსი გვეჯანის ყველაფერში, რაც ჩვენს საქმედ მადგამო.

მალაროსავით გონება მოხადლებოდა; ზეპირად იცოდა კალდერიონი და ლოპეს მორბილი ფრანგებტები, და თუ მსახიობს ვისმეც საკუთარი რილი დაიცილებოდა, მოკარინახე დაულოებოდა; იმას ფრენების ბელოებებამ უსარკებლოდ გადაქციოდა და თავისი საღარი უნდა გამოეკეტა, რადგანაც ვერსაოფეს მაღალდაც ისეთ მესხიერებას, დონა იესის ტვირთი რომ ზუღებო.

საკაეროდ მეწიწნიერებად მათემატიკა ეცულებოდა, უკეთილმოიღვის საბრთებად - სულგრძელობა, მისი მახელო-გონიერება (ხან ტუკამბიგომოსასაც მოხინჯავდა ხოლმე) პირწმინდად ატორერი გახლდეთ, მისი ღონე გამონათქვამში იმედ და სედას ინიებუ; რა გავარტყლო, ვედალფერმის იყო, რასაც მე საოცრებას ვარქმე - ღლის კახა ბამბის გამჭვრელად ქსოვილისა ემოსა, საღამოსს - ამბრეშისა, სახეზუდი მულდისა ან სხვა ქსოვილის, რისი დასახელებისასაც ვიზნევი.

იცოდა ლათონური - ანუ ლოცვანი, და ბერძნული ანბანი - არც მივცეხება; შიგადაშიგ ფრანგული რომანებიც წავკითხა, თუმცა მეტყველების მანერის დახვეწილობით ვერ დაიქვიფნა; მშობლიურ ქსპანურს დიდად არ უფრთხილდებოდა, და საუბარში, რაღა დავალო, ბერძნულში მოსვლევდა; ფიქრები თვორებებში გაებნია, სიტყვები პრობლემებში, თითქოს ცენია, იფუხალბობთ გავიკეთილობილივით.

იტყვებდა ინგლისური და ებრაული ენები და ამბობდა, მათ შორის მსგავსებააო; თითქოს კიდევ ამიტყვიებდა საგალობელთა მომეცლებით, მაგრამ ამ მტკიცებებს მათ უტოვებ, ეისაც პარადად უხანაგეს ოღონდ ის კი სამეწინა, რომ ეთქვას - და ყველას შეუძლია, როგორც ინებებს, ისე გათხაროს:

- უცნაურია, ებრაული არსებითი სახელი, „მე ვარ“ ის რომ აღნიშნავს, ინგლისურში ყოველთვის „სწავლავ“ ითქმის.

და თუკი ქალს ეინწეს მტკიცებლობა რომე შევმელობოდა, მაშინვე საყვიფდებოდათ ბავებნება და ლტეცისაც წავკითხავდა, თვორეული თვალთ გადავხედავ იქვეყნად და ნაურბი ქუჩის დაფრებდად ამ თვითმანაღვლა ფიქრებტორში ყველაფერი იცოდა, როგორც განიფენებულმა სერ სემეველი რომილიმ¹, კანონის განმმარტებელმა და სახელმწიფოს კორექტორმა, ეისა თვითმკვლელობაც თითქმის ანომალია გახლდათ - კიდევ ერთი სეფიანი ფასტური, რომ ყოველდღე ამბავს (მსაფლვებმა „შეშლილად“ შერაცხეს).

რა გვათარქნოდ, დონა ინესი მოთარული სასაფარმო გახლდათ, მის ეფუროტის რომანებებაც გადავიხედე, ან მისის ტრიმერის ნიღებებაც, ან საფარლების თხოვნით გამომხდელი „კოლეზის ცოლაცა“, ზნეობის პრინქტა განსახიერება, შერის ნახსენაც რომ ვერ აღმოუჩნდა, და თუ სხვებს ნიღად ხუფებოდა კლდთა შედეგომების ცენა², მის მახსენად მივედომაც არსისოდეს მოხვლია - რაც ყველაზე საყალბოა.

ოჰ, სრულყოფილებად წარმოგვებოდა და ეტოვებოდა თანადროული წინიდან ქალებს; და შორს იყო ჟოჯობითის უმბაკური მანქანებისგან, მის შფარველ ანგელოსს ლამქარი ენებებშიან მასთვის მისი სოველწუთიერი მოძრაობა ასევე მწიკრი გახლდათ, როგორც პარისონის მიერ დამზადებული საუკეთესო საათისა; მისი ღირსებანი ყოველდღე მინიერს აღემატებოდა, თვინიერ მენი „სწორეპოვარა ზეთისა“, მასკანა³!

სრულყოფილი გახლდათ, მაგრამ მოსაწენია სრულყოფილებაც ამ ჩვენს არარაობიანეველ მოსელოობაში, ისე, როგორც ჩვენს პირველ მშობლებს არ ესწავლათ, რა არის სკოლა, კიდევ ადრეულ დანიატურთაგან გამოაცლებდნენ, ყველაგან მივედობა რომ დასაფლვებულყოფი, უმბაკობედა და ნეტარება (შუკურის, ნეტა როგორ ვაპყავდით თორმეტი საათი), დონ ხოზე კი, როგორც ევას პირდაპირი შიამშიამავალი, სხვადასხვა ხილას დასაკრფად დაიარტობდა მის უნებართვოდ.

დაუდევარი მოეყავე გახლდათ, სწავლა დიდად არ ემტარებოდა და არც უსწავლია, დადიოდა, სადაც მოვეუნებებოდა, და ახანაზარდად არ მოუღებებოდა, ცოლს ენებებოდა; სამყარო, როგორც სწავლია, აეს იზრახავდა, ენახა სამეფო თუ სახლი გადებრუნებულა, და ჩერჩილებდნენ - საყვარელი შვაესო, ზონი ირის არსებობასაც იწმინებებოდნენ - მაგრამ მინაური აყალბავალბასთვის ერთიც კმარა.

დონა ინესის, ყველა სიყველსთან ერთად, აღფრთოვანება და თავისი კარგი თვისებანი დაუდევრობას მარტოედნ და მხოლოდ წინიდანით თუ აიტანეს და ასეთიც გახლდნენ ზნეობით; მაგრამ მამან ეველაკი შეუწინადა სულში და რაღაც ახირებულად შეხვდა ყველაფერს, და იმთავითვე თუ მიხვებოდა, რომ უსიაშვირებამი არ წაეგდო თავისი სენიორი ქმარა.

ამის მიწყობა იოლზე იოლია კაცისათვის, ვინც ხშირად აწვებებს და არასოდეს ფრთხილობს; და თვით პრეტენციოზად, საქმის საუკეთესო აღმსრულებელი, აქტი წუთით, საათებით და დღეებით, როცა მოუწადებდნენ არიან და შეგიძლია „საეთანთივე ქალბატონის მარათით გამოხებტურტუ ტენი თვითდან“⁴.

და ხან ქალბატონები ძალიან მწარედაც სევენენ, და მარათები ხმელეთს იტყვდა მათ მმეცნიერ ხელებში, რატომ და როგორ, ვეკარის ზედება.

ეს საბარბო ნასწავლი ქალწული ყოველთვის უმეცარ კაცებზე თხოვდებოდა, ან ვერტლმენებზე, კეთილშობილი წარმოშობა და ვიბი რომ არ აკლავთ, მაგრამ მწიკრიერული კამათი დღით; ჩემს თავზე ბტრის ევრადერს ვიტყვი, ერთი უფარლო კაცი ვარ და მარტობედა, მაგრამ - იმ თქვენს ბატონებო, ინტელექტუალ ქალბატონთა მუღულეებო, სიმართლ გვამცნეთ, განა ყველა ცოლებს არ დაუჯანბნობთ? დონ ხოზე და მისი ქალბატონი ჩხუბობდნენ - თუ რატომ, მრავალთაგან ერთიც ვერ გამოვიცნობს, თუმც ბტვიერი კლამობდნენ, ეს არც მათი საქმი იყო და არც ჩემბა. მე-ხოხლუბა ეს მდაბალი ცოდევა - ცნობისმოყვიერობა, მაგრამ თუკი არსებობს რომე, სადაც ვეგობინებენ ხოლმე, ეს ჩემბა მეგობართა საქმიების მოგვარებაა, რაკილა ჩემი მარადი საქმიევი არ გამაწინა.

ასეც, ისე, ჩავერეც და ჩავერეც კეთილი ზრახობი, მაგრამ მათ სკეითთვე რიადი მომხატვს; ვეტიკობ, სულელბა და ახირებულმა ხალხმა, თუმც ნახვით კი არაინ მინახავს, ევბა, მოგვიანებით მათი კარისკაცი გამომიტყდა, მაგრამ არა უზახს, ყველაფერში ჩიაარა, რომ თორმეტი პატარა ტყვის უსტერია ჩემთვის მოხამახებრე ქალის წყლდანი კასრი, თუმც ზედ ვინება არ დაუყოფლიბა.

პატარა, თმხტუტუტა, უმქანისა, ჩხუბისთავი მამიური დაბაღებითვე; მშობლებს არაფრის ვავტორბა არა სრულდობ და აღმერტობდნენ ამ ყველაზე მოუხატვარ ქინკას დედამისის ზურტზე; აყალბავალბას ნაცვლად გონება რომ მოეკრიბა ორიფეა, ახალგაზრდა ბატონს სკოლაში მიიბარებდნენ ან კარფეა გავლერაფდნენ მინ და ქვეყნის წესებს დროულად შეისავლდნენ.

დონ ხოზე და დონა ინესა ერთხანს უსიხარულად ცხოვრობდნენ, ერთმანეთს ვაგრას კი არა, სიყველას უსურვებდნენ; რესპექტაბელურად ცხოვრობდნენ, როგორც ეწინაა და ცოლს შემეყრის, მათი საცქიერი უსტადე შუაღერებოდა მათსავე წარმოშობას და შინაურ ბრძოლას გარეგნულად არ იწმინებდნენ მამან, სანამ დროის ყველაზე სულანმეშობითი ცეცხლი გაჩნდებოდა და ყოველთვის ჭეჭევე დაავებებდა.

დონა ინესმა იმხო ზოგიერთი მხავლითაც და ეთმბა და შეეცოდა დაშტკიცებინა, ჩემი საყვარული ბატონი ვიჯოაო; მაგრამ მტერი ერთხანს შეესკენა, გონება გაუწათდა და განდაეყვარა, დონ ხოზე მხოლოდ უფერკასათა; და როცა მწიკველუბმა ახსნა-განმტებდა იოხლეს, არაფერად არ აუხს-

ნა, მარტოდენ რს თქვა, დღეისა და კაცის ნაწიან შენა მო-
ველებსა მასკარებს ამგვარ ქმედებასო – რაც ძალზე უც-
ნაური ნაწიანა.

შეიძინა დიდიური, სადაც იწმინდა დას ხოზის მეცო-
ფებებს, სხინდა ნივთებსა და წერილებს, სადახანა ყველა-
ფურს ინერდა, შემთხვევა თუ ჩაუვარდებოდა, და საამისოდ
მთელი სველია აქვსება, გარდა თათის მოხუც კეთილი
დღედისა (ვისაც იგი ძალზე უყვარდა); მის ამბებს ისმენ-
დნენ და ამოუბნდნენ, გაადიქვოდნენ ვეჭვლებად, ინკუ-
ზიტორებად; მსაჯულებად – ზოგი თავმსპდევდა და
ზოგიც ბოროტულად.

და შემდგომ ეს დედებული და უსუსტები ქალი ასეთი
უფიქრობელობით იტანდა თავისი ქმრის უბედურებს, რო-
გორც ოჯესდაც სპარტელი თაბისი ქმრის უბედურებს, რო-
გორც მდინარე, ქმრებს რომ უბოძებდნენ, და კეთილმოხილუ-
რი ირთო კრისტასაც არა ძრავდნენ მათზე – მწიდად ის-
მენდა ყოველგვარ ცოდისამებებს და დონ ხოზის ტარჯის
სგითი მრწამსენადლებით შეჰყურებდა, მთელი მსოფლიო აღ-
ტაცებით შესატებდა: რა დიდსულუფებია!

ცხადია, მოამბინება, როცა მთელ ქვეყანა გლანბლავს,
ფლანოსფორი თვისება ჩვენი ყოველ მეგობრთანა; გვი-
შება, დიდსულუფებად რომ მიგრინდენ, ამით კი დასასრულს
უკანალოფებთ; და რასაც იურისტები *Malus animus* უძე-
ხიან, ამგვარა საჭივლი აუცილებლად იქამდე მივალყვანს;
მურსიგება, ცხადია, უმჯობესს თვისება არ არის, მაგრამ,
ამა, რა ჩემი ბრალი, თუკი სხენა მოვაყენებ ტკიოლს.

და თქვენი უთანბრობა ნაშობის ძველ ამბებს და მათ
თითო-ორულა ახალი ტრულობაც ნაშეყვლება, შე არაფერ
შეაძვირ, თქვენც კარგად მოაგებებებო – არც არავანსა
შეაძრ – ისინი ტრადიციად გვეცვა; გარდა ამისა, მათი აღ-
ფერობა მვედრებით შედენება ჩვენს ღიგებს ღერს ცვალებ-
ით დიდება კი ვეღვასა გავსურს და მვედრებლად სარტებ-
ლობს ამ მვედრებით აღფერობით – მვედარი საქნადლები
კარგ თემის გვთავაზობს გაყვლის შედეგად.

მეგობრები ცდილობდნენ მათ შერეგებს, შემეფც აბ-
ლოლებსაც მოინდომეს და კიდევ უფრო ნახადენს საქმე
(მხელა თქმა, ამგვარი შემთხვევებისას ფის სჯობს დასახ-
მარებლად მიმართო – ღურც მეგობარს გორჩევითი და
ვერც აბლოლებს). ვეფლებსა ყველაფერი ილონის, რათა
გავყავი, მაგრამ ის-ინა ვაგმავრი უნდა ვადაგებადო
როგორ მარისათვის, რომ ის უიღბლო დონ ხოზე კიდევ გა-
მწიკავალი ხელეფან.

მოკვდა: და ძალიან უიღბლოდ, რადგანაც ყველა მანინ-
ნების თანახმად, რაც შეეფაროვე ყოველგვარ კანონთა გან-
სჯელსა და შესწავლის შემეფც (თუმც მათი განმარტებანი
ბუნდუნანა და ფრთხილი), მისმა სკედილმა მოაბერება
მვედრისა საქმის ჩაშლა; დიდი მშურბარა უნდა გამოითქ-
ვას საზოგადოებრივი განცხადების პატრესაცემად, რაკლად
ეს საქმე დიდ სენსაციას პირეფებდა.

მაგრამ იგი მოკვდა და მისთან ერთად დომარბა საზო-
გადოებრივი განცხადანი და ვეფილთა ვაგმავრები: მისი სახ-
ელი გაიფიდა, მახებური დაბოხლებს, ურას ერეო მის ორ
სატრფოთავან ერთი, მეორე მვედრეს დარჩა – ბოლობო-
ლო ასე ამბობენ; ექიმებს ეკითხე მისი სწეულებს თათბა-
ზე – გარდაცხადება დაბალი სიცოცხ, ეგრეთნოდებულა
სამედლიანი ციუებასა.

და დაშთა ქერივი საკუთარი თავის აშრა.

და მარც, ზოზე ღირსეული პიროვნება ვახლადი, ეს,
უნდა ითქვას, ყველამ იცოდა, ვინც იტობდა; ამბობსაც
მის ხისსებებს შეტად აღარ ვაგნესი, და სათქმელი მე-
როც აღარაფერი დარჩა; და თუ მისი ენებანი ფროფადრი
გურზოდნენ კეთილმოხილებსა და არ იყვნენ ნუშასავით
(პროპილესად¹ ხმაილის) მწიფობამინა, იმბობ, რომ
ცუდად აღზარდა, და დგარბოლია დიხაბა.

ღირსეული ვახლადი თუ უფროსი, საბრალი კაცს მრ-
ვალი რამ აყენებდა ტრილობის. თუნდაც ის, რომ – რა
არის უარესი ამტყუებად – გამოცდის წიუები დაუფდა,
როცა მარტოდმარტო აღმოჩნდა მიტოვებულ კერასთან,
სადაც მისი ოჯახის ყველა ღმერთი ანება და ქანაქედება
მის გარშემო; ადარავითარა არცეანი აღარ დარჩენიდა მის
სიახაყის გრწმობას, გარდა სიყვლილის ანდა ეტმის კურ-
მად გაფეცევისა, და მოცალა.

ვანგებორა ანებრძის დაუტოვებლად, ღუანს დარჩა ცრ-
თადერი მიქცეოდრედ სასამართლო დავების, მათულებსა
და მინების, რაც დიხანს ზრუნებდა და მოელა-მარტო-
მობს შედეგად დიდ ამბებს მარდებება შესაფრის ხელმის
მოცვეული ინეს ვახდა ერთადერთი მეურვე, რაც სამარ-
თლიან იყო და ბუნების მოთხოვნასაც შეეფერებოდა;
რადგანაც დედის ანაბრა დარჩენილი ერთადერთი ვაჟი²
სხეუბზე უფრო ბრწუნვდა იზრებდა.

ქალბები, და მათ შორის ქრავებებს, რწვიით მან გა-
დამწყობა, ტუანი საინიმუშო უნდა იყოს და თავისი მოფემის
ღირსით (მამის მხრე გასტკილილი და დედის მხრე არა-
კონცელა; ამბობსაც რარდობის სიქველეთა შესასწავლად
ჟამისა მისთვის, თუკი უფრო მეფე კლავ საბორდად გვე-
შეგებოდა, მან შეთუება შედგინა, ფარკიანა, სრულა
და ისიც, თუ როგორ ამშერალოყო ციხე-სიმაგრისა თუ მო-
ნასტრის კედლებზე.

მაგრამ ფოფის უშეტეს, რაც დონა ინებს სურდა და
დედისმარც ამას ფურბობდა, იყო ის, რომ ნასწავლი აღმ-
რელებით დაუტრავა, რათა მისი აღზრდა მკაცრად ხნოლ-
რივი ყოფილიყო; ყოველ მეცადინობას აფეცებდა თუა-
ყურს და ყველაფერს ვერ თეთროს სწავლობად. ხელოვნ-
ის, მეცნიერების არცერთი დიონ არ დარჩენია საიფუ-
ლოვ ფუნის თალებს, გარდა ბუნების ისტორიისა.

ებები, განსაკუთრებით მეკდარი ენები, მეცნიერებანი,
ყველაზე მეტად გავუგებარნი, და ხელოვნებანი, ისეთნი,
რომლებზეც იტმობს, ცვედაც უფრო დაშორებანი ყოველ-
დმოურობობს, ყველაფერი ეს ფრანმა საქმედ და ღრმად
შეისწავლა, მაგრამ არცერთი გვერდი არ ნაუკითხავს, სა-
დაც თუნდ მოინებნა ყოველფერი სახეობითა ნამოცლობე-
ბაზე, რათა ბინიერი არ გაზრდილიყო.

მისმა კლასიკურმა განათლებამ ცოტა არ იყოს უსერბე-
ლობა სიყვავებინა ღმერთობისა და ქალბუნობისა იმ გარე-
წილი განცდილობს გამოისობით, აღრულ საუყურებში
აღიკითხი რომ ატებს და არასოდეს იცვამდნენ საცულებსა
თუ ლაღებს; მას ღრმადელ მოძადრონი დროდადრო სიხათი
ენებუბობდათ „ენიუფების“, „ლოაფების“ და „ოფინებ-
ისა“ გამო, იბუნებდნენ რომ ხვედმდნენ, ამბობსაც ვაგმარ-
თლებს ეტებსანი, რაკლად ინებს უმინდა მითილოყვისა.

ოფთუნი გარცხლილი კაცია, როგორც მისი დეცემის
ნაზერდინდ იფრანობა, არაკრწობის ხნობის უარესის ნი-
შეშება, კატელუსის რეაგინი ღვეჭვი ვაიკვლებითი თუ
მოესტებები, არა მგონია, საფოს „ოფა“ თავისაპრონტული

იყოს, თუმცა ღონიერ გვარშიწუნებს, არ არსებობს პიძინა, სადაც ამბავლებული ასე ზემოთ აფრენილიყოს; ოღონდ ევრგილიუსის სიმღერებს წმინდა, გარდა იმ საშინელი ნომუსის, Formosus Pastor Corydon"-ით რომ იწყება. ლტერის ურწმუნობა ძალიანა მოჭარბებული, აფრულ ფაშეთაფივს უნახად საცებს ამოწმებს; არა მშორდება ფიქრი, რომ ოუგენელი ცდებოდა, თუმცა უსაოუოდ და უთუშცაოდ კეთილი განზრახვა ჩაეთვლა, როცა თავის სიმღერებში ამღერსა და ასე წრფელად მსჯელობდა უზემობის საჭაროებაზე; და რომელი პატრიარქი პროვინტა გაპართელეს მარციალას სახელად გვიგამებს.

ფუანს ასნავლებ საუკეთესო გამოცემიდან, საბაღუბულ პირთა მიერ ჩასწორებულ-ამომოღებულად, ვინც ვინაირულად უმლავენ მონაფეებს დიდრონ ნაწილებს; მაგრამ შემწიბრებულებმა, ჩვენი მოკრძალებული მეგობარ ძალიან არ ღვაწიანოთო, და დასახიჩრებულისადმი სიბრალულისა გამო ეველადერა დაბარბიშ გადაიტანენ," რაც არსებობდა საძიებლის კასაქისი აფერებს.

რადგანაც იქიდან ისინი აერთიანად გვეხმინან თავს", ნაცვლად იმისა, სახდასხვა გვერდზე კუფილიციენე მხოდასტული; ჩანკრივებულნი და მომესრიგებულნი დგანან, როგორც მწყობრი ღაქქარი, რასა შეცვლებამ მომავლის გენაილურ ყმანეილებს, ვიდრე მადედა მკაცრი რუდაქტორი დაბარუნებუთ განცალკევებულ საცებში, ნაცვლად იმისა, ერთად იდგან და ეამკამებდენ, როგორც არსეთ რიგინი ღვათებანი.

Missal-ი (საოჯახო Missal) ისევე შეეერთა, როგორც უძველეს საბაღუბო წიგნებს რთვერ, და გროტესკული სერატოხიზიაც მოერთოთ. და ვითარ შეეცდომთ მათ, ვინც ამ სახატებს თვალს გადაავლედნენ, ტექსტებს ჩაებულებ და ელოცვათ, ეს ჩემს ცოდნას აღემატება - მაგრამ დონ ფუანსი დედამისი თავისთვის შენახა და გათხოილს სხვა უბოა.

იგი კითხულობდა ქადაგებებს და უძლებდა ღეცივებს, ჭყურს დარბევასა და წინაფანთა ცხოვრებებს; ვერომიზიდან ქრისტიანობაზე გამოაჩნოთ, ამ მოძღვრებათაგან თანეუკავებს არ იღონებდა; მაგრამ თუ ვითარ ითვისებენ რწმუნებს და შემდგომ განამტკიცებენ, არავს ძალუბს ზემოთქმულთაგან ნარწობისას ისე, როგორც ნატარია აფუტარში თვის მწვენიერ აღსარებაში", რაც აძილებს მეთივლებს, შემურდეს მასი შეყოფდებიან."

ფუნება დაამზიდა ჯულიას, საბრალოს, იგრიხო, მეკარტეა ვულია, და გადაწვიტო, კეთილობილი ნაწიფს გააფაფადან ჩემთვისაც და მუღელსისთვისაც ღირსთვის, საიამეს, რელიგიისა და სიქველის სახელით; მართლაც დიადი გარბლად ეს გადამწებლებული და ცეცხ ტარკინონოსაც აფებსცებენდა; და ევერდებოდა ქალწულ მარიამს: დამიფარო, - საუკეთესო მსაჯულს ქალას ქვეყისა.

დაიფიცა: ფუანს აღარასოდეს ენახავს, - და მეორე ღღლებზე ენია დედამასს, ცნობისწადილი შეიჭრდა გაღებულ კარში, რამაც ქალწულის წყალობის მიერული გაიფუნა, მაღლი უძიუნა, თუმცა ცოტა ვულიც ეტკინა - ერთიც გაიღო და ამით მორჩა, მეტი კარა აღარც იქნება, აღბათ უნაიცი აქ იმყოფება - არა! და ენიშნა, იმ ღობის ქალწულისთვის ლოცვით აღარ მიშორავოთ.

ახლა კი გადაწყვიტა: ღრისკულმა ქალმა ბარბისარი უნდა შეხედოს ცთუნებას და არ დავმალოს, გაქცევა სიბრალედ და ღაჩრობა და არცერთი კაცი ჩემს გულში ნაკლებ

განცდას არ გამოიწვევს; ფიტრობდა; ჯობნა-არეობნა შემთხვევაზე კეთილა, ზოგჯერით სხვაზე საწიფიანია, მაგრამ ისინი მხოლოდ სხვა მრავალ ძმას ემატებიანო.

და თუნდაც შემთხვევით - და ვინ რას გაიგებენ? ეგმა ისეთი ციხერია - უნდა მამხედარიყო, ეველადერი მთლად რაგზე უნდა გულშიო. და გაუღებდა, ასეთი სიყვარული აღბათ ვეწვევოდა დამატებობსო. ღირსეულ ცოლს აშვარა ბზრებს უნდა ჩაებოთ და უკეთ ეგრძნო თავი მათი განდევნის შედეგს; და თუკი უნდა განსჯავით, როგორც იქნება ეს უარყოფა, ყმანეილქალებს უნდა ეურთოთ: ეგებ თქვენც გვიცდაო.

ამასთან, არსებობს ისეთი რამ, ღვთაებრივ სიყვარული რომ დაარქმევია, საცტაკი და უმანკო, მეურყვნილი და წმინდა, ისეთი, ანგელისნი რომ ასახმენ ხოტბას და მანდილოსნება, იმავე საფრთხის წინაშე ვინც დგანან, პლატონური, სრულყოფილი სიყვარული.

- სწორად ისეთი სიყვარული, როგორც ჩემი, - ეს თქვეა ჯულიამ და ასევე ზორიბობა.

და მეც მსურს, რომ ასე ეღვირა, მე, კაცს, ვინაც ზეციური ოცნებაში მის გამო დამტრიალებს.

უნდაც ეს სიყვარული და უზიდაოდა ირულდგმულებს ორ ახალგაზრდას შორის. ვერ შეიძლება ხელზე კაცისა, მერე ტურტებში; ჩემზეც მა მოვახსენით - შორსა ვარ ამბონებისაგან, მაგრამ მსმენია, რომ ეს თავისუფლება მიგაფუნას სიყვარულის ზღვრამდე, რომლის გადაღლებიაც ხალხი დასამაულებ ჩადიებს. მიგრამ ჩემი მა ბრალ იქნება, მე ხომ დროულად გვაიფრთხილეთ.

მაშ სიყვარული და მხოლოდ სიყვარული, ოღონდ სახელებში ჩატყლეთ, განხდათ ჯულიას ურთფელი გადამწყვეტლება ყმანეილი დონ ფუანის გასხარად და დღავდაც უნდა ნაფურობოდა ეს არწევინი და ღარბილ ტკანში დანთხებულ ცეცხლს გაახუნებდა ეთერულ ბრწინავალებს; და თუ რა მოამგონებელი იქნებოდა ფუანის სხადლება ჯულიასა და სიყვარულს ერთობლივ მონდომებათ, მართლაც არ ციცი და ჯულიამაც არ უწყიადა.

აღწეილი ასერკიჯავ მყენიერი განზრახვითა და სიმტკიცით - თავისი უმანკო სულით - ყოველმხრე შენიზღულელი დარწმუნდა თავის სიმღერებში, ჩემს ღრსეულ ქალსა აშვას და ლუფს, და იმ საათობად მოცილებული გონიერებით აჭარბებდა ყოველმხარ საქმრობოტო ზედაწმედვლებს; და ძლივდა თუ არა ჯულია იმ ამბავსა შემეძინაო ვახილავთ.

გვემა, რომელიც დაეხახა, უმანკოც იყო და გადასახალიც, ანკი თქვენებუტი წლის ყმანეილითარ ის საყნადლიმი გევეყო, და თუ ვინმე შეასწრებდა თვალს, მხოლოდ კეთილმოსურნედ, გული ჩაუშომწმანდა - ასე ამწიფებს ადამიანს მურყენელი წინადატი ქრისტიანები ერთმანის ნეაფუნას და სჯეროდათ, მოცილებულები სწორედ ჩვენსავით მოცილებულნი.

და იმ ფროსისათვის ქმარი რომ გარდაცვლილა - ღმერთმა დაგვიფაროს, აშვარ ფიტრს გაველიოს მის გონებაში, მაგრამ ოღენებში! (და ამბობდათ) - როგორ გაფიჭტანდა ასეთი დანაკარგს; მაგრამ მიიღი ნარწიფიფიფიფი, რომ ეს ნამი დამფგარეოს, მხოლოდ იმას ვამბობ, ვიგარუფილომეთიკი - Inter nos" (სჯობდა, რადგანაც ჯულია ღრსეულად ფიტრობდა, მაგრამ რთობა დავაკოტლედებოდა). მხოლოდ იმას მოვახსენებთ, ნარწიფიფიფიფი-მეთიკი ფუანი კო

ამ ღრისათვის რომ დაეკუბულებო, სწორედვე შესაფერისი იქნებოდა შეფლებული ქერიისათვის, შევიძოვდე ნიღბს შემგვრამაც არ დაგვიანდებოდა; იმ დამისათვის (ამ დღეებთან რომ არ ჩამოვხსნათ) მანცვლიანაც დიდი უბედურებები ადარ იქნებოდა, შენაცვ სიყვარულის ანბანას ისწავლავდა, სერაფიმითა სიყვარულის დარს, ზეცაში რომ ბინადრობენ.

ქმარი ჯულიაზე საუბარი. ახლა გუნას დაუბრუნდეთ. საბრძოლო პატარა ბიჭს ვერც ნარმოადგენდა, რა ხეობოდა მის თავს, და ვერც მიზეზდებოდა; რადიოსის მეფე-სებრ მწარბელი ფიქრებით ლაშობდა გამოცნო, თუ რა სიხალე ენება, მაგრამ ვერ განჭურვდა, ეს თუ ათიდად სახერო იქნებოდა, და ცოტას თუ მოითმენდა, ძლიერ საამოვ დაურჩებოდა.

ქუში და ფიქრიაში, მოვლილი, მოხუცდარი, ზანტი ტყეში ეძიება განმარტობის დატანჯული იმ ქრისტიანთ, რისაც ვერა გაეგო რა, მისი ნუხილიც, ღრმა ნუხილს როგორც შეუფერის, მარტოობაში ჩადრულიყო: განმარტობა მეც ძალიან მიხილავს, ილონდ ვთხოვთ კარტად გამაგოთ – განმარტობა სულთნისა და არა განდევალის, პარემში და არა გამოცუბულში.

კოხ, სიყვარული ეს ის უდაბურება, სადაც მანტანებიც და უსაფრთხოებაც დანდვლებულან, ქემშარტი ნეტარების იმპერია, და აქ მართლაც ღმერთს ტკობები ხეცაში.

ამ ბარდს, ესეი სიტყვები მოვიხმე, ურიგოდ არ უმღერია, თუ მიერე სტრიტორას აზოვკლებთ, რადგანაც „მანქანებისა და უსაფრთხოების“ დანდვლება ბუნდოვან ფრხად ჩაჩაქრდა.

მოუტე უთოდ იმას გულისხმობდა, იღვს მიმართავდა კაცობრიობის უკეთეს აზრითა და გრძნობებს, რომ ყველას კარგად მოხსენება, რადგანაც გამოუცვია ანდა გამოცდის, რომ არავის ექამნივეს, ქამიას როცა ანუხებენ ანთუ სიყვარულისას. აღარფერის ეტყევა, თუ რას ნიშნავს „სეულად“ ან „მანქანება“, რადგან ისედაც ვიცით, მაგრამ დაუსაფრთხოებამ“ ჩარაზოს კარი.

დაუბეტიბოდა გმამული ფუბი კამკამ ნეაროთა პირას, ფერწობდა, რაც არ გამოითქმის; ტყეში ისე ღრმად მანდვდა, დაბურულ გარემოში ამოყოფდა ხოლმე თავს, სადაც განტოტვალა ვეღერი კობის ხეები; და მოუტები მოუტებს მასალას ნიგუნებათთვის, და განდევნებულე ვეთიხულოთ თავით ბოლომდე ამ კრებულებს, ასე რომ

მათი ვეებულება და პროსოფია ბელმისანეფლოში, თუმც, უორფესურობისა არ იყოს, სრულიად ვაუტებარი.

ფერნი (და არა უორფესურობი) ისე გაეგვა საკუთარი თქესა და სულთან ზიარებას, რომ მისას მიღვერმა გულმა, ამაღლებული განწყობილებით, თუ მიღლიანად ვერა, ნაწილბორე მეამცრა მისი სრეულება; რა ძალ-ღრნეც მოსდევდა, იმდენს მიადნია იმ გრძობასთან პაქერობისას, ვერაფრისდაუბეობა რომ ვერ დოკდება, და ვერც მიხედა, ისე გაამტაფიზოცხდა – კოლირჯივით.

მხატვარი ნინო ხაღვიჭვილი

ფლონოფიამ უბიძგაო, მე კუ მერია, რომ აქ სესქობრივი მომნიშობის ხელი ურეგია.

იგი ეფლობდა ფოთილება და ვევილებში, და მოცს-მოდა ხეებზე ქართა ზრიალში; ფერწობდა ტვის ნიშლებსა და უკვდავ სუნებზე, თუ როგორ ეცხადებინა ქალღმერთბა ადამიანებში: აცდებოდა ბილას, ავირფებოდა დრო, და როცა კვლავ დასეხდავდა საათს, მიხედებოდა, თუ რამდენად სჯობდა ძველი დრო – და იმასაც ხეებდებოდა, უსაფილოდ დაგრჩო.

ხნდებან ნიგნსა დაცვერდებოდა, ბოსკანისა თუ გარდილბოსის; – და როგორც ქარი არხებს გადაშლილი ნიგნის ფერცლებს, ისე ეთამაშებოდა მისი გარების პოეზია მისი ხელის ფითოლს, თითოებდა ჯადოქრისა შევლელას, ამოვარდებოდა ქარიშხალი, კეთილად დედაბართა ზეამრებისა არ იყოს.

ასე განმარტოებულ საბოთით, მიედაცერუებული რჩებოდა, არ იცოდა, რა სურდა; ვერც ფერადი ოცნებანი,

ვერც პოეტური აღმადგენია ვერ გამოთქვამდა იმას, რისთვისაც მისი სული იტანდა, ვერ მოძებნა თავისადგენი კალთას და ვერ გაიყოვნდა, სიყვარული როგორ უღებდა გული, და ვერ სჩუა რამისაც, რაც არ მასხოს, ანდა მოლოზობოდა ზეგ არ უნდა ვახსენო.

ეს მარტოსული სვირნიობი და დასურვლებელი ოცნებანი არ გამოპარვია ნახი ჯუღასი თვალს; მან შეამჩნია ჟუღასი მოსკვირობა; მაგრამ შენაძინა ვაგვიკვირებს - და კიდევ უნდა ვაგვიკვირებს - რომ დონა ინესი არ ჩასდებნა თავის ერთადერთ ვაჟს მეტოხებებითა და ვარაუდებით: ალბათ იმატომ, რომ ვერა ხედავდა ანდა არ სურდა, ან კიდევ, ქუჟან ადამიანებს როგორც სრევითა, არ შეეძლო.

გეტ უცნაურია, მაგრამ გავრცელებული კი, რომ, ვთქვათ, ჯენტლმენები, რომელთა ქალბატონებიც ვადალა-ბავენ ქალსათვის დაწერულ კანონს და დაადგევენ, რომელ მტენებს არედევენ? (დაიპინგა და მერაბეშენს და შვილი სწრაფად ვერც ვერავინ დასახელებს, ვითურ შემეშალოს). გუბუნებით, ცუთი მესურბობილ ჯენტლმენებს შეეძლოს მოხედი, რაც მათი ქალბატონებისავე შემტყვევა.

კიდევ ქმარი ყოველთვის ეჭვანია, და მანაც ხშირად შეიძინა კვალ ადგება, ეჭვანობის მასხვი, ვისაც ფიქრადაც არ გაუფლავა უკეთურები; და ბრმად უწყობს ზღის თავის შერცხველას იმით, რომ რომელიმე შხავერის ლეილი მშობარით შეიტკობს, დაწინებულ მის უკოდავლობაში: და როდესაც მისი ცოლი და მდგომარ გაიქცევიან, მათი შხავერბა აოცებს და არა საკეთარი სიბრძნე.

მომოხლები ხანდახან ახლამდედენი ხელები, თითქოს ვარკულ კატასავით არალაზ გაპოპირებანი, მაგრამ მაინც ვერ ხედავენ, მაშინ, როდესაც სახტკო საშაგრო ნეტარებით ადგენებს თვალს განმარტო პოუღელის სატრფოს ამ მის ფიხის საყვარელს, ვიდრე თავისებრიანი სატრფელი დასურვდეს ოცი წლის ნალოლიაგებ გეტქმა და ვეღო-ფერი დასურვდებოდეს; მერც კი ვედა ტირის, მამა იგნებდა და ნატრობს, ნეტა შემეკიდებენ არ მყოლოდათ.

მაგრამ ინესი ისეთი მოწყვანარი გახლავდა და ისეთი გაშტრიახიც, უნდა ვითქვოდეს, ამჯერად სხვა განზრახვა ამოძრავებდა, ოდეს ჟუჟანს პირსასირ ტრეებდა ამ ახალ კონტინსთან; მაგრამ თუ რა განეზრება, ვერ გატყვევია; ალბათ ის, რომ ჟუჟანის ახლად დაქარაულებულია და დონ აღფრთხილსათვისაც თვალა ახლდა, თუკი ვერა, ცოლი კი არი, ვაძინა მყავსო.

ეს მოზბა ერთ ჯღეს, ზაფხულის დღეს - მართლაც ძალზე სახიდავო დროა ზაფხული, და გაზაფხულიც არა-ახლებად - მაისის მანერულები; მხეა უთუოდ უმთავრესი მხეტნი; მაგრამ მხეტნი რაც უნდა იყოს, შეიძლება თექვსი, მტყიცვად იყო დარწმუნებული, რომ ეს სიამართლე უფროა, ვიდრე სიბერე, და რომ არის თვეები, როცა ბუნება უფრო მზიარულია.

მარტს კურდღლებს ჰყავს, მათს კი გმირი ქალი უნდა ჰყავდეს.

ეს მოზბა ექვს ივნისს, დაახლოებით შვიდის ხანებურზე, თუ კიდევ უფრო მიახლოებობა შეიძეს - ოდეს ჯუღასი კარბა თლარში ჩამოხვდარიყო, როგორც პურია იმ ნარ-მართულ სამოთხეში, რომელიც აღურქრთა შუამამბადა და ანატრენი მურს, ვისაც მიეჩნება ღირა და დავანა, და ვეღლა ჯიღდი ძღვემისილი სიმღერისა - ღირსეულად რომ მოიპოვა და დიდხანსაც დაიარჩუნა.

ეს მოზბა ზაფხულის დღეს - ექვს ივნისს: მინდა ზუსტად აღწერსო თარიღებს, არა მარტოდენ საუკუნე და წელი, არამედ თვეც; იმისი საფოსტო სადგურებს შეგანა, სადაც ბედობრბა ცხენებს იცვლის და ისტორიასაც აძილებს. პანკას ებილევის, მემბეც დეზას ჰკრავს და გადაუღის იმპერიება და სახელმწიფოებს, და ბუქსი არადღობს ტრეებს, გარდა ქრონილოლოგისა და თეოლოგიური წინის აგვისისა.

ჩამოხვდარიყო, მაგრამ მარტო კი არა; კარგად არც ვიცო, თუ როგორ მოხდა ეს უსტევერია, და თუნდაც ვიცოდა, არ გაეაზმედი - ხალხმა ენახე კბილის დაქტრა ანდა ის-ნაღლის, ყოველ შემთხვევაში, რა მნიშვნელობა აქვს, როგორ და რატომ, მაგრამ იქ იმსებობდნენ იგი და ჟუჟანი, პირსასირ - როდესაც თორი ხახე ასე შესტოლებს, უფრო გონიერული იქნება, თუმც ძალზე ძნელი, თვალისთვის დასტევა.

რა ღამეს იყო ჯუღასი უნაყოფი სული ლოცებზე აღბეჭდვად და აეს არაღრის მიყოლიდა. ოჰ, სიყვარული რაოდენ სრულყოფილია შენს მისტკურნი ზეღოცნება, სუსტას აძიებურებს და ძლიერს ამბობა, როგორ იტყუებენ თავის ბრძენობარქენი მოკვადანი, ვისაც შენი სატყვერა შორს გაიტყუებს - რაოდენ უპირის გახლავთი უსტკურელი, რომლის პირსაც იფა, იმდენად დაწმუნებულიყო თავის პატიოსნებაში.

ფიქრები და საკუთარ სიმტკიცებსა და ჟუჟანის სიგნალოც-ზე, იმსებ, თუ რა სიხუდელეა მორცხვი შიშები, და ძლიერ-მოხილ სიძველესა და მინგან სიმართლზეც. ავრდებობდა დონ აღფრთხილს ორმოცდაათი წელიც, ნეტა ეს ფიქრი ან შექრება ამ სიმშუდები, რადგანაც ეს რიცხვი დიდი მომზის ეღვლიობით არ გამოირჩევა, და ვოღდეგარ ამინდები, თოვლიანა თუ შინაბის, სიყვარულს სწოვლებად ექნებება ეს ასაკი, ფულსათვის კი როგორც ვინმე გამოიფრთხილეს.

როცა იტყვიან: ორმოცდაათჯერ ვამოთხოვო, - ღამდენას გულისხმობს და ხშირად ასეცა; როცა პოეტები ამბობენ: ორმოცდაათი ლექსი დაიწერეო, - შეგამოთხებენ, ემანდ არ ნაფიქთობხო; ორმოცდაათსაკიანს პანდებში ქურდებს დანამაღის სადანი; ორმოცდაათი წლისას, რაც მართალია, მართალია, სიყვარული იმყოფათად ენებდა; მაგრამ ასეც ნაყლადუფალი ქემმარტებია, რომ ორმოცდაათ ლულე კარგი გარწმუნა ღიებდა.

აღესილიყო ჯული ღირსებით, პატიოსნებით, სიამართლითა და სიყვარულით დონ აღფრთხილს მიმართ; და გუნებში იფიგნება ვოღდენარი ფიცი ზეცის ნინაზე, რომ არასოდეს შეხალავდა მეტყესა, რომელსაც არ იცილებდა, და არც სურული გაურდებდებოდა, რათა გონიერებას გაემარჯვა; და უთერ ამსაც ფიქრობდა ათასგვარ ფიქრობან ერთად, ჟუჟანის ხელი დაუდებრად მეგობს და ჯუღასი მეტ-დომით ვერა, ჩემი ხელიაო.

თავისდაუნებურად შეიძინა მეორე ხელსაც, მის კულელებს რომ ეთამაშებოდა; და ფიქრებს, რომელთაც ვეღარ ახმობდა, თითქოსდა მეტეცილი იერით ეკამოთხება. ცხანდა, ცუდად მოიქცა ჟუჟანის დედა, ერთად რომ დატყოტს არასანდო ნეცილი, იგი ხომ წლიობით არ აცილებდა თვალს თავის ვაგიმეცის.

ეს, დარწმუნებული ვარ, შედარებით ასე არასოდეს მოიტყუება.

ხელმა, რომელიც ჟუღაც ჟუჟანისას ცხენობდა, ნელ-ნელა, ნახად დაასრულა თავისი საქმე და ჩაგმდა, თითქოს ამბობდა:

– მემპრერო, გეთყავა, თუ შეგიძლიათ.
უშვებელია, ჯუღიას სურდა თავისი თითები ტყანის თითები ჩაეხლართა პირმინდად პლატონური გრძნობით: თავს აარბებდა, თითქოს ასამტი ამ გომბრე უყოლიოყოს, თუკი ასეთი ქვევა წარმოიზიდავ ერთგული ცოლისათვის სახელოთ განცდას.

ვერ გეტყვი, ტყანი თუ რას ფაქრობდა, მაგრამ რაც ჩაიდინა, თქვენც ჩაიდენდით; მისა ყმანაილურა ტუტები ეამბორა ჯუღიას ხელს მადლიერებით და, აღტაცებით ჟამბუნდეს, აღმოუტტეა ღრმა ოხერა, თითქოს რამეც დაემაგებინოს.

თავიდან ძალზე გაუბუდვავია სიყვარული.
ჯუღია განილდა, მაგრამ არ მოღუშულა, და აღსაბრაკდა, და საუბრისას მისი ხმა სუსტად გაისმოდა.

მზე ჩაიღდა და ამოცურდა ყველიელი მითვარე.

მივარე უშვასო მზავკრობის საუფლოა; ვინც მას უშვასო არწმუნებს, ძალზე მალე მოუღოს თავის რაცს; არ არსებობს ადღე, ოცდაერთი ივისსილი უფრქვინი, ნახევარობის მოხდეს იმ პიროტყვისა, რაც რამდენიმე საათში აქსრულდება კამკამი მივარის ღამიღამი – და თითო კი ასკითვე მოკრძალებული მოჩანს, როგორც მანამდე.

სამიშო დუმილი სჩვევია ასეთ საათს, უფროაბა, რაც გზას უხსნის ხელს გადასაბრუნვად, და ქანცს აცდის, თავმდევლავის მოხეხის; ეერცხელსფერი ნათელი, თავს რომ ეცლება ხესა და კოშკს, აფენს სიღამაზესა და ღრმა სინაზეს ყოფილავს, გულამდე ჩანაღწეს და შემოხეგვის სიყვარულს, რაც აღარ მოგახსენებს.

იჯდა ჯუღია ფუხთან მხრად, სანახევროდ მოხვეული, სანახევროდ კი ირიდებდა ვერხვად მკლავს, რომელიც იმ ტანითი ცახცახებდა, რომელსაც ეტეობდა; თუმცე ჯუღია აღბით ისე ფიქრობდა; ცუდა არ ხდებოდა, – თორღე ნელს მოიზრებდა; მაგრამ ასეთი ყოფად რომ სამაო იყო!

და მაშინ – ღმერთმა უწიეს, რა მოხდა მამინ – ვეღარ გნავგარძობ, თითქოს კიდევ ვნახობ, რამ დაბანებინა.
ოპ, პლატონ, პლატონი შენ გაუფაღე გზა, მაგ შენი ჩახლართული ფანტაზიებით, უფრო მეტ ამორალიზმს, წარმოსახვებს ძალით შენი სისტემისა, რომელიც თითქოსდა განაგებს ადამიანთა გულებს, ვიდრე გრძელმა ნებამ პოეტობა და რომანტიკოსობა; გაგებუნტურ, შარლატანმა და ჩერჩებმა – და არასთავსე ყოფილბარ მატანკალზე უკეთესი.

ხმა დაეკარგა ჯუღიას, მარტოაღენ იზრავდა, რადგანაც დაგვიანებულიყო ხასარბეგლო საუბარს; ცრემლები სცივოდა ნახ თვალთვან. ვულით ვსურვებდი, საამბოს მიზეზი არ მისცემოდა, მაგრამ ეპი ვინ შეცდებო, უყვარდეს და გონიერებაც შენარჩუნოს? და ეერც სინდისის ქქუნდა შექმსტუქვებს ცაუნებას; ცოტცოტაობით ცოფდებოდა, მოსინდესაში იძირებოდა და აწურებულებული მეტად აღარანდეს დაენებებოთ, – ნებებოდა.

ამბობენ, ქსერქსენ ჯილდო დააწესა, ვინ მოიკონებს ჩემთვის ახალ სიამოეს; ფიქრობ, ბევრის გადახდა მიუნდა და თავისი უადვილებლობის საგანძურად დაუჯდებოდა; მე რა, ერთი მოკრასალებული ბარდი გახლავართ და ცოტა სიყვარულიც მყოფის; დროსტარებისა რომ ვარქმევი; ახალი სიამენი არ მადარდებს, რადგანაც ძველაც მეგობარ, აღონდაც არ დავკარგე.

ოპ, სამივე! მართლაც გულთმამაი ხარ, თუმცე კაცს უყოფად წყველა მოელის შენი გამოისობით; ვოველ გა-

ზაზუნელზე ვირწმუნები, ვარდავიწმენბი-მეთოი. ამ ნელს მაინც აუცილებლად. მაგრამ ეს ჩემი ეესტლური ფიცი გამიორინდება ხოლმე, და მინც, მეჯერა მის დღევას მეცდებ, ძალბა ენუხვარ, ძალზე მეტყვინია, და ეომბდონებ, მომავალ ზამთარს შეუვალი ვიქნები.

აქ ჩემმა კეთილგონიერმა მეზუმა – დამშვიდილი არანაკლებ კეთილგონიერ მკითხველი – ის თავისიანობის გამოიჩინეს – უნდა ვახსოვო, და რაღაც განსაკუთრებული მიზეზი არ გამოხელანდოს შესაყოფნებლად; ეს თავისუფლება პოეტის ნებაა, რამაც შესაძლოა ცოტაც არედაროს ფორმა, და რაკლბა დიდად ეფასება არისტოტელესაც და ნესტისაც, საჭიროა ბოდიშითა ჩაუვლო, თუ მტერი შეცდომას მოიჭი.

ამ პოეტურ ნებას, ემბეღილებ, მკითხველი თვალს მიაფენებს მისი ივისინობა (იმ საბედისწერო დიდიად, საიდან დაწვებულა, ეპოქის გაუთვალისწინებლად, ჩემი პოეტური ნიჭი ფიქტების უქონლობისა გამო გადამაყვინდა გახებუბობა), მაგრამ რაკლბა ჯუღიასა და ღონ ფუხას თვალს ეაფენებთ ეს რამდენიმე თვეა, ეფარაუდებოთ, ნოემბრადან დაწვებოდაო, მაგრამ დღესა და რიტებზე დარწმუნებით ვერაფერს მოგახსენებ – მეტად ბუნდოვანი ეპოქაა.

მალე ამასზეც ვსაუბრებო.

რაოდენ ტკბელი მოსასმენია შუალამისას მივარით განათებულ სილურჯემი ჩაბარული სიმღერა და ნიშბების ხმაური ივერის განდლოცრისა, რომ გმორადება და თანდათან იკარგება ნელის მსქეფლობას; რაოდენ ტკბელია ხილვა საკამოს ციკლოების ამოტობობა;

რაოდენ ტკბელია სმენა, თუ როგორ აფაუნბრავს ღამიუელი ქარბი, როგორ გადამაყვინდება ფოთლიდან ფოთლიზე; რაოდენ ტკბელია ეამო ციხარტყლის ხილვა, უკავნებს რომ დაერუნობა და ტატანბის შემოხმევეთ.

რაოდენ ტკბელია სმენა მოვადუნებ მაცილის პატროსანი ევეფისა, ხმამალა მოსალმებისა, სახლს როცა მიუფახლოვებოთ;

რაოდენ ტკბელია, როცა ვიღაც ეადმომყურებს, როგორ მოყვდით, და ვამრწმინდებთ ჩემი დანახებობა; რაოდენ ტკბელია ტორალობისათნ ერთად გაღვიძება ამ ჩაბინება ჩანსქერთა იაენანაზე; ტკბელია ფუტკრების ზუზუნი, გოგონების ტრკალით, გულთმა ჩიტთა, ბავშუთა დღუნული და მათი პირველი სიკვებები.

ტკბელია შემდეგვთა, ოფენ საესე მტევნები მახუსერი სიუჭითი ენებმა მინაზე, დამკრახუნლი და დამძიბებულნი; რაოდენ ტკბელია, როცა ვაქცვეთ ეფილანცილის დრობისა და სოფლურ მზიარეულებს მეფეფრებებს.

ძუნეს ატკბოს თავისი ოქროს ხეაგები, მამას – პარმის დაბადება, ტკბელია შურსიძიება, განსაკუთრებით ქალასთეთის, ტკბელია ნადეადა ჯარისკაცისთეთის, ალეთი კი მეხელეაქროსთეთის.

ტკბელია შემეკვიდრობა და გარდაცვალება, საყველი ამო თუ იმ მოხუცი ქალბატონისა თუ ეცნტლმუნის, სამოედითაი რომ გარსრულებათ და ჩემც, აქმანულებს, აქამდე ველოდინეს – ძალზე დიდხანს, ვიდრე გვერცემბა მამიული, ფული ამ თანამებობას; დამაწამაკებულნი არიან, მაგრამ ისეთი გამძღენი, თითქოს მთელი იმრაელი ემახებოდეს, თავს დატყნას ახალ მღვლნობას ორმაგად დანეველილი სიკვებეფშიველი დახატობრისა.

ტკბელია, როგორმე იშორეო აფენა – სისხლით ამ მწლით;

ტკბილია მიადნო მიზნის ბოლომდე;
ხანდახან მზებუცი კი ტკბალია, განსაკუთრებით მომა-
ბეტრებულ ამხანაგთან;

ტკბილია ბოლით ძველი ლენო, კასრებით ელვა;
ჭიკრიფასია უნუო ქმნილია, როცა ვიცავთ და ქვეყანას
ნინ აღუფრეგით;

ჭიკრიფასია სკოლის პაქტების თავმჯდომარე, ჯერაც რომ
არ დაფრეგინია, თუმცა იქ აღარაინა ვახსოვდება.

მეგრამ იმაზეც, იმაზეც და ვეღვადრზე უფრო ტკბა-
ლია მირედი და მგზნებარე სიყვარული – განცალკევებ-
ით რომ დგას, როგორც ადამას მოცონება, თუ როგორ და-
ცვა: ყველამ ვუნათი, რომ აკრძალული ზის ნაყოფი მონყე-
ტი, და სხვა არც არაფერია მოსაგონარა, შესადარი იმ ამბ-
როზიული ცოდვის, რასაც სარწმუნოდ გვიმცნობს თქმუ-
ლებამ, როცა ხეცოდან აკრძალული ცეცხლი მოიპარა პრო-
მეთემ ჩვენითვის.

უტყვარევი ცხოველია ადამიანი და უტყვარევედ იყენებს
საკუთარ ბუნებასა და სხვადასხვა ხელშეწყობას, სახელ-
დობრ, უყვარს ახალ-ახალი ექსპერიმენტები თავის წარმო-
საჩინად; ესა ებოძა ახორციელებათა ამოფრქვევასა, რო-
ცა სხვადასხვა ტალანტები სხვადასხვა გზას პოულობენ; და-
ინყებ სიმართლით და, როცა ვარჯის ნყადს ჩაყვარება, იქ-
ვე ხახვუ ხანას თეთმარქველიათვის.

რა ურთიერთსამართლსპრო გამოფრეგინია აღარ გვიჩა-
ხას! (წამბილ ქუმპაროტი გენიალობის და ცარიელი ვიდეო-
ხასი) ერთი ახალ ცხოველებს ამხავეს, მეორე კი ვილიოტი-
ნას, ერთი აქედებს ვიდეოტექსტს, მეორე კი ყალბებით ვიდეო; მა-
გრამ ვაქციანაქცია მართლაც ივარჯე ურთეგვი ანტიოთუ-
ნად კონსერვის რაკეტებისა, რის დროსაც ექიმმა ვატიკურმა
ძველი ვეფრელი ითხო, რომ ახალი იესუს ხარისაღი.

პური – ვეფრედიმუალი – დაამხავეს კარტოფილი-
სავან, და გაღვინაქცია წოდებრით გვიანს სიცილი გამოიჩ-
ნია, მაგრამ ვერ ამოხსნა ხელსაწყოთ ადამიანთა საზოგად-
ოფობის წარმოშობის საიდუმლო, რის მიხედვითაც ადამიან-
იური სიხარბე დაუოკებელია: რამდენი ახალი მანქანა შე-
უდგა მერე ქოვას! როგორც მოგახსენებთ, პატარა ყვავილი
განუდგენო და აღბათ დიდი ცვათავილ მიჰყვება.

ამბობენ, დიდი ვეფრელი ამერიკიდან შემოიყვანა, აღ-
ბათ მის უკან დაბრუნებულ უნდა ეფრედიმომ – მოსახლე-
ობა იქ იმე გამოკლებულა, არწმუნებთან, უკვე დროა მის
გამოთხარებულ ვერხონთა ომბა, შავი ჭირთი, შიმშილობა
თუ სხვა რამით, რათა შეიფიქროს ციულიზაციას; და რაც
ნერვებს მომბატი ყველაფე სახარელი ბორბიტება – მითი
ათამბანათა თუ ჩვენი ფსევდო-სიულისოზი?

ეს გახლავთ ახალ გამოფრეგინათა პატენტების საუკუნე,
სხეულია მოსახლობად და სულების გადასარჩენად, ყველა-
ფერს საუკეთესო სურვილებით აერკლებენ; სერ პეიჭირი
დეთვის ფინარა, რისი მეოცბითაც უსაფრთხედ მოაძიებენ
ქვანახარბი, ტამბუქტუტ მობზაურთა, პოლუსთა და-
ლაშქერა, ყოველად კაითობრების საკეთილდღეოდ აღეს-
რულებათ, ისევე, როგორც ზოცვა-ღელვა ვატერლოოში.

ადამიანის ფეხომისს ეერჯავ ჩანგებოდა, ყველა საოც-
რებაზე საოცრება; და სამწუხაროა იმ თვალისამოჭრელ
სოფელში, რომ ტკბობა ცოცხად და ხანდახან ცოცხა ტკბო-
ბა; მიჭირნ თუ უყვას მოკვდავთაგან, თუ როგორ აღეს-
რულებთან, მაგრამ ხახვლს ვიძებ, ძალაუფლებას, სიყვ-
არულსა თუ ვანას, ბილიკი მისივე და დამქსინველი, და რი-

ცა მიხანი მიღწეულია, ვითოვებით – და მერე – მერე რა-
ლა? – არა ურუნი რა და არც თქვენ იცით – ამტკბოვლ და-
მე ნებისა.

მაკორუნვედი წყნსა ამბავსა.

ეს მოხდა ზომბერში, როცა იკლებს დარინი დღეები
და მორედი მიზეზი რახად შეიფრეგინებან და თეთრ ქვებს
წამოიმოზენ ლურჯ მოსასხამზე; და გაიმეზო ეღვება და
ცხლებს კონცხის და ღმუილით ეცხოვება კლდეს და ფრე-
ლი მზე შეუთ სათაფრ ჩადის.

როგორც მიღველნი გვიამბობენ, ღრუბლიანი ღამე
ყოფილა არც მთავრე, არც ვარსკვლავებზე, ქარი ზუზუნით
შემოუბერავდა და ბუხარი ბეგრვან ვიზვიზებდა, შუბით
საყენსა, და ოჯახები ვარს შუბოსთდომოდნენ; რა ხალისი-
ნია მიუზრის შუქს, თითქმის ხახვხულის უღრმეზღო ცაო.

პირების ცაცხელი და ჯოჯო და ვა ყოველივე, კობრ-
ჩხალის ხალათა და შამბანურთა და მუსაოთო.

შუადღებ იღვა – დონა ჯულია საიხმებელში რწია და
მტრინი ეძინა, – როცა ვარჯე ისეთი ბრახინი ატყდა,
მკვებარსაც ვაღვდიებდა, თუკი მანამდე არასიძვეს გაუღ-
ეობით, და ასე რომ მომბარა, ყველას წაგვიოთხას, და
ერთხელ კიდეც უნდა გაეღვიოთ.

კარნი საიხმელო, მაგრამ ხმითა და მუშპით გამორე-
ული მორევილიე სახილე ვიგარებ.

– მადამ – მადამ – ღვთის გულისბათვის, მადამ – მა-
დამ – ჩემი პატრონი მოდის, და ქალასის ნახვიარზე მტეი
უკან მოიქვება – არცაგონილი და წყველი უბედურება,
რა ჩემი ბრალია – მე კარგად ვებარჯობდი – ვაა, ელა გუ-
მუდარებით, სასწარმოოდ ვახსენია საკეტა – უკვე პოზეტ
არინა და თვალის დახამბამბაში აქ ვარდებთან; მავას აღ-
ბათ შეუბღვინა ატკუბოს – ფანჯარა ზომ არც ისე მალდა!

– ამ დროსათვის დონ აღვინათო მოიჭრა უამრად ჩო-
რადღან-შეგობარ-მსახურინადა; უმეტესობას საკომად ნე-
რნია ეღვინისაგან და ამტკობაც არ შეუყვანინებულან, ძი-
ლი დაერღვითა მოღალატე ქალისათვის, ვინც ემბაკური
ხრიკებით შეაბიღუნენა ვერის საყენე. ამგვარი საქცილი
ისეთი ვადამბება, თუ არ დაისჯება, ყველა უკმაყოფილო
დარწება.

ვერ გეტყვით, როგორ, რატომ და რა ვქვებმა გაიღვინა
დონ აღვინათის კრებება; მაგრამ მისკრთი კაბალური,
ცხადა, ისე აღმფთოფებოდა, ნინასწარ არავის მოცილობი-
რებდა ღვინის საიხმელოში შესულთს უღვინის მოსაპ-
ეებლად, და კიდეც იმით დატკობი, ცვეცხლობა და მახვილი
შეიარაღებულნი, რათა დარწმუნებულყო ამ შემწარად ად-
ნამაუღლი.

სამრადო დონა ჯულია, აღბათ ეღვინებულნი (დაი-
მთხოვენი, როდი ვამბობ, არც ეძინა-მეთქი) აკიდედა და
მოათმბა-ტრირილი მოწოთ; მისმა მოახლე ანტონინა, ასეთ
საქმეთა ოსტატბა, იმ მოაქუჩა ქვებავები, თითქმის ეს-
სისა ავშალა, ვერ გეტყვით, რატომ შეიწუნა ასე თავი, აღ-
ბათ იმის დასამტკობელებად, რომ მის ქალბატონის სხეულს
კი არ ეძინა, არამედ ქალბატონი ჯულია და მოახლე ანტო-
ნო, ორი უმანკო ქალი, ავსულებლას რომ ემინობდა და უფ-
რო კი კიციების, ფიქრობდა, ორნი უფრო გათქვკლავებდნენ
მოდხადებესო, და ამტკობაც იწინენ ვეგრად-ვეგრად მანამ,
სანამ ჩაიღვინა მარტოობის საათები და დროსტარებდნენ
დაბრუნებულ ქმარი იტყოდა: ძვირფასო, პირველმა მე მი-
ვატოვე სუფრია.

როგორც იქნა მოიბრუნა გული ჯულიამ და ხმა ამოღო: — დღისი გულისათვის, ღონ აღფონსო, რას სწავლი? ხომ არ გაგაფიქრებ? ნეტა მოეცემათ რაღაც და ეს ჯოჯოხეთური უბედურება არ დაიბრუნდება! რამ გამოიწვია ეს შედეგად? მისი სწავლება, სიმთვრელის სიმძაგვამ თუ სხვა? რა თქმა უნდა! ამაზე ვაფიქრებაც კი რომ ბოლოს მომივლტებ? მაშინ განიხილეთ თითბი!

— ასეც ვიხილავ, — მიუგო აღფონსომ, — და თვითონაც გაჩნდა და სხვებმაც გაჩნდა ეს ვადაფიქრებელი გულიაღფონსო, კარადები და თახჩები, სკიურები და რადები, იპოიენს ბეგირი თეთრეული, ბეგირი მანქანა, აურახცელი წყვილი წინდა, ფლანგები, ფურნები, ან საერთოდაც ვიღაც დათვლიდა, მაინც სხვა ნაყოფსაც მშენებელი კლასატორისა, რითაც თავს ეკონტაქტებდა და ილაპარაკებდა; ფარდები დახველებს მხეხვითი, დაქრები დაჩრები და დახვება.

საბოლოო ქვეშევრდები და იპოიენს — რა მნიშვნელობა აქვს — ის არა, რასაც ეჭვბეჭდა; დახვები გადგენს, მინას დაპირებებდნენ, ფურს ანახტებდნენ ხომ არ უტყობათ. მაგრამ არაფერი ვმჩინებ მინას, და მერე ურთიერთის მიმართდნენ.

უცნაურია, რომ არცერთ მებებზე არ მოყოფიერება, და ეს მინაწილი დიდ გაუფიქრობება, საბოლოო ქვეშევრდები ბოძები, ლოცნიშვილ ჩაქვებობათ.

— ამ ენევიზიკის ვაშს ჯულიას ენა არ გაურჩებია.

— მო, ეძებო, ეძებო, — გააფიქრდა, — შეურაცხყოფას მუდგინებოდა დაემატება, სადაც სადაც ამისთვის გამოიწვია ცოლად ამისთვის ვითმუხვი ანდენ ხანს გვერდით აღფონსოსთან ქმარს მავრამ ახლა კი მორჩა, გათავდა, თუკი ესამდომი კართი ამ აფიქრებდა დაემატება. დიხ, დონ აღფონსომ ანი უკვე ყოფილი ქმარი, თუკი იდენს მე ნამდვილად შეგვირგოდა ეს სიტყვა, ნუთუ შეუძენს თქვენს ხნაფიქრებას! — საში თუდელი ამოთიხებდნენ, ირმოცდათისა ხარო თუ სამოცი, რა ბედენა — ნუთუ გონიერული საქციელი უმიზეზო წარება დაქტების, ღირსეული ქალის სახლის შესაბამელად? უზაფიქრო, ცოლისწამებელი, ბარბაროსი დონ აღფონსო, როგორ ბედენი გულისი გავივლით ასეთი რამ თქვენს მუდგინებ? ამისათვის ვითმუხვი და ვიკლებდი ჩემს სტესის საყოველთაოდ დაეკოფირებულ პროფილებზე? ამისათვის დათმობდა ხელის მიხობინდა — ასე ბებრება და ურსი, ვისაც სხვა ყველა გაამბილეთ, და ვისაც არასოდეს მქონია სახაბი უმნიშვნელო კი, პირობები, ყოველთვის ხედავდა ჩემს შემოქმედებას, და ვერც კი იფიქრებდა, გათხოვლია თუ ვიღაცა — ი, რარდ იმანბო, სამსჯავროს წინაშე როცა ნარდებდით ამისათვის შევიკავებ თავი და ჯერაც არ ამიჩრქვია კორტებს სტეილის ქაბუკა მორჩა? ამისთვისაა, რომ თითქმის არსად დაეკოფირ, ვარდა ხართ ბარბაროსი, მესის, თეატრის და შეუძლებია? ამისთვის ჩამოვიმორე ყველა თავებისმდე მელი ასე უწყებდა? ამისთვის ვაიხიხდა ვნაფი იქროლი, გენერალი და აღფონსო ახლები, სასტუკად მიმეჭვანი? განა ამაოდ არ მიმღებოდა იტალიელი მუსკოსთი მონიერი ექვსი თუ? ჩემს ფერხითი დამხობილ? განა მისმა თანამებამუდელი ვნაფმა კონიანი ამ შემარცხვი ესამართის ვრთაფიქროს პეტროსანი მუდგინებ? განა სხვანაც არ იყვნენ, რუსები, რფლისელები თუ ვინ აღარ? ვნაფ ხარბარბოტრგანფონსო გული ვიკტიკი, და ლორდ მარტო ვოფილაფსი, ირლანდიელი პერსი, ღეროში ზავაკელიენი თუკი სწორედ მარჩა. განა ირი

უბსკობისი არ განბრთხმულიყო ჩემს ფერხითი, იქ არის მთავარი და დონ ფურსან ნენგზი? და ასე ვინდა ერთვულ ცოლს მოქცე? ნეტა რომელ ფაზაში ამგვამდ მოგარ? თქვენს თავშეკცების უნარს მივხარბოვ და ვთხოვ, საცემრად მინც არ გამოიხტოს, რაკი ასეთი უბნბლი ფრო დამდგარა — ი, მანკო ცაცი! სხადაცამბებულბლო და ჩახაბამბაშბარბო, მიხარბო, ხომ არ დაჭირი ამ მშენებელსხულს? ამისთვის გაემგზავერი მოულოდნელად, ვითომდა აუცილებელი საქმე გქონდათ თქვენს გველთან, იმ თავმომონსე არაზადასათან ერთად, ავტო იქ რომ ატუხულა თითქოსდა შენუბებული და თავს იპოიენსანბს? და თუცე თრევი მებლხარო, ეც თქვენზე უარესია, მისი საქციელის განამოვლბა შეუძლებელია, რადგანაც ეს უსალოოდ ფულისათვის ჩაიღინა და არა თქვენს სიყვარულის გულისათვის. თუ აქ მონმედ მოვიყვანათ, დიდ განხარბონ ჯერტლმებზემა დაუბრკობებლზე; კარგი დღე კი ავტოიენს ბინას აი, კლამა და მელანი, სერ, რაც გქორებობთ, ზუსტად აღწერი, ნებას არ მოვკვნი, ზეღუასს ტყუილად იღებდეთ — მავრამ რაკუბა ჩემს მთახელ მოშველია, შეამბრუნებ თქვენი ჯამოფი.

— ია! — მოთქემას ანტონია, — ყველას თვალებს დაეპოვებოდა.

— აი, იქ კარადა, იქ სამირფარეშო, აქ მისალები — მოდოთ, გაამიჩრქოვო თუ დიგანია, ეს დიდა საგარბელი, ბუხასი — აი, აქ იქ დანიშნობიდა საფერბლო. მებისება და, ვთხოვ, ადრისბლოთ და აღარ იხმარბოთ, ვიდრე აღმობრწევი ფარული ხერხის, სადაც დიდიხლი განმეფელი იხახება — და როცა აღმობრწენ, შეც დამატკეპთ მისი ხილეთი. ახლა კი, მიდალო! რაკილა ჩემი დატვბობა და გველაფერი აურადაფრიყო, გვეუბრებოთ, გამოიჩინეთ თავსახანობა და მამეგნო, ვინ არის ის კაცი, ვისაც უნებო? რა მქვია? როგორი ნარბომობისაა? გაამბილეთ — ეძებოვინებ, ახლაღებარბად და ნარბოსადგეი — მალაღია? მიხარბოთ — ეგებ მან მანდ დამამიფიფოს, რომ თუკი შეურაცხყოფა არ ამცხად, რალაყად ღირდა. აღბათ სამიკო წლისა მანგნა. ამ ხნის კაცის მოყვლი რეგო რეგო იქნება, ან ცვტებ ასეთი ქაბუკა, ქმრის ღვებებს ირევი (ანტონია წყალი მომანოქე). მცხუნია, ცრემლი რომ ეღვარე, არ შეკატრის იქ მამამესის ასლებ; ჩემს გაჩნისას დედაჩემი როგორ დაეცხამებოდა, ასეთი ურბაბული ხელში თუ ჩაგვარებდნენ. ეცებ ანტონიაზე ექვნიანობი, ხომ დაინებო, გვერდებეც ვეცენას, ამფორბათი ერთად რომ შემოვიყვდიოთ: მიხმედ-მოხმედეთ, საითაც გნებათ — დასამალი არაფერი გაეცანბას; ვიბეღებზე, სხვა დროს შეგვეგვიპოზებთ, თავხანობის გულისთვის მინც, და წუთითაც დაიცივთ კართან, რათა ჩაგმბა მოვანბნო ასეთი ჩრებულ საზოგადოებასთან შესაგებებლად. ახლა კი, სერ, მე მოჭრი და მეტს არას ვიტყვებ; იმ რობოდ სიტყვასაც, რაც მოგახმენვი, უნდა მიეუბრებინათ, რომ მინეფელი გული გამოვლცეს და მორეარბას, რაც თავს დაატყდა: საკუთრება სანდესმა განგსჯათო, ის ერთ დღეს გკითხავთ, თუ რატომ მომეჭველი ასე? ღღერობა გაბოროთ, ამისთანა სინბარის განცდა — ანტონია სად არის ჩემი ცხებობისაბო?

ლაპარაკი შეწყვეტა და ბალიზე დაემთო; ინვა ფერხკრთალი, ცრემლი დაწამული მათი თვალები უბრწინებდა, თითქმის იწებდა და გამოიღვირა; ჩანჭერითი თმა მიმდებლეთი დადგინა მის ფერხკრთალ ღოყას, მთე კულულები

ამდევარდენ და დამეგრენ, დაუფარეს მამანია მხარე, თოდღელით რომ ამუშებდა სითარეს; - ტურები გავსნა და სთითქავა ხანაღლა გული უცემდა.

სენათ დონ ალფონსო განხვებულყო; ანტონია დარბულუ ოთხნი დაფაფრინა და ცხვარინაგული, ათელენენება შესტყროდა თავის ბატონისა და მას მირმღონელსა, რომელთაგანაც მხოლოდ ვეჯღს არ ეტყობოდა შეუტუნება; ანტონიის სიკვლეა სამარეშდე ერთგულება და ათელენენების მიზეზი არ ადარდებდა, სწამდა, კანონი ველადურს მოაგვარებო.

მეტწარა, ცხვარაზეკელი და სერალთადება, ივგა და ანტონიის თელს არ აცილებდა, ექვა ჩაბუდებოდა მზერამი; რებუტავია არ ანადლებდა, ოღონდაც სავერე არ შედრინებულყო, იოტისთელდაც არ ებრალეობოდა ახალგაზრდა თუ ლამაზა და არც უარყოფის ერწმუნებოდა, თუკი საქმე განმტკიცებულყო გამოცდილ ცრუმონებებთ.

დონ ალფონსო კი თვალბეზ დახარა და, იოტვის სომარათელ, სულელურად გამოფურცებოდა; მას შემდეგ, რაც ხუთისა კუნტული გამხარკა და ასე უღმობიად მოეცვა ახალგაზრდა ცოლს, ეერაფერი იხვირა, გარდა სინდაის ქანჯრისა, ამას იხოც დაფრო, რომ ცოლმა თავს დაატება სანჯარაბათიანი უდღერესს, შეუტყრებელა, კოკისპირული და აუტანელი ქვეა-ქუხილი და წაიმა.

ვერ შეეცადა ბოღიმი შეეკონანებინა, რასაც მხოლოდ ცრემლისა და კვნისა მოჰყვა და იატყრის დასაწყისი, ნინ რომ უდღესს გულის ამოქარენა, ზუთა და რა აღარ აღფონსო უფროდაც ცოლს და ფიტრობდა თბზე, წარმოდგანა, მის საცვიელს რაც მოხვედებოდა და ამეცვლა მოთონებით ათქურთულიყო.

ივგა და თოქოს რადაცის თქმა და შევლელადება დააბირა, მაგრამ გონიერმა ანტონიამ სიტყვა მოუტყა მანამდე, სანამ მისი სათქმელის გრდელი ჩაქუნა დაუხედებოდა, და უთარა:

- გვიდღერებით, სერ, დატოვებ ოთახი მისი ამოუღებლად, თორემ ქალბატონი ხელში ჩაგაკვდებათ.
- ალფონსომ ნაბუტბუტა
- ჯანდაბა მაგას.
- და სხვა აბარაფერი, სიტყვების დრო დამთავრდა, დარდანი მზერა მიმოატარა და დამორჩილდა თხოვნას, თუმც ვერ აუხსნა, რატომ.

მასთან ერთად გაალადნენ მისი „*posse comitatus*“¹¹, ბოლოს-ბოლოს ვეტილეო მიტყვა, კართან მანაც შეყოვნდა უნდაინოდ, ეტყრობა ჩამაბნებდა, ვიდრე ანტონია დაიცოდიდა - ოდნავადე არ შეწუხებულა ამ უცხო და აუხსნელ დონ ალფონსოს საქციელმა, რაც ძალზე უწმიდ მოჩანდა ნუთის ნინათ; და როგორც კი გააღწია, კარც ჩაიკეტა წესისა და რიგისამებრ.

ვერ არ ჩარაბულიყო, რომ - ოი, სირცხვილი! ვეა, ცოდავი ვეა, თავლავიფასინებაც და ოა, ქალთა მოდგმეა! როგორ ახერხებთ, ასეთი რამ ჩაიდინათ და სახელეო შეუნარჩუნოთ? ნუთუ ბრმადა ეს ქვეყნირებო? არაფერია თქვენთვის ისე ძვირფასა, როგორც ვარცხ საბელის უნარჩუნებო! მაგრამ განეგადროთ - რადგან ვერაც ბეერი დარჩა; უნდა ითქვას, რომ საკმაოდ გულუბედინოდ გამოძქრა სანაოდგან ნებერად დასტრეული ყმაწილე უქვანი.

ივგა ჩამალულიყო - თავს ვერ გამოვიდებ, ვთქვა, როგორ, ვერც აღმწერ, თუ სად - ნორჩა, სიფრფინა და

იოლად ჩასატევი უთოვდ მოკუნტული ინვა, დაფორგოლელებული თუ განასკულად; მაგრამ არც უნდა შეეცოდოთ და არც შეეცოდეს მუქციოდოს მას ჩახსოვად ამ მშვენიერი ნყელით, უკუთხეა იქნებოდა, ცხადია, ასე სიკვდელი, ვიდრე კლარესნეთი მამამაზისი კასრში ჩახარობა.

მეორედ, ამ მებრალემა იმიტომ, რომ სხვა საქმე არა ჰქონდა ცოლის ჩასაღებად, დღისთხანად აკრძალულს, ადამიანთა შორის კი კანონით დათავჯარიმებულის, მისთვის ამეგარი რამ ვერ ნაადრულე გახლავდა; ბოლო თქვენსმეტწლის ხანაში სინდისმა ტენჯნა არ უწყის ისე, როგორც სამოცი წლის შემს, ეალეხს როცა ვიხსენებ, გადავმელით ადამაშულის დაფარებს და ზედადეთ უმშობს მიერ არულ ბალანდა.

მას ადგალასამოფელზე ვერაფერს მოგახსენებო: ეს ებრაულ ქრინიკებშია დაწერილი, თუ როგორ უარყვეს ექიმებმა აბები და ნამბები და ყმანეული ქალი გამოუტერეს, ოვეს მევე დაჯანს სისხლის მოძროხა შეუხელდა, და ამ მალაშომ საუკეთესოდ იმოქმედა; ალბათ ის ნამალი სხვაგვარად გამოიყურება, რადგანაც დავითი განიკურდა, ვერინა კი ვინღამ დაიღუბა.

რა უნდა ელნინათ? ალფონსო მობრუნდებოდა, როცა თავის ბრყვებს გაისტუმრებდა. მარჯვედ ანტონია თავს იმტყრედა, მაგრამ ვერა გაეზრა რა - თუ როგორ მოვეტრინება ახელი შემოტყვა? ამის მოციქრებლას ალბათ ოროდ საათი სჭირდებოდა; ანტონია საგონებელში ჩაფარებლიყო; ჯულია გაყუნებულყო, მხოლოდ ტუქებით დაეკონებოდა შეთვის ლოყას.

თუანმა ტურქნი ჯულიას ლოყისაგან მიაბარწინა და ხელთ მისს შევლევარე თმის კულულებს ეთამაშებოდა; მამანაც კი სივლეული ერთიანად განმარინებლობდა და სანახევროდ მიაციენდათ სიფრფე და მარჩორულება.

ახლა კი ათხარა ანტონიას მოთმენების დილადა:

- აბა, აბა, რა დროს სისულელებია, - მრწაით ნაწიურწულა, - ეს მომბობლავა ვეჩტლმწინე კარადმი უნდა შექმალო. კეთილი ინებუდა და ეგ თქვენი თავჯარიხანა უფრო აღმლიანი ღამნათეისი შემოინახეთ - იღვა ვერ განარისხა ისე ჩემს ბატონი? რა მოხვეება ამას - ისე შემინია, ეშმაკი შეჯდომია მაგ ბიჭუნს და ცუბს მოსწესს - ღლაბუტის დროა, ილვა? ასეთი განანადვლისას? არ იღეთ, რომ შენაშტოლა სისხელი დაიღვაროს? თქვენ სიცოცხელს გამოუშვიდობებთ, მე კი სამსახურა, ჩემი ქალბატონი ყველაფერს, ამ ღამის ქალმეიფილურ სახის გამოსიხანო. ძღვერა კაბალერო რომ ყოფილიყო, ოცდამდე ამ ოცდაათი წლისა (აბა, აბარად!) - ეს კი ბავშვია - რა ხერია ამასაგანს! ამართლა მაფარდებს, მაღამ, თქვენი გემურწება (მიდიეთ, ბატონო, შედგერთო) - ჩემს ბატონი ალბათ გვიხალდედებო; იუ, ასე სჯობს, ბოლობოლო ცვერტი მინიცა, და დილაშედეგ რომ გებრატელეს ჩემი ბებოთა, თუან, გახსოვდეს, თვალთ არ მოხუტყო.

და კოდედ შემოვდა დონ ალფონსო, ოღონდაც მარტო, და ერთგულ მოაბლეს მტყმრინეცველებსა შეანახებოდა. იგი ოთახში იფაფრებდა, მაგრამ ალფონსომ გასელა უბრძანა და იხოც ბრძანებას ხანამაშულებლად დამორჩილებო; მტბე ვერაფერი იღონა, ასე კი უნდა ენასუხა, რატომ ვრწინებო დინჯად მიმოათვალერო ვეღლა კუთბე-კუნტული, სანთელი ჩაქორ, რვერანსიც არ დაეწყებოდა და გაეყო.

ალფონსომ ნუთით შეიჯავა - შემდეგ დაიწყო რადაც უცნარული მოზადიშება, ეს რა დამეკართათ; არ ამართლებ-

და, რაც ჩაიდინა, უკეთ რომ ითქვას: ეს დღე უზრუნველბა იყო, მაგრამ საქმით მიზეზები მიქრდა საამისოდო. თუმც დაწესებულებით აღარ დაუზრუნველბა. მართალია მისი სიტყვება რიტორიკის ჩინებულ ნიმუშს გახლდათ, სწავლული არცმაროლს რომ უნდა მგებ.

ჯულისა ხმა არ გაუღია, თუმც მამინეუ ჩნდება ხოლმე მზამზარეული პასუხით, რაც ურბამაშე შეადგენენებს დედაკაცს, ვინაც თავისი ქმრის სახელი მოხსენება, კამდენიმე დროული სიტყვით თავდასჯის და აცენოს ცხრილებით, რაც თუ ურ გააზრებებს, შეაფრენებს მისიც. – თუნდაც მხოლოდ ქორება გადმოუღაგონს. ეს ქალს სიმტკიცის მიაჩნებდა. თუ კაცს ერთზე ვეფხოს, მერ სამი შეგვიღოა მოუხსენებო.

ჯულისა მართლაც შეიწინა საქმარის ხელმასაძეი – აღფრისოს სიყვარული ინესისადმი საყოველითად გახმობურბულიყო, მაგრამ ხედება, რომ საყოთარ დანაშაული დაგაბრენებს, ოღონდ ამისი ბრალი არ უნდა ყოფილიყო, არც იმისა, ბოდიშით რომ გაახვილებო მხოლოდ იმტომ გაჩემდა ჯულია, რომ ქუანისა მორღადა, არ გათვინისა; რადგანაც იცოდა, რაოდენ ძვირფასი გახლდათ მისთვის დედის სახელი.

კიდევ ერთი მიზეზიც ათქვამს და ორი გახდება; აღფრისოს არ უხეხებია ჯულისა სახელი. აღიარებდა, ვეჭვობარბო, მაგრამ არ უნყოფდა იმ იმბლანის საყვარლის ვინაობა, ფტრამბა, მერე გარემოვკლავს ოქმებდა; და მართლაც ტყინს იქცელებდა ამ საიდუმლოს გამოსაცხობად; და ახლა რომ ინესი ესენებინა, მამინეუ ვერანუ მინამნებდა აღფრისოს.

ასეთი ფაქტის საქმისა მინამნებაც კარა; ამიტომაც სიმტკიცე სჯობს, ამასთან, არცემბის ტაქტიკა ეს თანხვედროვე ფრსა მასცედიანებს, მაგრამ ლექსის ანობაში კი მიველის), რაც სათითარ თემების ნამტკიცებებისას ქალბატონებს იფარება ფაქტებისაგან; მომბობლავ ქმნილებანი ისე დახითიანად ცურაობენ, რომ ყველაზე მტრად ეს უხეხებია.

იმისი ნიშნულებანი და ჩვენ გვეყრის მათი; სხვას თუ არა, მე ყოველთვის მეჯრეოდა; და არ არის საჭირო, როგორც უხეხა მოვამდეს, რომ შევედო და უბანხობ, რადგანაც მამინეუ ამოღრქევა მათი მტკიცემტკიცელებს; და როდესაც ურთუტუა შეეკრის, ამოხეწეშეწენ, და დაბლა დახრინან თვალებს და გადმოაფებებს ორთად კურცხაღს და მერე ჩვენ შეუდრობით; და მერე და მერე და მერე დაუსახებდა და ვიუახმებთ.

აღფრისომ ლამარაკი დასარულა და პატრება თხოვა, რასზეც ჯულიამ ვერ შეივანდა და მშვედ სახანცროდ დათანხმდა, და ნამოყენა პირობები, რაც აღფრისოს ძხელზე ძნელი ენებია და მოიხდის, ზოგერთი მცირეოფიანი შენობებზე შეეცნა. იდეა ადამიგით თავისი ბაღის სახელოვან, ფტკე მომანისებით დაბნეული და დაგზავნებულა, ჯულიაც უკეთ თანხმებოდა დედატრებს, რომ, უკ, აღფრისოს წყველ შეესაძლებს ნამოყოფ.

ნევილ ფრესაქმელს მერე რა? დედი არაფერი, თუ ქალს ფრესაქმელი აღმონრებოდა, მაგრამ ეს კი [ო], რარც ვერუტარ, ამის გათვალენება რომ მიწვეს) კაცისა გახლდათ. თვალთ მოჰრა და შედგა კიდევ, თუმც ერთი ნაშით. ეს რა დედი დედა? კიბლს კიბლზე ვაგებებენ, ეტყენბა სისხლი გაშვერა. აღფრისომ ვერ ფრესაქმლის სტლი შეამონმა, და მერე გარეოდ გააგრდა მრისბანებით აფსილით.

თავისი მიტოვებული ხმლისაკენ გაემშრა, და ჯულიაც მამინეუ კარადის ეცა.

– გაიძევი, ვერა, გაიძევი დიფის გულსათვისი ნურაფრის ტყეი – კარი ღია – ეგები ვაძვრე იმ ვასახელდელს, ახე ხმარად რომ მისარგებელია – აი, ბაღის ვასაღები – გაიძევი, გაიძევი, მშუადობით ჩვარა, ჩქარა შემნის აღფრისოს ჩქარი ნაბეჯის ხმა, ვერ არ გათვინებულა და ქუანშიც არავანა.

ვერანის იტვირს, ცუდად ურჩიაო, ცუდი ესაა, რომ დაგვიანებული აღმონრდა; გამოვადლებუს მახეფითი, ეს მუდმიუი ფასა, სამშობსაღლო ვაგასახადიფითი, ბედისმარის მიურ დანქნებულ: მიუახლოდა თუ არა უფანს კარს, და ბაღის კარბტასაკენ უნდა გაემტრადლო, რომ ხალააში გამოწვობილ აღფრისოს მეტრება, ვინც მოკვლით ემუქრებოდა და ამიტომაც უფანმა ძირს დასცა.

- სამინელი შეტაკება იყო და შუტი ჩაქრა.
 - ძალადობა, – ვერის ანტრინია.
 - ხანძარი, – ვერისა ჯულია.
- მაგრამ არცერთი მსახური არ განტრეულია და მრებმა არ ჩარეულია.

აღფრისო სულითა და გულით ურტყამდა, იფიცებოდა, ამაღლ მაინც ვითიზ მურსა; და ფრისოს ღანძლავც ერთი ოტკავით მალდა ვასიმდა; სისხლი აუღვლდა; ვანაწელი კი იყო, მაგრამ ტრატარობი გახლდათ და სრულიად არა პეაგედა ნამებულს.

აღფრისოს ხმალი იცეც ედო, სადაც გაამბოფდა, და ჩხუბს ხელდაბლად ვანგრძობდა; ზედად ფრსას არ აფრინახას მხალდ მისი გრინობები დიდად არ ემორჩილებოდა კონებს კარნახს, და თუ ნაშით მთავრად იცეცებო ხელი, აღფრისოს დღეები გათვლილი აღმონრებოდა ნუთისოფდობა.

იფტრეცე ქმნიებას და საყვარლების სიციციხეურს და როგორც ახერხებდა, იყოთ ქვედაც და ცოლაც! აღფრისოს თავი არა ზოგად, დაემორჩილებინა მტერი, და ქუანს კი ხელისადაც გასტრტომის ღამობა და სიტრეც ნასკეა ცხვირიდან; ბოლის კი ძირს დაცემულებს ქიდაობით სურბოდა რომ შეეკრათ, უფანმა ძალა მოკრინა და ერთი მძლავრად გაიმბროდა და მხოლოდ სამოსის ნაჭერი შეატრეცა, გაიძევა და ითხევილი დატკავა სამოსი, მაგრამ, ვეჭვობ, ამას გარდა ეს ორი რაიმეით მეცნებოფენ ერთმანეთს.

ბოლის სრიალევც გამოჩნდა, მასხორებოც და მოხალეებოც გამოლაგდნენ და სამწხარო სურათი გადამალათ – ანტროსი მოიქცა-გოგადნათ, ჯულია გულნასული, აღფრისოს კი უგრონდ მდგდებურბულიყო კარინას; ძარს რაღაც ნაჭურის ნაცვლევი ედო, სისხლი, ნაკვალევი და სხვა არაფერი: ურანმა ვაღანა კარს ვასაღებით და გარედან ჩაკეცა, რადგანაც არა სურდა, რომ ვინმე დადევნებოდა.

აქ მიადრეცება ეს სიმტრეცა. საჭიროა ვიმოღო ამ მოგითხროთ, თუ უფანმა, ღამის წყვედიადთ დაფარულმა, წყვედიადთა, რომელიც შეარეგლობს შით, ვინც არ იმასურებს, როგორც ვაღანო ვაჩა და მისი დაბრუნება მამიმე დღეში ნაგარდნობი? გულმამამი სკანადელი კი მუერად დღეს რომ გახმარდა, ცხრა დღის მდებარება დღის სრიალევც რომ ამოჩნდა, აღფრისომ საარედი რომ მიუტანა ვაგრსაზე, ცხაბა, ირფისოსი ვაგუბების ფურცლებზე გამოშეშვრდა.

თუ ეს სურვი იხილოთ მთელი პრეცედი, საარედიცა და საქმეც თავით ბოლომდის, ყოველი მომნის სახელი, თხოვნები საარეღის გამოტანასა თუ გაეჭმებაზე, რამდენიმე

გამოცემა არსებობს და უმარტივეს საკითხებს და არცერთი არ მოკლებული საუკეთესოა გარეის მოკლე გამოცემა, ვინც მაღარდში იმგზავრის და ამბის შესახებ ვადა.

ხოლო ღონისძიება სანადილის მიმართულების შესახებ ვადა, სკანდალისა, რომელიც ველაზე მეტად გახსნარულად დასწავლილი და მოლი საუკუნეთა მანძილზე, აღბათ მას შემდეგ, რაც ვადალები მოიზარეს, ვერ ქალწულ მარამა შესწრაფს რამდენიმე ფუნტის სანთელი (ამაოდ არასოდეს შეუწრაფს), მერე კი, რამდენიმე მოხუცი დედის რჩევით, თავისი ვადა კადიზიდან ვადაზე წავს.

ვადაზე ვადა, ვადაში უნდა მოინახულოს ვერონის ვედა და საუკეთესო ადგილი, ზედათა თუ მხედვეთი, რათა გაიუმჯობესოს ზედათა ანდა ახალი შეიძინოს, განსაკუთრებით საფრანგეთისა და იტალიის (ბოლოს და ბოლოს ასე იქცევა უმარტულსება).

ვუღიას მონასტრში მოიწინეს ადგილი იგი ვედაზე და და მას განცხადებს ადგილი ვედას ვედას მონი წერილის ასლი.

„მოთრეს, ვადაზე და მივგზავნივთ: ტვიკანარია, მარაბულია, მავრამ ტკილეი ამავერებს, ადრადერს ვინთო შენს ყნაფილურ ვულს, მსხვერპლი ჩემი ვედა და ასეც ვადაზე; ვრთადერთი ხელფუნება დიდა სავარულია, რასაც დადგდე; ხელტკიარად ვნერ და თუ ლევა დაინდა ფრცხვებს, ის არ არის, რაც შესაძლია ვედაში; თვლის ვედაზე ვადაზე და ვადაში, ცრემლი აღარ ვადაშია.

მივარევი, მივარევი და და სილაბულია დამავარევი და ძველი ვოლა, სახლი, ცა და ქვეყანა, ჩემი ღირსება, მავრამ მანინ და ეს ანობა, ისეთი ძვირფასი მოვლენა ის იმხრობა თუქი თუქი ჩემს დანაშაულს ვახსენებ, დაქადებით არ იტყუო, ვერაფერს ვადაში უფრო მკაცრად, ვიდრე მე ვადაში, რასაც საკუთარ თავს და და დადობინოს მივუღებ, განვანაც მოსვენებით ვერ მომიხდენია – და არც დასაშინებებ მათს რამე ჩემი თავისათვის, არც სათხოვნელი.

კაცობათვის სავარული ცხოვრების ერთი უნდა ზნარეა, სამთავროს – სიცოცხლის არსი; კაცს შეუძლია აარჩიოს სავარული ვარი, მანაკი, ეკლესია, სომხელი და ვაქრობა, მხევილი, სამოსი, მოვება, ვადაზე ვედა და კვლეა სიამაყე, სახელი, ამატანებება, რაც ვულს ალუბებს, და ცოტას თუ ეუბნება ეს ყოველივე; კაცს ეს ვედაზე ვერი აქვს, ჩემი კი მარტადან – ვადაზე ვედა და კვლევი გვიყვარებს და კვლევი ვედაზე ვედა და ვედაშია.

შე მოვიღოს ნეტარება, ვანცრობა, შევიყვარებ და ბედურ ცვეთარება, ჩემთვის ვედაზე დასრულია ამქვეყნი და ვადა იმისა, რომ რამდენიმე ხელინადეს უნდა ვედა ვედა ვედაში სარცხელი და ზუბლი; ამათ ვადაზე ვედა, მავრამ ვერ დაუძლევი ვედას, კვლევი რომ ზორებს ჩემში... და ამბობს მიწოდებით... მამატავ... ვადაზე ვედა, ეს სიტყვა ვედა ამფადა... მავრამ მანინ ნამოხდა.

ვულ სუსტად მქონდა და ახლაც ასეა; მავრამ ვედა მგონია, შემიძლია ვინაბის მოკრება; ჩვენი სიბრალე ვერაყ ზრუნული ვადაში იქით, სათავი სული მთარეს, როგორც ტალღები ვადაზე მან ქარის დაქროლენებს; ჩემი ქალური ვედა ვერ დაივრებს... ვრთ სახეს მარის, თუდაც ვადაზე ვედა; მომეცე მიბმული თუკილი ირვედა ჩემი მოსიყვარული ვედა – მანაკი სულია.

სათუქელი, მავრამ ვერ ვადაზე და ვერა ვედაც ბეჭედი და ვედა ამ ფრცხვებს; და მანინ შემიძლია მივხედო მ-

ზანი. ჩემი ურდულური უფრო მეტად ვედა ვადაზე; ვადაზე ვერ ვადაზე, დარჩი მომხლედა; სიკვდილი ვედას უღლის სიბრალის, ვინც ვედა და ხედას ვედაზე ვედაზე ვედაზე, და ამ უკანასკნელ გამოხედას ვედაზე ვედაზე, ვადაზე ცხოვრება, რათა მივარე და ვედაზე შენიღბი“

ეს პარათი მოქმედებდა ქალადზე ენერა, პატარა, ნერილი, ახალიბალი კალით; მისი პანა, ვედაზე ვედა ხელი ძლიერ ეხებოდა ვადას. კანკალებდა მოკვადიბული ძაფითი, და მანც, ვერცხალივ არ ვადაზე; ბედაზე მხედას ვადაზე; Elle vous suit partout“ დევიზი ამოქრული იყო თვარა comelia“-ზე; ცილი საუკეთესო ვადაზე და აღისდრად ვედაზე ვედა.

ეს იყო დონ ჟუანის პირველი ხიდათი; და რა ვედაზე მის თავდადაბალი მიყვები, საზოგადოებაზე ქალია, სადამდე ვედა; ვანახო, რას იტყვიან; მათი მოინება ფრცხვებს შესახებ ავტობი, და დიდა ვედაზე ვედა მათი ხედაზე რეში იქნება; და თუ შევგავალივარებერ, არცა მათა კლევი იხილით სხვა ნაწილებზე და ხელდა.

ვაქურ ლეღს ვადაზე და ამიტოვავ თორმეტი წინთი საგან უნდა შედეგობი; თუთოელი წინთი იყოს სავარული, ომი, ზეღის ქრომხალი, ხომალდთა ხაი, კამბეღები და მეფეები, ახალი ხანათი: ვედაზე ვედას საწინებლათა მანობიბული მიმობიბა, ვერგილივსისა და მომრისის მსგავსად, ისე, რომ ზეღის ჩემს სახელზე არ შეარცხვოს. ეს ყოველივე დროდაც უნდა მოთავდას, არსებებდა მესტერი ნეღები, ქვემარბიდა ბრწყინვალე მარაღი მესტერი, რაც მრავალ პოეტს ვედას და ზოგავა – სულეს: პროზაიკოს პოეტებს თვარი ლექსი უყვარს, მკრიმის ვედაში, რიგითი ოსტატია არასოდეს ნახებებდა თავის არაწილებს; ჩემს წინაშე ახალი მათოლოგური შექანიხები და მვენიერა, ზეღუნებრივი დეკორაციები.

მარტადენ ერთი მცირე ვადაზე ვადაზე და ჩემს წინაობზე ვედას ძველს მორის, ასე მგონია, აქ უმარაბესობა ჩემს მარადას [არა იმტომ, მტკი ღირსების მქონდას, ეს რომ დაწერილები ვადაზე ვადაზე]; ისინი ისე არიან ვადაზე ვედაში ვედაში, რომ მოსანეცი ხედა მათი არაკების დაბორინობი; ვადაზე ვედას მანინ, როდესაც ჩემი ამბავი რედალური სიმართლეა.

თუ ვინცე დედაზე ვადა, მივმართავ ისტორიას, ტრადიციას და ვადაზე, ვადაზე, რომელიც სიმართლესაც ვედა ვადაში და იცის, ზუთიბტიან პოსტებსა და საქტებან ოქრებს; ეს ყოველივე დადასტურებს ჩემს პოზიციას, მავრამ ვედაზე მეტად რწმენას ის ამატებს, რომ მეც და სხვებსაც, სველიამი, ვედაში, რომ ჟუანის ვადაზე ვედაში ვედაში ხელდა ვედა.

თუკი ოღესე მწერია პროზაზე ვადაზე, ვედაში ვედაში ვანონებს, რომელიც უთოდა ალემბიტბანი ვედაზე იმას, რასაც დედაზე ვადაში; ამგვარად ვადაზე ვედაზე ჩემს ტკიბს ვედაში რაბთი, რაც ვერ არავინ უყვას, და რწმედა-დარიგებებს მწერვალთან ვადაზე ვადაზე; ნამოხს და ვადაშიც აღორგინის ბოლოდა, არე ყოველი პოეტს საკუთონი თავის არსებობელია“.

დაც ვედაზე ვედაში, ვადაში, მოვსის; მავრამ ნუ ვედაში ურადსორის, კლარეს, საუთის; რადაგანაც პირველი უმივყოდ შემიძლია, მერე თორბანი ვადაზე ვადა, შესამე კი ვედა; ქრებს ცოტა მხედა შენედაში;

და კვებულის ჰაიპოქინი რაღაც მშრალია; სერველ როჯერის ვრაფერის მოპარაკა, და მერის მე ხახთან არმიკობის ნურე შედეგებია; ვერაფერის ნურეველი მასტერ სოლის მუხას, მის ეკვასს, თუ რაღაც მუხას; ნუ ვახებო კლასი მონიშნე „ლეგენდით“ ერთა ვიცა, ამ საქმისა დიდად ტრეფიალი.

მოკლედ მრავალფერის დანერტ, ვარდა იონსა, ჩასად ვარჩევთ: ესაა ტუმბარტი კრიტკა და ნება გუდღვეთ აკოვით - გნებავთ თუ არა - ნკაბლას; და თუ არ იხანო, მე ვაგვიზავებთ, დებრთმანი!

თუ ვინმე ვაბედავს აბტკიცოს, ეს ახმავე ამორალდურათ, ვეცოვად, ნამოცეორებნებ თუ არა, ვიასჯებინა; მერე თვინდამ ნიკოთხებნებ და იტყვიან (მაგრამ, უცხუველია, ასეთთა ექამორმენტ არ ვამორმედება): მორალური კი არ არის, მაგრამ მზიარულაო; ამასთან, მეორემენტ სიმღერანი მინდა ვინჯეფით ის აბედალა, სადავდ სასტკო აბედიანები მოხედუნან.

და თუ ცველაფრის მოუხედავად ვინმე იმე დაბრმავებდა, რომ მის სასიკეთოდ ნათქვამ ამ ვაფორმებებს არიდ ჩაადებებს და ვინმეს ახორებულებას ვაპყვება და არ დანუჯერებს ჩემს ლექსისა და საკუთარ თვინდებ, და ამოისახებებს: მორალი აქ ვერა ვეპოვო, ებტკი, სასულდურ ბარითა; ცრუობა-მეთოთ. და თუ კაბტებნებ არ კრიტკოსებოვ ვაბმეორებნებ აბედა შეინიგნას, იხიხი ცრუობენ - შეუდომს მოსდეთ.

საზოგადოების ნებარინების ვედი, და ვინო მერმეფონონ, რომ მორალს, მათედა ვესაოცრად, მათედა ვერდენე (ასე უბედილიმენ ბავშვები საჩეტკარს ამოქრალი კბილასათის).

ამასთანაში უსათოოდ ვაბხინეფებთ ჩემი ეპიკური მოხორინები მეტინისათვის; და იმის მოითა, ვათო ზოგიერთ მოკიცვა შეთხებელი შეგინებელი, დედედამტის მის მომზილული მოვისიფიდე - ბრიტანული.

ბარათთან ერთად ვაბედა რედაქტორს, ვინც თავმეკაცებული მადლობა მაცნობა ფოსტით, ლახნითიან სტატოლასათის მისი მოვალე მეფიქერ; და მასინ, თუკი ჩემი ნახი მუხას მებარინებს მოინდომებს და მისთვის მიცეპულ სიტყვას ვაბტებს - უარს ვანახებებებს ჩემზე, რავე ღირს იგი, მათლის ნადელად ნადელის ვაბმეორებნების სურეფლებზე და ვამოქრამკარავებს: ფული ალო-მეთოთ.

ვეფორებ, ამ ახალა მინდა ვაკვიროთ დეიარმეზნებ საზოგადოებას და არ დეაბედავებო სხვა ვურჩინებს, სახელოვნებო იქინება თუ სამეცნიერო, ვოვედდორი, ვოვედდორი თუ სამ თეგმი ერთხელ ვამოცეპებო; და აბეგრე მათი კლდეტებნის ვასამრალუბლად, რადედავც ერთხელ მომბახლებს: ამთად ირჯებოთ, და ტუბინურჯის მიმომზილულია და „ჭოთორსო“ სასტკიად მოქედნებ სხვაგვარად ვეპარობენ აბტკორს.

Non ego hoc ferrem calida iurenda Consule Planco ბრძანა პორციუსისა და მეც ვიმოქრებო და ამ ცოტარებთა მექანიშნებ, რომ კი ექვსი, შეიდი ნლის ნინათ (დეიდი ბრის ნინათ, ოდეს პავენიზე ვოცნებობო) მზად ვყავ, დარტყმასზე დარტყმებზე მეხასუხა და არ მოვიამეფინე ამეპარ მივითმოვებებს ჩემს სიტხუბუკემი, ვოჯრე შესასე როცა მეტოლბო.

მაგრამ ამეპამად, როდესაც რედაქტორი ნლისას თმა ვამოჭადრავდა (ნეტა როგორი მეტნება თომოცი ნლისას? ამის ნინათ მოკიცებულ ვოცნებობო)... გულაც აღარაა იხეთი

ხახასას; მოკლედ, მთელი ზადებული მისში ჩაებარჯე, მასუხის ვაცემის ფინიც ვამეპრა; სოკოცულე ვაველი, ინტერესებოც და პრინციპოვც მიაფებხენი, და აღარც ჩემი სული მცირა შეუდღელი.

საქმარისა, საქმარისა, უში საკუთარ თავზე საუბარი. ცოცხალი ვული ცის ნამეფიათა, რაც იმ მწვენიერ საგნებს, ჩემს ვარმეფო, ახალსა და ლამის ვანეცნებებს, სხუელს ფუტკრის ჩახნასათო რომ ვიცებებს: ვიფიქრიათ, რომ თადელი იმ საგნებშია? ექი იქ კი არა, შენს ძალაშია, თვით ცველიის სიტკებობას რომ აორმავებს.

საქმარისა, საქმარისა, უში საქმარისა, ჩემო ვულო, ჩემო ერთადერთო მსოფლიოც, სამეორაცი ერთხელის ვოცნისომივეჯული, ამეპამად კი ვანეცნებულო, ვეღარც ვადლოცეა მიწინა ჩემთვის და ვეღარც ნევედა: იღუხები მამუდამოდ მემომეგრეცა და შენც უფრანობი ვახებ, ვპონებ, მტტი რაღა ვთქვა, და შენი სამეფილობა სადარჯული მექმენა, და ზეცამ უნესი, ვეფიქვებ რაიმეს თუ არა.

ჩემი სიფარულია დედებო დასრულდა, მორჩინი ქალწულის, ცოლისა თუ ქრისის ბიზილი იმას ვაბაულებებს, ვინსაც ასულელებდა... მოკლედ, აღარ მიხედვ ჩვეულ ცხოვრებას, ოოდად აღარ ვერმეზნებ მოხანისევე ვინებიათა არავეებს, აღარც სამეფის ვინეფი უხომოვ, ასე რომ, იქნებ ესა ვინეფი ვინებმეფი ერთგნობისევე მივყო ხელი.

სამეფე ვახლდეთ ჩემი ქრანა, რაც ვამოხებრა წესილი-სა და ტკობის ტაბრის ნინამე; და ამ ორმა ბერი რამ ამბახტოვ, რას ვანსაცა შეიძლება მოვალეობის ტამს. და ახლად ბერი ბეკისას ურჯებო თვათეთ ვამბობ: ეპი არის, ეპი იყო, ეპი ვარდადა-მეფოც.

ახლადგარდამა ტიპორი ვანძია, რაც უფროოდ დეახარჯე... გული ენებებსა და თავი რითმებს.

რას სახელ-დედებსა ბოლო? მარტოებსა მის, რომ მამდე-ნიმე ფურცლის ნახილი მექმისა: ან იქნებ ვინმეს მწვევილზე ასედა ურჩევიდა, რომლის ბოლო წერტილიც, სხვა მწვერვლებზეფით, ხისლია ვაბეფული; ამ ხალხისათვის წერენ, აღასარკებენ, ლოცულობენ, ვინორები ხოცავენ და ბარდები იწვიან, როგორც თეთროს ურჯებენ, აუღალის საწილეთლია, და ეს ყველაფერი მტკნარია, სახელოც, საცოდავი ნახტკო თუ უარესიც - ბოჟსტი.

რა არის ცაცის იმედე? ძველი ეგვიპტის მიწელ ხეოფისმა პირველი პირამიდა ააგო, უდიდესი პირამიდა, და ეგონა, ამით უწინახება მოგონება ჩემზე და ჩემი მომავალ ვეფარეზო; მაგრამ ვინცა ვაბედა ვახთანა და ქურდულად მიაგნო მისი სარკოვას; და დეველი ნუ დეფავინებებს, რადედა ერთი ბლეჯა მტკნარაც არ ვარსა ხეოფისთან.

მაგრამ მე ქუმეპარტი ფილოსოფიის მოყვარული ვახლდარებო და ვეწელი თავის ხშირად ვუმეორებ:

- ექი რეალაფერი, რაც დაბახდა, მოკვდება, და ხორცი (სოკილილი რომ თიბახთ თვათათო) ბალახია; საჭებუჯე თუ არც იმე სიამით ვანელი, კვლევი რომ მოვცეცეს, ისევე ჩაბეფმეზნებდა, ასე რომ, უზადლოვად შენს ვარსკვლავს, უარესია არ ვერგო. იკითხე შენი ბიზილი, სერ, და ესნას მოფურცნებოლი.

ახლა კი, ძიორფასო მეთიხევილი და უფრო ძიორფასო მეთიხევილი ბარდი, ანუ მე, თქვენი ნებართვით ხელს ჩამოვადრებთ და აბეგმეფიობებით, თქვენი უფორჩილის მსახურში! ჩვენ კვლე ვახებუებით, თუკი ვაბეფებო ერთმანეთსა; და თუ ვერა, თქვენი მოთიბინებას აღარ ვამოქრედი

ამგვარს მცდელობით, და კარგი იქნებოდა, სხვებიც თუ მივხატოთ ვიდრე.

გასინ, პატარა ნიგონი, ვასცდი ზემს მარტოობას ნყალს მივანბობ, გასეცი შენი გზას და თუ, როგორც მგონია, შენი ამბო გზა გაამართლებს, მოსვლი აღმოგვრენს მრავალი დღის შემდეგ, თუ საუთის კიბხულბებზე და უორდესორის

იღებენ, ვერ ვთხარა, რომ ზემი განაცხადდოც საკვებად არა ესინჯო... პირველი ოთხი რანაბი საუთის ვუთქვინს; და, ლევის გულსაითვის, მკითხველო, მე არ მომთავალო.

ინგლისურიდან თარგმნეს
პაატა და რუსტომ ჩხიძეძე

პენიზენაძე

1. დონ ფუანის თავდაპირველი ენაბერი
ლევანდა მას მოიწვეს სესქალურ ვერაგო-
სა და ცოვება წყაროდ. ბაირონის მახ-
ვლლონიერული ვერსაა ე დონ ფუანს
შხვეწნაღ უფრო სახავს, ვიდრე მოძალადევე იგი მზიარული,
კეთილგანწყობილი, მომხიბვლელი, თავაზიანი და დამომოხია.
ქალბა არიან ქალები, სულსაც რომ არ ამოაუქმევენებენ.

2. არტურ უელსლო, უელსიტონის ენაბერი (1749-1822) -
1814 წელს შეიწინა ფუკა, ნაპოლიონთან ხანგრძლივი ბრძო-
ლის შემდეგ, გასლდაი მაშინველი ბრიტანეთის ავლანსიაში
სამხრეთით ფუკა. ამჟამადვე ცნობილია, როგორც ეპი-
ტარლონის ენბერი (1813).

3. „ცხრა კოტი“ იმ ღრისა - ეს ზატი ახლა საკმაოდ ბუნ-
დელს ჩანს, წინ უძველეს იმ საიუსებურებებს, რაც შივეს
პოემას მწვედრავს. ცხრა კოტი ის ცხრა ემერთია, ამ ლექსში
რომ იმეტივებინა. ასე არიან წარმოსახვდნი, თითქოს ჩამწე-
როებულნი უკან მომდევნებ ფედაღორს და შედარებდნი
არინა რა მფვის მწკრივს, ბანქისად რომ უღდა იმენს, რო-
გორც კიდევინება აუნეს შატებს (შოქენებზე IV, სტეხა I),
როგვასაც არჩეობდა ადლებსი დანებვის წინ მღერია:

თავის ცხრა კოტი რომ ვადახლებდა,
იმ ღრის სისხლიე ჩახსხიბ აბა,
და აბში თავი უყარიო ქონსა,
საბრძობელის ხის გამოჩაფრისა.

4. წელსონი, პორაციო (1758-1805) - ნაპოლეონისდროინ-
ველი ომების ვამს ბრიტანეთის უფდესა აფმორალი. 1801
წელს შეიქნა ვიკონტად, კოპენჰაგენთან ორანჯების დამარ-
ცხების გამო. დაიღუბა ტრაფალგარის ბლევამოსილი ბრძო-
ლისას.

5. ეს სტროქონი მარქაპირაა გაფმტანელი მომგროსის
ერთ-ერთი მომიღენა. დამკემწონი - ბერძენთა შთავარსარდ-
ელი ილიონის ომში.

6. ამბავთა შუავულოდან. ბერძნული საფმტონ ეპოსი, რო-
გორც წესი, „ამბავთა შუავულოდან“ იწება. ამას განიორკური
ნიშნება „ლოდა“, რომელშია პორაციოება, ვინც ბერძნული
მოღველას მძიმეგარი ვახლდაც, ეს ბერძნი ვარსაღ ვამთავხად.

7. ოუმე თოიონი ფარფუფდა, მერკამ ბაირონმა თავისი გა-
მორველები ცოდის თვისებანი მიანერა დონა ინესს, დონ ფუა-
ნის დედას.

8. ონივალის ხლოცებზე - ჯორჯ თანველი მწემონიკის
(დახმხოვრების) სისტემების ახნავლდე.

9. რომლი ბაირონის ვედილი ვახლდა, მერკამ ვანტორ-
ნიწისას ლედა ბაირონს აფუტკებდუა, რითაც პეტრის რის-
ხვა გამოიწედა. 1818 წელს, ცოდის გარდაცვალების შემდეგ
თავი მოკლდა.

10. შრდ. პოულის „უღლელს შექრა“, II სიმღერა, 17-18
სტრა. თუ მას ნიღვე ხედა ქალბა ცლომილების ცეკვა, შხუფუე
მას სახეს და სუაღლიე დაფაიერყედა.

11. მკასარის ზუის იყენებდენ ოთხი ვანამარტებდაე, ამ-
წავებდენს საფრანგეთის კუნძულ მაკასარზე. დღესდღეობით
შემორჩენილია „სანძიკასარის“ სახელით, გამოსაფევიცა ტი-
ლოსი ვანდავანტრეზისსოფის, რათა ზეითამა თამა ავეჯი არ
დასკაროს. ამ ზეითს რეკლამას უწერა „სანორპუკავი“.

12. „პანი IV“, ნაწილი I, მოქმედება II,
სურათი III. ამ ორნახს სიტყვა-სიტყვით აშ-
ბობს პოეტსკერა.

13. Malus animas - პორტიკი სულა.

14. რომის მორე მუდე, რომულუსის შუმფეომ. წინამორ-
მედისაგან განსხვავებით, არა ყოფილა მემომარი, მწველობა-
ნი საქმიანობა ვერჩედა. ვარაფდობენ მის ეპიკონს ნამუა ვე-
რეობისთან, ვისი სახელთადე შრავალი სიბიჭე შუმეილო
მთავრობასა და რელიგიამი (ვერგილიუსი, სიმფერა I, XXXV).

15. ეს აფტობიორაფული მტრისი სატროფად ნარწოვე-
სახვის ბაირონის უთოიერობას ცოლსამად და ფდესდაწე-
ბაირონის ცოლი - მიღმუნე, ენი ხამებდა. ოინი დეკორ-
ნიწდენ 1815 წელს და გაცილდენ ბაირონის ვრასაფერო კე-
ნორიერი შვილის, ავეჯუტა პესს, დაბავებდენ ერთა წელს
თავზე. ლევი ბაირონი, ცნობების მიხვევით, გახლდა მკაე-
რა და განაღლებული ქალი, ვინც გატაცებული იყო რელიგი-
თა და მოაუმატკიო. ვერ ტიბად შეუღლის ბრწყინებულსა და
ვერარფისდებოთი ვერ ვეუბნება ბაირონის სასიყვარლო
თავდასახლებს. ვანმორგობას მას ვერსი ნაწიყვლი ბაი-
რონის აფრადე ურთოიერობასზე საკუთარ ნახვეარ დასთან,
ავაუსტასთან, და გაფრევიტე, ღელარსოდეს შერევიტედა.

ბაირონის ანტეობანა ცოდისა და ქორწინების ინტეტი-
ტის მიმართ ნავლემწიმეწელოვანი თენმა „დონ ფუანში“.
ემიონის დედა, დონა ინესი, ბუნწილად ჩამოკეთებს ლევი ბაი-
რონს, დონა ინესისა და დონ ზოუსე ურთოიერობა პირველ
სიმღერაში რეალისტიდამაა ვაფმტანელი - ბაირონის ქორ-
წინების ამბავიდან.

ვაყვამ, რაც ძალზე გამხორბდა, საკმაოდ დაახარდა ბაი-
რონი. აღარ დაიფარა მისი ურთოიერობანი ლევი კარლნის
ლენმა და საკუთარ ნახვეარ დასთან. იგი მოიკვთა პურტიტა-
ნულმა საზოგადოებამ, ამის ვამოსიბობი დატეოა ინესისა
1816 წელს და აღარც დაბრუნებულა სამშობლოში.

ბაირონის დედა მკაცრომწევიტანელი ვახლდა და ზეი-
ლი ამ სექტის პრინციპებით აღზარდა. დონა ინესივით ქვერიე
იყო. ბაირონს მამა ხანი წელსას გარდაეცვალა. დონა ინეს-
ვიო არც მას ეუბდა სოფელზე.

16. Formosam Pastor Coryder - „მშენევირი მწემეში“. ველ-
გა ენება მწემეს კორიფონის სიყვარულის პიქ ლექსის ომში.

17. არწივებდა ასეთი მოსიყვებე, სადაც მარციუსლის
საძველო ეპიგრაფები ბოლოში მოთავსეს.

18. Missal - ლიტურგიული ნიგონი წიგნის ნესებზე.

19. ახ. „აღსარებანი“, I, IX. სოველიეე თმის მიხვევით, რა-
საც ნებარი ავეჯტებენე მოვეობობობი საიის სიმწაწილევე,
იოლია დანახვა, რომ იგი ვარაფმტედა ყოფილა. სოკლას ივე
უფროსობდა, როგორც ქორს. უფვარდა თამამი და სახალბო ხა-
ნახაობანი რასაც მოსწონებდა, მამას მმარავეუ; იოვრება
აისივეარ ტველობს, წეველისაითის თავი რომ დაღვნი, რასაც
მისი უფესობის გამო იყენებდენე მესასხლად.

20. Enter nos - ზეენ ბორის რომ იოქვას.

21. posse conatus - თანბლების შესაძლებლობა.

22. Elle vous suit partout - იგი ჩვენ ვეუბდა მოკვებება.

23. cornelian - სურფლიკი.

24. non ego hoc ferrem calida iurenda consule Placco - მე არ
ვეყოფილვარ კონსულისაითის თბილი წელის მიმწრფებელ
მლანკო (მუნდაციუსთა მოდემას საფვარეობი სახელი).

მეორე მსოფლიო ომის დროს ჩატარდა უნიკალური ოპერაცია, რომელიც ცნობილია „მინსკის ტის“ სახელით. დღეს და რომლის მანძილზე იყო შედგენილი მონიშნული მდებარეობა ნარმეტებით განხორციელდა. ციხეში ინგლისელებში მოაწვეს უბედური შემთხვევა, რომელიც მამიქტ გერმანელებს საკმაოდ უტყუარები გვეყავს. მათ მიმინეს, რომ ბევრმა გულუბრად გაუღიზიან, რამდენადაც თავის აუტოტორად ხელს იჭყის ერთობ მნიშვნელოვანი ინფორმაცია.

1943 წლის გაზაფხულზე ატლანტის ოკეანეზე ესპანეთის სანაპიროზე გამოირიდა ინგლისელი კურირის გვამი. გერმანელებს უნდა ეგარაუდებოდა, რომ იგი ბრიტანული თვითმფრინავის ჩამოგდებისას იყო დაღუპული. კურირის კერძი, სხვადასხვა საბუთებს შორის, მიაგნეს ბრიტანეთის გენერალური შტაბის განკარგულებას ტუნისში მყოფი შტაბის სარდალს, ფელდმარშალ ლეჟანსდერის სახელზე იმის შესახებ, რომ აუცილებლად ჩატარებინათ მოსამზადებელი ღონისძიებები დესაბელოვების მოკავშირეთა მისალოდნელი გადამდგომისათვის სარდალსა და საბრძანებო (რეალურად, დაგვიმლი ოპერაციის მიხედვით, ჯარები უნდა გადამხდარიყვნენ სიცილიაში).

ესპანელებმა მიწას მიაბარეს ინგლისელი კურირის მათი მარტინის გვამი, ხოლო მის კუთხეში ნაპოვნი დოკუმენტები პატიოსნად გადასცეს თავიანთი ძვალსძველ მეგობრებს ანუ გერმანელებს. მოკლებულმა ინფორმაციამ დაუბრკოლებლად გაიარა შენაბამისი ინსტანციები და საბოლოოდ თავი ამოყო ევროპის უმაღლესი შიშველსარდალოს მტკბარს. იქ გულდასაბით შემოინერეს მისალი ავტენტურობა და დაასკვნეს, რომ დოკუმენტები სრულად სავალი იყო.

როგორც ჩანს, ინგლისელებს ფრიადზე ჩატარებიათ გამოცდა. მათი დელხფორმაცია მორჩეულ იქნა უაღრესად ძვირფას და სარწმუნო ინფორმაციადა.

მათი მარტინის რეალური იერის შესაქმნელად ინგლისელებმა გამოიყენეს ახალგაზრდაცვლილი სამოქალაქო პირის გვამი (აღბათ უპატრონი იქნებოდა), რომელიც გავიწიეს, სხვათაგან კონტინენტის მოათავის და ნეალებზემ ნებით ესპანეთის სანაპიროზე მიაგვეყნეს. მერე ხელახლა მოინროლეს და ტალღებმა გვამი გამოირიდა სწორედ იმ ადგილას, სადაც ესპანელი მეზახლერებმა უნდა ნაწყოლოდნენ.

ბრიტანეთის საიდუმლო სამსახურის სპეციალისტებმა გულმოდგინედ გაამზადეს „საიდუმლო“ ინფორმაცია (შეთანხმებული მოკავშირეთა სარდალობისთან), სხვა საბუთებმა და „მათის“ პირადი ქაღალდებმა.

აი, ასეთი შესავალი ნაწილებიანია ამერიკელი ფიზეერის სახელგანთქმულ შეფს ადრე დაღუპს თავის საკავშირო კრებულში – ინგლისელი ავტორის იგნ მონტეპელის მოკონტინენტის, სადაც დანერგულია არის მოთხრობილი, თუ როგორ „აკონცხლებდნენ“ მათი მარტინის, რათა გერმანელებს სარწმუნოდ მოსსტვენებოდათ მისი არსებობაც და მის ხელთ არსებული საიდუმლო ინფორმაცია, სინამდვილესი დანერგორმაციათა რომ ნარწმუნოდგვეყნა.

ინგლისელებს მშენებარად მოეხსენებოდათ, რომ გერმანელებმა გულდასაბით გააკონტროლებდნენ ყველა დეტალს და ამტკობაც ვეღარფერი ზედმინერეთი გაითვალისწინეს უმცირესი დატყვების თავიდან ასაცვენად.

კახი, რომელიც სინამდვილეში არ არსებობდა

ლორდონში მოთხრობებით ძვირადღირე არარსებული მათი მარტინის იერს. საცდელით მუწებორეად ნათვლეს, რომ იგი არ გაუბრდა ამქვეყნიურ სამყვებს და ჯიბეში ჩაუღრეს მოსამეყე ბარათი ღამის კლუბისა. იქვე დაბინადეს კიდევ ერთი საბუთი – სასტუმროს ანგარიში.

მისი იერის კიდევ უფრო „გასაცოცხლებლად“ გადაინდა მითი ნიშნობა და ჯიბეში უხვდა ჰქონიდა მომადელი მუწის ნერილიები, სასოებით რომ ატარებდა.

სატრფილო უსტრათია შეიხზა დაუტყვებიათ გონიერი და კომპეტენტური ადამიანებისათვის, რათა თავიდან აეცილათ შესაძლებელი შეცდომები.

აი, რას სწრდა საცოლე (მაშალე დაარქვეს) მათორ მარტინს (18 აბრალი):

...იცოც, რომ ამქვეყნიად ყველაფერი უკვე ნათქვამია, და მაინც ვიტყვი ჩემსას: დრო რომ მტერებზელიყო, გაყენულიყო თუნდაც ერთი ნუთათი! მაგრამ ეს ხომ არარალებურია. და ჩემთვის ვამბობ: გაუძლეე, გაუძლეე, გატარე, გატარე ტუტეტი გოგო ხომ არა? ...ბილ, ძვირფასო, შენს უფროსებს ნებსეს სუ მრაცემ, რომ ამჟამ პაპიარად ვაგისტუმროს სადალაც ვანდაბამი – მით უფრო ახლა, როდესაც ჩვენ ერთმანეთი ვმოკვებით...”

ნანეტყვე მეორე ნერილიდან (21 აბრალი):

...ნუთუ სახლებარკრეთი უნდა გაემზავრო? ეს შე არ მინდა. მორჩა და გათვდა, არ მინდა და მეტე არავერი, ჩემო ძვირფასო, რატომ შევეყარე ერთმანეთს მისიანდამის ვახუნერეული ომის დროს? ამაზე მეტ სხვს უნდა ადამიანი ეფრ ჩაიფხვდა... ეს ომი რომ არა, ჩვენ უკვე ადვირწინებუბოვით და ახლა მიაღაზებები ცერხნებით ფარმეებისა და სხვა რამე-რუმეების საყლიდან. მე კი აღარ მომიწევდა ამ კანტორკამი ადგება და მთელი დღე რაღაც ადოიტური ტექსტების გადახეჭვდა. ახსოვლტურად დარწმუნებული ვარ, რომ უსარებელი შრომა, რასაც აქ ვახუნებუბ, ერთი ნუთითაც კი არ ამოკლებს ომის მდინარებას...”

ევენ მონტეელი შეაქმნობს, რომ ეს ნერილები, სათანადო შესაბუნაობის მისამჩივლებად, რამდენადაც დღე ჩემი ერთობი ვახარეო.

ახლა საცოლის ფოტოსტრათიაც ხომ უნდა ჰქონიდა მათორ მარტინს. „სოკრეტ ინტელუჯესს სერვისის“ სხვადასხვა გაწოვოვლებათა თანამშრომელ ღამაზმანებს სობიფეს ისინი ვითომაც ვარქვეული ღონისძიებისათვის, მიაგნეს ამოარჩეს ერთი, რომელზეც გამოსახული ქალიშვილი მუშობდა სახმელეთო ჯარების განყოფილებაში და საიდუმლო მისაღებზე ხელი მოეწვეებოდა. უთხრეს, რომ მისი ფოტოსტრათილი საჭირო იყო, როგორც საიდუმლო ოპერაციას მომარჩილ ერთა პიროვნების ფიტქორი საცოლის გამოსახულებმა.

სხვა წერილშიან-წერილშიან დეტალებიც დაუხსტეს უკუფერეს სერუბულიზობითი და საბოლოოდ გამოიკვეთა არარსებული მათორ მარტინის დამაჯერებელი პორტრეტი.

3 შთასს მიუღიათ ბრიტანეთის სახმელეთო ატაშის რადიო-ღობამა მადროიფიდან – 1943 წლის 30 აბრალი, ქ. ულუბის მახლობლად, ნანეტყვენ მათორ მარტინის გვამს და იქვე მთავარებს მიმართა.

კაცმა, რომელიც სინამდვილეში არ არსებობდა, ასე გაუწინა უდფდეს საშახური მწერნარე იმში ჩამკლ საშობოლს.

ფურცხილდით ანგაღობხებს

თუკი გველის ვაჭაროები ეპორტებს (ჩაბოტ) წინადადებით გვევლიან? ხორციისა და მღ-მოცურების ვაჭრები არ იკრებიან-ან?!, დიდივე უბრალოდ ცნო თორმეტზე, ვაჭარებელი და ეპორტოლი მთავად გული წაიგონა და ჩაგპროტესტა. (ქე შევერინებო, იმ ქალაქში რიგი ეპორტოს, სადა კეთს კაცზე დაკორწინება და ბაზარზე, მკაცრ მიხედვით მის საფურცელს). რატომაც არ იქნება ვაჭარებელი და ქაიყოლი - მძღვს, ძლიერობებით მოხდება ისეთ ტყვეობაში, სადაც ლაყ გვერტებს არ ესტრინ და ცვაფიფით არ დაწინაფინა: ამი, ვიყო პოეზიი და შეწინაგვედინ წასწალი მონაცინ მონოლოგი მონარიაც გამტლელ-ვაჭარებლებს (სეფია ქართლით): თქვენისთანა ნიჭები ხალხს მღორე არ არის მიფილი ფედაქისის ზურგზე, თქვენისთანა ბუნებრივ ვანა არის სადღე კრი? (ეს ღიასეული იროსია არ გგონიოთ)... თქვენისთანა ნებური, თქვენისთანა უწყინარი... მიფილ მსოფლიოსი გველაზე საუკეთესო საფიცი გებუნებია, მიფილ ფუნისზე საუკეთესო ხორკალი გვამარჯვებია, ყველაზე საუკეთესო შეწინარი ვიყო და ყველაზე გემწიფილი ვეფიო თქვენსი იფიანი. ერთი სატფიცი, შეწინარიც ქარ-ფეფილნი ხარო და შამასადამ - საფიცი აქორცვლებია.

მეფეფილებს თუ არ უსიციო და მინაგანა მოსოლოგების წასკონდა არ გბორი, იმინოტუნი მოხედვით, რომ ეს სახელობაში და გბდღეფი ვაჭარებონი აგვერტო? თანამშრომელია (რისულე ამ-რეფაბტონს ვაჭარობს, ვინამდაც ჩვენსი უფრო გავრცელებულია და, ამათის ერთად, ცერად ხომამდაც ერთობაშია აგვერტო?!, თა-ვის არანაკლებ სახელომეცხვად ანადიროს).

ერთი მუცა და შტერი ახალი იფიო გბორებო.

თუკი ვაჭარობავი პირისახე მღ დრბუნებს დაუფარავს და გამბეჭდველებს წომაპროტინ გამბეჭდული აფორისაში მიუ-გვის, ვანათლიე პირანის სახელოები ისე აუგანაწინა, თოქოს მიფილი შამაქების რეკლამა ქმნივს ვაჭარმხელე - წეფიო სახელოს ვაჭარებელად, ერთი ჩვენსი ვაჭარებელიად, ამის საფურ-როსათვის იოლად გამოიღობთ.

შეშველით ამასაც ცქნება წაიფილნი (რწმენი მიფილ დღეცე თარგმნიწინ ამხ. პუნიწეფის თხზულებებს) და მინაგან მონოლო-გის ნაწილობრივად ჩვენთან ამჟამად სწრაფად ფუნის ცნებე: სულ უნდა ამოიწვიტონ ეს იბრები - ჩვენსზე უკეთეს საციც

რომ ანამაფებენ, ჩვენსზე უკეთეს ხორკლებს რომ აფიცილებენ, ჩვენსზე უკეთესი შეწინარი ვაჭრები იფიან და ჩვენზე უფრო გემწიფილი ვაჭ-რო არასაც კი ჩვენსზე უკეთესად ხვანან. ჩვენსზე ათსჯერ ნიჭი-გრება და მდებუნებია არანა. ჩვენ რომ არანა სადაცმეფილოს ვაჭარ-ბით, ესერი არანა ერთხან წინანა; ჩვენ რომ არანა თეთრობისთვის ვა-მყოფელებს, ესერი არანა ერთხან დაფრტობ. ყველაფერი წინ ვინწინ-ჩვენსზე, მიფილი კაცისათვის ჩვენს გვითბობა ღმერთობაში...

ჩვენსზემე ვეფილფორიდან ჩამს, რომ ეს ნაწილობა (პოლისიკო - როკოტიც იტყოფა აბუ) აგვერტოს? თანამშრომელია.

მოსოლოგი თამბლიმინან მოსკოცის რომ შევხანინებ და აუტყვებს რუსლანი აჯად ვაჭარება, ვინაშემბა სადაცმეფილოში გა-აქინეს - თუკი ქრება ვიჭრით და აფრის არ გაკლანი, მკაცრ მიხ-ედვით, რომ რუსლანი მიფილიცა დაუპატიმრებია და ციხეში წა-უბრძანებია.

„სახელი“ მავთილი სპეცსამსახურების სულსებზე უნდაფა დაწ-ვერტის შეტანისას. რა მართალი კლია, არა? ნებამიფიო ფეფი-ტი გამიფრავს.

ახლა ამას შეადარეთ ცისფერი ატვანა - ამში სახელობის-სა-პატირი ძაღვების ეფიფილიე მე-47 თეთრობრიანის სულსებზე ვა-რიანტის შეტვი ციფიცი სულსებზე.

როგორი პოეტური სახელობაფება, არა? ახა, თაჯად განსა-ზარე, სახელი? სურთი თუ ცისფერია ატვანა?

არა, კაცმა რომ თქვას, ხანდახან რუსლანაც ეტრეზებათ პოეზია. ნეფელ სახეთისა ვიჭრები იმფორიფელ სულსებზე „მიმა“ ვრტუა კ-გებს უჩინარ თანამშრომელს, რომელიც თან ახლად სახელოა-რეთ განებ ნაფრებულ ტურისმგულ ვეფილთა თუ იფიცილიად დღე-ვატყვას. მისი თეთრობით ამოყვანა ის ვახლები, რომ არ დაფეტი-როსიფილზე სახეთისა მიჭობლებს ვაჭრეფი ნეფელ დასაფილთში.

თბის მი მიხედვითლი ნიჭებითა (ჩვენსე უსწავლობთ ინფა-სურსაში).

მავრამ დაღეფილად აქორცვს მანცე სხვა ფიცი აქეს. თ, თუნ-დაც ერთი შამა შტორის: მავთილი სულსებზე აქორცვლობთან დაწი-რისაპირებელი რომელიმე სპეცსამსახურის წეფიო მონაწიფეაფიტი-ბეფია, არც შეტა, არც ნაფილები, ახფიფილნი?

ნეტავი რომელ ფიროსს გულისხმობენ? ანგელოზები, ხა-ხა-ხა...

ნების ფარდღებში მიწეფი ერთი ღვესის ლიტერატურული კონკურსა პოეტს ქალებსათვის ხეარამშეს სახელობის პრემიის მისაბეჭდობა. კონკურსში მონაბოლოებდა 55 ატვარი. მათგან ფორმად მავრთა 15 ატვარი წაღებულნი იჭიფილეთი ღვესის ატვარი, რომელიც ვინათა ირგანაზოტორო და ვურისს ნეტურსათვის-ცისეფი ფუნისი ჩრებუდა ზეიმსაფე. ფინაღლი მიხედვით:

წინო ღარღებოლინი - „ღამარია“, თამარ ღამიძე - „რო-გორე ბბბბბბ“, ნანა ცინცაძე - „ცემბ“, ფიფიცი ყუმბაჭიფი-ლი - „ცალ წინდად დაფიცილი არაკი“, ფალი შეხაძა - „ფა-ცოს შენს“, შარია ნიკოლაური - „ცეს აბია ცამაფორა“, ნატა გარ-ბადა - „მოსოლოგულად მწეწე ტლოკი ალასპარაგა“, წინო იასისაფილი - „აიო, ფემა და სიფილ“, წინო საღვობღე-ლი - „ქარისაბორელი“, შაია შიჭია - „გამბელა“, წინო ქადაგი-ძე - „მეტრეფ“, ღელა ცუტეჭირიძე - „დაფილი“, წინო ქოქი-საძე - „აღიფტის მიზინ“, შაია გონჯილიაფილი - „მუხამბაზი“, კატო ჯეფიფილი - „ესეფი, შთის წინდავი უსიფიფება“.

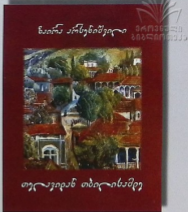
სპონსორთა მიერ დანესებული იფიო მრავალფეროვანი პირ-ზები და სურპრისები და ფინაფიფტებთან მრავალი ატვარი დაღეფილდა ფიროსს საფიცილები.

ფიროსს გამიფილანა ლიტერატურის საშეფილ:

- I - ღელა ცუტეჭირიძე (დაფილიბი);
- II - შარია ნიკოლაური (ცეს აბია ცამაფორა);
- III - წინო ქადაგიძე (მეტრეფ).

ბატონი როსტომი, გულითადად მოგესალმებით. ერთი ჭეული სიმღერისა არ იყოს, – ცოლი გაიძიდა გულდავი, მე კიდევ უარესი დაიმპარია – ბოლოც კელი გამბალტურა ტორდა, თუქა არცთუ უსაფრუტლად, ვინადამ ამ მშრომ მას უკვე აქვს მცირე გამოცდილება; ვერძოდ, რამდენიმე წლის წინათ გამაშტეტენ რეცენზია ზაირა არსენიშვილის რომანზე – „კოლაფი მთავრის მუქზე“. ამჯერად კი დაიზუტა ამავე ავტორის მოთხრობების კრებულიდან – „თლავიდან თბილისამდე“ – წამოსული ენოციებით. ამის თაობაზე გიგზავნით წაწული კუბატიძის ნაფიქრ-ნაზრეც და თუ „ქვენი მწერლო ზის“ შროფილი მენსადგება და მიხვტობ სათანადო მსეღერლო ზას, ამისთვის წინასწარ გითვით მადლობას.

გულწრფელი პატივისცემით
როინ ტიკაძე

ცხადი და სიზგარი ზაირა არსენიშვილისა

ქართულმა მთხველმა ახლბან მიიღო შეისანიშნავი პრზიაციის ზაირა არსენიშვილის მოთხრობების კრებული „თლავიდან თბილისამდე“ და კვლავ უზიარა თავანვარი ქართულბა და თხრობის ოსტატობას. მართალია, ნაგინ მოთხრობების კრებულია, მაგრამ ჰალუმად იგზრძობა რომანსტისტი ხუნწერი.

ზაირა არსენიშვილი ის მწერალია, რომელსაც მუდღია თამაზად გამოიპრობს ეგზოზურის ცხოვბი თვბა: მე ჭემ მკუშბიოდან მოფიფარი: ჰლბატონი ზაირაც მიდის თავისი „ფსიქული ხოსენი“, თან მოაქვს რაც უწახავს, გავფონია, გარეუფია და „საბეჭდულად გული უწმის“. კვთხრობობდა კრებულს და უწებლით გრიშინიშვილის ჯიბურქიდან ამოხიტიტეფდა: „შენ ავბბინა ბეფრი ქარაზმა, კოროსკონის კრბტი და ღვინი, მაგრამ არ იცი, შენმა ჰლბატმა რა სურათები მოქარგა უწინ“. ზაირა არსენიშვილის მშობლიური ჰლბატები კი თლავი და თბილისა და მათთან ერთად ვერძის კუბასლით გზმრული და ტბიბი ფაფთა, წარსულში მოქარგული მრავალი სურათი გავფიქრებდა მწერალმა და გული მოგვამტკუნებინა, რაც ყველაზე საგულბსძობია, მიუღ სისხარს და მარბია ამ ამბებისა იხე ნათლად და ოსტატურად გვიხატავს, რომ შენდაფიქრებრად გზსხანება მე-19 საუკუნის თბილისის საღოსურ წარმოადგენბი – „გავიფიქრებელი სურათები“.

ზაირა არსენიშვილის ნაწარმოებთა უმთავრესი პერსონაჟები არიან მთხრობელი და მსწერელი. მთხრობელი ხან ბებიაა, ხან შამა, მამბია, ნათესავი თუ მახლობელი; ბუღჯანბული მსწერელი კი თვითონ ავტორია, რომელიც მშგმგინი არჩეფულებრე მოსწველად გვეფიქრება, ამასთანავე არა მხოლოდ როგორც მთურბიადე, არამედ უწალო მონაწილედ და განწყველი ამ ამბებისა.

ავტორი სიტუაციის უკვე წარმოაჩენდა ზეირად მობრატეს კონტრასტული შებრობირების პერსს. სწორედ კონტრასტების ის ჰალავარა, რაზედაც მწერალი ავებს ქვემარბტების ფიფილს: ღამბი და მახინჯი, კეთილშობილი და უფურთი, მოჭედი და ზაფეი, ქალბი და სოფელი... მაგრამ ყველაზე მადვი ექოსის მონაც მსჭერბლისა და ჯალბის თმბტეკი ირწევი. რაც თითქმის ყველა ნაწარმოებს ლიტმობრევი განეფეს. 1924 წელს – არისტოკრატია და საბჭოთა მბღიბია, 1937 წელს – ამბლდგეფიცია და კვბ: 40-იანი წლების ობი და მწიფობა და ოსტლ ტკიფილბანი 90-იანი წლები – ნადირი და მოსაღირე („ერთმა კვებს ბღისკონებს“).

ერთიფერთა მოთხრობა, რომელშიც მწერალს არა აქვს გამოყენებული კონტრასტი, როგორც ენოციის საფუფელი, არის „ცოლმა ქმარი დაიტორა“. ჩემი მოკრძალბული აზრით, ეს ის გამონაკლისია, როცა არ იგრძნობა ავტორის წვეული სტილი. თუქვლად არცერთ ნაწარმოებში მოთხრობელი ამბავი არ არის ეწინო ნაჭეფობია, ყველა პრობლბმა და ტკიფილი ქვეყნისა და ერის ტკიფილია.

საინტერესობა, მწერალი ჯერ როგორ ოსტატურად ამწენებს და შემდეგ როგორ ამსწერებს კრბებს: მსჭერევა კი ზოგჯერ საოცრად მიუღებელი და მტკიუნელი („შამაშამა“) ზოგჯერ კი მსჭერევისა თუ ნგრევის გამაყრუბელი ხმა და ჰლბა თავზარდაწყევისა და არანაკლებ მტკუნული („არა კაც კელა“); მრავლისმეტყველია ამ სათაურთან დასმული კითხვის ნიშანიც.

საერთოდ კი ყველა ნაწარმოებში ჰალუმად გამოსტევის ავტორის უსაზღვრო სეფარული თავისი ქვეყნისა, კუბისა, პერსონაჟებისა, ზოგადად მოყვასისა, ტრადიციებისა და რაც ურბიდ ნიშანდობლივი, ეს სეფარული გაფაფბება მკითხველისთვის – უზუსტად მწერალითი იმბტები, განიცდი და გავყავს სამყარო და ადამიანბი.

სეფიფე ამასთან ერთად, ზაირა არსენიშვილის თხზულებები საოცრად სურნელოვანია; მათ სურნელი აქვთ ქართული ხილის, ბაფავის, ვარდის მურაბის, საშურის წიბის, ნობაბის კეთილშობილბისა. ავტორს ყველა ადბტალითა თუ სუნაწილ შეუბავარ ნაწარმოების სუფბტმა. იქ განფთარბებული მოუღწერბის მონაწილედ გბდის და შენდაფიქრებრად ვერში ნაგესბის ზაირას ხმა, რომელიც ტბილად მოვითხრობის და თავისთანად გაქვევს.

კრებული მთავრდება წახულ მკობრბებზე მოგონებებითი, განმარბთხვარება და შესბით. ის ობანი: ანა კალამადტ, გრიგოლ კიკნაძე, მურბა მამარბაშვილი, ღადო მუსხიშვილი, ღლე რწეულიშვილი, სურბას ცხაკაია, თენჯიზ მბღაღაშვილი. ამ უკვე უწღური ვარ გაფმოგვეთ ჩემი მოჭიბია, ეს უწმა ნაკიბთობა და განიცადოთ!

მეფეა ტანფეში – ნაგინ და მკითხველი. ზაირა არსენიშვილმა ერთხელ დაგვიხატა მე-20 საუკუნე თავიდან ბოლომდე მიუღლი თავისი პერსონაჟებით და დგანახება, რომ ამ ქვეყნად მუდმივი მბოლად სიყვე და სიყარულია, რითაც ნათლად წარმოჩნდა ავტორის პირფრული ღირსებანი, კეთილშობილბა და მწერლური ოსტატობა.

წაწული კუბატიძე

ბ. 79/100000
11/33

ნათელა იაქიშვილი

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ISSN 1987-3173
9 771987 7773